

L $\frac{9}{232}$ I

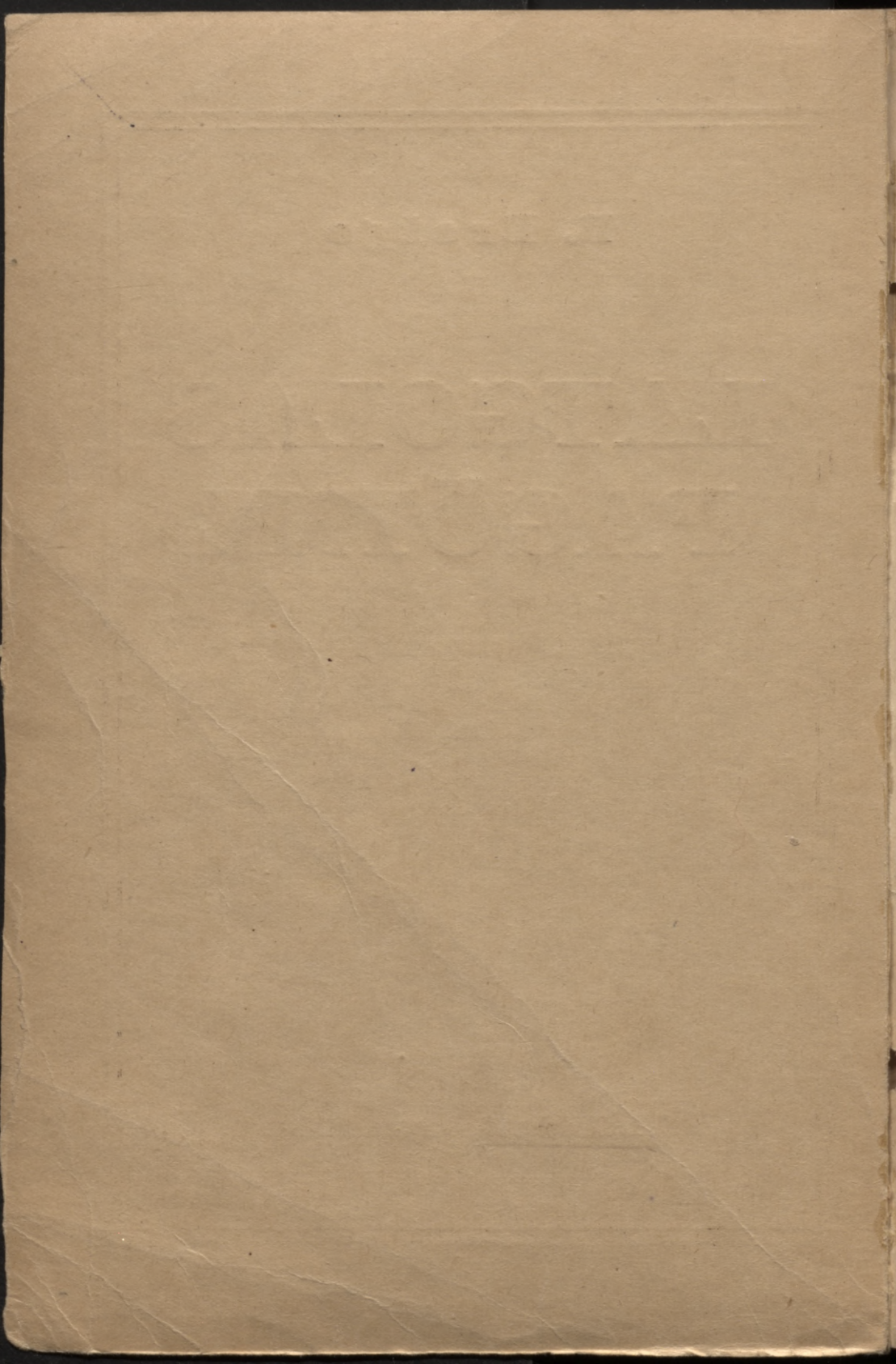
Il. att.

B. Brežgo

**LATGOLAS
PAGŌTNE**

I

VI. Lōča izdevnīceiba

L 9
232

Latv
Dubl.
L
9

B. Brežgo

Latgolas pagōtne

I

VI. Lōča izdevnīceiba
Daugavpilī, Alejas ilā № 3—21

1 9 4 3

B-1

L-1

Latv. PSR Valsts biblioteka

~~65 - 35.740~~

0303090344

AFV. № II/00657. Metiens 1000. Papīrs no
Grafisko materiālu un papīru centrāles
61×86 cm. Iespiesta un iesieta „Rīgas
Druckerei”, Rīga
4259. - 1211. Iznākusi 1943. gada augustā.

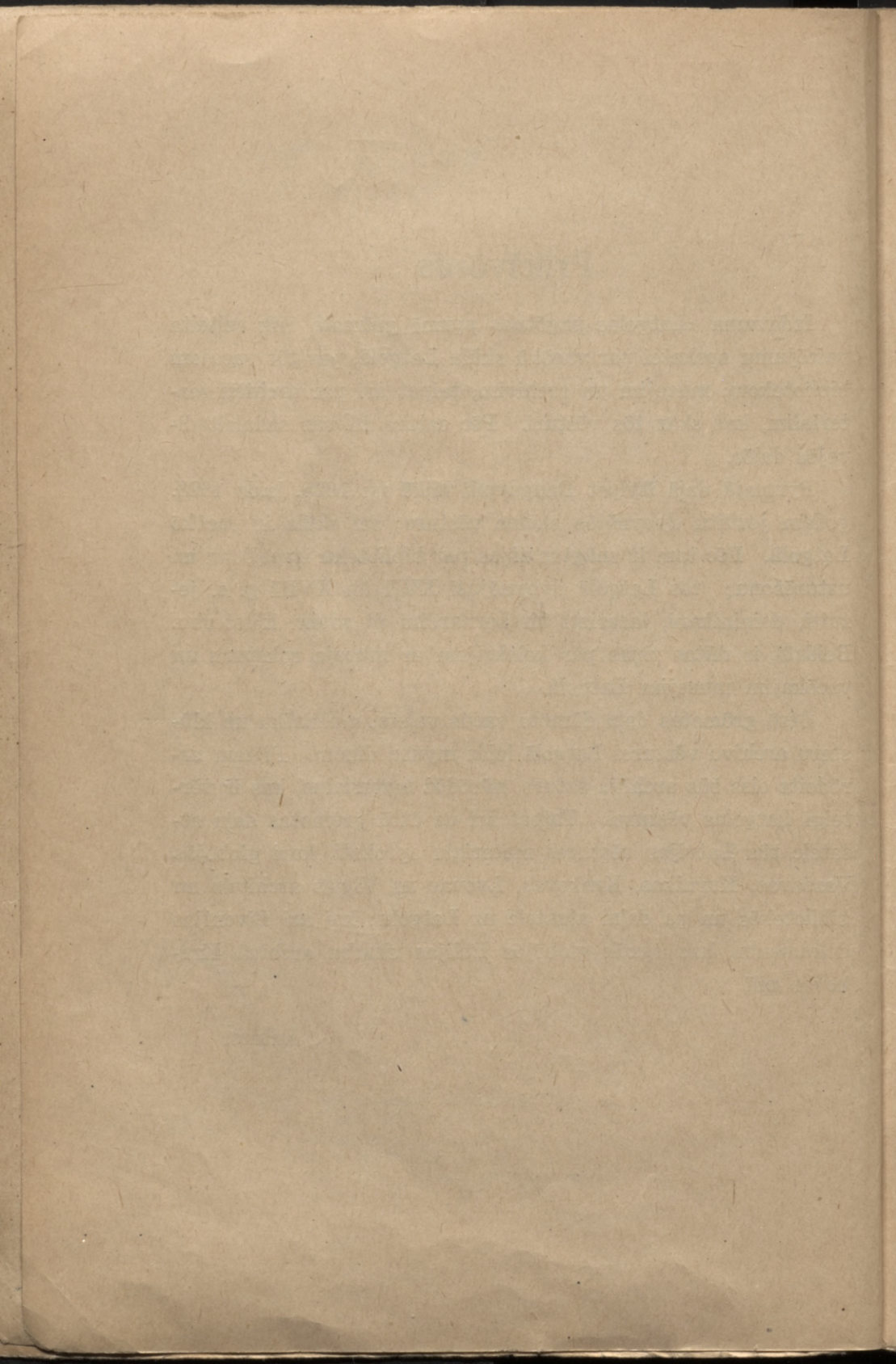
Prīkšvārds

Izdavuma «Latgolas pagōtne» pirmō grōmota teik veļteita vaicōjumu apskatei par vacōkū skūlu Latgolā, par tōs vacajom bibliotekom, muzejim un archivim, taipat ari par archivu materialim, kas skar tōs vēsturi. Pēc satura tū var sadaleit divējōs daļōs.

Pirmajā daļā itylpst Daugavpilī laikā nu 1625. leidz 1628. godam jezuitu dybynōtōs skūlas vēsture; šei skūla ir vacōkō Latgolā. Pēc tam ir snāgtas ziņas par biblioteku izaceļšonu un uzturēšonu; tōs Latgolā dybynōjuši XVII un XVIII g. s. jezuiti, dominikani, lazaristi un bernardini pi sovim klūsterim. Beidzūt ir dūtas ziņas par kolekcijom ar muzeja roksturu un vacōkajim muzejim Latgolā.

Ūtrō grōmotas daļa dūmōta vacūs vaļsts, muižinīku un klūsteru archivu vēsturei Latgolā leidz myusu dīnom. Pi tam uzrōdeits eiss šūs archivu saturs, nūrōdūt materialus, kas ir vērtēigi Latgolas vēsturei. Taipat ari uz ūtrū grōmotas daļu atsateic tūs Latvijas vēstures materialu aproksti, kuri globojās Varšavas, Kurnikas, Krakovas, Ūvovas un Viļņas archīvūs un bibliotekōs un pa daļai atsateic uz Latgolu; kai ari Livonijas dokumentu, kas ogrōk globōjōs Pūlijas skarba archīvā Krakovas pilī.

Autors.

I

**Roksti, kas atsateic tikai uz
Latgolu**

V a c ō k ō s k ū l a

Tērbatas un Cāsu jezuiti 1583. godā isōka sovu misionaru darbeibu Daugavpilš nūvodā. XVII g. s. sōkumā zvīdru-pūļu kara laikā jūs izraideja nu Tērbatas un Cāsim. Vīna jezuitu daļa 1620. godā apsamete Daugavpilī. Šeit jezuiti atroda sev atbalšteitōju Smolenskas vaivoda Aleksandra Korvina Gonsev-ska personā, kurs Latgolā vadeja kara darbeibu pret zvīdrim. Atzeimejūt sovas uzvaras par zvīdrim, 1630. godā jys īdovynōja jezuitim Aulejas muižu un pīškeire leidzekļus bazneicas ceļšonai Daugavpilī. Tymā pošā godā Leitovas jezuitu provin-ces vizitators Pompilijs Lambertengs icēle Pīteri Kulešu, vai-voda Gonsev-ska goreidznīku, par jezuitu nūbydynōtōs Daugav-pilš rezidences superioru.¹⁾ Apsamatuši šeit, jezuiti nūsadeve misionaru dorbam Latgolā, kai ari jaunōtnes audzynōšonai un izgleitāšonai, atverūt šam nūlyukam Daugavpilī sovu skūlu. Tei-ōeja pyrmō skūla Latgolā.

Skūlas dybynōšonas gods nūteikti nav konstatejams. XIX g. s. sōkumā skūlu revidenti par tōs dybynōšonas godu uzskateja 1625. g.²⁾ Pūlijas jezuitu vēstures pētnīks bazneickungs Stanislavs Zalenskis roksta, ka 1638. godā Daugavpili gimnazijas skūlas atvēris Georgs Elgers,³⁾ kas beja icalts par rezidences superioru pēc Kuleša. Daugavpilš jezuitu rezidences annales ziņoj, ka 1636. godā jezuitim Daugavpilī jau bejušas skūlas ar 40 skūlānim.⁴⁾ Bazneickungs Jōņs Gižickis, kas pētejis Polockas jezuitu akademijai padūtūs skūlu vēsturi, roksta, ka humaniora skūlu Daugavpilš jezuiti atvāruši 1631. godā.⁵⁾ Pēc jezuitu skūlu 1599. g. nūteikumim, humaniora skūla atbylst jūs gimnazijas catūrtai un pīktai klasei. Nu tō jōsacynoņ, ka gimnazijas pyrmō klase (infima classis gramaticae) atvārta na vālōk kai 1628. godā.

¹⁾ S. Załęski: Jezuiti w Polsce. Kraków 1905. IV, 3; 1312. lp.

²⁾ А. Сапуновъ: Историческая записка 75-лѣтїя Витебской гимназїи. Витебскъ 1884. 12. pīlykums.

³⁾ S. Załęski: Op. cit., 1314. lp.

⁴⁾ «Litterae annuae Residentiae Duneburgensis». J. Kleijntjenss: Latvijas vēstures avoti Jezuitu ordeņa archīvos. Rīgā 1940. I, 245., 344. lp.

⁵⁾ J. G[i]życki: Materjały do dziejów Akademii Połockiej i szkół od niej zależnych. Kraków 1905; 164. lp.

Nu Daugavpils rezidences annalem redzim, ka 1646. godā rezidencē bejuši 2 jezuitu skūlētōji vai magistri, kas pēc filozofijas studiju beigšonas vairōkus godus nūsadavuši jaunōtnes audzynōšonai un mōceišonai jezuitu skūlēs.⁶⁾ Tōs pat rezidences vēsture ap 1712. godu stōsta, ka uz Daugavpils jezuitu skūlom jaunōtne steigusēs gondreiž nu vysas Livonijas.⁷⁾ XVII godu symta un XVIII g. s. sōkumā kari un namīri traucēja jezuitu misijas un paidagogijas dorbu Latgolā, un tys sōka atslōbt. Daugavpils rezidences darbeibas atjaunōtōjs beja Teofils Pfloks, rezidences superiors nu 1716. g. leidz 1741. g.⁸⁾

Parosti Daugavpils jezuitu skūlēs dorbōjōs 2 vai 3 jezuitu magistri. 1745. un turpmōkūs godu Daugavpils rezidences annalēs mynāti poetikas, retorikas, humanitarūs zynōtņu un zamōkūs klašu skūlētōji. Nu 1751. leidz 1754. godam mynāts filozofijas profesors. Daugavpils jezuitu skūlēs pijāmuši ari nakatōļu dālus. Studejušim bejuse sova kūpmītne (convictus), kur magistru vadeibā un teišā uzraudzeibā audzēkni izlītōja laiku gon studijom, gon spēlem, gon atpyutai.⁹⁾

Ar retorikas klases atvēršonu beja pabeigta laiceigas skūlas vai pylnas jezuitu mōceibas īstōdes zamōkō nūdalejuma (studia inferiora gymnasium) īkōrtōšona Daugavpilī. Daugavpils gimnazijā ni ar kū naatsaškeire nu cytom leidzeiga tipa jezuitu mōceibas īstōdem tymā laikā. Saskaņā ar 1599. g. nūteikumim, skūlā beja pīcas klases sekojūšā kōrteibā: zamōkō gramatikas klase (infima classis grammaticae), videjo gramatikas klase (media classis grammaticae), augstōkō gramatikas klase (suprema classis grammaticae aut syntaxis), poezijas klase (humanitas aut poesis) un retorikas klase (rethorica.) Kotrā klasē mōcejōs godu, izjamūt pādējū klasi, kuras kurss dažreiz aizjēme divus godus. 1732. godā ar Inflantu starostas Jōņa Platera atbolstu beja uzcalta stolta gimnazija, kura 1749. g. 21. junijā reizē ar rezidenci un darbneicom pōrsavērtē palnu čupā. Tūmār jau 1751. godā tyka nu jauna uzcaltas jaunas, plašas un studejušai jaunōtnei labi pīmārōtas gimnazijas ākas.¹⁰⁾

1761. godā Daugavpils jezuitu rezidenci pōrveidōja par kolegiju, sakarā ar kū paplašynōja ari jūs skūlu. 1767. godā šeit atvēre morālteologijas kursu, kas beja dūmōts jezuitim un ari laiceiga klera studentim. 1768. godā storp kolegijas

⁶⁾ J. Kleijntjenss: Op. cit., 247.—248., 348. lp.

⁷⁾ «Historia Residentiae Duneburgensis S. J.» J. Kleijntjenss: Op. cit., 251., 290. lp.

⁸⁾ J. G[ižycki]: Op. cit., 164. lp.

⁹⁾ J. Kleijntjenss: Op. cit., 252., 408., 412.—413. lp.

¹⁰⁾ J. Kleijntjenss: Op. cit., 250., 316.—317., 330.—331. lp.

īmitnīkim redzim moralteologijas profesoru, 4 teologijas studentus un 4 cytus profesorus.¹¹⁾ Teologijas kurss dreīži iza-beidzē. Pēc tam jezuitim mōceja franču volūdu.¹²⁾

Pēc Latgolas pīvinōšonas Krīvijai, 1778. g. 14. aprīlī Daugovas provinces vaivods Boronevskis ziņoja, ka Daugavpils jezuitu skūla atsarūnūte kūka nomā un ka skūlā mōcūtīs 32 skūlāni.¹³⁾ 1796. godā skūlā mōcejōs jau 53 skūlāni un, taipat kai agrōk, skūlā beja 5 klases.¹⁴⁾ 1802. godā Daugavpils jezuiti ziņoja tautas izgleiteibas ministram, ka jūs skūlā asūt trejs klases, pi kam pyrmā klasē asūt vīns kurss, bet ūtrā un trešā — divi kursi. Kotrā klasē asūt pa skūlōtōjam un bez tam vēl krīvu, vōcu un franču volūdas skūlōtōji. Skūlā mōcūtīs 91 skūlāns,¹⁵⁾ tī dzeivojūt skūlas internatā. Skūlānus uzturūt ar īnōkumim nu jezuitu muižom, un skūla asūt bez moksas. Jaunīsastōjušus skūlānus apmōcūt uz 1786. g. 5. augusta krīvu tautskūlu nūteikumu pamata, bet pōrejūs skūlānus pēc jezuitu akademiskim nūteikumim. Tymā pošā 1802. godā jezuitu skūlas kūka āka nūdaga, kōdēļ mōceibas nūtyka klūsterī.

1803. g. 18. majā iznōce nūteikumi par skūlom Viļņas universitates apgobolā, kurā itylpa Latgola. Jaunī lykuma nūteikumi paredzēja kotrā aprīnka pīlsātā vysmoz vīnu aprīnka skūlu. Skūlā vajadzēja byut trejom klasem un mōceibu pasnēgšonai trejim vacōkim skūlōtōjim: fizikas un geometrijas, morales, literaturas un latinu volūdas pasnēdzējim, bet pyrmai un ūtrai klasei — latinu un pūļu gramatikas, aritmetikas pyrmsōkumu, geografijas un morales skūlōtōjam. Bez tam vajadzēja byut vēl trejim jaunōkim skūlōtōjim: zeimēšonas, krīvu un franču vai vōcu volūdas skūlōtōjam. Skūlai beja paradzāts pōrziņš un bazneickungs, kuram vajadzēja pasnēgt ticeibas mōceibu. 1803. godā jezuitu skūla, kas leidz šam beja atsaroduse jūs provinciala pylnā pōrziņā, pōrgōja Viļņas universitates pōrziņā.¹⁶⁾ Tūmār aprīnka skūlas tiseibas tei īgyva tikai 1804. godā.¹⁷⁾ 1805. godā skūlā beja 84 skūlāni. 1806. godā tei atsaroda jau atseviškā myura nomā. Boltkrīvijas skūlu revidents Pīters Ceisa, kas 1808. godā revidēja skūlas Vitebskas guberņā,

¹¹⁾ Ibid., 255., 341. lp.

¹²⁾ J. G[ižuckij]: Op. cit., 164. lp.

¹³⁾ Сборникъ матеріаловъ для исторіи просвѣщенія въ Россіи. С.-Петербургъ. I: 885., 887. lp.

¹⁴⁾ Ibid., 123.—129. lp.

¹⁵⁾ Ibid., 593. lp.

¹⁶⁾ Ibid. II, 676. lp.

¹⁷⁾ П. Кеппенъ: Матеріалы для исторіи просвѣщенія въ Россіи. С.-Петербургъ. 1827.

kuras sastāvā ietilpa Daugavpils, atroda, ka jezuiti sovās skūlās pīsaturūt pi sova vacō audzynōšonas pajēmiņa.¹⁸⁾

Paplašynojūt Daugavpils cītūkšņa ākas, kara īstōdem rodōs vajadzeiba pēc jezuitu noma. Pōrdavuse tū kara ministrijai, Daugavpils jezuitu kolegija 1811. godā porsacēle uz Krōslovu. Tautas izgleiteibas ministrs atļōve jezuitim pōrvest uz turīni ari sovu skūlu.¹⁹⁾ Tō poša goda 1. septembrī skūla atjaunōja darbeibu Krōslovā. Skūlas pīcōs klasēs tūreiz beja 30 skūlānu. 1813./14. mōceibas godā skūlānu skaits pīauga leidz 58.²⁰⁾

1814. godā jezuiti pabeidze Izvoltā pyrmam laikam napīcīšamūs āku ceļšonu, un jūs kolegija pōrsacēle uz turīni. Skūla uz Izvolutu napōrgōja.²¹⁾ Ryupes par skūlu uzajēme Krōslovas lazaristu ordena bazneickungi vai, kai jūs sauce, misionari,²²⁾ pīvīnojūt tai sovu draudzes skūlu. Taidā kōrtā nūsadybynōja skūla ar sešgadeigu kursu, kuras uzturēšonai vaļsts sōka izsnēgt misionarim pabolstu. Mōceibas skūlā sōce 1814. g. 1. septembrī. Nōkušō goda majā skūlu apmeklēja vizitators Jōns Rudomina, kurs tamā atroda 58 skūlānus. Skūlā beja 4 klases, nu tom trešō nu catūrtō divgadeiga. Pyrmōs klases skūlāni sasadaleja trejōs kategorijōs: minimūs, minorūs, un majorūs. Pyrmī privatā kōrtā mōcejōs laseit un raksteit un skūlā īsaroda tikai savu zynōšonu pōrbaudei. Ūtrī tū pošu mōcejōs skūlā, bet treši bez tam vēļ mōcejōs cytus priksmatus, kaidus pasnēdze skūlā. Daži skūlāni dzeivōja klūsterī un par uzturu moksōja 50 rubļu godā. Skūlā mōceja aritmetiku, fiziku, geografiju, tīseibas, zeimēšonu un krīvu, pūlu, latinu, franču un vōcu volūdu. Skūlas prefekts beja Krōslovas misionaru klūstera superiors, bet skūlōtōji — 3 bazneickungi misionari un vīns jūs seminara kleriks. Par jim vizitators raksteja, ka, lai gon tim asūt vyslobōkī nūdūmi, tūmār jim tryukstūt napīcīšamūs pīredzējumu skūlōtōju pīnōkumu pīļdeišonai.²³⁾

1824. g. 14. janvarī Boltkrīvijas generalgubernators N. Chovanskis īsnēdze goreigu lītu un tautas izgleiteibas ministram

) J. G[i]zycki]: Op. cit., 172. lp.

¹⁹⁾ Vitebskas guberņas skūlu direkcijas 1829. g. akts № 91/116.

²⁰⁾ Периодическое сочинение объ успѣхахъ народнаго просвѣщенія. С.-Петербургъ 1814. № XXXVIII. — G. Manteuffel: Krasław. Warszawa 1901; 30.—31. lp.

²¹⁾ G. Manteuffel: Op. cit., 30. lp. — S. Załęski: Op. cit. V, 1; 358. lp.

²²⁾ Mynātais Vitebskas guberņas skūlu direkcijas 1829. g. akts № 91/116.

²³⁾ Księga Pamiątkowa Trzechsetlecia Zgromadzenia księży misjonarzy. Kraków 1925.; 216. lp.

rokstu par skūlu stōvūkli Boltkrīvijā. Generalgubernators nūrōdeja, ka klūsteru uzturātōs skūlōs mōcūt pēc vacom metodem. Mōceibas volūda šamōs skūlōs asūt pūļu un latīnu, bet krīvu volūdai pīgrīzta moza vēreiba. Pastōvušōs audzīnōtōjū sistemas mērkis asūt iaudzīnōt skūlānūs vīneigi pūļu goru. Tys vyss, pēc Chovanska dūmom, nūteikūt Viļņas universitates ītekmes dēļ, kurai šaidas skūlas teīši padūtas.²⁴⁾ N. Chovanska roksta sekas beja tōs, ka tymā pat godā Boltkrīvijas skūlas pīvīnōja Pīterpīļs mōceibas apgobolam, bet 1825. godā Krōslovas skūla sajēme reikōjumu īdaleit tīm pīrkšmatim, kurus vājādzeja mōceitīs krīvu volūdā, 25 stūndes nedēļā.²⁵⁾ 1826. godā skūlu revidēja jau nu Pīterpīļs atsyuteits profesors J. Senkovskis. Nu revīzijas pōrskota radzams, ka skūla skaitejusēs ūtrōs škirās gimnazija, kurai valdeiba izsnāguse pabolstu, kaidis paradzāts aprīnka štata skūlom. Skūlā bejušas 6 klases, nu tom divas zamōkōs leidzīnōjušīs vaļsts aprīnka skūlas klasem, bet četras augstōkōs — gimnazijas klasem.²⁶⁾ 1827./28. mōceibas godā misionaru uzturātū skūlu sauce par aprīnka skūlu. Pī tōs atsaroda arī Krōslovas draudzes skūla. Nu tō jōsacynoj, ka pēc Senkovska revīzijas, gimnaziju galeigi reorganizēja par aprīnka skūlu un 1814. godā gimnazijai pīvīnōtō draudzes skūla otkon izdaleita atseviški. Aprīnka skūlā tymā godā beja 67 skūlāni, kurus mōceja 6 bazneickungi, pī kam vīns nu tīm mōceja ticeibas mōceibu un vēsturi, kaida skūlōtōja nabeja 1815. g. revīzijas laikā. Skūlā beja arī 5 audzīnōtōji (надзиратели).²⁷⁾

1828. g. 8. decembrī publicēja jaunu skūlu lykumu, bet 1829. g. 14. janvarī nūorganizēja Boltkrīvijas mōceibas apgobolu, kurā ītylpa Daugavpīļs aprīnka skūla. Uz jaunō lykuma pamata tai pōrtrauce izmoksōt pabolstu 1400 rubļu godā, kū misionari beja sajāmuši skūlas uzturēšonai. Leidzekļu tryukuma dēļ misionari atsateice skūlu uzturēt. Beistūtīs, ka skūlu slēgs vai arī pōrceļs uz Daugavpīli, Daugavpīļs aprīnka skūlu gūda kurators grafs Odums Platers 1829. g. 19. majā īsnēdze lyugumu par skūlas atstōšonu Krōslovā. Jys atdeve skūlas vajadzeibom sovas bibliotekas trejstōvu myura āku. Bazneickungi misionari beja ar mīru mōceit skūlā bez atleidzeibas ticeibas mōceibu un dažus cytus pīrkšmatūs.²⁸⁾ 1830. g. 9. sep-

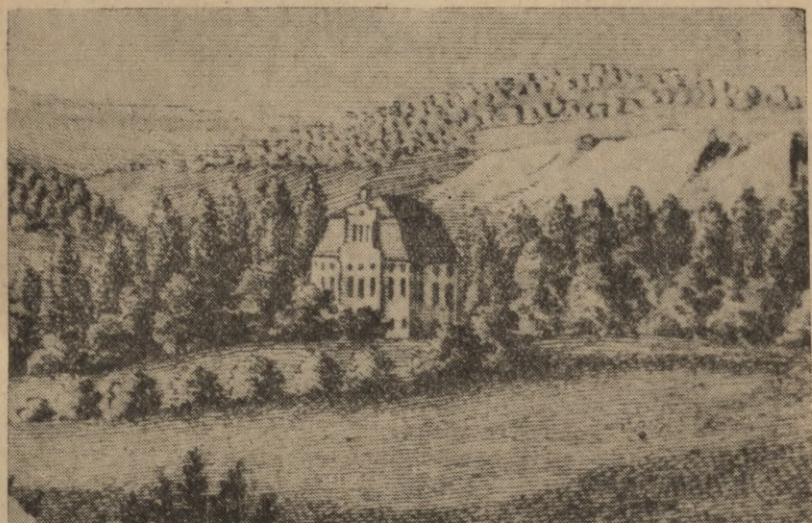
²⁴⁾ В. Долгоруковъ: Витебская губернія. Витебскъ 1890; 345., 346. лр.

²⁵⁾ J. Ciżycki: Księże Misyonarze w Krasławiu. Kraków.

²⁶⁾ А. Сапуновъ: Оп. cit., 33. un 34. pīlykums.

²⁷⁾ Витебская губерņas skūlu dīrekcijas 1829. g. akts № 91/116.

²⁸⁾ Taidis pats akts.

Aprinķa skūla Krōslōvā.
(Nu 1802. g. graviras.)

tembrī iznōce cara reikōjums par Daugavpils aprinķa skūlas atstōšonu Krōslōvā.

Tymā pošā 1830. godā Boltkrīvijas mōceibas apģobola kurators G. Kartaševskis ziņōja izgleiteibas ministram par napīcīšameibu pakōpiniski iznycynōt laiceigōs skūlas, kuras uztur goreidzniki. Pēc Kartaševska dūmom, šōs skūlas varātu vīgli likvideit bez zaudējumim un tū vītā ari Krōslōvā atvērt laiceigas vaļsts skūlas. 1832. g. 1. majā pavēlēja muižinīku aprinķa skūlu Krōslōvā pōrveidōt par taidu pošu skūlu mozpīļsōņu bārnim. 1834. g. 5. juliĶa uz Boltkrīvijas skūlom atteicynōĶa 1828. g. 8. decembra nūteikumus, pēc kurim šōs skūlas sasadaleĶa divōs šķirōs: muižinīku un mozpīļsōņu bārnim. Pymōs beĶa paradzātas gimnaziju nūdāleĶumu veidā, ar pīcom klasem, bet ūtrōs — ar treĶom klasem.²⁹⁾ 1835. g. 2. novembrī iznōce reikōjums, ka Vitebskas guberņas skūlōs nav vairs mōcama pūlu vōlūda, bet 1836. g. 14. oktobrī nūteice aprinķa skūlu štatus.³⁰⁾ Tō poša goda decembra pymōs. dīnōs Krōslōvā sōcēs Daugavpils aprinķa skūlas pōrveidōšona, kas izabeidze 1837. godā. Skūlā tymā laikā beĶa pavysam 20 skūlānu. Pī

²⁹⁾ А. Сапуновъ: Оп. cit., 20.—21., 56. лр. un 40. pīlykums.

³⁰⁾ Полное Собрание Законовъ Россійской Имперіи. IX, № 7250; X, № 8527; XI, № 9606.

apriņķa skūlas pastōvušū draudzes skūlu pārveidoja par Lan-kastera skūlu. Skūlas nūsaucē par Krōslovas apriņķa skūlu un Krōslovas draudzes Lanastera skūlu. Tōs atstōja tamā pošā ākā, kuru 1829. godā beja pīškeiris Krōslovas īpaš-nīks grafs Platers.³¹⁾

1842. g. decembrī grafs Odums Platers īsnēdze lyugumu par Krōslovas apriņķa skūlas pārorganizeišonu gimnazijas nū-dalejumā. Pēc jō īskota trejklaseigō skūla naapmīrynojūt vī-tējūs praseibu, jo muižinīku bārni, kurim Krōslovas skūlā na-mōcūt latīnu un jaunūs volūdu, vālōk navarūt īsastōt gimna-zijā.

Uz šō lyuguma pamata izgleiteibas ministrs 1843. g. 26. martā izdeve reikōjumu, ka Krōslovas apriņķa skūla ar jaunu mōceibas godu pārkrōtojama par muižinīku apriņķa skūlu. Pār-veidotā skūlā beja pīcas klases un tamā mōceja ticeibas mō-ceibu, krīvu volūdu, matematīku, geografīju, vēsturi, zēimēšo-nu, raseišonu, gleitraksteišonu un latīnu, franču un vōcu vo-lūdu. Mōceibas pasnēdze skūlas pōrziņš (штатный смотритель), 3 skūlōtōji un 2 bazneickungi. Pareizticeigais goreidznīks bez-ticeibas mōceibas mōceja arī krīvu volūdu.³²⁾ 1844. godā pa-pyldynōja civildīnasta lykumu. Šī papyldynōjumi deve perso-nom, kas beigušas trejklaseīgu apriņķa skūlu, tiseibas uz pyr-mū klases dīnasta pakōpi, kū navarēja īgyut muižinīku apriņķa skūlā. Atzeimejūt šū apstōkli un nūrōdūt uz tū, ka Krōslovas skūlas audzēknim vairōk vajadzēiga šēi pīkšrūceiba nakai īsa-stōšona gimnazijā, skūlas pōrziņš Ignatijs Senkevičs 1846. g. 1. junijā īsnēdze lyugumu par skūlas pārveidošonu.

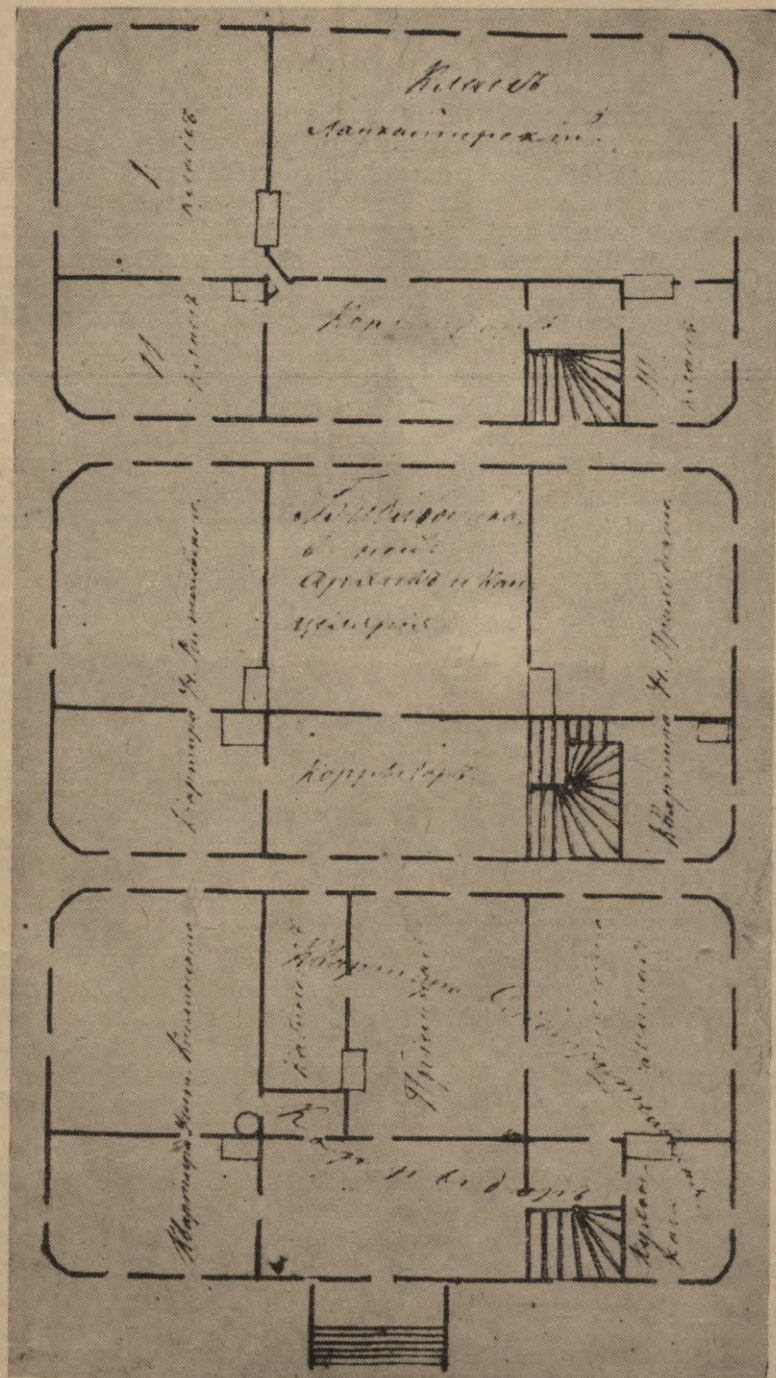
1849. g. 31. decembrī šū lyugumu īvārōja un Krōslovas muižinīku skūlu pārveidoja, īvadūt tamā mōceibas, kaidas 1828. g. 28. decembra lykums nūteice tom apriņķa skūlom, kas beja dūmōtas mozpīlšōņu bārnim.³³⁾

1850. g. 2. majā iznōce lykums par Boltkrīvijas mōceibas apgobola pārveidošonu, sakarā ar kū Vitebskas guberni pīvī-nōja Pīterpīļs mōceibas apgobolam. Tō poša goda 10. novembrī

³¹⁾ Vitebskas gubernas skūlu direkcijas 1836. g. akts № 57/81: «Объ опредѣленіи дворянина Врочинскаго учителемъ въ Креславль и объ открытіи въ мѣстечкѣ семь училища уѣзднаго съ пригготовительнымъ классомъ по методу Ланкастера».

³²⁾ Tōs pat direkcijas 1843. g. akts № 38/57: «О новѣйшихъ языкахъ въ Креславскомъ училищѣ».

³³⁾ Tōs pat direkcijas 1846. g. akts № 38: «Объ оставленіи Кре-славскому уѣздному училищу преимуществъ, присвоенныхъ уѣзднымъ училищамъ по уставу 28 декабря 1828 года». — Сборникъ распоряженій по Министерству Народнаго Просвѣщенія. С.-Петербургъ 1866. II; 677., 928. лр.

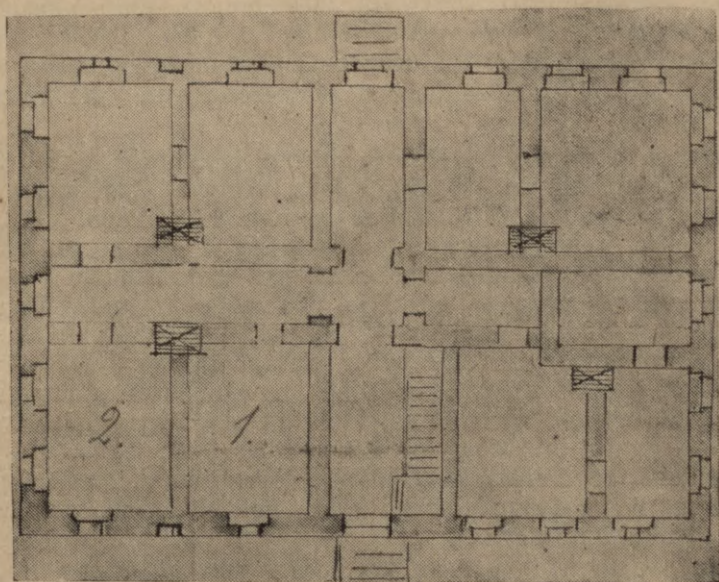

Krāslavas apriņķa skūlas trejstōvu ākas plans.
Sastōdeits 1847. g. 19. augustā.

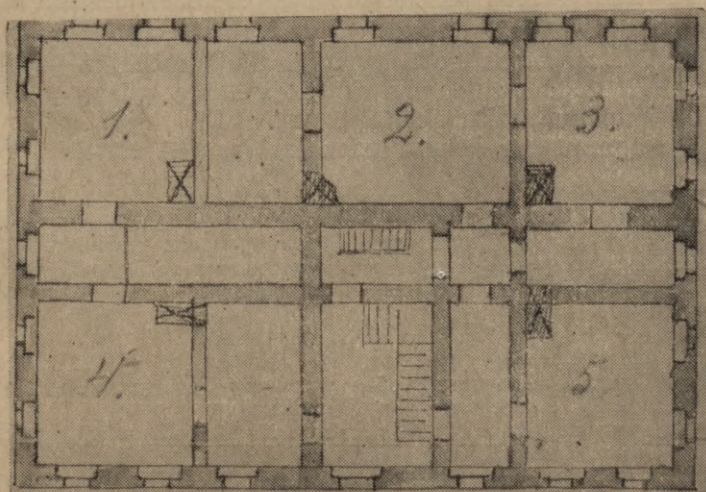
Vitebskas guberņas skūlu direktors Bernhofs īsnēdze ziņojumu Pīterpils mōceibas apgobola kuratoram. Jys raksteja, ka Krōslovas aprīnka skūlā, sōcūt ar 1837. g., nikod nav mōcejušis vairōk kai 40 skūlānu un ka šei skūla, atsarūnūt natōli nu Daugavpils, navarūt uzplaukt un tikai kaitējūt turīnes gimnazijai. Tōļōk direktors nūrōdeja, ka skūlas pastōvēšona mīsteņā, kās pīdar privatai personai, rodūt dažaidas naērteibas. Tōdēļ jys lyudze aprīnka skūlu pōrvītōt nu Krōslovas uz Rēzekni, kura ar kotru godu īgyunūt lelōku nūzeimi. Jaunais skūlu direktors S. Krasnoumōvs atroda par napīcīšamu pōrvītōt skūlu uz Rēzekni ari tamdēļ, ka tur nabeja nivīnas skūlas, kōdēļ tryuceigim muižinīkim, īrēdnim un pīļsētnīkim nabeja īspējams dūt sovīm bārnim pyrmizgleiteibu. 1853. g. 11. aprīlī Krasnoumōvs lyudze Rēzeknes aprīnka muižinīku vodūni Jezupu Benislavsku pīsadaleit Krōslovas aprīnka un draudzes skūlas pōrceļšonā uz Rēzekni. Aprīnka muižinīki un Rēzeknes īdzeivōtōji vīnōjōs īrēt nomu skūlas vajadzeibom pyrmā laikā un lyudze skūlu pōrcelt ar jaunū mōceibas godu. Skūlas pōrceļšona tūmār nanūtyka, uz kū mōceibas apgobola kurators M. Musins-Puškins vērse Krasnoumōva uzmaneibu. Senators Achlestiševs, kurs šymā godā revidēja Vitebskas guberni, ari atzeimēja, ka Rēzeknē naasūt skūlas. Tad Krōslovas aprīnka un draudzes skūlas pōrceļšonas lītā Musins-Puškins 1854. g. 17. februārī grīzēs pī Boltkrīvijas generalgubernatora Ignatjeva. Pādejaiss pavēlēja atbreivōt skūlas vajadzeibom Rēzeknē divstōvu myura nomu, kur atsaroda pīļsātas un vaļsts īstōdes, īrōdūt tom cytu āku. Tō poša goda 2. oktobrī Krōslovas īpašniks Odums Platers īsnēdze lyugumu izgleiteibas ministrijai, bet Krōslovas īdzeivōtōji 1855. g. sōkumā keizaram, lyudzūt atstōt skūlu vacajā vītā. Nasaverūt uz tū, Krōslovas aprīnka un draudzes skūlu tō poša goda 26. augustā pōrcēle uz Rēzekni.³⁴⁾ Kūpā ar aprīnka skūlu aizbrauce ari tōs personals: skūlas pōrziņs un 4 skūlōtōji. Rēzeknē nōce klōt divi skūlōtōji — katōļu un pareizticeīgu ticeibaš mōceibas pasnēgšonai. Skūlas pōrsauce par Rēzeknes aprīnka skūlu un Rēzeknes draudzes skūlu.

Lai dūtu īspēju Rēzeknes skūlu beigušīm sasagatavōt uz īsastōšonu augstōkā skūlā, tōs pōrziņs Aleksandrs Petrovs 1861. g. 15. martā atvēre pī skūlas kūpeju klasi franču volūdās stundem, bet 6. un 7. aprīlī taidas pat klases latinu un vōcu

³⁴⁾ Tōs pat direkcijas 1850.—1857. g. akts № 118: «О перемѣщеніи Креславскихъ уѣзднаго и приходскаго училищъ въ городъ Рѣжищу».

Rēzeknes apriņķa skūlas ākas pirmō stōva plans. Sastōdeits 1857. g.
 (1. — kanceleja, 2. — biblioteka, pōrējōs ustobas — skūlas pōrziņa
 dzeivūklis).

Rēzeknes apriņķa skūlas ākas ūtrō stōva plans. Sastōdeits 1857. g. (1.,
 2., 4., 5. — klases, 3. — paralelklase ticeibas mōceibas stundem).

volūdas mōceišonai.³⁵⁾ 1862./63. mōceibas godā aprīnka skūlā beja 3 klases, kurōs mōcejōs 37 skūlāni ticeibas mōceibu, krīvu un slavu volūdu, krīvu un vospōrejū vēsturi, geografiju, aritmetiku, geometriju, zelmēšonu, rasēšonu un gleittraksteišonu.³⁶⁾

1864. g. 7. oktobrī Vitebskas guberni izskaiteja nu Pīterpiļs mōceibas apgobola un pīvinōja Viļņas mōceibas apgobolam. Šei pōrmaiņa atsaspūguļōja Rēzeknes aprīnka skūlā. 1865. g. 19. oktobrī iznōce lykums, pēc kura trejksklaseigōs aprīnka skūlas Vitebskas gubernē vajadzēja pōrvērst par divklaseigom.³⁷⁾ Rēzeknes skūlu pōrveidōja ar 1865./66. mōceibas goda sōkumu. Pōrveidōtajā skūlā 1866. g. 1. februārī beja 31 skūlāns.³⁸⁾ Storp mōcamim priķšmatim vairs naatrūnam vospōrejōs vēstures kursa, slavu volūdas, zelmēšonas, rasēšonas un gleittraksteišonas, kū mōceja agrōkā trejksklaseigā skūlā.³⁹⁾ Viļņas mōceibas apgobola kurators A. Serno-Solovjevičs 1866./67. mōceibas godā, revidejūt skūlu, atroda tōs stōvūkli vospōr apmīrynojūšu, bet skūlānu sekmes krīvu volūdā un mōceibas metodes jū naapmīrynōja.⁴⁰⁾

1869. godā nu Rēzeknes aprīnka skūlas ākas aizgōja Rēzeknes draudzes skūla, kas atsaroda aprīnka skūlas pōrzynōšonā. Nōkošō 1870. g. rudinī par aprīnka skūlas pōrzini icēle Aleksandru Rozanovu. Vairōku bārnu vacōki lyudze jū mōceit skūlā arī latinu, franču un vōcu volūdu. Tō poša goda 8. decembrī Rozanovs sōce pasnēgt šaidas privatstundes skūlā pēcpusdīnōs.⁴¹⁾

1871./72. mōceibas godā aprīnka skūlā mōcejōs 44 skūlāni.⁴²⁾ 1872. godā Daugavpiļs skūlu direkcija grīze uzmaneibu uz mozū skūlānu skaitu skūlā. 1872. g. 28. julijā skūlas pōrziņš G. Naumans ar rokstu paskaidrōja, ka agrōkūs laikūs

³⁵⁾ Tōs pat direkcijas 1861. g. akts № 22/40: «Объ открытїи при Рѣжницкомъ уѣздномъ училищѣ штатнымъ смотрителемъ Петровымъ частныхъ уроковъ французскаго, нѣмецкаго и латинскаго языковъ».

³⁶⁾ Daugavpiļs skūlu direkcijas 1863. g. akts № 9/13: «По перепискѣ по Рѣжницкому уѣздному училищу».

³⁷⁾ Полное Собрание Законовъ. XL, № 42589.

³⁸⁾ Daugavpiļs skūlu direkcijas 1866. g. akts № 25/42: «О доставленїи мѣсячныхъ вѣдомостей объ ученикахъ по уѣзднымъ училищамъ Рѣжницкому, Дриссенскому и Люцинскому».

³⁹⁾ Tōs pat direkcijas 1867. g. akts № 16: «Ежемѣсячные списки учениковъ Рѣжницкаго уѣзднаго училища».

⁴⁰⁾ Tōs pat direkcijas 1866. g. akts № 710: «Предписанїя, циркуляры Г. Попечителя Виленскаго учебнаго округа».

⁴¹⁾ Taidis pat 1870. g. akts № 15/85.

⁴²⁾ Taidis pat 1871. g. akts № 10/88.

bārni skūlā nabejuši piteikuši uzraudzeiti un ka tamdēļ vacōki na labprōt syutejuši sovus bārnus skūlā. Mainūtis skūlōtōju personalam, skūlānu skaits sōcis pīaugt. Skūlā īsastōjūt, tai roksta Naumans, zemņiku bārni vacumā nu 16.—17. godim un tys tōdēļ, ka jī pōrōk ilgi mōcejušis tautskūlōs. Naasūt īspējams aizligt jim īsastōt skūlā, jo tim asūt ļūti lela gryba mōceitis un turklōt zemņiku bārni asūt kotrreiz pyrmī skūlāni uzavesšonas ziņā. Kas atsateicūt uz tū, turpynoj Naumans, ka daži skūlāni mōcūtis skūlā jau nu 1868. g., tad tys asūt tōpēc, ka jī naspējūt izjemt klases kursu vīnā godā, bet kotrā klasē nūsēdējuši divus godus. Tys nūticis gondreiz ar pusi nu visim skūlānim, jo tiklab pyrmōs, kai ūtrōs klases kurss ļūti gryuts latvīšu un žaidu bārnim, kas asūt lelōkō skūlānu daļa, jo pi īsastōšonas skūlā jī napiļņeigi saprūtūt pat krīvu sarunas volūdu. Ar 1872./73. mōceibas goda sōkumu skūlānu skaits skūlā pīauga leidz 72.⁴³⁾

1872. g. 31. majā apstyprynōja piļsātas skūlu nūlykumu. Rēzeknes aprīnka skūlas pāidagogiskō padūme, apsprīduse sovas skūlas jautōjumu, tō poša goda 14. oktobrī īsnēdze lyugumu pōrveidōt aprīnka skūlu par četrklaseigū piļsātas skūlu. Skūlas pōrziņs Naumans šū lyugumu motivēja šaidi: Rēzeknes piļsātā asūt 7750 īdzeivōtōju. Tiklab piļsātas, kai aprīnka īdzeivōtōji interesejūtis par skūlu. Žeidi, vīns ūtru pōrspādami, ceņšūtis īdabōt skūlā sovus bārnus, kur tūs asūt jau vīna trešdaļa nu vysu skūlānu kūpskaita. Pat vacticeibņiki sōkuši syuteit skūlā sovus bārnus un ar napačiteibu gaidūt laika, kad byušūt skūla ar plašōku programu, nakai tagad aprīnka skūlai. Tūmār Rēzeknes aprīnka skūlas pōrveidōšona nūtyka tikai 1877./78. g. mōceibas godā, pi kam tū pōrveidōja navys par četrklaseigu, bet gon par divklaseigu piļsātas skūlu. Kotrā klasē bejā paradzātas divas nūdaļas. Kotrā nūdaļā vajadzēja mōceitis vīnu godu. 1877./78. mōceibas godā skūlā beja 84 skūlāni. Pāidagogiskais personals pēc skūlas pōrveidōšonas palyka tys pats: skūlas pōrziņs (заведывающий), 3 štata skūlōtōji un 2 ticeibas mōceibas skūlōtōji.⁴⁴⁾ 1883./84. mōceibas godā štata skūlōtōju skaitu samozynōja, un palyka tikai vīns štata skūlōtōjs.⁴⁵⁾ 1886. g. 29. decembrī skūlai nūzeimēja sovu skūlas ōrstu.⁴⁶⁾ 1893./94. mōceibas godā skūlānu skaits skūlā beja jau 104. Ar nōkušū mōceibas godu skūlānim

⁴³⁾ Taids pat 1872. g. akts № 6/97.

⁴⁴⁾ Памятная книжка Виленского учебного округа на 1877/8 учебный годъ. Вильна 1878; 158. lp.

⁴⁵⁾ Ari 1883./4. mōceibas godam. 116. lp.

⁴⁶⁾ Ari 1886./7. mōceibas godam. 118. lp.

Rēzeknes pilsātas skūla.

sōce mōceit vyngrošonu, pīaicynojūt šymā nūlyukā specialu skūlōtōju uz breiva leiguma pamata.⁴⁷⁾

Skūlānu skaita pasalelynōšonas dēļ Rēzeknes pilsātas skūlu ar 1897./98. mōceibas godu pōrveidōja par trejksklaseigu pilsātas skūlu. Ari pōrveidotōs skūlas kotra klase sasadaleja divōs nūdaļōs, taipat kai agrōk. Taidā kōrtā Rēzeknes pilsātas skūla pōrsavērtē par mōceibas īstōdi ar sešgadeigu kursu. Bez tam, pi skūlas atvērē klasi bārnu apmōceišonai gaļdnīka un virpōtōja omotim. Leidz ar skūlas pōrveidōšonu, skūlas pōrzini nūsauce par skūlōtōju-inspektoru, īcēle vēļ vīnu štata skūlōtōju un uz breiva leiguma pamata pīaicynōja dzidōšonas un omotu skūlōtōju. Ar 1899./1900. mōceibas godu Rēzeknes pilsātas skūlā īcēle vēļ vīnu ōrstata skūlōtōju.⁴⁸⁾

1901. g. 1. janvarī skūlānu skaits skūlā sasnēdze 222. Jamūt vārā šū skūlānu skaitu, skūlōtōjs-inspektors Kazimirs Kleņickis tō poša goda 13. septembrī lyudze pōrveidot skūlu par

⁴⁷⁾ Ari 1893./4. mōceibas godam. 124. lр.

⁴⁸⁾ И. Кукушкинъ: Последнее десятилѣтіе въ исторіи Витебской Дирекціи Народныхъ училищъ. Витебскъ 1901; 1., 2., 40. лр.

sešklaseigū piļsātas skūlu. Jys nūrōdeja, ka kaut gon Rēzeknē asūt 14.000 idzeivōtōju, tūmār piļsātā naasūt nivīnas vydsskūlas, kōdēļ daudzi vacōki syutūt sovus bārnus piļsātas skūlā, lai vālōk jūs nūdūtu kaidā vydsskūlā. Jamūt vārā šūs apstōklus, piļsāta asignēja 600 rubļu godā, lai skūlā mōceitu franču un vōcu volūdu, kuru zynōšona beja napicišama tim, kas pēc piļsātas skūlas beigšonas gribēja īsastōt vydsskūlā. šū summu piļsāta atvēlēja ar nūteikumu, ka skūlu pōrveidēs par sešklaseigu.⁴⁹⁾ Skūlas pōrveidōšonas jautōjums īlga. Skūlā bez skūlōtōja-inspektora beja 2 štata un vīns ōrštata skūlōtōjs, tys ir, skūlai beja 3 skūlōtōji, kōdēļ tū varēja pīleidynt četrkla-seigai piļsātas skūlai. Apsprīduse šū jautōjumu 1907. g. 6. ju-nija sēdē, skūlas paidagogiskō padūme atroda par izdeveigōku skūlā pījimt priķšmatu, navys klašu sistemu. Viļņas mōceibas apgobola vadeiba tam pīkryta, un ar 1907./8. mōceibas godu skūlā īvede priķšmatu sistemu. Franču un vōcu volūdas mōcei-šonai pījēme uz breiva leiguma pamata 2 skūlōtōjas. Rē-zeknes piļsātas skūlā tymā laikā mōceja šaidus priķšmatūs: ti-ceibas mōceibu, krīvu un slavu volūdu, vēsturi, geogrāfiju, aritmetiku, geometriju, dobas zineibas, fiziku, medicīnu, gleit-raksteišōnu, rasēšōnu, zeimēšōnu, dzīdōšōnu, vyngrōšōnu, fran-ču un vōcu volūdu.⁵⁰⁾

Priķšmatu sistemas īvesšona Rēzeknes piļsātas skūlā beja tōs pōrveidōšonas sōkums. Poša pōrveidōšona gon nūtyka ti-kai 1909./10. mōceibas godā, pi kam skūlu pōrveidōja navys par sešklaseigu, kai tū lyudze, bet gon par četrkla-seigu. Klašu sadaleišōnu nūdaļēs likvidēja. Pēc pōrveidōšonas skūla leidy-nōjēs tō laika vydsskūlas četrom klasem. Skūlas paidagogiskais sastōvs palyka agrōkais.⁵¹⁾ Jau pyrmajā godā pōrveidōtā skūlā mōcejēs 224 skūlāni.⁵²⁾

1912. g. 25. junijā apstyprynōja lykumu par augstōkom pa-matskūlom. Uz šō lykuma pamata treju godu laikā vysas piļsātas skūlas vajadzēja pōrveidōt par augstōkom pamatskū-lom. Lykums nūteice šom skūlom 4 klases ar goda kursu. Augstōkōs pamatskūlōs mōceja: ticeibas mōceibu, krīvu volūdu

⁴⁹⁾ Rēzeknes piļsātas skūlas 1901. g. akts № 115: «О преобразовании Рѣжницкаго 3-хъ класснаго городского училища въ такое же 6-ти классное».

⁵⁰⁾ Rēzeknes piļsātas skūlas 1907. g. protokolu grōmota.

⁵¹⁾ Памятная книжка Витебской губернии на 1910 год. Витебскъ 1910; 368., 369. лр.

⁵²⁾ Памятная книжка Виленскаго учебнаго округа за 1909/910 учебный годъ. Вильна 1909.

un literaturu, aritmetiku un algebras sūkumu, geometriju, geografiju, Krīvijas vēsturi ar napīcīšamom zynōšonom vyspōrejā vēsturē, dobās zineibas un fiziku, zīmēšonu, rasēšonu, dzīdōšonu un vyngrōšonu. Ar mōceibas kuratora atļōvi kai naobligatoriskus priksmatus varēja mōceit svešas un vītejōs volūdas un papyldu priksmatus, kai ari dažaidas nūdarbeibas, omotus un lauksaimnīceibas nūzares.

Skūlu beigušī varēja īsastōt vyspōrizgleitōjušōs vydsskūlas pīktā klasē, tikai vajadzēja nūlikt pōrbaudejumus svešvolūdōs, kaidas tur mōceja kai obligatoriskus priksmatus. Lykums augstōkai pamatskūlai ar vīnu klašu komplektu nūteice šaidu štatu: inspektors, kas pōrzynōja skūlu, ticeibas mōceibas skūlōtōjs un 4 skūlōtōji — 3 vyspōrejūs priksmatūs un vīns grafiskom mōkslom. Dzīdōšonu un vyngrōšonu par atsevišku atleideibu varēja uzdūt mōceit vai nu tīm pošim skūlōtōjim, vai ari pīaicynōt uz breiva leiguma pamata cytas personas ar atteiceigu izgleiteibu. Ar taidim pošim nūteikumim varēja pīaicynōt ari naobligatoriskūs priksmatu pasnēdzējus.⁵³⁾ Rēzeknes piļsātas skūlas pōrveidōšona Rēzeknes augstōkā pamatskūlā ar rūkdorbu klasi nūtyka 1913. g. 1. janvarī. Ar tō pošā goda 1. septembri Rēzeknes augstōkā pamatskūlā sōka mōceit vōcu volūdū. Skūlai beja sovs štata ōrstis. 1913./14. mōceibas godā skūlā mōcejōs 213 skūlānu.⁵⁴⁾

Pasaules kara un Krīvijas revolucijas laikā Rēzeknes augstōkō pamatskūla dorbōjōs bez traucējumim pi īpriksējōs ikōrtas un skūlōtōju sastōva. Pirms vōcišu inōkšonas Rēzeknē, kas nūtyka 1918. g. februarī, skūla ar mozim traucējumim turpynōja dorbu pēc plana, kas beja sastōdeits 1917./18. mōceibas godam. Vōcu okupācijas laikā skūlas uzturēšonu uzajēme Rēzeknes apriņka zemste. Šymā laikā, tys ir, 1918. g. pirmā pusē, skūlā strōdōja gondreiž visi tī pošī skūlōtōji, kas tamā beja strōdōjuši pirms okupācijas.

1918./19. mōceibas godam īsasōcūt, skūlai beja tys pats nūsaukums un tamā mōceja tūs pošus priksmatus kai agrōk. Skūlānu skaits šymā laikā nav zynoms, bet uzaglobōjušas ziņas, ka vīnā grupā bejuši 55 skūlāni. Pēc lelinīku inōkšonas Rēzeknē 1918. godā, skūla turpynōja sovu dorbu mozlīt pōrveidōtā veidā. Stunžu plans palyka tys pats, kaidis beja pī-

⁵³⁾ Известія по народному образованию. Годъ девятый. Часть XXXIV. Сентябрь. С.-Петербургъ 1912; 85.—106. лр.

⁵⁴⁾ Памятная книжка Виленскаго учебнаго округа на 1914 годъ. Вильна 1914; 144., 145. лр.

jimts 1918./19. mēceibas godam sōcūtis, tikai ar tū starpeibu, ka beja svitrōtas ticeibas mōceibas stundes. Par mōceibas volūdu skūlā nūteice latvīšu volūdu, bet krīvu volūda palyka kai atsevišķs priekšmats.

1919. godā vysas skūlas Rēzeknē pōrkōrtōja pēc tō laika principim: par pyrmōs un ūtrōs pakōpes skūlom. Pyrmōs pakōpes skūlōs mōceibas pasnēdze mōtes volūdā, un tōpēc Rēzeknē atvēre latvīšu, krīvu un cytas pyrmōs pakōpes skūlas. Rēzeknes augstōkū pamatskūlu pōrveidōja par latvīšu 1. pakōpes skūlu. Ar skūlas pōrorganizēisonu stypri mainejōs skūlōtōju un skūlānu sastōvs un skaits. Skūlāni, latvīšu volūdas napratēji, aizgōja uz cytom skūlom, bet skūlā iplyuda obu dzymumu latvīšu bārni. Leidz šam laikam skūlā beja mōcejušis tikai zāni. Tō poša goda janvarī un februarī Rēzeknes latvīšu 1. pakōpes skūlā pōrnōce leidz ar skūlōtōju Viktoriju Rejnīks ari likvideitōs Rēzeknes Romas katōļu draudzes skūlas skūlāni. 1919./20. mōceibas godu skūla īsōce ar 1. septembri. Naskaitūt skūlas pōrzini Jōni Teteri, skūlā beja 2 skūlōtōji un 1 skūlōtōja. Skūlāni beja sadaleiti 5 grupōs, nu kurom vīnā beja 78 skūlāni. Kaidūs apstōklūs skūlā nūtyka mōceibas, redzim nu sekojušō. Skūlas ākas augšejā stōvā atsaroda divas klases, kurom blokus beja īreikōta kūpmītne bēgļu bārnim. Mōceibas nūtyka ari apakšejā stōvā, kur bez tam dzeivōja obi skūlōtōji. Šymā pošā stōvā sorga dzeivūkli beja īreikōta vyrtuve. Kūpgoldu pōrzynōja skūlas saimnīceibas pulceņš, kuram pošam beja jōpīgōdoj produkti. Ēdīņus gatavōja poši skūlāni, kuri apkūpe ari telpas, kurnōja cepļus un sameklēja kurnynojamū. Latvīšu nacionalam karaspākam tyvojūtis Rēzeknei, mōceibas skūlā gondreiz vairs nanūtyka. Skūlas telpas, pa lēlkai daļai, izmontōja karaspāka vajadzeibom. Amerikaņu paleidzeibas komiteja skūlas telpōs īreikōja bārnu paleidzeibas punktu, aizjamūt sovom vajadzeibom apakšejō stōva telpas.

Uz Rēzeknes dekana Nikodema Rancāna īrūsynōjumu augšejā stōvā sōka dorbōtis skūla. Skūlas pōrzine beja Viktorija Rejnīks; jai paleidzēja vēļ divas skūlōtōjas. Pēc Rēzeknes pil-sātas pašvaldeibas nūdybynōšonas 1920. g. 23. februarī nūtyka skūlu valdes pyrmō sēde. Šamā sēdē nūlēme atvērt latgališu-latvīšu, krīvu, ebreju un pūļu pamatskūlas ar atteiceigu mōceibas volūdu. Rēzeknes latgališu-latvīšu 6-klaseigai skūlai skūlu valde nūlēme nūdūt bejušōs Rēzeknes augstōkōs pamatskūlas telpas. Tai tad 1920. g. 23. februarī skūlu valdes sēdē akceptēja jau pastōvūšū skūlu. Skūlā beja vairōkas klases, bet skūlānu skaits nav nūteikti zynoms. Mōceibas volūda beja krīvu, bet latvīšu volūdu mōceja kai atse-

višku priekšmatu. Uz skūlu valdes 8. un 16. marta lēmumu pamata skūlā pījēme bazneickungu ticeibas mōceibas pasnēgšonai un 3 skūlōtōjas.

1920. g. vosorā Rēzeknē atvēre skūlōtōju sagatavōšonas kursus. Kursantu paraugstuņžu pasnēgšonai vajadzēja skūlānu, kōdēļ savōce latvišu bārnus, un 9. augustā pī latgališu-latvišu sešklaseigōs pamatskūlas atvēre paraugskūlas 3 jaunōkōs klases. Ar 6. septembri šōs klases pīvinōja atteiceigom pamatskūlas klasem, bet poša skūla turpmōk palyka par paraugskūlu pī skūlōtōju sagatavōšonas kursim un vālōk pī pīdagogiskōs vydsskūlas, kuras audzēkni regulari hospitēja stuņdēs un pasnēdze 2—3 paraugstuņdes dīnā. Mōceibas godam sōcūtīs, kai latvišu volūdas napratējas uz cytom skūlom pōrcēle 3 skūlōtōjas, bet jūs vītā pījēme 2 skūlōtōjus un 2 skūlōtōjas. Skūlas pīdagogiskais personals mainejōs. 15. oktobrī nōce vēļ klōt 2 pasnēdzēji, bet ar 1. decembri, kad skūlā atvēre 1. un 2. paralelklasi, pījēme 2 skūlōtōjas.

1920. g. 1. novembrī skūlōtōju sagatavōšonas kursus pōrcēle uz latgališu-latvišu sešklaseigōs pamatskūlas telpom, jo kursim sovu telpu nabeja. Nu tō laika dažom pamatskūlas klasem telpu tryukuma dēļ iznōce strōdēt tikai 3 stuņdes dīnā. Nabeja arī nikaidas ispējas paralelklasem strōdēt ūtrā maiņā. Tymā pošā nomā atsaroda pyrmskūla, papyldu skūla un dorbōjōs amerikāņu paleidzeibas vyrtuve. Skūlas dorbūš šymā godā izbeidze 1. junijā. Ar nōkušu 1921./22. mōceibas godu skūlōtōju sagatavōšonas kursi tyka pōrcalti uz cytom telpom. Skūla mōceibas godu isōce 1. septembrī. 25. septembrī skūlas telpas atbreivōja amerikāņu paleidzeibas vyrtuve. Skūla tūmār strōdōja divōs maiņōs. Jamūt tū vārā, Rēzeknes piļsātas valde nūlēme atvērt ūtru pyrmos pakōpes pamatskūlu, kurā 1921. g. 1. novembrī iskaiteja latgališu-latvišu pamatskūlas paralelklases. Ar ūtrōs pamatskūlas atvēršonu latgališu-latvišu 6-klaseigū pamatskūlu nūsauce par Rēzeknes piļsātas 1. latvišu pamatskūlu, kura faktiski turpynōja dorbōtīs kai paraugskūla pī skūlōtōju sagatavōšonas kursim. Ar šaidu nūsaukumu skūla pastōvēja leidz 1935. godam, kad ar valdeibas reikōjumu skūlu pōrsauce par Rēzeknes piļsātas I pamatskūlu. Ar šū nūsaukumu skūla pastōv šūdin.

Skūlas vacō āka, kas beja calta ap 1792. godu⁵⁵⁾ un kurā

⁵⁵⁾ П. Жуковичъ: Управление и судъ въ Западной Россіи въ царствованіе Екатерины II. «Журналъ Министерства Народнаго Просвѣщенія». С.-Петербургъ. 1914, IV; 348. лр.

1855. gadā nu Krōslovas pōrnōce aprīnka skūla, 1936.—1937. g. tyka pōrbyuvāta: vacō āka paaugstynōta un tai pībyuvāta divu stōvu jauna āka.

Nu šō iztērzōjuma redzim, ka Rēzeknes pilsātas I pamat-skūlas vēsture sōcās ar tū skūlu, kuru Daugavpīls jezuiti beja nūdybynōjuši Daugavpilī laikā nu 1625. leidz 1628. godam. Tōpēc šū skūlu var uzskateit par vacōkū skūlu Latgolā.⁵⁶⁾

V. Kozlov

⁵⁶⁾ B. Brežgo: Vacōkō skūla Latgolā. «Zidūnis». Rēzeknē. 1939., № 10—12; 1940., № 1—2.

K l ũ s t e r u b i b l i o t e k a s

Boltkrīvijas katōļu klūsteri, kuru reiceibā beja plaši materiāli līdzekļi, nasaskūpōja daļu nu tim izlītēt grōmotu īgōdei. Gondreiž vysūs šenes klūsterūs beja bibliotekas, pi kam dažōs beja seviški daudz vacu izdavumu.¹⁾ Latgolas klūsteri arī šamā ziņā turējōs leidza sovim kaiminim. Pēc Boltkrīvijas un Latgolas pīvīnōšonas Krīvijai klūsteru biblioteku globōšonu nūsoka krīvu valdeibas reikōjumi. 1798. g. 3. novembrī keizars Pōvuls I paraksteja reglamentu par Romas katōļu bazneicom un klūsterim Krīvijā. Šō reglamenta 12. paragrafs prasēja, lai kotrys klūstera pōrziņš vai superiors, kas treju godu laikā izpīldejis šūs pīnōkumus, atstōjūt omotu, sastōdeitu sovam vītnīkam inventaru, kurā jōiroksta vysas klūstera un bazneicas lītas, kai arī biblioteka. Pēc šō inventara jam vysu pīnōceigā kōrteibā vajadzēja nūdūt sovam vītnīkam. 1800. g. 11. decembra reikōjums augsšmynātū lykumu apstyprynōja, bet sovukōrt jau pīpraseja, lai vysas klūstera lītas, kai arī biblioteku nūdūtu pylnā kōrteibā un tō ordena provinciala klōtbyutnē, pi kura pīdar klūsters.²⁾

Latgolā beja septeni klūsteri: jezuitu klūsters Daugavpilī, dominikanu klūsters Posyunē, Aglyunā un Rušyunā, bernardinu klūsters Viļānūs, lazaristu un žēlsirdeīgūs mōsu klūsteri Krōslovā. Visim šim klūsterim, strōdojūt misijas dōrbu un mōcūt sovōs skūlōs bārnus un jaunōtni, vajadzēja sovu biblioteku. Zynomi dati tikai par sešom Latgolas klūsteru bibliotekom. Par Krōslovas žēlsirdeīgūs mōsu klūsteri, kas pastōvēja nu 1789. goda leidz 1843. godam, ziņu tryukst.

Pēc leluma Latgolas klūsteru bibliotekas beja dažaidas. Vyslelōka beja jezuitu biblioteka Daugavpilī. 1811. godā tikai vīnā bibliotekas daļā, kuru aizvede uz Polocku, itylpa 7000 sējumu. Pēc leluma nōkušōs bibliotekas beja: Aglyunas klūstera biblioteka, nu kuras vēļ leidz 1940. godam uzaglobōjušas apmāram 4935 grōmotas, Krōslovas klūstera biblioteka, nu kuras

¹⁾ И. Козловскій: Библиографическія рѣдкости, хранящіяся въ Виленской Публичной Библиотекѣ. «Вѣстникъ Западной Россіи». Вильна 1870. I, 1; 85. лр.

²⁾ Viļānu bernardinu klūstera grōmota: «Liber dispositus ad inscribenda Cursoria Provincialia».

uzaglobōjušas 1555 grōmotas, Posyunes klūstera biblioteka, kurā 1799. godā beja 607 izdavumi, un Viļānu klūstera biblioteka, kurā 1832. godā, kad klūsteri slēdze, bejušas 463 grōmotas. Vysmozōkō beja Rušyuna klūstera biblioteka, kur tymā laikā bejuse tikai 151 grōmota. Saleidzinojūt biblioteku lelumu ar Latgolas klūsteru misiones un paidagogiskās darbeibas plašumu, jōatzeist, ka pādejais ītekmējis pyrmū. Klūsteru uzturātom skūlom sovu biblioteku nabeja. Kai skūlōtōji, tai arī skūlāni izlītōja sova klūstera bibliotekas grōmotas.

Kas atsateic uz grōmotu globōšonu, tad ir zynoms, ka Posyunes, Aglyunas, Viļānu un Krōslovas klūstera bibliotekas atsarodušas seviškōs bibliotekas ustobōs. Sprīžūt pēc Daugavpilš jezuitu klūstera bibliotekas leluma, jōdūmoj, ka tai bejušas sovas atseviškas telpas.

1940. godā beja atrūnami nūrōdejumi, ka Aglyunas un Viļānu klūstera grōmotas globōjušōs skapūs. Aglyunas un Krōslovas klūstera bibliotekas grōmotas, kas beja uzaglobōjušas leidz 1940. godam, stōvēja sovōs agrōkōs telpōs. Aglyunas klūsterī grōmotas globōjōs stykla skapūs, kas speciali beja pagatavōti šam nūlyukam. Posyunes un Krōslovas klūsterūs skapu vītā beja valeji plaukti.

Leidz myusu dīnom uzaglobōjuši šaidi Latgolas klūsteru biblioteku aproksti: Posyunes klūstera bibliotekas 1799. g. aproksts, Aglyunas — 1820. g., Viļānu — 1832. g. un Krōslovas — 1835. g. aproksts. Šī aproksti, kai arī saglobōtūs grōmotu apskate dūd īspēju sprīst par grōmotu klasifikaciju Latgolas klūsteru bibliotekōs. Ir radzams, ka sovā pastōvēšonas laikā Viļānu biblioteka pōrkōrtōta trejs reizes, bet Aglyunas biblioteka na mozōk kai divi reizes, tūmār pošas sistēmas pamati nav grūzeiti. Grōmotas sadaleja nūdaļōs atkareibā nu satura. Nūvītojūt grōmotas nūdaļā, īvārōja tūs formatu.

Nu Latgolas klūsteru bibliotekom leidz 1940. godam ir uzaglobōjušas Aglyunā — apmāram 4853 īspīstas un 82 ar rūku raksteitas grōmotas un veistūkli, Krōslovā — 1555 grōmotas un Viļānūs — 336 grōmotas. Daugavpilš jezuitu biblioteku — pēc jūs klūstera slēgšonas Izvoltā 1820. godā — aizvede uz Polocku. Rušyuna klūsteri likvideja 1832. godā un 1840. godā aizvede klūsterā biblioteku. Uz kurīni aizvasta biblioteka nu Posyunes klūstera, kuru slēdze tymā pošā godā, nav zynoms.

Aplyukōsim tyvōk kotru Latgolas klūstera biblioteku atseviški.

Bazneickungi jezuiti 1630. godā Daugavpilī nūdybynōja sovu rezidenci. Bez misijas dorba jī nūsadeve audzynōšonai un mōceišonai skūlōs, kū jī atvēre Daugavpilī. Saprū-

tams, ka šaidūs apstokļus jezuiti navarēja iztikt bez napicīšamūs grōmotu. Kod eisti Daugavpiļs jezuiti isōkuši krōt grōmotas, nūteikti navar pasaceit, bet jau pyrms 1780. g. šam krōjumam bejis bibliotekas roksturs. Ir zynoms, ka, socūt ar 1780. g., jezuiti kotru godu izdavuši nūteiktu summu sovas bibliotekas papyldynōšonai.³⁾ Ir ziņas nu 1802. g., ka šū klūstera biblioteku izmontōjuši jezuitu skūlas skūlōtōji Daugavpilī. 1805. godā bibliotekā skaitejušis jau vairāk kai 4000 sējumu.⁴⁾

1811. godā jezuitu klūstera ākas Daugavpilī īgyva kara ministrija, bet jezuiti ar sovu skūlu pōrgōja uz Krōslovu. Kaidu bibliotekas daļu jī pajēme leidza, bet 7000 sējumu aizvede uz Polocku, kur tūs pīvinōja Polockas jezuitu akademijas lelajai bibliotekai.⁵⁾ Jezuitim atstōjūt Daugavpili, kai dūmōjams, kaida bibliotekas daļa byus palykuse telpōs, kas pīdarēja pi jūs agrōkōs bazneicas. Vālōk šōs grōmotas leidz ar Daugavpiļs cītūksnī slāgtōs kara skūlas grōmotom 1832. godā kara ministrija nūdeve Daugavpiļs gimnazijai. Tikai taidā ceļā var izaskaidrōt tū, ka XIX godu symtā skūlas bebliotekā beja atrūnamas grōmotas ar Daugavpiļs jezuitu kolegijas uzrokstim, kuras izdūtas XVI un XVII godu symtā.⁶⁾

Pavadejuse 3 godi Krōslovā, kolegija 1814. godā pōrsacēle uz Izvoltu, atstōjūt skūlu Krōslovā. 1820. godā jezuitu klūsteri slēdze. Ir ziņas, ka nailgi pyrms slēgšonas te bejuse biblioteka, kurā globōjušis senējī izdavumi un manuskripti. Tōs beja kaidreiz bogōtōs Daugavpiļs jezuitu bibliotekas atlikas.⁷⁾ Pēc Izvoltas jezuitu kolegijas likvidēšonas biblioteku aizvede uz Polocku, kur tū sagaideja taidis pats liktiņš kai Polockas jezuitu biblioteku.⁸⁾ Leidz 1909. g. 9. novembram Izvoltas jezuitu bibliotekas aproksts vēļ globōjōs gubernas archivā Vitbskā.

Posyunes bazneickungu dominikanu klūsters tyka nūdybynōts 1683. godā. Par šō klūstera biblioteku ir uzaglobōjušas ziņas nu 1794. g. Šō goda Posyunes klūstera inventarā ir saceits, ka klūsterī ir bibliotekas ustoba ar vīnu lūgu un

³⁾ S. Załęski: Jezuiti w Polsce. Kraków 1906. V, 1; 357. lp.

⁴⁾ J. G[izycki]: Materyały do dziejów Akademii Połockiej i szkół od niej zależnych. Kraków 1905. 172. lp.

⁵⁾ F. Radziszewski: Krótka wzmianka o Jezuitach na Białorusi i o byłej Połockiej Akademii. «Rubon», Wilno 1847. VIII; 64. lp.

⁶⁾ Daugavpiļs realskūlas 1876.—1880. g akts № 110/131/167/205.

⁷⁾ «Rubon» 1842. I; 145.—146. lp.

⁸⁾ B. Breżgo: Losy bibliotek jezuitickich koleg'ów w Połocku i Witebsku. «Przegląd Powszechny». Kraków 1925. № 505.

ka šamā ustobā grōmotom ireikōti kūka plaukti. 1799. godā sastōdeitais bibliotēkas grōmotu saroksts rōda, ka bibliotēkā bejuši 607 grōmotu nūsaukumi.

Nūdaļu apzēimējumi	Grōmotu sadalejums	Grōmotu nūsaukumu skaits
A.	Teologijas grōmotas	35
B.	Filosofijas grōmotas	14
C.	Grōmotas jaunōtnei	14
D.	Svātduņu un svātku dīnu mōceibu grōmotas in folio	30
E.	in quarto	88
F.	Dažaidu autoru mōceibu grōmotas kai svātdinē, tai ari svātku dīnom in 8-vo	92
L.	Vysvysaidas grōmatēnas Posyunes draudzes klūstera priekšnika Ignata Jure- viča igōdōtōs grōmotas:	48
P.		184
R.		102
Kūpā		607

Nu Posyunes klūstera 1808. g. 31. augusta inventara redzim, ka, saleidzinojūt ar 1799. g. grōmotu sarokstu, klūsters pa šū laiku ir īsagōdōjis bibliotēkai 61 izdavumu. Klūstera 1813. g. 23. oktobra inventarā saceits, ka bibliotēkā nōkuši klōt vēļ 2 izdavumi.⁹⁾

Klūstera aprokstā, kuru sastōdeja 1832. godā, kod krīvu istōdes klūsteri slēdze, teikts, ka klūstera ākas augšējā stōvā bejuse ustoba, kurā atsaroduse bibliotēka.¹⁰⁾ Posyunes klūstera aproksta nūrokstā, kas pīvinōts Mogilevas Romas katōļu konsistorijas 1840. g. 17. jūnija reikōjumam, ari teikts, ka vīnā klūstera ustobā bejuse bibliotēka, bet šei ustoba nav zynoma, tai pat nav zynoms, kur šei bibliotēka palykuse.¹¹⁾

A glyunas bazneickungu dominikanu klūsters beja dybynōts 1700. godā. Par Aglyunas dominikanu bibliotēkas saturu un plašumu ir ziņas nu 1770. g. Šymā godā bibliotēkā bejuši 177 sējumi, pa lelōkai daļai īspīsti latinu un pūļu volūdā. Tō poša goda bibliotēkas grōmotu sarokstā atsarūn «Evangelia Linqua Lothavica» un «Rosarium Lothavicum». 1818. godā

⁹⁾ Posyunes klūstera 1794.—1821. g. inventaru grōmota.

¹⁰⁾ Vitebskas, Mogilevas, Smolenskas un Kalūgas generalgubernatora 1832. g. akts № 124 (II daļa): «По отношенію Статсь-секретаря Блудова, съ объявленіемъ Высочайшаго повелѣнія о собраніи свѣдѣній о Римско-католическихъ монастыряхъ и объ упраздненіи оныхъ».

¹¹⁾ Lejas-Daugavpils dekana 1840. g. akts: «Нарядъ разнымъ бумагамъ по разнымъ дѣламъ».

Aglyunas dominikanu bibliotēkā sējumu skaits jau pāudzis uz 334. Pēc satura šī sējumi bejuši sagrupēti atsevišķos nūdaļos.¹²⁾

1820. godā Leitovas dominikanu ordena provincials teologijas doktors Fausts Cecerskis izdareja Aglyunas klūstera vizitaciju. Vizitācijas aktā atrūnams bibliotēkas aproksts, tys ir, grōmotu saroksts, kurā mynāts izdavuma nūsaukums, sējumu skaits, autors, izdūšonas vīta un gods un vai grōmota īsīta, vai naīsīta. Grōmotas bejušas sadaleitas 14 nūdaļos, kas apzeimātas ar burtīm, atkareibā nu nūdaļas nūsaukuma pyrmō burta. Nūdaļos grōmotas beja izšķirōtas 4 klasēs pēc formata. Sprižūt pēc bibliotēkas aproksta, tamā 1820. godā bejuši 232 izdavumi 324 sėjumūs.¹³⁾

Nūdaļu signatura	Nūdaļas	XVI g.s.		XVII g.s.		XVIII g.s.		XIX g.s.		Bez goda atze mes		Kūpā	
		Izdavumu	Sėjumu	Izdavumu	Sėjumu	Izdavumu	Sėjumu	Izdavumu	Sėjumu	Izdavumu	Sėjumu	Izdavumu	Sėjumu
A.	Ascetiae	1	1	18	18	31	43	1	5	9	9	60	76
B.	Biblici	—	—	—	—	5	10	—	—	1	2	6	12
C.	Concionatores	—	—	5	5	56	95	1	3	9	10	71	113
Cc.	Catechiste et controversie	—	—	—	—	12	14	—	—	4	8	14	19
D.	Dogmatici	—	—	6	11	10	15	—	—	8	10	24	36
DM.	Dogmati como- ralis	—	—	2	4	2	4	—	—	—	—	4	8
E.	Expositiores	—	—	—	—	2	2	—	—	—	—	2	2
F.	Philosophi	—	—	—	—	2	3	—	—	1	1	3	4
G.	Gramatici	—	—	—	—	3	3	—	—	—	—	3	3
HS.	Historici sacri	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
HP.	Historici pollitici	—	—	1	1	5	5	—	—	—	—	6	6
IE.	Iuristae eclesias- tici ac civiles	2	2	1	1	4	4	—	—	2	6	9	13
M.	Morales	—	—	1	1	9	9	—	—	1	1	11	11
O.	Oratores	—	—	1	1	3	3	—	—	3	3	7	7
Kūpā		3	3	35	42	154	221	2	8	38	50	232	324

Pēc formata šos grōmotas sasadaleja šaidi:

	Izda- vumu	Sėjumu
In folio	31	45
In 4-to	80	102
In 8-vo majori	80	118
In 8-vo minori et infra	41	59
Kūpā	232	324

¹²⁾ A. Novickis: Aglyuna. Reigā 1929; 19. lp

¹³⁾ 1820. g.: «Wizyta Kościoła y klasztoru Xx. Dominikanow Aglonskich».

Nu bibliotekas grōmotom 1820. godā nūrōdeitas: «Evangelia polskie i lotevskie» 1770. g. un «Lotevska gramatyka». ¹⁴⁾

Aglyunas klūstera biblioteku papyldynōja ari ar grōmotom nu cytīm klūsterim. Pimāram, 1823. godā bazneickungu dominikanu klūstera vizitators, apskotūt klūsteri Oršā, pajēme nu tō bibliotekas dažas grōmotas, kuras nūdeve Aglyunas klūsteram. ¹⁵⁾

1828. goda Aglyunas klūstera vizitaciju grōmotā atzeimāta bez augšmynātom latvišu grōmotom vēļ «Wyssa Mocieyba katoliszka», kas izdūta 1805. godā Polockā. Turpretim 1839. goda vizitaciju grōmotā šei poša grōmota atzeimāta kai izdūta 1755. godā. ¹⁶⁾

1856. godā bibliotekā atzeimātas šaidas latvišu grōmotas: «Anonima Gramatyka lotewska», bez īspīššonas vītas un goda, un bazneickunga Tomaša Kosovska «Grammatyka Inflantsko Lotewska», kas īspīsta Reigā 1853. godā. Nalelū Aglyunas klūstera grōmotu krōjumu 1856. godā labi uzglobōja. ¹⁷⁾

Vysu laiku papyldynōta, Aglyunas klūstera biblioteka sasnēdze īvārojamus apmārus. Leidz 1940. godam nu šos bibliotekas beja uzaglobōjušas apmāram 4853 īspīstas grōmotas un 82 ar rūku raksteitas grōmotas un teistūkli. Nu XV—XVII godu symt. uzaglobōjušas 102 grōmotas 96 īsējumūs, prūti: nu XV godu symta 4 grōmotas, XVI g. symta — 11 grōmotas 8 īsējumūs un XVII godu symta — 87 grōmotas 74 īsējumūs.

XV godu symta grōmotas beja 4 inkunabulas:

1. «IHESVS. Religiosissimi viri fratris Petri de bergamo ordinis p[re]dicatorum sacre theologie professoris eximij super omnia opera divuini doctoris. Thome aquinatis tabula feliciter incipit.» Grōmotas teksts beidzēs ar vōrdim: «Impresum finitumq[ue] Basilee per me Bernhardu[m] Rihel ciuem Basilien[sem]. Anno r[egni] c[hristi] 1478 die veneris q[uinta] fuit quarta mensis decembris.» Grōmotas formats in folio.

2. «Postilla symonis de cremona super euangeliis et epistolis omniu[m] d[omi]nicar[um].» Grōmotas teksta beigōs: «Sermo lij: Ad laudem dei et p[er]fectum proximi hoc sacro

¹⁴⁾ A. Novickis: Op. cit., 19. lp.

¹⁵⁾ Дневникъ визитатора Доминиканскихъ монастырей Сѣверо-Западнаго края за 1821—1832 г.г. «Археографическій сборникъ документовъ, относящихся къ исторіи Сѣверо-Западнаго края». Вильна. XIV.

¹⁶⁾ A. Novickis: Op. cit., 19. lp.

¹⁷⁾ [D. Chodźko]: Agłona. Kościół i klasztor OO. Dominikanów w Inflantach. «Pamiętnik Religijno - moralny». 1856, № 8.

rogationum tempo[r]e in Reuttlingen perfecimus Die vicesima sexta Maij Anni Millesimi qu[a]dringe[n]tesimi octuagesimi quarti r[egni] c[hristi].» Grōmotas formats in folio.

3. «Sermones sancti Wincentij fratris ordinis predicator[um] de te[m]pore. Pars hyemalis.» Padejī vōrdi grōmotas beigōs: «Impressi Nure[n]berge Anno d[omi]ni. M. CCCC. XCIY. Completi in vigilia beator[um] Petri et Pauli ap[osto]lor[um].» Grōmotas formats in folio.

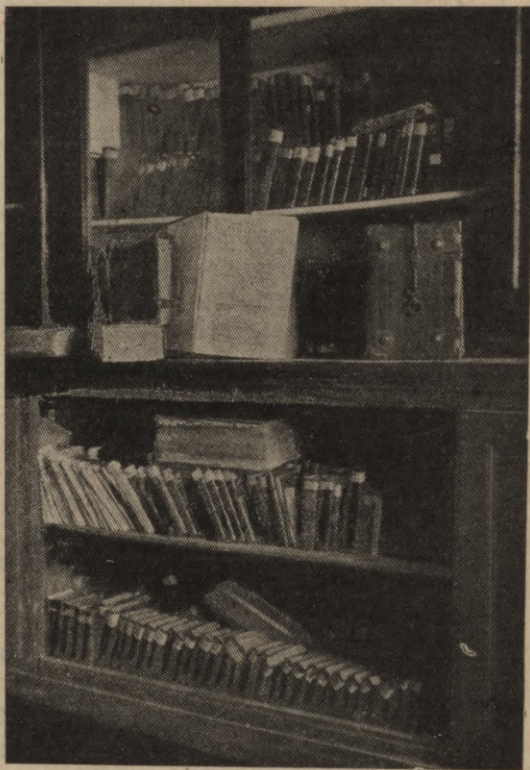
4. «Sermones Gabrielis d[e] festiuitatib[us] gloriose virginis marie.» Grōmotas teksts beidzēs ar vōrdim: «Sequ[n]tur nunc sermones de festiuitatib[us] beate Marie virginis.» Grōmotas formats in 4-to majori.

Pēc satura grōmotu vairums beja goreiga rokstura. Lai- ceiga satura izdavumu beja moz. Grōmotas beja daudzōs Eiropas volūdōs, bet vairums tūmār latīnu un pūļu volūdā. Storp XVIII—XIX godu symta izdavumim beja 13 latvišu grōmotu 14 eksemplarūs.

Aglyunas klūstera bibliotekā.

Aglyunas klūstera
biblioteka.

Manuskriptu nūdaļā beja 28 teistūkļūs mōceibas pūļu, latīnu un franču volūdā nu XVIII un XIX godu symta un 54 grōmotas. Grōmotas beja latīnu, pūļu, franču un krīvu volūdā. Pēc satura tōs beja vai nu dīvakolpōjuma grōmotas vai lekcijas dominikanu studiumam, kas pastōvēja pi Aglyunas klūstera.

Grōmotu zeimes un uzroksti Aglyunas klūstera grōmotōs dūd īspēju sprīst par tū, kai šei biblioteka topuse. Te ir grōmotas nu Daugavpiļs jezuitu koleģijas, nu Grodņas un Zabialu dominikanu konventa. Tūmār vysvairōk grōmotu biblioteka īgyvuse dōvynōjumu ceļā nu pošim Aglyunas klūstera bazneickungim dominikanim. Bez kūpejōs klūstera bibliotekas dažim bazneickungim dominikanim, taipat kai tagad Vokoreiropā, bejušas sovas personeigas mozas bibliotekas. Uz tū nūrōda Aglyunas bibliotekas grōmotu zeimes: «De la petite Bibliothèque portative du Père Stanislas Snarski Dominicanin» un «Ex

bibliotheca personali patris fratris Damiani Jodziewicz Ordinis Praedicatorum». Šaidas bibliotēkas beja olūti, kas papyldynāja Aglyunas klūstera bibliotēku. Bez mynātim grōmotas zīdōjuši vēl sekojuši dominikanu brōli: Bonifatijs Aleksandrovičs, Pōvuls Dobkevičs, Jākubs Jasinskis, Joachīms Josifi, Tomass Jotovts, Ignats Jurevičs, Anarva Juškevičs, Pīters Karnijs, Jezups Klikovičs, Simfariōns Meleško, Kamils Pečilovskis, Vincents Prasolovičs, Justyns Roskovskis, Ch. Rudzinskis, Mōrtenš Stolihvo, Bartolomejs Šablovskis. Grōmotu zīdōtōju skaitā atrūnam ari Jezuitu ordena bazneickungu Abramū un bazneickungu Kajetanu Veltelu.

Aglyunas klūstera bibliotēkas vacōs grōmotu signaturas rōda, ka sovā pastōvēšonas laikā tei vysmoz divi reizes pōrkōrtōta, pī kam nūdaļu apzeimēšonai uzaglobōjuse burtu signatura, leidzeiga tai, kaidu atrūnam bibliotēkas 1820. goda aprokstā. Vālōk bibliotēka, kai radzams, otkon pōrkōrtōta XIX godu symta četrudasmytūs godūs. Pēc tam bibliotēka pōrkōrtōta vēl reizi. Bibliotēkas grōmotas nūdaļōs klūstera pastōvēšonas laikā beja apzeimōtas ar arabu cyparim.

Grōmotas uzaglobōja speciali īreikōtūs styklōtūs skapūs, kas beja nūvītōti bibliotēkas ustobas sīnas nišōs. Bibliotēkas ustoba atsaroda klūstera myura ākas ūtrā stōvā. Grōmotu lēlōkō daļa tur globojōs vēl leidz 1940. godam. Vīna daļa grōmotu atsaroda ari skapūs un kastēs, klūstera koridora golā.¹⁸⁾

Zīņas par bazneickungu d o m i n i k a n u klūstera bibliotēku un archīvu R u š y u n ā, kur jī apsamete 1766. godā, atsateic uz 1832. godu. Šymā godā klūsteri slēdze. Likvidaciju izdareja Vitebskas, Mogilevas, Smolenskas un Kalugas generalgubernatora sevišku uzdavumu īrēdnis kapteinis Jasinskis. 1832. goda 14. decembrī jys īsnēdze klūstera aprokstu.¹⁹⁾

Šymā aprokstā Jasinskis nūrōdeja, ka klūstera bibliotēkā beja 151 grōmota, nu kurom 8 grōmotas beja nu XVII godu symta. Latinu volūdā beja 63 grōmotas, slavu — 1, pūļu — 82. Nu pādejōm vīna trešdaļa beja mōceibu (spredīku) grōmotas, kai ari dažas latīnu-pūļu-žemaišu vōrdneicas. Bez vōrdneicom bibliotēkā beja vēl 5 grōmotas latvīšu volūdā, prūti: 1805. godā Polockā izdūtas Mikela Rota grōmotas «Wyssa Mocieyba Katolizska» četrūs eksemplarūs un vēl kaida grōmota, bez nūsaukuma, kai ari bez sōkuma un beigom.

¹⁸⁾ B. Brežgo: Latgales klosteru bibliotēkas un archīvi. «Bibliotēkārs». Rīga 1940. 1. n-rs, 5.—7. lp.

¹⁹⁾ Mynātais Vitebskas, Mogilevas, Smolenskas un Kalugas generalgubernatora 1832. g. akts № 124 (II daļa).

1840. godā par Rušyuna klūstera biblioteku sōka interesētis laiceigō vara un sakarā ar tū īsasōce sasaraksteišona ar katōļu Bazneicas priķšnīceibu. Nu Mogilevas Romas katōļu konsistorijas 1840. g. 17. jūnija reikōjuma Leiksnas bazneicas pravestam Kovalevskam, kurs tymā laikā beja ari Lejas-Daugavpilš dekans un kuram beja padūta Rušyuna bazneica, radzams, ka Rušyuna klūstera 151 grōmota nūdūta Daugavpilš aprīnka zemes tīsas priķssādātōjam Labunskam. Nūdūtūs grōmotu sarokstu dekans Kovalevskis beja nūsyutejis Mogilevas konsistorijai. Tai kai zemes tīsa reikōjōs uz Vitebskas guberņas valdes reikōjuma pamata, tad nūdūtōs grōmotas, kai dūmojams, nūsyuteja guberņas valdei.

Par Viļānu bazneickungu bernardinu klūstera biblioteku uzaglobōjušas ziņas tikai nu 1832. goda. Klūsteri nūdybynōja 1753. godā. 1832. godā ar Krīvijas valdeibas reikōjumu klūsteri slēdze. Klūstera priķšnīks bazneickungs Kenstovičs sastōdeja likvidejamō klūstera manta sarokstu.

Nu Viļānu klūstera bibliotekas saroksta, kas atsateic uz 1832. g. 10. novembri, radzams, ka bibliotekā bejušas 463 grōmotas, sadaleitas 21 nūdaļā, bet nūdaļā salyktaš pēc formata.²⁰⁾

Ari pēc 1832. goda šōs grōmotas palyka likvideitā klūsterī Viļānūs. 1864. g. 30. oktobrī Vitebskas gubernators bibliotekas katalogu īsnēdze Zīmeļrītumu apgobola golvonajam priķšnīkam M. Muravjevam, kas tū pōrsyuteja Viļņas cenzuras komitejai pōrbaudei, vai storp likvideitō klūstera grōmotom nav taidas, kas aizlīgtas vai naatļautas vyspōrejai lītōšonai. Pēc kataloga caurskateišonas cenzuras komiteja 1865. g. 26. janvarī pīpraseja nu Viļānu bibliotekas 21 grōmotu. Īpasazynuse ar šōm grōmotom, komiteja atzyna, ka 16 nu tom nav pīmārōtas lītōšonai tymā laikā Zīmeļrītumu apgobolā un pōrsyuteja tōs uz Pīterpili Keizariskai publiskai bibliotekai. Pōrejōs 5 grōmotas kai atļautas aizsyuteja atpakaļ klūstera bibliotekai.

Latvijas valsts laikā atvārtā Tāvu Marianu Viļānu mōjā ari beja biblioteka. Tei beja īreikōta tamā pošā mōjā, kur agrōk atsaroda bazneickungu bernardinu biblioteka. 1936. godā tū pōrcēle jaunuzcaltōs ākas ūtrā stōvā. Vēļ pyrms dažim godim grōmotas beja samastas kaudzē, bet 1936. godā tōs uzlaseitas un nūvitōtas plauktūs. Bibliotekā, kas papyldynōta ar jaunim izdavumim, beja apmāram 2500 grōmotu, nu kurom jau 1923 grōmotas īraksteitas katalogā. Storp bibliotekas grōmotom beja ari 336 grōmotas nu bazneickungu bernardinu vačōs bibliotekas. Daļa nu bazneickungu bernardinu bibliotekas,

²⁰⁾ Ibid.

kas palyka Viļānu bazneicā, aizgōja bājā pasaules kara laikā un revolucijā. Storp bibliotēkas saglobōtom 336 grōmotom beja trejs ar rūku raksteitas grōmotas, 1 grōmota nu XVI godu symta un 6 grōmotas nu XVII godu symta. Pōreji izdavumi beja nu XVIII godu symta un XIX godu symta pyrmōs trešdaļas, pi kam teiši pādejūs beja ļūti moz. Saglobōtōs grōmotas pa lelōkai daļai beja latinu un pūļu volūdā. Krīvu izdavumu ļūti moz. Latvišu volūdā beja tikai 2 grōmotas. Nu grōmotom jōatzeimej: «Homiliae, sive conciones praestantissimorum ecclesiae catholicae doctorum, in totivs anni evangelia, ab Albino Fralcco Alcvino ivssu Caroli Magni primum arciudicio collectae Coloniae apud Maternum Cholinvm MD. LXXVI», kuru 1779. godā bibliotēkai uzdōvynōja klūstera gvardians Remigijs Lužinskis. Nu vēstures grōmotom var atzeimēt klūstera dybynōtōja Mikela Ryka dōvynōjumu «Codex Diplomaticus Regni Poloniae et Magni Ducatus Litvaniae... Tomus V. Livonia» (Vilno, 1759). Nu latvišu grōmotom bibliotēkā beja 1761. g. «Neue vollständigere Lettische Grammatik», kū sarakstejis Gotards Fridrichs Stenders. Ūtra latvišu grōmota bež sōkuma un beigu. Ar rūku raksteitōs grōmotas beja teologijas un asketikas lekcijas, kas sastōdeitas laikā nu 1746. leidz 1824. godam.

Uzroksti uz uzglobōtom grōmotom licynoj, ka Viļānu bazneickungu bernardinu klūstera bibliotēkas sōkums ir XVIII godu symta beigōs un ka tōs izveidōšonā lela lūma bejuse grōmotu zīdōjumim. Nu uzrokstim radzams, ka grōmotas dōvynōjis Miķels Ryks, Marians Vereščinskis un cyti Latgolas muižiniki. Taipat atrūnami ari Viļņas akadēmijas poeta Bernharda Poņatovska, jezuitu ordena bazneickunga Heronima Kozaržovska, Feimanu kanonīka Ontōna Klešovska un cytu goreigas kōrtas personu uzroksti. Daudz deveigōki, sprīžūt pēc grōmotu vēerteibas un skaita, bejuši pošu Viļānu klūstera mūku dōvynōjumi. Pyrmā vitā jōstōda gvardiana Remigija Lužinska dōvynōjumi laikā nu 1779.—1782. g., gvardiana H. Monstoviča (1781.—1793. g.) un gvardiana Heronima Urbanoviča dōvynōjumi 1792. godā. Tim sekoj klūstera brōļu dōvynōjumi: Jezupa Oleškeviča dōvynōjums 1761. godā, Dominīka Urbanoviča, Erika Bobiatinska 1774. godā, Krista Freidenfelda u. c. dōvynōjumi. Storp uzglobōtom grōmotom vīna ūtra ari ir nu Daugavpiļs jezuitu kolegijas un bazneickunga lazaristu Krōslovas klūstera.

Nu grōmotōs iraksteitom atzeimem radzams, ka Viļānu klūstera vacō bibliotēka trejs reizes sakōrtōta, pi kam kotru reizi maineita grōmotu īdaleišona pa nūdaļom, kai ari tūs nū-

vītōšona skapūs un ari pošu grōmotu numeracija. Pīmāram, uz vīnas 1766. g. grōmotas ir šaidas trejs atzeimes: «1. E. 12», «3. I. 1.» un 4. Hp. 28». Pymī skaitli apzeimej skapī (armarium), burti — nūdaļu (litera) un pādeji skaitļi — grōmotas numeri (No). Kai radzams, tod sistema bibliotekā palykuse tūmār tei pošā.

1755. g. 29. decembrī bazneickungi lazaristi vai, kai jūs sauc, misionari īsaroda Krōslovā, bet divus godus vālōk, 1757. godā, jī te atvēre katōļu goreigū seminaru. Uz šū laiku jōatteicynoj jūs bibliotekas izaceļšonu. 1815. godā klūstera bibliotekā beja jau ap 1500 sējumu. Divdesmit godu vālōk Krōslovas Svāta Vincenta a Paulo bazneickungu misionaru bīdreibai ari beja biblioteka ar 521 sējumu. Tim sarokstu sastōdeja, kod Lejas-Daugavpiļs dekans Tomass Kosovskis nūdeve Krōslovas bazneicu bazneickungam Jezupam Golkevičam. Saroksts uzaglobōjis Krōslovas bazneicas un Baltiņu pusmuizās 1835. g. 23. aprīļa inventarā.²¹⁾ Sarokstā grōmotas pēc satura īdaleitas 10 nūdaļōs.

Grōmotu sadalejums	Grōmotu skaits
1. Teologija un dogmatika	111
2. Svātūs un svēteigūs dzeives aproksti	15
3. Asketika	126
4. Mōceibas	123
5. Svāti Roksti un tūs komentari	35
6. Bazneicas tāvu dorbi	35
7. Bazneicas vēsture	25
8. Kanoniskōs tiseibas	22
9. Rubrikas un ceremonijas	10
10. Laiceiga satura zynōtniski izdavumi	19
Kūpā	521

Nu šom grōmotom 5 izdavumi beja nu XVI godu symta, 55 nu XVII godu symta, 369 nu XVIII godu symta, 34 nu XIX godu symta, bet 58 grōmotom nīmoz nabeja atzeimāts izdūšonas gods. Grōmotas beja latinu, pūļu un franču volūdā.

Nu 1835. godā inventara radzams, ka biblioteka atsaroduse klūstera ākā un aizjāmuse atsevišku ustobu. Grōmotas kōrteigi nūvītōtas speciāli šam nūlyukam pagatavōtūs skapūs.

Krōslovas goreigam seminarā, kuru uzturēja bazneickungi misionari, sovas bibliotekas nabeja, bet tī izlītōja klūstera biblioteku. Nūsadūdūt paidagogijas dorbam, bazneickungi

²¹⁾ «Inwentarz... kościoła i domu Krasławskiego zgromadzenia XX. świeckich S-go Wincentego a Paulo, oraz folwarku Baltynia... 1835 roku miesiąca Kwietnia 23-go dnia sporządzony».

misionari vysu laiku ryupējās par sovas bibliotekas papyl-
dņšonu.

Daļa nu bazneickungu misionaru grōmotu bogōteibas vļ
leidz 1940. godam beja uzaglobōjuse Krōslovā, kur tōs beja
nūvītōtas kŭpā ar bazneicas īgyutom grōmotom pļc tam, kad
bazneickungi misionari pļc seminara slļgšonas 1843. g. 7. de-
cembrļ aizgōja nu Krōslovas. Vysas šōs grōmotas globōjōs
vļtejā draudzes bazneicā, kas beja bazneickungu misionaru re-
zidence. Pādejā laikā šom grōmotom beja sastōdeits katalogs.
Sprļžūt pļc tō, bibliotekā beja 1555' grōmotas, kas sadaleitas
15 nūdaļōs. Plaša beja arī ar rŭku raksteitŭs grōmotu nūdaļa.

Ar rŭku raksteitŭs grōmotu nūdaļa beja sadaleita pļc godu
syntīm: XVII g. s. — 1 grōmota, XVIII g. s. — 26. XX g. s.
— 2 un bez goda apzeimļjuma — 54 grōmotas. Pļc sova sa-
tura tōs beja logikas, filozofijas, fizikas, vēstures, geografijas,
literaturas, teologijas, mōceibu, paidagogijas un tļseibu zynōtņu
grōmotas un instrukcijas par goreigō seminara ikšejŭ ikōrtu.

Krōslovas klŭstera biblioteka.

V a c o k i m u z e j i

I

Vōkt un globōt seņlītas un mōkslas dorbus Latgolā isōka jau seņ. Bogōtu muižinīku muižos godusimtim ilgi uzaglobōja dažaidi mōjsaimnīceībā lītōti priksmati, mōju ikōrtōjuma pīdarumi, seņču gimetnes un t. t. Vālōk nu šim priksmatim sasastōdeja vasalas kolekcijas, kuras arvīnu pasalelynōja. Dažas nu tom pasalelynōja ari muižas īpašnikim īgōdojūt priksmatu, kas jūs interesēja. Taidā kōrtā, vasalā ryndā muižu Latgolā sasastōdeja dīzgon lelas kolekcijas. XIX g. s. ūtrā pusē roksta par šaidim seņlītu krōjumim: pi Borchim — Varaklōnūs, Platerim — Krōslovā, Plater-Zibergim — Leiksnā un Ambeļūs, Soltanim — Prezmā, Romerim — Cyskodūs, žabim — Kastirī, Kerbedzim — Dlužnevā. Sasastōdeja šī krōjumi golvonā kōrtā nu familijas relikvijom, senejim irūcim, mebelem, porcelana, gimetnem un citim priksmatim.¹⁾ Dažos muižos atsaroda ari cytaidas kolekcijas. Varaklōnūs pi Borchim beja savōkta kolekcija dobas zynōtnēs, kuru jī 1870. godā dōvynōja Kūrzesmes vōcu muzejam Jelgavā.²⁾ Krōslovā Odums Platers savōce lelu ichtiologijas kolekciju, kuru dōvynōja Varšavas augstskūlai.³⁾ Bēržgalē muižiniki Veitki atstōja lelu numizmatisku kolekciju.

XIX g. s. ūtrā pusē Latgolā rodōs ari kolekcijas, kurōs beja savōktas golvonā kōrtā seņlītas nu latv'u seņču kopim. Vīna nu šom kolekcijom atsaroda Eversmuižā pi Krjudenera Struves. Sastōdeita tei beja nu monetom un archaiologiskim priksmatim, sapērktim nu apkōrtejim zemnikim, kuri šūs priksmatu beja savōkuši, apstrōdōdami teirumus. Lelu šaidu priksmatu kolekciju savōce leidz Pasauļa karam Ludzas pilstātā Ļudvigs Fochts, kurs 1875. godā beja atradis ūdu kolnā vacūs kopus. Uz šytō kolna atrostī priksmati i beja par pamatu jō savōktai seņlītu kolekcijai.⁴⁾ Turpmōk Ļ. Fochts papyldynōja

1) Słownik geograficzny królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich. Warszawa 1892. XII, 957. lp. — E. Chwalewik: Zbiory polskie. Warszawa 1926. 2., 52., 64., 148. lp.

2) Słownik geograficzny. XII, 957. lp. — Живописная Россія. С.-Петербургъ. III, 402. lp.

3) G. Manteuffel: Krasław. Warszawa 1901. 18. lp.

4) А. Спицынъ: Люцинскій могильникъ. С.-Петербургъ 1893. 1. lp.

sovu kolekciju, īpērkūt priekšmatu, kurus beja atroduši Ludzas apriņķa zemnieki. Šei kolekcija 1920. godā tyka aizvasta uz Krīvijū.

Plašōkas kolekcijas Latgolā rodōs tikai XX g. s. 1910. godā Rēzeknē beja sareikōta lauksaimniecības izstōde, vīnā nu šōs izstōdes stendim beja sakūpōtas senlitas — eksponati ar lelu etnografisku vērtēibu. Golvonais izstōdes organizēitōjs, inženers Fraņcs Kempš, ar lelu pyulem beja savōcis šūs priekšmatu un nūdeve globōšōnā bazneickungam Nikodemam Rancānam, kurs tymā laikā dzeivōja Rēzeknē. Ar N. Rancāna atbolstu, 1915.—1916. g. P. Rikovs izdareja Rēzeknes apriņķi archaiologiskus pētējumus un izrokumus, pi kam savōce īvārojāmu skaitu archaiologisku priekšmatu.⁵⁾ 1917. godā vītejō inteligence ar myrušū Monsinjoru N. Rancānu priekšgolā nūdybynōja Rēzeknes vēsturiski-etnografiskū bīdreibu. Bīdreības uzdevumūs itylpa Latgolas pētēišona vēsturiskā, archaiologiskā, antropologiski-etnografiskā, dobaszynōtniski-vēsturiskā un geografiskā ziņā. Bez tam, bīdreiba sprāude sev par mērki vōkt zīdōjumu veidā, īpērkūt, apsāmānūt un ekskursiju ceļā kolekcijas, kuras roksturōtu zemī īpriekš mynātōs nūzarēs. Bīdreības darbeības planā itylpa ari publiskō muzeja nūdybynōšona Rēzeknē.⁶⁾ 1915.—1916. g. savōkti etnografiskī priekšmati tyka likti par muzeja pamatu pi vēsturiski-etnografiskas bīdreības. Tūmār realizeit nūspraustū mērki — nūdybynōt publisku muzeju bīdreibai naizadeve. Visi muzejam dūmōti krōjumi beja aizvasti pa daļai uz Reigu, pa daļai uz Krīvijū.

Jau Latvijas valsts laikūs, 1923. g. sōkumā, nūtyka Latgolas mōkslas un vēstures lītu izstōde Ludzā. Šei beja pyrmō latgališu mōkslinīku izstōde. Leidz ar mōkslas dorbim, te beja īreikōta i Latgolas senōtnes nūdaļa ar nalelu eksponatu skaitu.⁷⁾ Šamā izstōdē figurēja ari archaiologiski priekšmati nu L. Fochta krōjuma. Tai kai sajimt nu Krīvijas sovu kolekciju nabeja īspējāms, jys īsōka vōkt jaunu. Jō jaunō kolekcija 1923. goda julijā sastōveja nu 25 archaiologiskim priekšmatim un pōri par 100 monetem. Izstōde Ludzā beja par īrūsynōjumu ūtra senlītu krōjuma nūdybynōšonai šite. Jezups Soikans 1923. g. nūdybynōja etnografiskūs un vēsturiskūs lītu muzeju pi Ludzas latgališu kulturveicynōšonas bīdreības. Uz 1924. g. beigom muzejā jau atsaroda 38 archaiologiski priekš-

⁵⁾ П. Рыковъ: Древности Лелгаліи. Рѣжница 1917. I, 4. лр.

⁶⁾ Уставъ Рѣжницкаго историко - этнографическаго общества. Петроградъ. 1917. 1. лр.

⁷⁾ М. Апейс: Латгolas мōkslas un vēsturisku lītu izstōde Ludzā. «Zidūnis». Rēzeknē, 1923, 2. n-ra 75. лр.

mati, 52 monetas un 1 vaca latgaļu dialektā īspīsta grōmota. Kai redz nu muzeja inventara, kas sastōdeits 1929. godā, ar-
 chaiologisku priksmatu skaits tymā leidz tam laikam beja pa-
 savairōjis vēļ par 14 eksponatim. 1932. goda julija mēnesī, bez
 īraksteitim inventarā, atsaroda vēļ muzejā divi 1796. un 1836.
 goda dokumenti un 1857. g. latgaļu grōmota rūkrokstā.⁸⁾

Ludzas kultur-veicynōšonas bīdreibas muzejs.

1923. g. februārī Rēzeknē skūlōtōju puļceņa izdūtō žurnala
 «Zidūnis» redaktors publicēja uzsaukumu syuteit žurnala re-
 dakcijai eksponatus organizejamam Latgolas muzejam. Nu
 uzsaukuma radzams, ka tymā laikā redakcijas reiceibā jau at-
 saradis daudz vacu latgaļu dialektā drukōtūs grōmotu. Žur-
 nala redaktors kapelans Pīters Strods lyudze bazneickungus,
 skūlōtōjus un gaišōkūs tautas dālus nōkt paleigā pi muzeja or-
 ganizeišonas dorba. Jys lyudze syuteit muzejam na tikai se-
 nōtnes lītas, pi kurom pīdar dažaidi akmiņa, bronzas, vara,
 sudobra un dzeļža izrokumi, vaca nauda un dažaidi rūkdorbi,
 bet ari tagadnes lītas.⁹⁾ Tōpēc jōnōc pi slēdzīņa, ka bazneic-
 kungs P. Strods beja nūdumōjis organizeit Rēzeknē apgobola
 muzeju, kurs roksturōtu Latgolu pagōtnē un tagadnē. Muzeja
 uzdavumūs vajadzēja ītīpt ari pīminekļu registracijai, kōpēc
 «Zidūņa» redakcija nōce sakarūs ar Latvišu senōtnes pēteišo-
 nas bīdreibu Reigā, izdolūt šōs bīdreibas registrācijas karteņas

⁸⁾ M. Apeļs: Ludzas latg. kult. veic. b-bas vēsturiska muzeja bibliografiskō nūdaļa. «Latgolas Škola». Rēzeknē. 1929, 9. nrs.

⁹⁾ Latgolas muzeja litā. «Zidūnis». 1923, 2. nrs.

skulētōjim ar lyugumu registrēt vysus sova apvyda pīminekļus.¹⁰⁾ Jōdūmoj, ka nōkušam muzejam beja pīsyuteits moz eksponatu, pīmārōtu apgobola muzeja praseibom. Tō pat 1923. goda augustā teik raksteits jau par Latgolas centrālōs bibliotekas — muzeja nūdybynōšonu Rēzeknē. Bibliotekai-muzejam tyka savōkts ap 300 grōmotu, prōvs skaits nu tom — latvišu pyrmōtnejōs literaturas grōmotas, sōcūt ar 1672. g. izdavumim.¹¹⁾ Par nūžālōjumu pasōkumu naizadeve realizeit. Mōjā, kur atsaroda krōjumi muzejam, nūtyka guņsgrāks, kuram par uperi kryta lela savōktūs eksponatu daļa.

Latgolas centrālō muzeja-bibliotekas grōmotas.

Bet ideja par muzeju Latgolā vysu laiku turpynōja eksisteit. Izskan atseviški bolsi par tō dybynōšonu. 1924. godā presē pasarōda roksts par etnografiska muzeja dybynōšonu Latgolā.¹²⁾ Tymā pat godā Latvišu senōtnes pēteišonas bīdreiba sper dažu sūļus pī muzeja atvēršonas priksdorbi Rēzeknē. Nōkušā 1925. godā teik publiceits roksts par Daugavpīļs piļsātas muzeja dybynōšonu.¹³⁾ 1926. goda vosoras sōkumā pī Pīminekļu valdes dorbōjušīs archaiologi un etnografi sareikoj senōtnes izstōdi Reigā. Beja nūdūmōts tō pat goda rudinī vai zīmas sōkumā organizeit senōtnes izstōdi Latgolā.¹⁴⁾ Sakarā ar tū

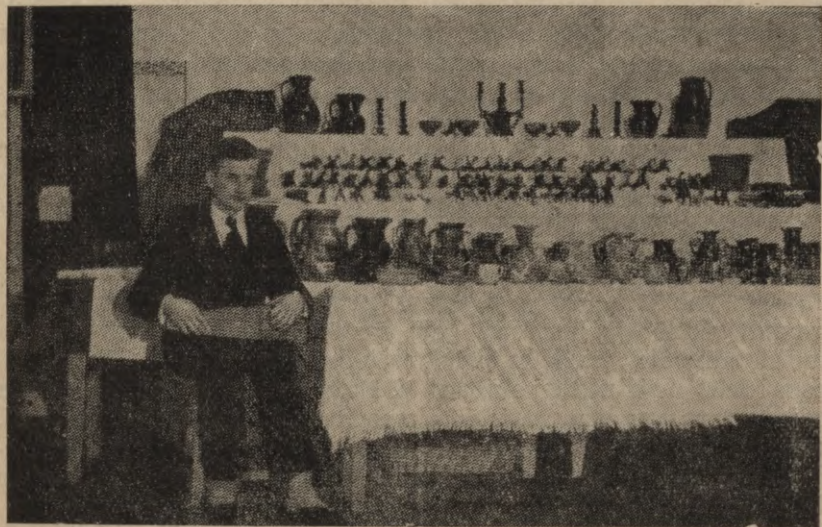
¹⁰⁾ Sorgōsim senōtnes pīminekļus. «Zidūnis». 1923, 6.,—7. nrs. — Myusu dzimtinēs senōtnes draugim. «Zidūnis». 1923, 8. nrs.

¹¹⁾ P. Strods: Myusu centralōs bibliotekas - muzeja litā. «Zidūnis». 1923, 8. nrs.

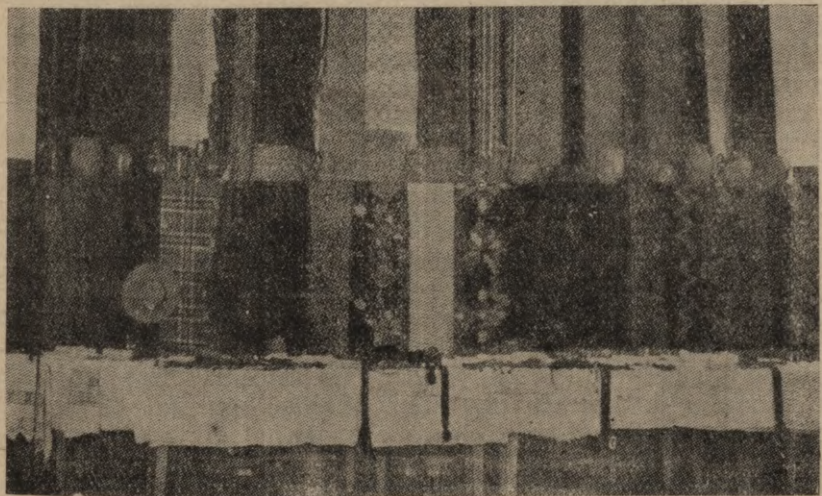
¹²⁾ A. Ārmanis: Etnografiskō muzeja dybynōšona Latgolā. «Latgolas Vōrds». Rēzeknē. 1924, 17. nrs.

¹³⁾ А. Формановъ: Музей города Двинска. «Двинский Голосъ». Даугавпилс 1925, 6. nrs.

¹⁴⁾ «Сегодня». Рига, 1926., 144. un 148. nrs.

Daugavpils skūlētōju instituta muzejs.

Daugavpils skūlētōju instituta muzejs.

šo roksta autors 1926. g. 11. jūlijā rakstiski grīzēs pi Pīmi-
nekļu valdes priekšsādātāja ar lyugumu ryupētīs, lai izstōde
tyktu sareikōta Daugavpilī septembra vydā, lauksaimnīceibas
izstōdes laikā.¹⁵⁾ Beja sagaidams, ka senōtnes izstōde ūnte-
reseis plašōkas Latgolas apryndas un atvīglynōs muzeja dyby-
nōšonas īspējameibas Latgolā. Bet senōtnes izstōde Latgolā
sareikōta natyka. Tod tō pat 1926. goda beigōs šūs ryndu
autors vītejā Latgolas presē īrūsynōja vaicōjumu par apgobola
muzeja organizeišonu Latgolā, kurs apgaismōtu pēc īspējas
vysas dzeives nūzares Latgolā tōs pagōtnē un tagadnē.¹⁶⁾

1926. godā Latgolā pi videjom un pamata skūlom jau pa-
stōvēja vairōki muzeja rokstura priekšmatu sakūpōjumi. Dau-
gavpilī, skūlōtōju institutā beja sastōdeita archaiologisku, vēs-
turisku un etnografisku priekšmatu kolekciya. Pādejūs godūs,
pasateicūt institūta direktores V. Seiļs pyulem, seviška vēreiba
beja grīzta uz etnografisku eksponatu skaita palelynōšonu.
Institūta skūlōtōjs, mōkslinīks O. Kalējs, savōce skūlas muze-
jam īvārojamu vītejūs latvīšu izstrōdōjumu kolekciyu. Ar
1933. godu šaidu eksponatu skaits pīauga leidz taidim apmā-
rim, ka mynātō goda 17. novembrī īstitutus varēja atklōt lat-
vīšu tautas mōkslas izstōdi. Izstōdeits beja ap 900 eksponatu
nu Dinvydlatgolas pogostim.¹⁷⁾ Daugavpilī pastōvēja vēl na-
lels seņlītu krōjums vaļsts vydsskūlā. Rēzeknes skūlōtōju īnsti-
tutam 1926. godā pīdarēja pusleidz lela archaiologisku priekšma-
tu kolekciya, kas beja savōkta ekskursijōs pa pīlsātas apkōrtņi,
1932. godā šei kolekciya pasalelynōja par dažīm desmitīm priekš-
matu, kurus institutam dōvynōja J. Tomaševīcs. Pasalelynōja
eksponatu skaits ari pēc ekskursijom uz Ludzas pīlsātu un cy-
tom vītom. Nalels seņlītu krōjums atsaroda ari vaļsts Krōs-
lovas vidsskūlā. Nu pamatskūlōs atsarūnušīm krōjumim Lat-
golā beja zynoma kolekciya Malinovā. Šei kolekciya, vālōk pa-
saplašynōjuse par muzeju, beja sastōdeita, pasateicūt 2. Mali-
novas krīvu pamatskūlas priekšnīka V. Vysokicha pyulem un
personeigu leidzekļu īguldeišonai. 1931. godā jō muzejs sastō-
vēja nu apmāram 3000 eksponatim. Muzeja īpašnīks sagrupēja
tūs devenūs nūdajejumūs, un prūti: krīvu myuslaiku izšyvumu,
seņlaiku rūkdorbu, jūstu, sādžu amatnīceibas izstrōdōjumu,
vēsturysku dokumentu un īrūču. Lelōkō muzeja eksponatu
daļa beja savōkta Latgolā, daļa eksponatu beja nu citim Lat-

¹⁵⁾ «Daugavas Vārds». Daugavpilī 1926., 20. nrs.

¹⁶⁾ B. Brežgo: Muzejs Latgolā. «Jaunō Straume». 1926, 16. nrs.
— «Latgolas Vārds». 1926, 51. nrs.

¹⁷⁾ Daugavpils valsts skolotāju institūta darbības pārskats. 1921.—
1936. Rēzeknē 1936. 91.—92. lp.

vijas apgobolim, storp tim priekšmati, sajimtī kai dōvynōjums nu kara ministrijas. 1932. g. septembrī daļa V. Vysokicha muzeja eksponatu figurēja Daugovas izstōdē Reigā, izgleiteibas ministrijas skūlas muzejā.¹⁸⁾

Latgolas skūlōtōju apryndas, kuras agrōk jau vairōkkōrt beja cylōjušas vaicōjumu par Latgolas muzeju, 1928. godā otkon sōka nūsadorbōt ar šō vaicōjuma realizeišonas iespējamību. Latgališu skūlōtōju centralōs bīdreibas valde mynātō goda beigōs nūlēme organizeit Rēzeknē Latgolas muzeju.¹⁹⁾ Tymā pat laikā šō apcerējuma autors Latgališu skūlōtōju centralōs b-bas žurnala «Latgolas Škola» slejōs apskateja vaicōjumu par jaunō muzeja konstrukciju un vītu, kur tū atvērt.²⁰⁾ Beja īrūsynōts vaicōjums ari Daugavpiļs piļsātas valdē par muzeja atvēršonu Daugavpilī. Tad Latgališu skūlōtōju centralōs bīdreibas valde vīnōjōs ar Daugavpiļs piļsātas valdi organizeit kūpejim spēkim Latgolas muzeju Daugavpilī. Piļsātas valde paredzēja dūt muzejam pīmārōtas telpas, uzturēt tōs un apkolpōt. Vysus pōrējūs dorbus uzajēme veikt Latgališu skūlōtōju centralō bīdreiba. Bīdreibas valde pavasar 1930. g. muzeja īreikōšonas vajadzeibom nu Kuļturas fonda dūmes pīpraseja 4000 latu pabolsta. Tō pat goda 11. majā skūlōtōju centralōs bīdreibas valde nūsprīde muzeju nūorganizeit Daugavpilī un pēc tam gōdōt ari par muzeja nūorganizeišonu Rēzeknē.²¹⁾

Tymā pat lakā, pasatecūt vītejūs skūlōtōju pyulem, Rēzeknes piļsātas valde atvēre skūlu muzeju. Šō mērka realizeišonai piļsāta sajēme pabolstu nu Kuļturas fonda.

Daugavpiļs piļsātas valde 27. junijā 1932. g. nūlēme stōtīs pi muzeja vajadzeibom īgōdōtō noma remonta. 1933. godā tyka uzsōkts tēļu remonts.²²⁾ Tō pat goda 2. decembrī Latgališu skūlōtōju centralō bīdreiba īsnēdze Kuļturas fonda dūmei jaunu lyugumu piškērt pabolstu 8000 latu Latgolas muzeja īreikōšonai Daugavpilī, kurā dūmōts vōkt etnografiskōs, arhaiologiskōs Latgolas bogōteibas un vyspōri vēsturisku montu. Savōkt eksponatus muzejam beja dūmōts ar Latgališu skūlōtōju centralōs bīdreibas bīdru paleidzeibu. Beja īspējameiba īgōdōt daļu nu L. Fochta kolekcijas. Beja dūmōts, ka dažas skūlas sovus senlītu krōjumus nūdūs muzejam. V. Vysokechs ar 28. janvarī 1933. godā raksteitu vēstulī paziņōja, ka sovu

¹⁸⁾ «Сегодня». 1931., 100. nrs un 1932., 230. nrs.

¹⁹⁾ «Latgolas Škola». 1928, 9./10. nra 91. lp.

²⁰⁾ В. Врежго: Latgolas muzejs. «Latgolas Škola». 1928, 12. nrs.

²¹⁾ «Latgolas Škola». 1930, 5. nra 117. lp.

²²⁾ «Двинский Голосъ». 1934, 32. un 60. nrs.

muzeju jys ar mīru nūvītōt depozita veidā Latgolas muzejā Daugavpilī.²³⁾

1933. goda beigōs Reigā ari rodōs personas, kuras spraude sev par mērki nūdybynōt muzeju Latgolā.²⁴⁾

Rēzeknes piļsātas valdes muzejs.

II

1933. goda beigōs dažas personas Reigā sōce cylōt vaicōjumu par bīdreibas dybynōšonu, kuras uzdavums byutu gōdōt par muzeja atvēršonu un uzturēšonu Latgolā. Šūs pōrrunu rezultatā 1933. g. 20. dec. uz prof. Dr. P. Stroda un cytu irūsynōjumu Reigā nūtyka plaša latgaļu sabīdrisku darbinīku sanōksme. Sanōksmes vairōkums izateice par specialas bīdreibas dybynōšonu, nūsaucūt tū par bīdreibu «Latgolas centralais muzejs». Šō mērka realizeišonai sanōksme vīnōjōs īvēlēt Latgolas centralō muzeja reiceibas komiteju nu 5 personom. Komitejā tyka īvālāti: prof. P. Strods, Ed. Pagle, Fr. Kemps, T. Kambala kdze un J. Švirksts.

Latgolas centralō muzeja reiceibas komiteja pyrmū sēdi nūturēja tymā pat 20. decembrī. Par reiceibas komitejas priksādātōju īvēlēja prof. P. Strodu, priksādātōja bīdri Fr. Kempu, par sekretaru kooptēja A. Ārmani. Nūlēme īsnēgt valdeibai lyugumu piškērt sumas Latgolas centralajam muzejam. Vīnōjōs grīztīs pi «Latgolas tautas piļs» un «Saule» bīdreibom ar prikslykumu nōkt tolkā un sasadorbōt vaicōjumā par muzeja īreikōšonu Latgolā.

²³⁾ A. Ārmanis: Saredzēsīm senōtnes pimineklus. «Straume». Reigā. 1934, 8. nrs.

²⁴⁾ B. Brežgo: Kolekcijas un muzeji Latgolā. «Latgolas Škola». 1937, 2. nrs.

Nōkušō sēde nūtyka 1934. g. 2. janvarī. Tamā nūlēme statutu izstrōdōšonu nūdūt prof. P. Strodam. Pylvārōja P. Strodu, Fr. Kempu un T. Kambalu isnēgt ministru kabinetam adreseitu lyugumu atbalsteit muzeja topšonu materiali. Lyugumā beja teikts:

«Vairōkōs Latvijas provinces pilšātōs, kai, pīmāram, Jelgavā, Līpōjā, Ventpilī, Cēsīs, Bauskā un cytōs jau pastōv vai ņyupat teik dybynōti provinces muzeji ar dažaidom nūdaļom. Tī visi ir dybynōti ar privatū iniciatīvi un daži nu tim ikgodus sajam arī prōvus pobolstus nu valsts leidzeklim. Vīneigi Latgola leidz šam palik bez kaut kaida muzeja, un latgalīšu tautas plašōkom masom nav nikaidas īspējas īpasazeit ar sovas senōtnes, vītejōs kulturas un mōkslas pīmineklīm.

«1922. goda uz prof. Dr. P. Stroda iniciatīvi, bez kaut kaida valsts pabolsta nūdybynōtais Rēzeknē muzejs — biblioteka kryta par uperi guņsgrākam, kurā gōja būjā daudz vērteigu senējūs latgalīšu drukas dorbu, manuskriptu un cytu senōtnes pīminekļu. Guņsgrākam par īmesli beja napīmārōtas muzeja telpas.

«Reigas centralī muzeji un senējū montu krōtuves latgalīšu plašōkim tautas slōnim ir gryuti pītamas tōlajā Reigas pilšātā. Vairōki archaiologi un etnografi ir atzynuši Latgolu par provinci, kurā atsarūn vēl daudz senōtnes vērteību un īpatneju senējōs kulturas pīminekļu, kaidi nav atrūnami pōrejōs Latvijas provincēs. Šī senōtnes licinīki gaida uz ryupeigu savōkšonu, koleidz vēl nav gōjuši būjā straujōs modernōs dzeives vilņūs.»

«Valsts sōkumā, kad dybynōja Reigas centralūs muzejus, daudz senōtnes monta nu Latgolas privatīm krōjumim aizvede uz Reigu, kur tys naasūt pat vyss nūvītōts publikas apskateišanai, bet globojūtīs un ejūt būjā muzeja bēneņūs un pogrobūs. Reigas centralūs īstōžu pōrōk lelō ceņteiba vysus senējōs kulturas pīminekļus nūvītōt Reigā izsauce pi vītejim Latgolas senōtnes mīlōtōjim atslōbumu un pagurumu senōtnes monta vōkšonā. Šū navālamū parōdeību var likvideit un radeit jaunu īrūsmi senōtnes pēteišonā un uzglobōšonā tikai ar Latgolas provinces muzeju dybynōšonu. Taidis muzejs byutu nūvītōjams Rēzeknē, Latgolas geografiskā centrā, un uzskotams par provinces Centralū muzeju, pēc kura parauga, bez šaubom, rostūs arī mozōkī, rajonu un aprīņu muzeji, jo Latgola vēl ir bogōta ar senōtnes montu. Bez tam vairōkus Reigas muzeju monta dubultņikus varātu pōrvītōt uz Latgolu.

«Ar šaida muzeja dybynōšonu Latgolas latvīšu sabīdreība pasastyprynōtu sovā nacionalā un valstiskā apziņā un sekmeigi

sōktu sasaceņst ar šōs provinces lelōkom minoritatem, kuras sovas senōtnes pēteišonā un monta vōkšonā pat jau aizastei-
gušas latgališim priškā. Tū vysu vārā jamūt, latgališu se-
nōtnes miļōtōji ir nūdybynōjuši Latgolas Centralō muzeja or-
ganizācijas komiteju, kurai uzdušs stōtīs sakarūs ar vaļsts īstō-
dem un privatom organizācijom muzeja dybynōšonas litā. Or-
ganizācijas komiteja ir sastōdejuse sekojušu muzeju budžetu
1934. godam:

- 1) Muzeja telpu īre Rēzeknē, telpu remonts muzejam, ap-
kuryņōšona un apgaismōšona Ls 3.600;
- 2) Inventara (skapu, vitrinu) īgōde Ls 5.000;
- 3) Muzeja montu vōkšona Ls 7.000;
- 4) Pōrvaļde, darbvedeiba, agenturas Ls 5.000. Kūpā
Ls 20.600.

«Šū sumu organizācijas komiteja laipni lyudz Ministru ka-
binetu atvēlēt 1934./1935. goda budžetā un izsnēgt Latgolas
centralō muzeja bīdreibai, kuras statuti teik īsnāgti registra-
cijai.»

Lyugums ministru kabinetam tyka īsnāgts, bet pozitiva
rezultata tam nabeja. Pēc tam taida pat satura lyugums tyka
īsnāgts Kulturas Fonda dūmei.

Nōkušōs Latgolas centralō muzeja organizācijas komitejas
sēdēs teik izstrōdōti un pījīmti bīdreibas statuti, — kuri
1934. g. 15. janvarī īsnāgti Reigas apgobola tīsai registreišo-
nai. Statutus parakstejuši: Pīters Strods, Frāncis Kempis,
Tekļa Kambala, Aleksandrs Ārmanis, Juris Švirksts. B-bas
«Latgolas centralais muzejs» statuti registreiti Reigas apgo-
bola tīsā 1934. g. 23. janvarī.

Jaundybynōtōs bīdreibas mērķis beja: uzturēt un pōrzynōt
muzejus Latgolas apgobolā. Šō mērķa realizeišonai bīdreibai
beja tīseibas: izdareit izrokumus; vōkt, uzturēt un pēteit vysu,
kam ir sakars ar latv'ū tautas materialū un goreigū kulturu;
sareikōt bīdru vokorus, ekskursijas, publiskas lekcijas,
referatus un izstōdes; sasaukt konferences un kongre-
sus; vōkt tautas gora montu un fonografeit bolsus; uz-
jimt filmā tautas rūtaļas, dejas un parašas; sareikōt tautas
kavēkļu, dzišmu, teatru un kino izreikōjumus; dybynōt lasei-
tovas, bibliotekas un popularizeit latvīšu kulturu; sekmēt un
atbalsteit vysus personeigus un sabīdriskus pasōkumus, kas
veicynoj tautas senōtnes un jōs kulturas pēteišonu un popula-
rizeišonu; izdūt popularus un zynōtniskus rokstus; stōtīs sa-
korūs ar īstōdem, bīdreibom un personom, kas var leidzēt mu-
zeja bīdreibai realizeit sovos mērķus; sareikōt loterijas, zīdō-
jumu vōkšonu un bazarus; īgyut kustamus un nakustamus īpa-

šumus, tūs atsovinot, pōrdūt un ikilot; dōvynot un pijimt dōvynojumus; nūslēgt leigumus un juridiskus darejumus; dybynōt un uzturēt muzeja nūdaļas; sareikōt kursus un praktiskus dorbus, kam sakors ar bīdreibas mērkim.

Pēc statutu registreišonas statutu paraksteitōji respektivi bīdreibas dybynōtōji nūturēja pyrmū sēdi 1934. g. 17. februari; nūlēme uzaicynot īsastōt par bīdrim vȳsus radzamōkūs Latgolas sabīdriskūs darbinikus. Uz uzaicynojumim Latgolas sabīdriskī darbiniki dzeivi atsasaukuši, pīsateikdami par bīdrim: jau leidz pyrmajai bīdru sapuļcei, kura nūtyka 1934. g. 3. aprilī Rēzeknē, beja pīsateikuši un tyka bīdreībā uzjimtī 62 bīdri (pīsateikšonas kōrteibā): veiskups J. Rancāns, prof. A. Novickis, St. Kambala, plkv. J. Baško, Ed. Paegle, A. Paegle, gen. K. Olekšs, J. Uljans, prof. Dr. B. Brežgo, direktore V. Seiļs, J. Roskošs, P. Bērziņš, Fr. Varslavāns, B. Briško, prof. A. Žuromskis, dek. Kalinka, Dr. O. Rancāns, H. Laurinovičs, E. Helvigs, P. Zadvinskis, J. Deksnis, J. Gegušs, P. Baško, direktors St. Jaudzems, V. Krustāns, O. Rupainš, J. Mašaļs, J. Gabrāns, J. Seiļs, J. Volonts, M. Apeļs, J. Broks, H. Tichovskis, P. Smeļters, O. Kalējs, J. Vaivods, Vl. Strods, M. Bukšs, A. Lepers, B. Čevers, A. Driksna, N. Skangaļs, A. Budže, A. Jukšinskis, A. Vaivods, A. Pastors, direktors Br. Spūļs, J. Migliniks, J. Kancāns, O. Veļkme, St. Ivbulš, M. Grinbergs, P. Lazdāns, O. Jaudzems, Vl. Rubuļs, P. Rudzīts, Br. Grišāns, J. Deksnis, J. Ostrovskis, Dr. M. Poļaks, V. Lītauniks, G. Stafekis. Tai tad, pusūtra mēneša laikā bīdreībā «Latgolas centralais muzejs» īsastōjuši 62 bīdri, kūpā ar dybynōtōjim — 67.

Bīdreibas dybynōtōju sasaukta pylna bīdru sapuļce 1934. g. 3. aprilī. Pī vaicōjuma par turpmōkū darbeibu pylna bīdru sapuļce nūlem un uzdūd vaļdei dybynōt Rēzeknē muzeju ar nūsaukumu «Latgolas centralais muzejs», nūdaļas Daugavpilī un Ludzā, un pēc īspējas cytōs piļsātōs. Pēc Dr. P. Stroda referata par folkloras un etnografisku montu vōkšonas vaicōjumu, teik pijimts sekojūšs atzynums: «Pī muzeja dybynōt folkloras krōtuvi, lītas kōrtōšonu uzdūt vaļdei. Dybynōjamas ari cytu specialu nūzaru komisijas, pīaicynojūt dorbā lītpratējus. Vyspyrms veicams eksponatu vōkšonas un tad tikai pēteišonas dorbs.»

Pyrmā bīdreibas vaļdē īvēlēja sekojūšas personas: prof. Dr. P. Strodu, inžineri Fr. Kempu, direktoru D. Jaudzemu, direktoru V. Seili un T. Kambalu. Revizijas komisijā īvēlēja: J. Roskoši, O. Rupaini un M. Apeli.¹⁾

¹⁾ M. Apeļs: Bīdreibas «Latgolas centralais muzejs» 5 godu darbeiba. «Zīdūnis». 1939, 1. nrs, 15.—18. lp.

Pyrmō bīdreibas vaļde konstruejōs sekojūši: priķšsādātōjs prof. Dr. P. Strods, sekretars Fr. Kemps un kasīrs D. Jaudzems.

1934. g. 16. majā Kulturas Fonda dūme pīsprīde muzeja īreikōšonai Latgolā Ls 5000 lelu pabolstu, ar nūteikumu, ka bīdreibai «Latgolas centralais muzejs» jōsavinoj ar Latgališu skūlūtōju centralū bīdreibu par pabolsta izlītōšonu, jo obas šōs bīdreibas gondreīž vīnā laikā lyugušas Kulturas Fonda dūmi pabaļsteit muzeja īreikōšonu Latgolā.

Lai dorbu Latgolas muzeja izveidōšonas vaicōjumā saskaņōtu, 1934. g. 15. junijā Reigā tyka sasaukta bīdreibas «Latgolas centralais muzejs» un Latgališu skūlūtōju centralōs bīdreibas vaļžu kūpsēde, kurā pīsadaleja: Prof. Dr. P. Strods, T. Kambala, V. Seiļš, Fr. Kemps, Br. Spūlis un P. Jozāns. Pōrrunōs Latgališu skūlūtōju centralōs bīdreibas pōrstōvi izateice, ka bīdreiba ar mīru sasadorbōt ar bīdreibu «Latgolas centralais muzejs», atbolstūt tōs pasōkumus. Pīškērtūs Latgolas muzejam nu Kulturas Fonda Ls 5000 Latgališu skūlūtōju centralō bīdreiba pynvarōja sajimt un ar šū summu reikōtīs bīdreibu «Latgolas centralais muzejs». Kūpā ar tū Latgališu skūlūtōju centralō bīdreiba izsaceja vēlēšonūs, lai bīdreiba «Latgolas centralais muzejs» īrōdeitu vītu eksponatim, kuri nōktu nu Latgališu skūlūtōju centralōs bīdreibas, dūdūt šai nūdaļai atteiceigu vērsrokstu. Bīdreibas «Latgolas centralais muzejs» vaļde tam pīkryta un izsaceja pateiceibu Latgališu skūlūtōju centralai bīdreibai par pretimnōkšonu un vēlēšonūs muzeja lītas atbaļsteit. Kūpā ar tū Latgolas muzeja īreikōšonas vaicōjuma kōrtōšona pōrgōja vīneigi bīdreibas «Latgolas centralais muzejs» reiceibā.

Turpmōkā vaļdes darbeibā tyka īvadeitas sarunas ar «Latvijas Saules» un kara muzejim par eksponatu īgyušonu nu šom īstōdem Latgolas centralō muzeja vajadzeibom. Īvadeitas sarunas ar Rēzeknes piļsātas vaļdi par telpu atvēlēšonu muzeja vajadzeibom Rēzeknē, kuru rezultatā sajimts paziņojums, ka piļsātas vaļde apsajam īrōdeit bez atleidzeibas telpas muzeja vajadzeibom, apsajamūt tōs ari apkurynōt, apgaismōt un apkolpōt uz piļsātas vaļdes rēkina. Muzeja goreīgōs nūdaļas īreikōšonai telpas apsūlej dūt Aglyunas gimnazija, vai dekanats.

1935. g. 23. aprīlī nūtyka bīdreibas kōrtējō bīdru sapulķe, kurā pōrvēlēja bīdreibas vaļdi. Turpmōk vaļde dorbōjōs šaidā sastōvā: priķšsādātōjs Skangals, priķšsādātōja bīdrys V. Seiļš, sekretars Fr. Kemps, kasīrs D. Jaudzems un vaļdes lūceklis Dr. A. Broks, prof. Dr. P. Strods nu vaļdes aizgōja, aizabyldy-

nōdams, ka jys stipri aizjimts dorbā Katōļu teologiskā augstskulā un tōpēc turpmōk aktivu leiddaleibu muzeja organizēšonas dorbā uzajimt navar.

Īvārojūt tū, ka jaunivālātōs valdes lūcekli nadzeivōja vīnā vītā, bet gon sovryup — dažaidūs Latgolas apvydūs, valdes darbeiba seviški rūseigi navarēja atsateisteit. Leidz tam savōkti eksponati ar Rēzeknes piļsātas valdes pīkriššonu tyka īvītōti Rēzeknes piļsātas skūlu muzeja telpōs. Muzeja eksponatu uzraudzeiba beja uztycāta T. Laizānes kundzei. Turpynōjōs sarunas ar Rēzeknes piļsātas valdi atteiceibā uz pastōveigu telpu īkōrtōšonu Latgolas centrālō muzeja vajadzeibom. Tūmār telpu vaicōjuma atrysynōšona dažaidu neparadzātu apstōkļu dēļ īlga, sakarā ar tū valde vylecynōjōs uzsōkt intensīvōku eksponatu vōkšonas dorbu.

Nasaskotūt uz augšā aprōdeitim nalabvēleigim bīdreibas valdes darbeibas apstōklim, 1936. g. beigōs Latgolas centrālō muzeja reiceibā dōvynōjumu ceļā jau beja savōkts sekojūšs eksponatu skaits: etnografiski priķšmati — 6, vēsturiski priķšmati — 9, arhαιologiski priķšmati — 1 kolekcija, vacas grōmotas — 1; bez tam metala naudas, papeira naudas un marku kolekcijas. Arhαιologisku priķšmatu kolekciju bīdreibas reiceibā nūdeve Viļānu pog. Žogotu pamatskulās skūlōtōjs K. Kārklinīks, bet īvārojūt Nūteikumus par pīminekļu aizsardzeibu, K. Kārklinīka nūdūtōs lītas tyka aizsyuteitas Pīminekļu valdei. Šamā sakareibā ar Pīminekļu valdi tyka īvadeitas sarunas eksponatu īgōdōšonas vaicōjumā nu Pīminekļu valdes krōjumim Latgolas centrālō muzeja vajadzeibom. Sarunu rezultatā Pīminekļu valde 1935. g. 4. septembrī Latgolas centrālō muzeja bīdreibai ziņōja sekojušū: «Pīminekļu valde nūsyuteis Latgolai rokstoreigu aizvēstures seņlītu kolekciju nūlējumus, vai originalus».

1937. g. 10. februarī pylnā bīdru sapulcē Rēzeknē valde tyka īvālāta šaidā sastōvā: B. Grišāns, Ed. Kozlovskis, M. Apeļs, Dr. A. Broks un Step. Seiļs. Valde konstruejōs sekojūši: priķssādātōjs B. Grišāns, priķssādātōja bīdrys Ed. Kozlovskis, sekretars M. Apeļs un kasīrs Step. Seiļs. Lai bīdreibas darbeibu padareitu vīngobolainōku un aktīvōku, pylna bīdru sapulce vīnōjōs, ka valdes vairōkums sastōdams nu Rēzeknē dzeivojušim bīdreibas lūceklim, kas, kai redzim, ari ticīs izvasts dzeivē, jo četri nu valdes lūceklim dzeivōja Rēzeknē. Tys deve īspēju turpmōkā dorbā Latgolas centrālō muzeja organizēšonu un nūdybynōšonu Rēzeknē pasteidzynōt.

Gōdojūt par pīmārōtu telpu īgyušonu muzeja vajadzeibom, bīdreibas valde grīzēs pi Rēzeknes piļsātas valdes ar lyugumu

paōtrynōt šō vaicōjuma atrysynōšonu Latgolas centralajam muzejam labvēleigā gorā. Muzeja telpu vaicōjuma kōrtōšonā pišsātas golva un pōrejō pišsātas pašvaldeibas vadeiba izrōdeja lelu pretimnōkšonu. Jau 1937. g. vosorā pišsātas vaļde nūlēme nūdūt bīdreibas reiceibā muzeja īreikōšonai napīcīšamōs telpas Atbreivōšonas alejā Nr. 52, pōrvitōjūt nu turīnes žaidu 6 kl. pamatskūlu. Pēc telpu remonta, kū pišsātas vaļde izdareja uz sova rēkina, 1938. g. aprīlī tōs tyka nūdūtas bīdreibas «Latgolas centralais muzejs» vaļdes reiceibā, pi kam pišsātas vaļde apsajēme telpu apkurynōšonu, apgaismōšonu un apkolpōšonu. Telpas gon nabeja plašas — trejs pusleidz lelas un gaišas ustohas un vestibils, tūmār muzeja darbeibas uzsōkšonai piļneigi pīteikūšas.

Leidz pōrišonai uz mynātom telpom bīdreibas vaļde stōjōs pi jōs reiceibā asušūs priksmatu sakōrtōšonas un izstōdeišonas vitrinōs publiskai apskatei Rēzeknes pišsātas skūlu muzeja telpōs, eksponatus atteiceigi sistematizejūt un inventarizejūt. Šymā dorbā tyka aicynōts kai instruktors — padūmdevējs Latgolas senōtnes pēteitōjs prof. Dr. B. Brežgo. Kūpā ar tū vaļde izstrōdōja zamōk pīvastū muzeja īkōrtōjuma schemu.

M u z e j s R ē z e k n ē.

Tō nūdaļas:

I Nadzeivō doba: geologija, mineralogija.

II Dzeivō doba: palaiontologija, botanika, zoologija un antropologija.

III Ryupnīceiba un tērdznīceiba.

IV Etnografija.

V Archaiologija: aizvēsture.

VI Vēsture: vēsturiski priksmati, nauda, medali, zeimūgi.

VII Mōksla: skulptura, gleznīceiba, litiškō mōksla.

VIII Dokumentu un grafikas nūdaļa: dokumenti, grafika, gravīras.

IX Grōmotas: raksteitas un drukōtas grōmotas latgaļu dialektā pa vīnam eksemplaram nu kotra izdavuma.

X Biblioteka, kurā itylpst porejōs muzeja reiceibā asušōs grōmotas, īpaši literatura par Latgolū latvīšu un svešōs volūdōs.

Aglyunā kai Latgolas religiskōs dzeives centrā beja nūlamts īreikōt Latgolas centrālō muzeja nūdaļū. Te paradzāts beja vōkt religiskōs dzeives priksmatūs: svātū tālus, svātgleznas, dīvakolpōjumu pīdarumus, religioza satura grōmotas, rūrokstus, dokumentus. Īreikōt muzeja nūdaļū Aglyunā beja paradzāts pēc tam, kad jau byus īreikōts muzejs Rēzeknē.

Pisaturūt pi izstrādētō plana, Rēzeknē jau 1937. g. vosorā bidreibas valdes reiceibā asuši priķšmati beja sakōrtōti etnografijas, vēstures, archaiologijas, dokumentu un grōmotu nūdaļōs; beja nūdybynōta ari biblioteka. Turpmōkā dorbā golvonō vēreiba tyka pīgrīzta šūs nūdaļu izveidōšonai un paplašynōšonai.²⁾

Eksponatu vōķšonas sekmēšonai bīdreibas valde 1937. g. apirilī grīzēs pi visim Latgolas kulturas un sabīdriskim darbinīkim ar uzaicynōjumu nōkt tolkā pi atteiceigu montu vōķšonas Latgolas centralajam muzejam.³⁾

Dreiz vīn pēc uzaicynōjuma izsyuteišonas nōce eksponatu pīteikumi nu dažaidom vītom nacarāti bogōteigā skaitā un izvēlē.

Un tai leidz 1938. g. 31. decembram beja sajimti kai dōvyņōjumi vai deponējumi dažaidi Latgolas pagōtni un tagadni roksturojuši vērteigi eksponati izstōdeišonai Latgolas centralajā muzejā Rēzeknē:

1. A. Ārmanis, Reigā — vēsturiski priķšmati.
2. T. Laizāne, Rēzeknē — archaiologiski, etnografiski un vēsturiski priķšmati.
3. Prof. B. Brežgo, Daugavpilī — dokumenti.
4. St. Bulavskis, Rēzeknē — etnografiski priķšmati, dorba reiki.
5. Iz. Broks, Varakļōnu pogosta Sylmolas pamatskūlā — vēsturiski priķšmati.
6. Jōns Cybuļskis, Viļakā — vēsturiski priķšmati.
7. Fr. Čaunāns Kaunatas pogosta valdē — grōmotas.
8. Antonija Čudare, Rāznas pogosta Kolnōju 6 kl. pamatskūlā — etnografiski priķšmati.
9. V. Choroševskis, Bēržgales pogosta Mežvydu 6 kl. pamatskūlā — vēsturiski priķšmati.
10. Jōns Deksnis, Gaigalovas pogosta Kraukļūs — etnografiski priķšmati.
11. Jōns Grišāns, Aglyunas pogosta Jaunaglyunā — dokumenti.
12. Staņislavs Jaudzems, Rēzeknes komercskūlas direktors — vēsturiski priķšmati.
13. Ontōns Jurdžs, Nautrānu pogosta Kōrklīnikūs — Andri-va Jurdža pīmiņas lītas.
14. Staņislavs Kaļva, Atašīnes pogosta Elegovā — etnografiski priķšmati.

²⁾ Ari. «Zidūnis». 1939, 2. nrs, 50.—52. lp.

³⁾ «Zidūnis». 1937, 5. nrs.; 1938, 2. nrs, 58.—61. lp.

15. Ontōns Kōrkliniks, Gaigalovas pogosta Kalvīšūs — etnografiski priekšmati, dokumenti, grōmotas, laikroksti, vēsturiski priekšmati, religiskōs dzeives priekšmati.

16. K. Kārkliniks, Viļānu pogosta Žogotu pamatskūlā — arhaiologiski priekšmati.

17. Eduards Kozlovskis (jaunōkais), Rēzeknē — dokumenti, grōmotas.

18. Augusts Kozlovskis, Viļānu pogosta Masaļskūs — etnografiski priekšmati, religiskōs dzeives priekšmati.

19. Jōps Mukōns, Kolupa pogosta Mukōnūs — etnografiski priekšmati.

20. Vl. Orups, Skaistas pogosta Smiļdzinīkūs — etnografiski priekšmati, grōmotas.

21. Dr. M. Poļaks, Rēzeknē — arhaiologiski priekšmati, vēsturiski priekšmati, dokumenti.

22. Peļņa, Kaunatas pogosta Kromonūs — etnografiski priekšmati.

23. S. Putāns, Rucavā — grōmotas.

24. J. Seiļs, Rēzeknes tautskūlu inspektors — etnografiski priekšmati.

25. Valerija Seiļs, Daugavpiļs skūlōtōju instituta direktore — dokumenti, grōmotas.

26. A. Seiļs, Gaigalovas pogosta Seiļūs — etnografiski priekšmati.

27. St. švekers, Reigā — etnografiski priekšmati, vēsturiski priekšmati, dokumenti, grōmotas, laikroksti, atbreivōšonas ceīņu materiāli.

28. Leons škinčs, Rāznas pogosta 6-kl. pamatskūlā — dokumenti.

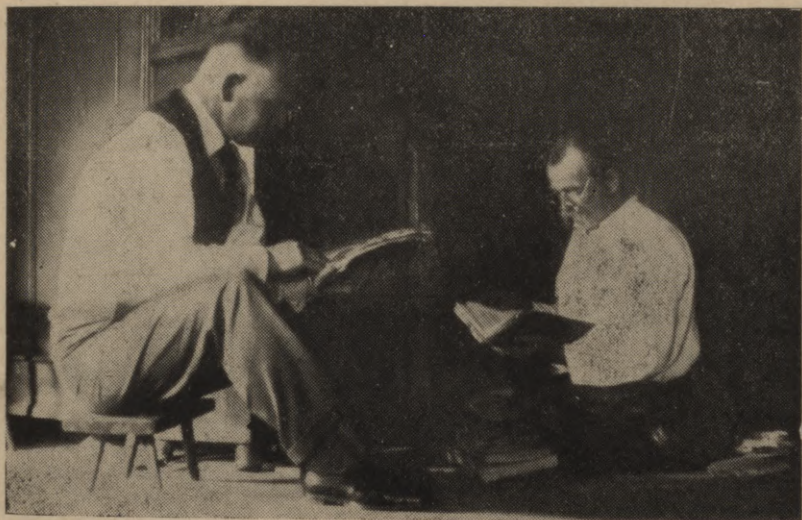
29. Bronislavs Začests, Drycānu pogosta 6 kl. pamatskūlā — etnografiski priekšmati.

30. A. Vaivods, Dagdā — vēsturiski priekšmati.

31. J. Vōlonts, Preiļu pogosta Anspokūs — grōmotas, dokumenti.

Nu savōktim eksponatim Dr. M. Poļaka arhaiologiskī priekšmati, saskaņā ar Pīminekļu aizsardzeības lykumu, tyka nūdūti bez atleiðzeības Pīminekļu vaļdei.

Bez zīdōtim un deponeitim materialim laikā nu uzaicynōjuma izsyuteišonas leidz 1938. g. beigom vairōkas personas pīteice jūs reiceibā asušūs priekšmatūs vai kolekcijas pōrdūšonai. Īvodūt sarunas ar eksponatu pīteicējim, muzejs ģgyva dīzgon lelu skaitu vēsteigū eksponatu par samārā nalelu atleiðzeibu, jo pōrdevēji, atbaļsteidami muzeja darbeibu, uzstōdeja

Eksponatu vākšana pi O. Kōrklinīka Gaigalovas Kalveišūs.

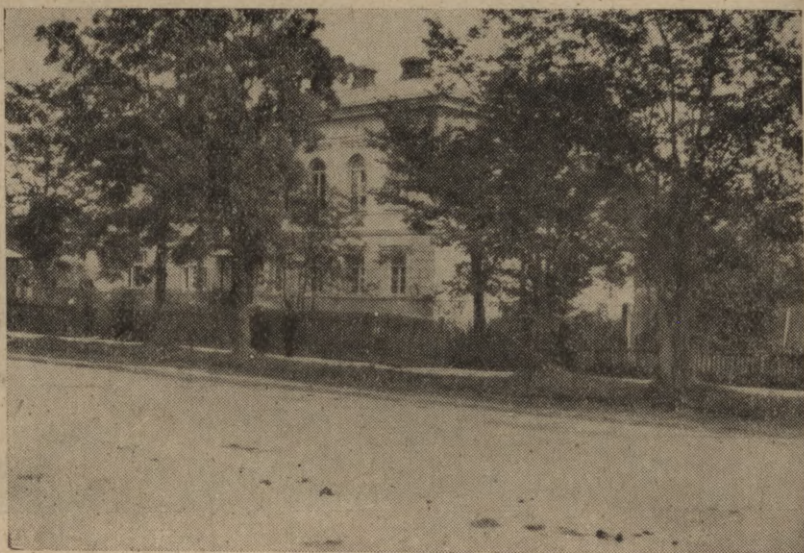
vysā pījamamas praseibas, nūdūdūt montu muzejam, pa lelōkai daļai tikai par pašizdavumu atleidzeibu.⁴⁾

Eksponatu vōkšonas nūlyukā Latgolas centralō muzeja bīdreibas valde 1938. g. vosorā sareikōja vairōkus brauciņus pa Latgolu, apmeklejūt Varakļōnu, Borkovas, Gaigalovas, Štrūžānu, Drycānu, Nautrānu, Taudejānu, Rāznas, Aglyunas un Preiļu apvydus. Šymūs brauciņūs gon pērķšonas, gon dōvynōšonas ceļā tyka īgyuts lels skaits montu Latgolas centrālō muzeja vajadzēibom.⁵⁾

Atzeimejams, ka vairōki eksponatu zīdōtōji un deponeitōji beja ar mīru nūdūt jūs reiceibā asušōs lītas Latgolas centralajam muzejam vīneigi ar nūteikumu, ka tōs natiks izvastas prūjom nu Latgolas, bet byus pīitamas publiskai apskatei muzejā Rēzeknē, vai kaidā cytā Latgolas centralō muzeja nūdaļā. Taidu pat parōdeibu ir nūvārōjuši vairōki muzeja atbalsteitōji uz vītom. Tai St. Švekera, kas beja dōvynōjis muzejam vasalu ryndu priķšmatu, roksta: «Es dūmoju, ka vāsa atsauceiba pi eksponatu vōkšonas ir izskaidrōjama, prūtams, pa daļai ar na-

⁴⁾ M. Apeļs: Bīdreibas «Latgolas centralais muzejs» 5 godu darbeiba. «Zīdūnis». 1939, 2. nrs, 52.—54. lp.

⁵⁾ Step. Seiļs: Latgolas centralō muzeja valdes lūcekļu izbraukumi pa Latgolu. «Zīdūnis». 1939, 8. nrs, 253.—255. lp.

Māja Rēzeknē, kurā atsarūn Latgolas centralais muzejs.

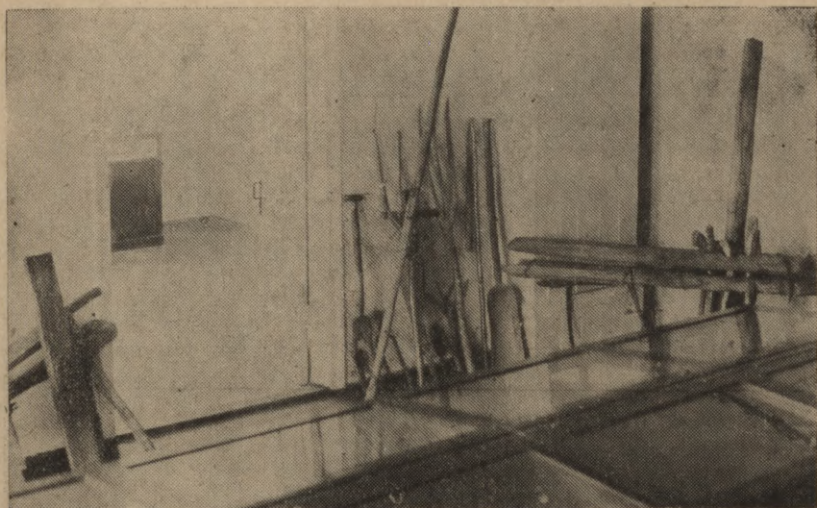
zynošonu — kaidas personas šo dorba vadeibu ir uzajāmušas, vai uz tom vār pasalaūt un vai savōktais materials naizceļōs kur cytur.» Bīdreibas vaļdes lūceklim pi eksponatu īgyušonas patīši vairōkūs gadejumūs eksponatu nūdevējus pīsanōce pōrlīcynōt, ka eksponati tiks nūvītōti publiskai apskatei Rēzeknē un nu Latgolas prūjom izvasti nabyus.

1938. g. aprīlī Rēzeknes piļsātas vaļde nūdeve Latgolas centralō muzeja bīdreibas reiceibā trejs ustobas un vestibila telpas jaunremonteitā piļsātas vaļdes nomā Atbreivōšonas alejā Nr. 52.⁶⁾

Tō poša goda aprīļa mēnesī Latgolas centralō muzeja eksponati nu Rēzeknes piļsātas skūlu muzeja tyka pōrvītōti jaunōs telpōs Atbreivōšonas alejā 52, kur ti beja nūvītōti sekojuši. Iejūt nu vestibila, pirmajā lelōkajā ustobā beja nūvītōti etnografiskī priķšmati, ūtrā mozōkā ustobā — archaiologijas un vēstures priķšmati, trešā vēl mozōkā ustobā — dokumenti, grōmotas latgaļu dialektā un muzeja biblioteka.

Likūt pamatus mōkslas nūdaļas dybynōšonai, 1938. g. aprīlī beja īgōdōts pa vīnam mōkslas dorbam nu Latgolas mōk-

⁶⁾ M. Apeļs: Bīdreibas «Latgolas centralais muzejs» 5 godu darbeiba. «Zīdūnis». 1939, 2. nrs, 54. lp.

Styureits muzeja etnografiskā nūdaļā.

slinīkim: Fr. Varšlavāna, V. Kaļvāna un R. Egles. Šīs gleznas, kurās attāloti Latgolas skoti, tyka nūvītotas muzeja vestibilā.

1938. godā Latgolas centralais muzejs uzsōce priekšdorbus ari Latgolas keramikas kolekcijas vōkšonai, paplašynojuť ar tū muzeja etnografiskū nūdaļu.⁷⁾

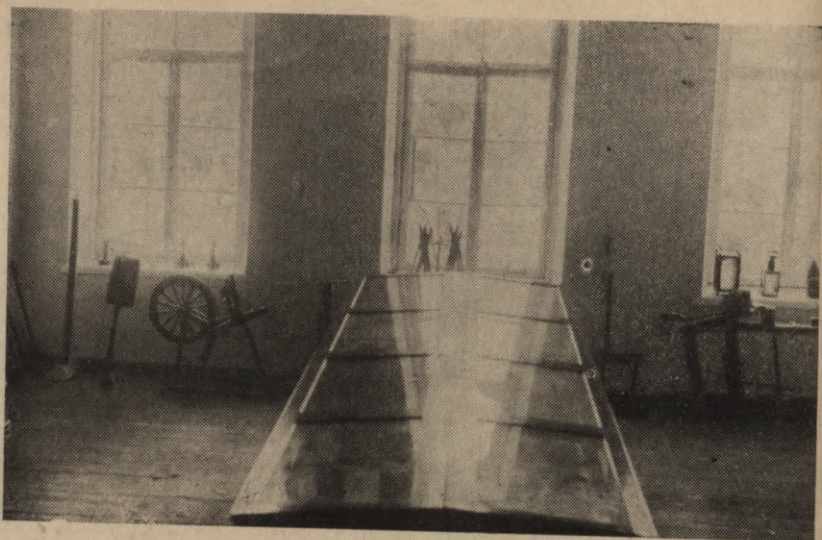
Latgolas centrālō muzeja papyldynošona ar jaunim ekspozitīvam turpynōjōs leidz 1940. godam. Šymā godā ekspozitīvu skaits muzejā pīauga leidz 1226. Nu šim priekšmatim nūdaļā, kur ītylpa pa vīnam eksemplaram ar rūku raksteitu vai spīstu grōmotu latgaļu dialektā, beja 674 numeri. Muzeja bibliotekā beja 321 izdavums.

Vysbogōtōkō pēc satura beja etnografijas nūdaļa.

Tamā beja salaseiti dorba reiki, kū agrōk beja litōjuši Latgolas zemņiki, apstrōdōdami zemi, pļaudami un kaltādami sīnu, kuldami un vēteidami labeibu, apstrōdōdami lynus. Turpat atsaroda dravnīceibas un zvejas pīdarumi, taipat ari priekšmati, kas tykuši litōti, apstrōdojuť kūku un ōdu.

Te beja nūvītōti ari etnografiskī priekšmati ar Latgolas zemņiku pogolma, kula, klētis un ustobas nūdaļom, kas roks-turōja mynātūs āku ikōrtōjumu pagōjušō godu symta vydā.

⁷⁾ Ibid. 54.—55. lp.

Skots muzeja etnografiskā nūdaļā.

Muzeja etnografiskās nūdaļas vitrines ar audumim un traukim.

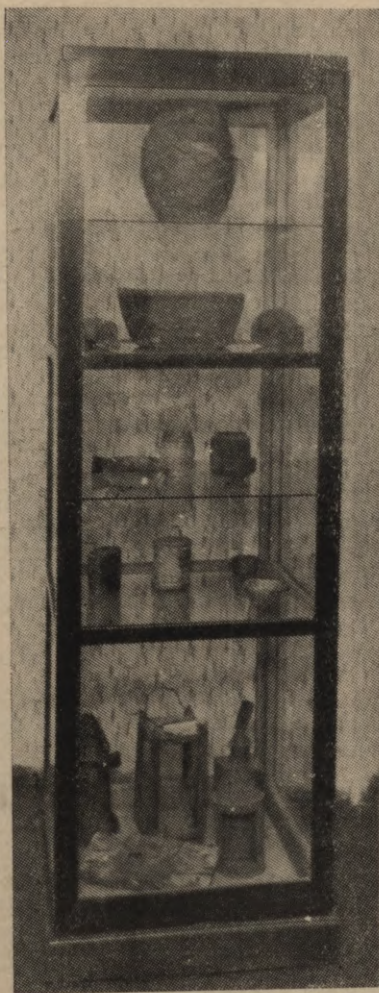
Vitrinās beja nūvitoti Latgolas sīvišu rūku dorbi nu lynu un vylnas: jūstas, cimdi, goldauti, gultu sagas, dvīli u. t. t. ar tautiskim rokstim, kai ari trauki, skolturi, lukturi, atslāgas un t. t., kū agrōk lītōjuši Latgolas zemņiki. Pī sīnom beja pīstyprynōti fotouzjāmumi, kas izdareiti izbraucīņu laikā pa Latgolū, lai vōktu eksponatus muzejam. Šī uzjāmumi rōdeja tagadejūs Latgolas sātu skotus, teirumu apstrōdōšonu, ražas nūvōkšonu un cytus momentus latgaļu dzeivē un dorbā.

Archaiologijas nūdaļu sastōdeja akmiņu un dzeļža laikmeta priksmati, kas atrosti Latgolas teritorijā.

Vēstures nūdaļu sastōdeja numizmatiska kolekcija un priksmati ar dažaidu vēsturisku nūzeimi. Numizmatiskā kolekcijā beja salaseitas metala monetas, kas bejušas aprgrūzeibā Latgolas teritorijā nu XVI leidz XX g. s. Numizmatiskai kolekcijai tyka pīskaiteits ari albums ar papeira naudas zeimem, kas bejušas aprgrūzeibā Latgolā XX godu syntā. Nu pōrejīm vēstures nūdaļas eksponatim jōatzeimej kara irūčus nu XIX un XX g. s. un taipat ari apbrunōjuma priksmatūs, kū lītōjuši Latgolas partizani 1920. g.

Mōkslas nūdaļu sastōdeja pavyssam tikai četras jau pīmynātūs Latgolas mōkslinīku gleznas.

Dokumentu un grafikas nūdaļā itylpa dokumenti, kas atsateice uz Latgolas vēsturi, gerbūni, Latgolas piļsātu un piļu skoti, taipat ari dažaidu Latgolas apvydu dobas skoti un tōs izcyļu darbinīku portreti. Šōs nūdaļas dokumenti atsateice uz XIX un XX g. s.

Muzeja etnografiskās nūdaļas vitrine ar traukim, lukturim un kūka atslāgu.

Latgaļu dialektā rakstētus un spīstus grōmotu nūdaļā itylpa spīstas grōmotas, sōcūt ar 1753. godu («Evangelia Toto Anno», ispīsta Viļņā 1753. godā). Ar rūku raksteitas grōmotas beja nu latgaļu drukas aizlīguma laikim.

Muzeja bibliotekā beja grōmotas latvišu, vōcu, krīvu un pūļu volūdā. Vacōkō nu tom beja J. A. Hilzena «Inflanty», ispīsta 1750. g. Viļņā.

Bez muzeja pōrznōšonas un uzturēšonas Latgolas centralō muzeja bīdreibas statutūs beja paradzāta ari Latgolas pēteišona. Latgolas pagōtnes pēteišonas sekmēšonai bīdreibas valde 1939. godā atzyna par līdvereigu sasaukt Latgolas vēsturnīku un senōtnes pētnīku apsprīdi Rēzeknē. Šo vaicōjuma realizēšona beja paradzāta tyvōkā nōkūtnē.

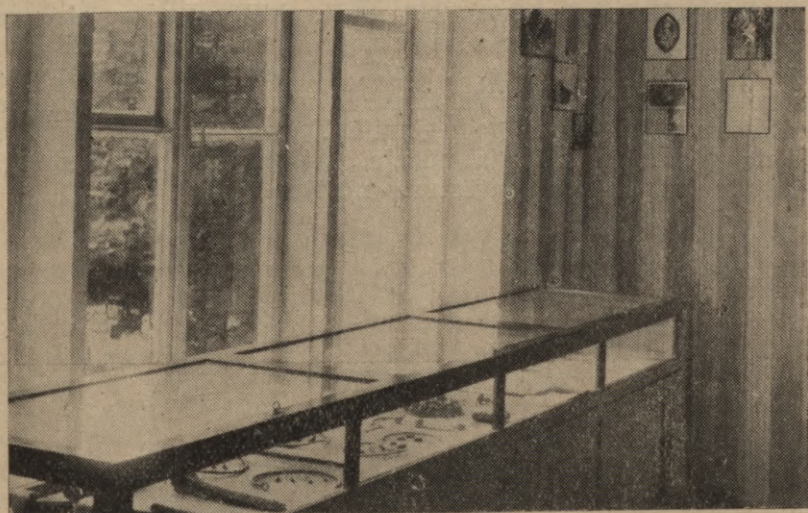
Likūt pamatus literatūras izdūšonai par Latgolas pagōtni, bīdreiba nūlēme izdūt divi grōmotas: I krōjumu «Latgolas centralais muzejs 1924.—1939. g.», kurā beja paradzāti sekojuši roksti: pōrskots par muzeja darbeibu, muzeja eksponatu aproksti, pōrskots par sareikōtom ekspedicijom pa Latgolu eksponatu vōkšonai, muzeja bibliografiskōs nūdaļas un dokumentu aproksti; II prof. Dr. B. Brežgo dorbu «Latvijas vēstures materiali pūļu archivūs un bibliotekōs.»⁸⁾

Leidzekļus, kas atsaroda Latgolas centralō muzeja bīdreibas reiceibā paradzātūs mērku sasnēgšonai, sastōdeja 1934. godā piškērtais Kulturas fonda pabolsts, dažaidu sabīdriskūs organizaciju zīdōjumi un bīdru īmoksas. Tai kai Kulturas fonda pabolsts muzeja nūorganizeišonas dorbūs leidz 1939. godam beja iztārāts, Latgolas centralō muzeja bīdreiba 1939. godā grīzēs Kulturas fondā ar lyugumu pēc jauna pabolsta.

Tymā pošā 1939. godā nōce valdeibas reikōjums pōrregistreit pastōvušūs bīdreibu statutus. Sakarā ar tū Latgolas centralō muzeja bīdreiba tymā pošā godā īsnēdze pōrregistreišonai ari sovus statutus. Tūmār tūs pōrregistreišonu Reigā bremzēja.

Nasajāmuse jauna pabolsta un bez pōrregistreitu statutu, bīdreiba beja spīsta sašaurynōt muzeja darbeibu leidz minimam. Taidā stōvūklī Latgolas centralais muzejs atsaroda leidz 1941. goda oktobram, kad Izgleiteibas komisariata Muzeju un pīminekļu aizsardzeibas nūdaļa, slāgdama privata rokstura muzejus, pōrjēme muzeju sovā reiceibā, pōrsaucūt tū par Valsts vēsturyskō muzeja Rēzeknes nūdaļu.

⁸⁾ Ibid. 55. lp.

Muzeja arhaiologijas un vēstures nūdaļa.

Muzeja biblioteka un dokumentu nūdaļa.

Nu apskateitō redzim, ka pamats Latgolas centralajam muzejam Rēzeknē beja lykts 1936. godā. Vālōk Ludzas aizsorgu pulks organizēja vēstures un etnografijas muzeju Ludzā; tō atklōšona nūtyka 1938. g. 8. majā. Muzejā beja sakūpōtas pa lelōkai daļai Ludzas aprīnķi atrostais seņmonts un etnografiski priķšmati.⁹⁾ Tō poša goda junijā Daugavpilī tyka atklōta Valsts vēsturiskō muzeja nūdaļa. Atklōšonas breidī muzejā beja etnografiskō un seņvēstures nūvītne.¹⁰⁾

⁹⁾ «Aizsargs». Rīgā 1938, 6. nrs, 442.—443. lp.

¹⁰⁾ «Sējējs». Rīgā 1938., 7. nrs, 771. lp.

V a c ī a r c h i v i

I

Kaidu laiku pēc tam, kad Livonija klīva Leitovas lelķņazistes province, Varšavas seims 1581. godā nūteice, ka kotrā lelķņazistes vaivodistē un aprīķķ, kur nūteik tīsa, vaivodim un starostom jōnūrōda vīta, lai tur uzcaltu mōju zemes tīsa i, un šōs tīsas grōmotu globōšōnai. Šaidas vītas nūrōdeit un īmēreit dobā jim vajadzēja uz 1569. g. Ūublinas seima lāmuma pamata.¹⁾ Šō lykuma nūteikumu tōlōķķ atteisteibu at-rūnam 1588. goda Leitovas statutā, kas satur nūteikumu par āķu ceļšōnu aktu grōmotu uzglobōšōnai un šōs uzglobōšōnas ķōrķeibu. Šūs lykuma nūteikumus vajadzēja īvārōt arī Latgo-lai pēķ 1629. goda, kad tei klīva Inflantu vaivodiste. 1588. g. Leitovas statuts, kai arī vālōķķ tō redakcijas nūsoka un pavē-lej, lai kotrā lelķņazistes aprīķķ, kur atsarūn zemes tīsa, pilī vai sātā tīsnēsīs, jō paleigs un zemes rokstvedīs ķūpā ar muīķnīceibu un vysom cytom ķōrtom uzmaķlātu vai uzcaltu taidas āķas, kur drūši nu vysaidom najaušeibom varātu globōt zemes grōmotas. Šam nūlyukam vaivodim un staros-tom, kurim ir tīseības sprīst tīsu, kotrā lelķņazistes vaivodistē, zemē un aprīķķ, pilī un sātā, kur nūtur tīsu, jōirōda šom grō-motom drūša globōtova. Jo šaidu globōtovu nabyutu, tad jim vajaga nūrōdeit pīķlōķķeigas vītas, kur lelķņazistes pilīs un sā-tōs varātu izbyuvēt myura pogrobus, un grōmotas globōtu uz-tycamā apsardzeibā. Zemes īrēdnim ķūpā ar vysom aprīķķa ķōrtom šei āķa jōuzceļ par tū naudu, kuru šam nūlyukam nū-zeimēs. Izabeidzūt tīsas sprīššōnas terminim, īpīķķšejūs ter-minu grōmotas jōpagloboj styprā lōdē ar trejom atslāgom, nu kurom vīnai vajag byut pī tīsneša, ūtrai pī jō paleiga, trešai pī rokstveža, un jim visim trejim jōpīlīķ sovs zeimūgs. Taidā pat ķōrķeibā vaivodim un starostom jōgloboj arī pīļs grō-motas. Nōves vai omota atstōšōnas gadejumā pīļs īrēdnim vai jim pošim muīķnīceības ķlōtbyutnē tōs pīļneigā ķōrķeibā jōnūdūd jaunīcaltam vaivodam vai starostai.²⁾ Leitovas statuts

¹⁾ Volumina Legum. Pīterpilī 1859. II, 210. lp.

²⁾ Statut Wielkiego Xięstwa Litewskiego. Viļņā 1693. Catūrtōs nū-daļas XIII pants.

nūsoka arī podkomorija grōmotu globōšonas kōrteibu. Tur teikts, ka podkomorija nōves gadejumā jō grōmotas jōatdūd zemes tīsai, lai tōs uzglobōtu kūrā ar zemes grōmotom.³⁾

XVIII g. s. pirmā pusē mes redzim, ka Inflantu kņazistes omota personas pīsādola pošas Leitovas lelkņazistes archivu sakōrtōšonā Viļņā. Tai 1747. godā Inflantu kņazistes kara transporta pōrziņš (obozny) Jōņs šadurskis kūrā ar komisiju izdareja reviziju un sakōrtōja Leitovas lelkņazistes metriku. Šō dorba rezultats beja divi metrikas inventari.⁴⁾

1764. goda krūņōšonas seimā konstatēja, ka Leitovas lelkņazistē zemes un piļs aktu izlītōšona saisteita ar lelom gryuteibom. Bīži vīn nakōrteibas dēļ aktūs nikō navarēja atrast. Seims atzyna, ka zemes un piļs īstōdēs vysom grōmotom un aktim vajag byut pīejamim kotram, kaš vēlejās īgyut ziņas vai izdareit izrokstus. Vysus aktus, kai agrōkūs, tai arī tūs, kas īnōks turpmōk, vysōs zemes un piļs īstōdēs vajadzēja regstreit un īsīt, pi kam tī piklōjeigi jāaproksta, nūrōdūt, nu kō, kam un kaidai vajadzeibai tī varātu nūderēt. Seima pījimtī nūteikumi beja obligatoriski vysom īstōdem, kur šaidi akti tyktu uzglobōti. Vaivodistes un aprīnka zemes aktu un piļs aktu globōšonai vaivodim un starostom vajadzēja pasaryupēt, lai byutu archiva myura ākas.⁵⁾ Taidā kōrtā 1764. goda seima lāmums pastyprynōja Leitovas statuta praseibu, lai ireikōtu specialas ākas aktu grōmotu uzglobōšonai.

Latgolā tīsu sprīde Inflantu vaivods, kas tymā pat laikā beja Daugavpiļs starosta, vai, kai jū sauce, Inflantu starosta. Daugavpilī atsaroda Inflantu piļs un zemes tīsa. Nu Daugavpiļs starostistes 1765. goda 1. februara inventara rēdzim, ka Inflantu piļs kanceleja tymā laikā aizjāmuse atsevišku mōju piļsātas laukumā.⁶⁾ Šeit globōjušīs Latgolas piļs grōmotas un aktis.

1772. godā Latgolu pīvīnōja Krīvijai un, nūsaucūt tū par Daugovas (Двинская) provinci, īskaiteja Pliskovas gubernas teritorijā, sakarā ar kū uz Latgolu atteicynōja arī krīvu lykumu nūteikumus par archividim. Kai vīns nu tim pīmynams 1728. g. 12. septembra reikōjums gubernatorim,

³⁾ Ibid., deveitōs nūdaļas IX pants.

⁴⁾ S. Ptaszycki: Inwentarze metryki. «Archeion». Varšavā 1930. VIII, 38., 39. lp.

⁵⁾ Volumina Legum. Pīterpilī 1860. VII, 179. lp.

⁶⁾ Историко-Юридические Материалы, извлеченные изъ актовыхъ книгъ губерній Витебской и Могилевской. Витебскā 1903. XXXI, 8. lp.

vaivodim un jūs bīdrim. Pamatojūtīs uz šo reikējuma, gubernatorim vai vaivodim, pōrjamūt piļsātas, vajadzēja vysas lītas agrōkōs dažaidōs kancelejōs un kantorūs, izjamūt tikai magistraturas īstōdes, savōkt vīnā vītā, sastōdeit tom sarokstu un uzdūt īstōdei, kurai tōs nūdūs, turēt kōrteibā sovā kancelejā. Vacōs un izbeigtōs lītas vajadzēja atlaseit un nūlikt atseviški drūšā vītā, sastōdūt tom sarokstu. Arī uz prišku izbeigtōs lītas vajadzēja nūdūt globōšonā pret parokstu un īvest sarokstā. Ūtrs lykuma nūteikums beja senata 1768. goda 28. maja reikējums, saskaņā ar kuru par archivārim īstōdēs varēja izvēlēt tikai taidas personas, kas nadzer, par kurom nav aizdūmu, ka tom byutu kaidi natykumi un kurom nav konstateitas cytas kaisleibas. Šys pats reikējums uzlyka īstōdes priksnīceibai pīnōkumu kotru godu vīnu reizi uzmaneigi pārbaudeit archivu.⁷⁾

1777. godā Latgolu pīvīnōja Polockas vītņīceibai. Daugavpīli īsaroda Polockas gubernators Krečetnikovs un jezuitu kolegijas nomā īrōdeja telpas tīsom un tīsnešim, bet āku pi aptīkas un vōrtim aizjēme Latgolas archivi. 1778. godā Boltkrīvijas generalgubernators Čerņīševs, īvārojūt jezuitu lyugumu, tīsas pōrcēle cytā nomā, pavēleļūt tīsnešim dzeivōt piļsātā. Cytas drūšas vītas tryukuma dēļ archivu atstōja tamā pošā ākā.⁸⁾

1781. goda 12. martā izdeve reikējumu, kas atsateic uz jaunnūdybynōtom vītņīceibom. Saskaņā ar šū reikējumu, vysas lītas, kas īrūsynōtas uz lyugumu pamata un kas nu agrōkom īstōdem pōrjīmtas aprīnka tīsōs un piļsātas magistratūs, bet nav vērzeitas uz prišku, nūdūdamas archivā myužeigai aizmērsteibai, jo goda laikā pēc atteiceigas publikācijas nāīsarūn pošī lyudzēji.⁹⁾ Tai kai Latgola pīdarēja pi Polockas vītņīceibas, tad šys reikējums atsateic ari uz jōs īstōdem. Taidā kōrtā pasavairōja Latgolas archivu krōjumi. 1795. godā tī stipri cīte. Šymā godā pūlu konfederatu nūdaļa kņaza Oginska vadeībā uzbruka Daugavpīlei un nūdadzynōja piļsātas lelōkū daļu. Gunī aizgōja būjā jo na visi, kai dūmoj, tad tūmār īvārojama archivu daļa.¹⁰⁾

1796. godā nu Polockas un Mogilevas vītņīceibom izveidōja Boltkrīvijas gubernū, kurā ītlypa Latgola. Tymā laikā, cikom

7) Сборникъ матеріаловъ, относящихся до архивной части въ Россіи. Пітерпīлі 1916. I, 78.—79., 84.—85. lp.

8) S. Zaļeski: Jezuci w Polsce. Krakovā 1906. V, 354. lp.

9) Сборникъ матеріаловъ. 86. lp.

10) A. Plater: Krótka historyczno . chronologiczna wiadomość o dawnym Dynaburgu... «Rubon». Viļņā. I, 25. lp.

Latgola beja Boltkrīvijas guberņas sastāvdaļa, iznōce divi jauni lykumi, kas nūteice, kaidūs termiņūs un kaidā kōrteibā īstōdem sovas lītas jōnūdūd archivūs. 1797. g. 17. augustā iznōce reikōjums, kas pavēlēja vysom īstōdem vysas galeigi izškērtōs un izpīldeitōs lītas ar atteiceigu sarokstu nūdūt archivūs. Senata 1800. g. 17. jūnija reikōjums nūteice īstōdem, lai šaidas lītas kancelejōs naaizturātu ilgōk kai 3 godus, preteajā gadējumā pīdraudūt ar borgu un tyuleiteju atbīldeibu un sūdu pēc lykuma.¹¹⁾ Mes zynom, ka tymā laikā, 1799. godā, šaidas Ludzas īstōdes: aprīnka tīsa, zamōkō zemes tīsa, aprīnka priksnīka (городничій) valde, aprīnka vaļsts kase (казначейство), pīlsātas dūme un magistrats atsaroda vaļstei pīdarūšā divstōvu myura ākā. Šeit atsaroda arī kūpejs archīvs vysom augšmynātom īstōdem.¹²⁾

Taipat XVIII g. s. beigōs vaļsts īstōžu kūpējais archīvs Rēzeknē arī atsaroda šūs īstōžu divstōvu myura mōjā.

1802. godā Boltkrīvijas guberņu sadaleja divōs: Vitebskas un Mogilevas guberņā. Nu XIX g. s. pyrmō catūrksņa ziņom par Latgolas archīvim leidz myusu dīnom uzaglobōjuši tikai dati par Daugavpīls cītūkšņa archīvu un Rēzeknes aprīnka priksnīka archīvu. 1812. godā, kad franču karaspāks tyvōjōs Daugavpilē, 28. jūnijā sanōce cītūkšņa kara padūme, kas nūlēme cītūkšņa archīvu kūpā ar naudas kasi un inžineru instrumentim zemnīku pajyugūs, vērsinīku un kareivu pavadeibā aizsyuteit uz Rēzekni un nu turīnes uz Ludzu.¹³⁾ Kas atsateic uz ūtrū archīvu, tad Rēzeknes aprīnka priksnīks 1824. godā 8. augustā paziņōja, ka jō zynōšonā atsarūnūt archīvs, kurā asūt dokumenti, sōcūt ar 1803. godu.¹⁴⁾

1831. godā provinces archīvu stōvūkļam pīgrīze jau tik nūpītnu vēreibu, ka senats ar tō goda 8. jūlija reikōjumu pīpraseja nu gubernatorim, lai jī sovūs īkgadeīgūs ziņōjumūs par guberņu nūrōdeitu arī, vai archīvus kōrteigi globoj.

Krīvu archīvu lykumu atteisteiba saskotama Krīvijas lykumu kūpōjumā, kas stōjōs spēkā 1835. g. 1. janvarī. Lykums par guberņas īreikōšonu pīļneigi skaidrī nūsoka īstōžu archīvu sastōvu un īkōrtu. Šys vysom guberņas

¹¹⁾ Сборникъ матеріаловъ. 96.—98. лр.

¹²⁾ 1799. goda «Вѣдомость Люцынскаго уѣзда случившихся послѣ генеральнаго межеванія перемѣнъ».

¹³⁾ И. Львовъ: Крѣпость - Складъ Двинскъ. Daugavpilē 1914. 28.—29. лр.

¹⁴⁾ Vitebskas guberņas valdes III nūdaļas 2. golda akts: «О заведеніи мѣстечекъ и ярмарокъ по Витебской губерніи».

Bejušo Rēzeknes vaļsts īstōžu mōja, kurā nu XVIII g. s. beigom leidz 1855. g. atsaroda kūpējais īstōžu archivs.

Bejušo Ludzas vaļsts īstōžu mōja, kurā XVIII g. s. beigōs un XIX g. s. pirmajā pusē atsaroda kūpējais īstōžu archivs.

istōdem kūpejais lykums paredz takušūs un izbeigtūs litu archīvus. Takušā archīvā globōja lykumus, nūlykumus, instrukcijas un vysus tūs dokumentus un grōmotas, kas beja vajadzēigi izziņom un apsvārumim kōrtejā dorbā. Izbeigtūs litu archīvā ivītōja lītas, kuras vairs navajadzēja izsprīst un izpīldeit. Šymā archīvā vajadzēja nūdūt vysas galeigi izsprīstōs un izpīldeitōs lītas, kai ari tōs lītas, kuru daleibnīki nabeja īsāroduši nūteiktā laikā, grōmotas un dokumentus, kas nabeja vajadzēigi kōrtejā dorbā un izziņom. Archīvā vajadzēja savōkt ari vysas tabulas, rokstus, kartes, planus, zeimējumus un cytus datus, kas pīdarēja pi lītōm. Lykums praseja, lai izbeigtōs lītas naaizturātu kancelejā, nanūdūdūt tōs archīvā, ilgōk kai trejs godus pēc izbeigšonas. Lītas archīvā vajadzēja nūdūt pēc saroksta un pret parokstu uz tō. Tys pats lykums nūteice, kai lītas archīvā globojamas. Vysas archīvā nūdūtōs lītas vajadzēja uzturēt atteiceigā kōrteibā. Tōs vajadzēja īvest sarokstūs pēc alfabeta un pēc numerim, lai vajadzēibas gadejumā nabyutu gryūteibu litu sameklēšōnā un nivīna līta navārātu pazust. Pīrkšnīceibai beja uzlykts pīnōkums na mōzōk kai reizi godā archīvu pōrbaudeit.¹⁵⁾ Augšmynātī archīvu pamatnūteikumi beja spākā Latgolā leidz 1917. g. oktobra revolucijai.

XIX godu symta pirmajā trešdaļā nu Pūlijas pīvinōtūs Krīvijas apgobolūs konstatēja dokumentu vyltōšonas gadejumus. Lai atklōtu izdareitūs un nūvārstu turpmōkūs vyltōjumus pagōjušūs laiku metriku un aktu grōmotōs, ar 1833. g. 19. decembra reikōjumu uzdeve vysas šōs grōmotas sanumureit, pōrsvītrōt naapraksteitōs lopas, caurauklōt, apzeimūgōt un apstyprynōt ar parokstim. Šū dorbu uzdeve specialom komisijom, kuras dybynōja 1834. godā. Boltkrīvijā organizēja specialu komisiju, kas izdareja revīziju ari Latgolas aktu grōmotōs. Nūdybynojūt 1834. godā komisijas, vaļdeiba tūmār napanōce mērki, kaidu cerēja ar tū sasnēgt. Ari pēc grōmotu izrevideišonas turpynōjōs nakōrteibas un ļaunprōteibas taipat kai agrōk, kōdēļ atzyna par napīcīšamu nu jauna pōrbaudeit aktu grōmotas. 1842. g. 3. decembrī izdeve pavēli par jaunū komisiju nūdybynōšonu šai pōrbaudei.¹⁶⁾ Nu jaunajom komisijom praseja, lai tōs ryupeigi pōrbaudeitu aktu grōmotas, sastōdeitu kotrai atsevišku aprokstu

¹⁵⁾ Сводъ Законовъ Россійской Имперіи. Пѣтерпилі 1835. II. Сводъ губернскихъ учрежденій, 67.—76. лр.

¹⁶⁾ Историко - Юридическіе Матеріалы. 1871. I, II—V лр.

par dokumentim, kū tei satur, nūrōdūt kotra dokumenta numeri pēc kōrtas, tō eisu saturu, godu, mēnesi un datumu, kad sastōdeits, kai ari, kad isnāgts. Leidz ar tū nu komisijom praseja, lai tōs atzeimātu, vai dokuments atzeistams par eistu vai apšaubamu un kōdēļ teiši. Šūs aprokstus vajadzēja sastōdeit divūs eksemplarūs, nu kurim vīns palyka gubernas valdē izziņom. Šaidas komisijas Latgolā nūdybynōja Daugavpilī, Rēzeknē un Ludzā. Pinōkumu pōrbaudeit grōmotas šamōs piļsātōs uzlyka vītejam muižiniku vodūņam (предводитель дворянства), tīsnešam, kancelistam (стряпчий) un kara apriņka priksnīkam, pikomandējūt jim Vitebskas gubernas kriminallītu kancelistu Mankovsku. Jam uzdeve atklōt komisijas darbeibu. 1844. g. 22. aprilī zemes tīsom pavēlēja atsyuteit apriņka tīsōs pa vīnam rakstvežam, kas prūt pūļu volūdu, lai izlaseitu dokumentus, kas iraksteiti aktu grōmotōs pūļu volūdā. Nu Vitebskas gubernas valdes 1851. g. 24. jūnija roksta Boltkrīvis generalgubernatoram radzams, ka aktu grōmotom, kas globōjōs Rēzeknes un Ludzas apriņku tīsōs, aproksti beja sastōdeiti, bet aktu komisija tōs vēļ nabeja pōrbaudejuse. Kas atsateic uz tom grōmotom, kas globōjōs Daugavpiļš apriņka tīsā, tad pi aproksta sastōdeišonas rodōs gryuteibas. Tur beja grōmotas nu 1671. g. ar dokumentim latinu un pa daļai ari vōcu volūdā, pi tam uzraksteiti ļūti naskaidri. Personas, kas aprokstu sastōdeja, naspādamas izlaseit un saprast šaidu dokumentu saturu, atstōja aprokstūs tukšas vītas. Taidā kōrtā aprokstu sastōdeišonā Daugavpilī iļga.

Aktu komisijas darbeibas laikā Vitebskas gubernators Jermolovs 1851. g. 20. februari isnēdze keizaram gubernas apskotu un uzmatumu napīcīšamim reikōjumim nōkūtnē. Storp cytu gubernators nūrōdeja uz napīcīšameibu izbeigt vyļtōjumus par muižiniku kōrtu uz naeistūs dokumentu pamata, kai ari uz napīcīšameibu pīspīst aktu komisijom nūbeigt un pīsyuteit aprokstus. Keizars Nikolajs I ar pašrūceigu rezoluciju galeigi uzdeve isnēgt aprokstus na vālōk par 1852. g. 1. janvari. Lai leidz tam laikam pabeigtu aprokstus Daugavpilī un atzeimātu tymūs gryuši salosamūs dokumentus, pījēme orpus dīnasta stōvušu īredni Maculeviču. 1851. g. 8. decembrī izdeve reikōjumu par aktu grōmotu pōrbaudeišonai nūdybynōtūs komisiju slēgšonu. Aktu komisijas darbeibu Latgolā slēdze 1852. goda 17. februari. Kū šei komisija paspēja izdareit Latgolā? Rēzeknē aktu komisija sastōdeja un pōrbaudeja grōmotu a p r o k s t u s. Taipat aprokstus sastōdeja Ludzā un Daugavpilī, kur ari uzsōce tūs pōrbaudi, bet komisiju slēgšonas dēļ tū naspaspēja izdareit. Sastōdeitūs aprokstu ūtrūs eksemplarus isnēdze Vitebskas gu-

berņas valdei.¹⁷⁾ Ši vērteigi roksti, kurūs beja apraksteiti visi vacī, Latgolā uzglobōti dokumenti, vēļ 1899. godā atsaroda vacūs aktu grōmotu centralā archivā Vitebskā.¹⁸⁾

Ar 1851. g. 18. decembra pavēli generalgubernatorim uzdeve spert styngrus sūļus, lai kōrteigi uzglobōtu kai pōrbaudeitōs, tai napōrbaudeitōs aktu grōmotas. Īvārojūt tū, Boltkrīvijas generalgubernators knazs Golicyns 1851. goda 29. decembrī uzdeve gubernatorim, lai vysas grōmotas, aktus un dokumentus, kurim sastōdeiti aproksti, kai aritūs, kurim aproksti vēļ nabyutu sastōdeiti, nūdūt aprīnka tīsu zynōšonā, kur tim jōs agloboj teišā tīsas lūcekļū uzraudzeibā un personeigā atbiļdeibā. Vitebskas gubernators Jermolovs atroda par napīcīšamu, lai kotrā aprīnka tīsā un gubernas magistratā, īskaitūt arī Latgolu, atbreivōtu vīnu ustobu, kur globōt aktu grōmotas un dokumentus. Šai ustobai jōbyut pastōveigi aizslāgtai un aizzeimūgōtai ar zeimūgu: aprīnka tīsā zeimūgōšonu izdora vītejs tīsnesis un kancelists, bet magistratūs — burgomistrs un kancelists. Izziņu īgyušonai šōs grōmotas un dokumentus var izlītōt tikai mynātūs īrēdņu klōtbyutnē.¹⁹⁾

Polockas goreigō saminara skūlōtōjs K. Govorskis, kas sastōdeja aktu grōmotu aprokstus Polockā, īsnēdze Boltkrīvijas generalgubernatoram Golicynam un grafam Bludovam projektu par senejūs aktu grōmotu centralūs archivu īreikōšonu Viļņā, Kijevā un Vitebskā. 1852. g. 2. aprīlī iznōce reikōjums par šūs archivu dybynōšonu, kur globōtūs piļs tīsu, zemes tīsu un magdeburgiju aktu grōmotas, kas pēc valdeibas dūmom beja vīneigais vēsturiskais materials. Šymūs archivūs vajadzēja nūdūt aktu grōmotas, kurōs atsaroda dokumenti leidz 1799. godam īskaitūt. Archivā īnōkušom grōmotom vajadzēja izgatavēt un īspīst sarokstus un izsyuteit tūs vysom gubernas un aprīnka tīsu īstōdem un muižinīku deputatu sapulcem. Pēc sarokstu izgatavēšonas beja paradzāts sastōdeit pylnus un plašus katalogus, kas saturātu vysas ziņas, kaidas napīcīšamas zynōtniskim pētejumim. Aktu grōmotas, kas saturēja dokumentus, sōcūt ar 1800. godu, palyka īstōdēs. Šōs grōmotas vajadzēja sanumereit, caurauklōt un pi auklom pīlikt zeimūgus, bet pošom grōmotom sastōdeit sarokstus.

¹⁷⁾ Vitebskas, Mogilevas un Smolenskas generalgubernatora 1851.—1858. goda akts: «О представлении къ 1-му Января 1852 г. Актовыми Коммисіями описей дворянскихъ документовъ».

¹⁸⁾ Д. Самоквасовъ: Архивное дѣло въ Россіи. Дополненіе. Пѣтерпилі 1902. II, 178. лр.

¹⁹⁾ Generalgubernatora 1851.—1858. goda augšōk mynātais akts.

1852. g. 10. majā ģenerālgubernators Golicyns pavēlēja savōkt ziņas par aktu grōmotom līdz 1799. godam īskaitūt, kas globōjōs īstōdēs. Nu īstōžu ziņōjumim radzams, ka Latgolā aprīnku tīsōs globōjušīs 127 taidas grōmotas: Daugavpīli — 88, Rēzeknē — 22 un Ludzā — 17. Magdeburgiju grōmotu Latgolā nabeja. Sprīžūt pēc tom pošom ziņom, Rēzeknes aprīnka tīsā un Ludzas piļsātas magistratā beja agrōkī aktu grōmōtu aproksti, kas sastōdeiti tymā laikā, kad šamōs piļsātōs dorbōjōs aktu komisijas.²⁰⁾

Vitebskas un Mogilevas ģubernu senejūs aktu grōmotu aprokstu publicēja 1866. godā.²¹⁾ Šys aproksts kūpā ar papyldu sarokstu,²²⁾ kū sastōdeja vālok, rōda, ka nu Latgolas uz Vitebsku aizvastas navys 127 aktu grōmotas, bet gon vēļ par 12 vairōk: nu Daugavpīls aprīnka tīsas — 10 grōmotas, Rēzeknes — 1 un Ludzas — 1.

Izvastōs grōmotas sasadola šaidi:

Inflantu kņazistes:		
1678.—1769. godu piļs grōmotas		— 74
1765.—1781. „ zemes grōmotas		— 2
1770.—1772. „ piļs un zemes grōmotas		— 3
1764.—1765. „ lustraciju grōmotas		— 2
1764. „ kapturu grōmotas		— 2
1767.—1769. „ registrs summarijs		— 1

Daugovas provinces:		
1773. goda piļs un zemes grōmota		— 1
1774.—1793. „ zemes grōmotas		— 5
1777.—1778. „ protokolu grōmota		— 1
1773. „ goda aktu registrs		— 1

Daugavpīls aprīnka:		
1780.—1799. godu zemes grōmotas		— 6

Rēzeknes aprīnka:		
1778.—1797. godu zemes grōmotas		— 20
1787.—1788. „ pērks., pōrdūš. aktu gr.		— 2
1795. „ pylņvaru grōmota		— 1

Ludzas aprīnka:		
1778.—1799. godu zemes grōmotas		— 18

²⁰⁾ Ibid.

²¹⁾ Опись актовъ книгъ судебныхъ мѣстъ Витебской губерніи, хранящихся въ Центральномъ Архивѣ древнихъ актовъ книгъ губерній: Витебской, Могилевской. «Памятная книжка Витебской губерніи на 1866 годъ». Рїтерпїлї 1866.

²²⁾ Историко - Юридическіе Матеріалы. 1893. XXV.

Šīs 139. aktu grōmotas, kurās beja vērteigi vēsturiski dokumenti Latgolas vēsturei, globējās Vitebskā leidz 1903. godam, kad tās kūpā ar archivu pōrvede uz Viļņu.²³⁾

Lai nūvārstu naērteibas, kaidas rūnās, sasakrōjūt izškērtom lītom, ikšlītu ministrijas resora aprīnku īstōžu archīvūs, ministru kabinet 1848. goda 5. janvarī pījēme nūteikumu par sevišķu komisiju dybynōšonu šaidu lītu izškēršonai.²⁴⁾ 1852. g. 9. decembrī ikšlītu ministrs sovā apkōrtrokstā gubernatorim aizrōdeja, ka, iznycynojūt archivu lītas, īvārojama vyslelōkō uzmaneiba, lai naiznycynōtu taidas lītas, kuras vālōk varātu īsavajadzēt, jo na kōrtejam dorbam, tad vēsturiskūs, statistiskūs un cytūs zynōtniskūs nūlyukūs.²⁵⁾ Uz ministra īrūsynōjumu ministru kabinets 1854. g. 7. septembrī pījēme nūteikumus, ka komisijas, kuras izškīrōs iznycynōšonai nūzeimātōs ikšlītu ministrijas aprīnku un piļsātu īstōžu archivu lītas, nūzeimēs pēc teiša gubernas priķšnīceibas īskota. Pošu lītu iznycynōšonu galeīgi atļōve ministrija.²⁶⁾ Vitebskas gubernators Klušins 1859. g. 19. augustā lyka priķskā sastōdeit komisiju, kas izškērtu Latgolas piļsātu un aprīnku īstōžu archivu lītas, nu muižinīku deputatu, dzeivūkļu komisijas pōrstōva, piļsātas dūmes dūmnīka — kristeigō un bez tam Daugavpilī piaicynōt vėl policijas īrēdni, bet Rēzeknē un Ludzā — aprīnka priķšnīku. Komisijom uzdeve iznycynojamu lītu sarokstus īsnēgt leidz 1860. g. 1. majam. Vālōk šū termiņu pagarynōja leidz 1862. g. 1. janvaram. Uz šū laiku Latgolas komisijas šaidus sarokstus īsnēdze par Rēzeknes īstōdem, Daugavpilš dzeivūkļu komisijas un aprīnka priķšnīka pōrvaļdes īstōdem, kai arī par Ludzas aprīnka priķšnīka pōrvaļdi. Pi tam paziņōja, ka Ludzas dzeivūkļu komisijai iznycynojamu lītu nav.²⁷⁾ Šūs sarokstus īsnēdze ikšlītu ministrijai, lai tei galeīgi atļautu atzeimātūs lītu iznycynōšonu. Bet, kai radzams, šei līta īilga.

1867. g. 30. martā ikšlītu ministrs īsnēdze vaļsts padūmei ziņōjumu, ka pastōvušō kōrteiba jō ministrijā aprīnku un piļsātu īstōžu lītu iznycynōšonai grūzama. Pēc pastōvušim nūteikumim šaidu lītu sarokstus vajadzēja skateit cauri ministri-

²³⁾ В. Брежго: Archīvu materiāli par Latgali krievu archīvos. «Filologu Biedrības Raksti». Rīgā 1930. X, 38.—42. lр.

²⁴⁾ Сборникъ матеріаловъ. I, III лр.

²⁵⁾ Д. Самоквасовъ: Архивное дѣло въ Россіи. 58.—59. лр.

²⁶⁾ Журналъ Министерства Внутреннихъ Дѣлъ. Пѣтерпилі 1854. IX daļas 2. grōmota, 16. лр.

²⁷⁾ Vitebskas piļsātas dūmes 1861. goda akts № 22: «Объ архивныхъ дѣлахъ, подлежащихъ уничтоженію».

jai. Tūmār eistais lītas nūsaukums un ziņas par tū, kaidas īvītōja sarokstūs, nadeve īspēju sprīst par lītas svareīgumu, izšķirūt jautōjumu par tōs iznycynōšonu. Tai kai šūs īstōžu lītu iznycynōšonai pastōvēja nūteikumi, kurūs beja nūrōdeits, kaidas archivu lītas varēja iznycynōt, kai ari nūteikts komisijas sastōvs lītu izškēršonai, tad, pēc ministra dūmom, daudz ērtōk beja atļaut iznycynōt navajadzeigōs archivu lītas pošai guberņas pōrvaldei. Šam priekšlykumam vaļsts padūme pikryta, un šū padūmes atzynomu apstyprynōja tō pošā 1867. g. 12. junijā.²⁸⁾ Guberņas pōrvalde varēja atļaut šaidas lītas iznycynōt tikai pēc tam, kad sarokstus byus izskatejušas šam nūlyukam nūzeimātōs komisijas. Īkšlītu ministrija uzskateja, ka, īvārojūt nūteikumus, leidz zynomam māram byus nūdrūšynōts, ka iznycynōšanai nūzeimēs navajadzeigas lītas. Leidz ar tū atzyna, ka dīzyn vai piļneigi izadūs nūvērst pretejū, kad komisijas sastōvs izarōdeitu naapmirynōjušs. Taidā gadejumā nabeja garantijas, ka leidza navajadzeigom lītom komisija naatļau iznycynōt ari taidas lītas, kas gon nav vajadzeigas kōrtejā dorbā, bet tūmār satur interesantas vēsturiskas, statistiskas un cytas ziņas. Šaida uzmanīga izaturēšona, pēc ministrijas dūmom, beja seviški napīcīšama piļsātu sabidriskūs īstōžu lītōs un jū vairōk tōpēc, ka šūs īstōžu archivi leidz tam laikam tikpat kai nimoz nabeja škirōti, un saturēja taidas ziņas, kas nabeja izmontōtas kai materials zynōtniskūs pētejumūs. Īvārojūt vysu tū, īkšlītu ministrs 1867. g. 1. novembrī uzdeve gubernatorim pyrms piļsātu sabidriskūs īstōžu navajadzeigūs lītu iznycynōšonas jautōjuma izškēršonas šūs lītu sarokstus nūsyuteit caurskateišonai guberņas statistiskai komitejai.²⁹⁾

1866. godā Krīvijā sōka realizeit tīsu reformu, sakarā ar kū īkšlītu ministrs 1867. g. 25. janvarī izsyuteja gubernatorim, kai guberņas statistiskūs komiteju priekšsādātōjim, cyrkularu, lai jī paleidzātu tīslītu ministrijai izšķirōt likvidejamūs tīsu archivus. Ministrs dūmōja, ka nu šim archivim var īgyut ļūti interesantas lītas un dokumentus, kurim byutu sakars ar vēsturi, archaiologiju, statistiku u. c., un kas taidā kōrtā byutu vēртеigs īgyvums zynōtnei. Vālōk, 1867. g. 22. oktobrī, īkšlītu ministrs, vīnojūtīs ar tīslītu ministru, vyspōri nūdeve guberņu statistiskūs komiteju pōrziņā likvideitūs tīsu archivu izšķirōšonu. Komitejom

²⁸⁾ Сборникъ матеріаловъ. I, 167.—171. лр.

²⁹⁾ Офіціальныя прибавленія къ Сѣверной Почтѣ. Пѣтерпилі. 1867, № 22.

atvēlēja leidzekļus šūs istōžu litu pōrvessonai, telpu nūmōšonai un atleidzeibas izsnēgšonai tom personom, kuras nūdorbynōs pi archivu izšķirōšonas. Beja nūlamts aprinķu tīsu archivu koncentreit guberņas piļsātōs, un šū dorbu nūdeve teišā guberņas statistiskōs komitejas pōrznōšonā.³⁰⁾

Taidā kōrtā ar 1867. g. nūteikumim un reikōjumim archivu materialu iznycynōšonas jautōjums Latgolā palyka zam Vitebskas guberņas statistiskōs komitejas kontroles. Tam vajadzēja byut ari sovai pozitīvai pusei, jo storp komitejas lūceklim beja jau personas, kas nūsadorbōja ar apgobola pēteišonu. Ir uzaglobōjušas ziņas par statistiskōs komitejas dorbu pi iznycynōšonai nūzeimātūs litu sarokstu caurskateišonas. 1870. godā komiteja izskateja Daugavpiļs aprinķa tīsas un Daugavpiļs aprinķa priķšņika (уѣздный исправникъ) aktu sarokstus, pi kam atroda par napīcīšamu uzglobōt tikai 43 aktus nu 1781. leidz 1852. godam pyrmai istōdei un 7 aktus nu 1833. leidz 1841. godam ūtrai istōdei. Nu tom 24 Daugavpiļs aprinķa tīsas aktus aizsyuteja Vitebskas statistiskai komitejai. 1870. godā komiteja caurskateja Daugavpiļs aprinķa 2. policijas ierķņā (станъ) agrōkūs godu grōmotu un aktu sarokstus. 1874. godā tei caurskateja Rēzeknes policijas pōrvaldes litu sarokstu nu 1834. leidz 1860. godam, pi kam 14 litas nu 1846. leidz 1856. godam komiteja atzyna par vālamu uzglobōt.³¹⁾ Uz šū pošu laiku jōatteicynōj Latgolā likvideitūs piļsātu magistratu, aprinķu un zemes tīsu, šķeirējtīsu un komerctīsu (торгово-словесный судъ) archivu aizvesšonu uz Vitebsku.

Aplyukōsim, kai uzglobōja un kaidā stōv ūklī. atsaroda Latgolas archivi XIX godu symta ūtrā pusē. Šō godu symta pīcdasmytajūs godūs vysas Daugavpiļs istōdes atsaroda vaļsts istōžu myura nomā. Sātā, vīnstōva myura ākā beja nūvītōti vaļsts un piļsātas istōžu archivi leidz 1855. godam, taipat kai XVIII g. s. beigōs, tī globōjōs vaļsts istōžu myura nomā.³²⁾

Daugavpiļs gimnazijas pōrskoti rōda, ka 1850. godā tōs archivs uzturāts kōrteibā, bet jau 1856. godā beja napīcīšami uzlobōjumi. 1858. godā archivs otkon beja pinōceigi

³⁰⁾ Ibid, 1867. 21. nrs.

³¹⁾ Vitebskas guberņas statistiskōs komitejas 1867.—1898. goda akts pēs saroksta № 15: «Объ участіи Статистическаго Комитета въ разборѣ архивныхъ дѣлъ, предназначенныхъ къ уничтоженію».

³²⁾ Daugavpiļs šķolu direkcijas 1853.—1858. goda akts № 87/89/118: «О перемѣщеніи Креславскихъ уѣзднаго и приходскаго училищъ въ городъ Рѣжицу».

Māja, kurā XIX g. s. pirmajā pusē atsaroda Daugavpils īstōžu apvīnōtais archivs. (Vālōk pōrbyuvāta guņszēsēju vajadzēibom).

sakōrtōts.³³⁾ Latgolā na vīnmār īvārōja termiņu, kad izbeigtōs lītas nūdūdamas archīvūs. 1871. godā, kad Rēzeknes apriņķa skūlu pōrjēme jaunais pōrziņš, archīvā nabeja nūdūtas lītas nu 1864. g., narunojūt jau nīmoz par tū, ka kancelejā globōjōs Krōslovas apriņķa skūlas 1838. un 1855. goda lītas.³⁴⁾ Ir arī zynoms, ka Daugavpils skūlu direkcijas archivs, kas pavyssam pastōvēja divdesmit godu, sakōrtōts vairōkas reizes, pi kam, galeīgi tū sakōrtōja tikai pi direkcijas likvideišonas 1874. godā. Šymā archīvā beja apmāram 206 akti par laiku nu 1826. leidz 1874. godam.³⁵⁾

Zynomu priķšstotu par archivu stōvūkli Latgolā XIX g. s. beigōs mums rōda ziņas, kaidas sovōkuse Moskovas archaiologiskō bīdreiba. Sagatavojūt 1899. godā paradzātam XI archaiologijas kongresam Kijevā ziņōjumu par archivu reformu Krīvijā, bīdreiba izsyuteja anketes vysu resoru golvonom pōrvaļdem, lyudzūt savōkt ziņas par vaļsts un sabīdriskūs īstōžu archivu stōvūkli, saturu un darbeibu.³⁶⁾ Nasaskotūt uz Vi-

³³⁾ Daugavpils gimnazijas kancelejas 1850.—1859. g. akts № 358 un № 359: «О представленіи отчета о состояніи Динабургской гимназии, приготовительнаго при оной класса и частныхъ женскихъ пансіоновъ».

³⁴⁾ Daugavpils skūlu direkcijas 1871. goda akts: «Переписка по Рѣжицкому Уѣздному Училищу».

³⁵⁾ В. Брежго: Daugavpils skūlu direkcijas archivs. Rēzeknē 1938.

³⁶⁾ Д. Самоквасовъ: Архивное дѣло въ Россіи. II, 1.—15. лр.

tebskas guberņas statistiskās komitejas līdzdarbeibu,³⁷⁾ Moskovas arhαιoloģiskā bīdreiba 1899. un 1900. godā sajēme nu Latgolas ziņas tikai par desmit archivim. Šīs ziņas ir sekojūšas.³⁸⁾

Rēzeknes apriņķa policijas pūrvaļdes archivs aizjēme divas ustobas pūrvaļdes myura nomā. Lītas nūvītotas plauktūs vōkūs, bet grōmotas īsītas. Beja kūpejs saroksts. Archivā beja likvideitōs zemes tīsas un kara priksņīka (военный начальник) lītas. Atsevišķa archivara un sorga nabeja.

Ludzas apriņķa policijas pūrvaļdes archivs aizjēme bēneņus un vīnu ustobu pūrvaļdes myura nomā. Lītas ustobā beja nūvītotas plauktūs sasītas un vōkūs, bet grōmotas īsītas, ar sarokstim. Bēneņūs lītas beja samastas kaudzē bez sarokstim, skaitā gondreiž tikpat daudz, cik ustobā. Storp tom beja likvideitōs zemes tīsas lītas. Archivu pūrzynōja pūrvaļdes registrators.

Ludzas apriņķa kara priksņīka pūrvaļdes archivs atsaroda kūka noma tymsā koridorā. Lītas beja īvītotas skapūs; saroksti beja pēc godim. Lītu kūpskaits pēc sarokstim — 780. Archivu pūrzynōja rokstveži darbveža uzraudzeibā.

Ludzas piļsātas vaļdes archivs atsaroda vaļdes myura ākas ustobā. Lītas beja nūvītotas plauktūs pēc godim, sasītas un vōkūs. Beja ari īsītas grōmotas. Aktu un grōmotu nu 1866. goda beja ap 2000. Beja ari sarokstu grōmota.

Brīgu, Istras, Nerzas, Posyunes, Rundānu un škaunes pogostu archivi atsaroda atteiceīgā pogosta vaļdē, kūka ākā. Archivūs beja XIX g. s. lītas, kas globōjōs skapūs, vōkūs, īsaiņōjumūs un aplūksnēs pēc godim; grōmotas īsītas. Uz saineišim un grōmotom beja zeimeites ar lītu nūsaukumim. Kotrā šymā archivā beja 600—700 lītu. Apropstu nabeja. Archivus pūrzynōja pogosta rokstveži.

XIX g. s. ūtrā pusē un XX g. s. sōkumā Latgolas archivi stypri cīte guņsnalaimē. Uzaglobōjušas ziņas, ka šymā laikā Latgolā guņsnalaimē cītuši septeni archivi. Guņs iznycynōja daļu nu Rēzeknes apriņķa policijas pūrvaļdes archiva. 1866. godā nūdaga Ludzas piļsātas archivs³⁹⁾, bet 1868. godā — Viļakas pogosta archivs. 1900. godā nūdaga Kōrsovas pogosta archivs; 1905. goda revolucijā guņs iznycynōja

³⁷⁾ Отчетъ о дѣйствіяхъ и занятіяхъ Витебскаго Губернскаго Статистическаго Комитета за 1896 и 1897 г. г. Витебскā 1899. 14.—15. лр.

³⁸⁾ Д. Самоквасовъ: Архивное дѣло въ Россіи. II, 87., 124., 148.—149., 160. лр.

³⁹⁾ Д. Самоквасовъ: Архивное дѣло въ Россіи. II, 87., 149. лр.

Gaigalovas pogosta archivu un Borkovas pogosta archiva 690 grōmotu un aktu. Beidzūt, 1909. godā sadaga Kaunatas pogosta archiva grōmotas un akti par laiku nu 1863. leidz 1894. godam. Jōatzeimoj, ka XX g. s. sōkumā nu Latgolas uz Vitebsku aizvede likvideitūs īstōžu archivu, un prūti: aprīņu zemniku litu īstōžu archivu daļu, Daugavpilš muižinīku apgōdes archivu, kurā beja akti par laiku nu 1828. leidz 1901. godam. Ludzas muižinīku apgōdes archivu ar aktim par laiku nu 1813. leidz 1904. godam un Daugavpilš generalgubernatora archivu ar aktim par laiku nu 1905. leidz 1907. godam. Myusu godu symta sōkumā, kai redzēsīm vālōk, archivi pazaudēja daudz vēsturisku materialu, kad izšķirōja tur globōtūs aktus.

1909. g. 19. junijā īkšlitu ministrs apstyprynōja instrukciju par guberņu vaļžu un tom padūtūs īstōžu izbeigtūs litu iznycynōšonas kōrteibu un leidzeklim. Pēc šōs instrukcijas tom litom, kuras īstōdes atzynušas par iznycynojamom, beja jōsastōda saraksti un tī jōaizsyuta sevišķai komisijai. Pēc caurskateišonas komisijā, kuru šam nūlyukam nūorganizēja pi guberņas pōrvaļdes, sarakstus nūsyuteja vītejai zynōtniskai archivu komisijai, lai tei dūtu sovu slēdzīni par iznycynōšanai nūzeimātom litom. 1910. g. 17. februari finansu ministrs apstyprynōja instrukciju par jō resora beigtūs litu iznycynōšonas kōrteibu un veidu. Ari pēc šōs instrukcijas beja vajadzēigs zynōtniskōs archivu komisijas slēdzīns.⁴⁰⁾ 1909. goda 31. majā uzsōka darbeibu Vitebskas guberņas zynōtniskō komisija, kas pōrjēme šū pīnōkumu atteiceibā uz aktu iznycynōšonu Latgolā. 1909. godā Vitebskā nūdybynōja sevišķu komisiju, kas izšķirōtu un dareitu vyspōreibai zynomas guberņas pōrvaļdes archivu litas. 1910. g. 30. janvari komisija izsyuteja vysom guberņas īstōdem anketes, lai tōs īsnāgtu ziņas par sovim archivim. Tymā pošā 1910. godā 76 Latgolas īstōdes snēdze ziņas par sovim archivim.⁴¹⁾ Šōs ziņas rōda tō laika Latgolas archivu stōvūkli.

Nu tom radzams, ka vairums aprīnka īstōžu archivu globōjōs myura nomūs, atsevišķōs, šam nūlyukam pīmārōtōs telpōs, kurōs ireikōti plaukti. Dažim archivim, pīmāram, Daugavpilš aprīnka tīsas, Rēzeknes muižnīceibas vodūņa kancelejas un Ludzas aprīnka vaļsts kases (казначейство) archivam šaidas telpas beja pogrobūs un škyuņūs. Tōs īstōdes, kurom nabeja atsevišķu telpu archivam, globōja tū sovōs kancelejōs,

⁴⁰⁾ Сборникъ матеріаловъ 1917. II, 83.—84., 418.—420. лр.

⁴¹⁾ Ziņas globōjōs Vitebskas zynōtniskōs archivu komisijas archivā.

slāgtūs skapūs. Grōmotas un akti, sasīti pa godim, beja nūvītōti plauktūs, un tim beja saroksti, bet tīsu īstōdēs alfabeti.

Aprīķku muižņiceibas vodūņū archivūs globōjōs: Daugavpiļs — sōcūt ar 1797. godu, 2070 grōmotas un akti; Rēzeknes — leidz 1000 grōmotas un akti.

Rēzeknes muižņiceibas vodūņa archivā globōjōs ari cītuma nūdaļas (тюремное отдѣленіе) un dzeršonas apkarōšonas komitejas (комитетъ попечительства о народной трезвости) akti.

Aprīķku kara klauseibas īstōžū archivūs (уездное по воинской повинности присутствіе) beja grōmotas un akti: Daugavpiļs — sōcūt ar 1874. godu, 2748 grōmotas un akti; Rēzeknes — sōcūt ar 1874. godu.

Aprīķku tīsu archivūs (уѣздный сѣздъ) globōjōs grōmotas un akti: Daugavpiļs — ap 58.800 grōmotu un aktu; Rēzeknes — ap 50.000 grōmotu un aktu.

Šmūs archivūs beja aprīķa tīsu, zemes priķšņiku (земскій начальник), piļsātas tīsnešu, kai ari mīrtīsnešu sanōksmu (сѣздъ мировыхъ судей), mīrtīsnešu, mīrtīsnešu vadeitōju (мировой посредникъ), aprīķku zemņiku lītu īstōžu (уѣздное по крестьянскимъ дѣламъ присутствіе) un tūs lūcekļu akti.

Aprīķku vaļsts kasu archivūs globōjōs grōmotas un dokumenti: Rēzeknes kasē — sōcūt ar 1803. godu, un Ludzas kasē — sōcūt ar XVIII g. s. beigom.

Nu ziņom par policijas archivim, kū pīsyutejušas 12 īstōdes, var sacynōt, ka piļsātu un aprīķku policijas pōrvaļdes archivūs parosti globōjušīs kai pošas pōrvaļdes, tai ari jai padūtūs piļsātu policijas īcirkņū priķšņiku (приставъ) un aprīķku policijas īcirkņū priķšņiku (становой приставъ) grōmotas un akti. Aprīķku pōrvaļžu archivūs bez tam beja ari bejušūs zemes tīsu (земскій судъ) grōmotas un akti. Aprīķku īcirkņū (станъ) archivūs globōjōs tōs grōmotas un akti, kuras nanūdeve aprīķku pōrvaļžu archivūs. Latgolas policijas archivūs 1910. godā globōjōs grōmotas un akti, sōcūt ar šaidim godim: Daugavpiļs piļsātas policijas pōrvaļdes — vairōk kai 1000 grōmotu un aktu;

Daugavpiļs aprīķa policijas pōrvaļdes — leidz 6000 grōmotu un aktu;

Ludzas aprīķa policijas pōrvaļdes — nu 1775. goda, 7429 grōmotas un akti;

Daugavpiļs aprīķa 1. policijas īcirkņa, Dagdā, — nu 1864. goda, 1774 grōmotas un akti;

Ari 2. īcirkņa, Krōslovā, — nu 1869. goda, 820 grōmotu un aktu;

Ari 3. ģirkņa, Preiļus, — nu 1839. goda, 1655 grōmotas un akti;

Ari 4. ģirkņa, Krystapilī, — ap 1020 grōmotu un aktu;

Rēzeknes apriņķa 2. policijas ģirkņa, Viļānūs;

Ari 3. ģirkņa, Maltā, — ap 200 grōmotu un aktu;

Ludzas apriņķa 1. policijas ģirkņa, Zylupē, — nu 1865. goda, — 905 grōmotas un akti;

Ari 2. ģirkņa, Kōrsovā, — 317 grōmotu un aktu.

Apriņķu pōrvaļžu un Ludzas piļsātas uzrauga archivim beja atsevišķas telpas nu vīnas vai divom ustobom. Daugavpiļs piļsātas pōrvaldes archivs globōjōs ūkyunī. Apriņķu ģirkņū archivī parostī globōjōs kancelejōs. Krystapilī archivam beja īrōdeita pat atsevišķa ustoba bēneņūs. Zylupē archivs atsaroda bēneņūs. Preiļus — ūkyunī. Policijas archivu grōmotas un akti globōjōs sasiti plauktūs. Daugavpiļs piļsātas un apriņķu pōrvaldes un Ludzas piļsātas uzrauga archivim sarokstu nabeja. Nu apriņķa ģirkņū archivim saroksti beja tikai divim.

Latgolā vīneigā Rēzeknes apvīnōtōs muižinīku apgōdes (сoединенная дворянская опека) archivā beja apmāram 2000 grōmotu un aktu, socūt ar 1800. godu. Archivs sainūs un vōkūs globōjōs pogrobā uz greidas, un tam beja saroksts.

1910. goda ziņas snādz pīrkšstotu tikai par divim piļsātu pašvaldeibu (городское общественное управление) — Daugavpiļs un Ludzas archivim. Ludzas archivā globōjōs arī bōriņtīsas grōmotas un akti, kai arī likvideitōs amatnīku pōrvaldes (ремесленное управление) akti. Piļsātu pašvaldeibu archivūs beja grōmotas un akti, socūt ar sekojūšim godim:

Daugavpiļs — nu 1781. goda,

Ludzas — nu 1866. goda, 3900 grōmotu un aktu.

Daugavpiļs archivs globōjōs sevišķā pīmārotā puspogroba telpā, bet Ludzas — pa daļai sorga ustobā, pa daļai bēneņūs. Grōmotas un akti, sasiti pa godim, beja nūlikti plauktūs. Obim archivim beja saroksti.

1910. godā m o z p i ļ s ō ņ u p ō r v a ļ ž u (мъщанское управление) archivūs globōjōs grōmotas un akti, socūt ar sekojūšim godim:

Daugavpiļs — nu 1858. goda, 62 saini grōmotu un aktu;

Dagdas — nu 1854. goda;

Krōslovas,

Krystapilīs — 995 grōmotas un akti;

Leivōnu — nu 1885. goda;

Pīdrujas — nu 1894. goda, 544 grōmotas un akti;

Preiļu — ap 100 grōmotu un aktu;
Rībeņu — ap 300 grōmotu un aktu;
Varakļoņu — nu 1895. goda, ap 400 grōmotu un aktu;
Viļānu — nu 1895. goda, ap 300 grōmotu un aktu;
Višku — nu 1875. goda.

Nu tim tikai Daugavpils mozpilsōņu pūrvaļdes archivam beja atseviška ustoba. Parosti archivi atsaroda pūrvaļdes kancelejā skapūs. Kai izjāmums beja Krōslovas archivs, kas beja nūvītōts bēneņūs. Pūrvaļžu grōmotas un akti beja sasīti pa godim. Saroksti beja tikai Krystapiļs, Pīdrujas un Viļānu pūrvaļdes archivim, bet litu alfabētiskais rōdeitōjs vīneigi Krystapilī.

Latgolas pogostu archivūs beja pogostu vaļžu un pogostu tīsu grōmotas un akti. Tikai tymūs archivūs, kur beja grōmotas un lītas, vacōkas par 1861. godu, globōjōs leidz tam laikam pastōvējušūs sādžu vaļžu (сельское управление) grōmotas un akti. Tai Osyunes pogosta archivā globōjōs Osyunes un Kozlovas muižu bejušūs sādžu vaļžu grōmotas un akti. Kupsumā pogostu archivūs 1910. godā globōjōs grōmotas un akti, sōcūt ar šaidim godim:

Baļtinovas,
Bēržgaļa — par 30—35 godim, ap 1500 grāmotu un aktu;
Bērzipiļs — nu 1861. goda, 10 450 grōmotu un aktu;
Borkovas — nu 1895. goda, 4374 grōmotas un akti;
Brygu — ap 2600 grōmotu un aktu;
Bukmuižas — par 20 godim;
Cyblas — nu 1865. goda;
Dagdas — nu 1861. goda, 3493 grōmotas un akti;
Gaigalovas — nu 1905. goda,
Istras — nu 1861. goda, 2261 grōmota un akts;
Jōsmuižas — 2600 grōmotu un aktu;
Kapeņu — nu 1850. goda;
Kaunatas — nu 1895. goda,
Kolupa — nu 1858. goda, 4116 grōmotu un aktu;
Kōrsovas — nu 1900. goda, 6141 grōmota un akts;
Krōslovas — 1690 grōmotu un aktu,
Krystapiļs — nu 1861. goda, 3643 grōmotas un akti;
Leiksnas — nu 1834. goda, ap 300 grōmotu un aktu;
Leivōnu,
Maltas — nu 1861. goda, 2053 grōmotas un akti;
Mērdzīnes — 11 383 grōmotas un akti;
Naujenes — 4088 gromotas un akti;
Nautrānu,

Nērzas — nu 1889. goda, 521 akts;
 Ondrupines — leids 5000 grōmotu un aktu;
 Osyunes — nu 1842. goda, 3289 grōmotas un akti;
 Preiļu — nu 1861. g., 2400 grōmotu un aktu;
 Pustines — 2140 grōmotu un aktu,
 Rundānu — nu 1866. goda,
 Ružinas,
 Sakstagola — nu 1860. goda,
 Skaistas — nu 1816. goda, 3540 grōmotu un aktu;
 Stērnīnes — par 20 godim,
 Škāunes — nu 1861. goda,
 Ūzulmuižas — 1469 grōmotas un akti;
 Varakļōnu — nu 1858. goda, 1600 grōmotu un aktu;
 Vorkovas — nu 1861. goda, 1694 akti;
 Vydsmuižas — nu 1861. goda,
 Viļānu — nu 1861. goda, 3705 grōmotas un akti;
 Vyšku,
 Zvērgzdīnes — nu 1861. goda, 2500 grōmotu un aktu.

Vairums šūs pogostu archivu globōjōs kancelejōs vai pogosta valdes sasapulcēšonas ustobā. Tikai 18 archvim beja atseviškas ustobas vai telpas pošā valdes ākā. Naujenes pogosta archivs atsaroda speciali ireikōtā telpā, škyunī. Vydsmuižas un Viļānu pogosta archivs telpu tryukuma dēļ pa daļai globōjōs bēneņūs. Grōmotas un akti pogosta archivūs beja nūvītōti skapūs vai speciali ireikōtūs plauktūs. Gondreiz visim archvim beja globojamūs grōmotu un aktu saroksti.

Uz 1909. g. 19. jūnija instrukcijas pamata tymā pat godā Daugavpilī, Rēzeknē un Ludzā nūdybynōja komisijas vacūs archivu litu izškēršonai un iznycynōšonai. Daugavpiļš un Rēzeknes komisijas uzsōce policijas īstōžu archivu izšķirōšonu. Daugavpiļš komisija, kas strōdōja priksādātōja policijas priksnīka Gnedovska vadeibā, 1911. godā caurskateja Daugavpiļš piļsātas policijas īcirkņu aktu sarokstus, kas globōjōs Daugavpiļš piļsātas policijas pōrvaldes archivā. Nu aktim par laiku nu 1861. leids 1900. godam iznycynojamūs aktu sarokstā beja īvītōti 2364, bet komisija atzyna par īspējamu iznycynōt 2012 aktus. Šūs sarokstus 1912. godā caurskateja Vitebskas zynōtniskō archivu komisija, kas atzyna, ka nav iznycynojami 369 akti, tūs skaitā beja 49 akti jautōjumā par politiskū naztycameību, par personom, kas atsaroda policijas uzraudzeibā vai beja izsyuteitas. Rēzeknes komisija, kas strōdōja priksādātōja, muižnīceibas vodūņa Skvorcova vadeibā, 1912. godā caurskateja aprīnka policijas pōrvaldes archiva sarokstu at-

teiceībā uz 11 974 grōmotom un aktim par laiku nu 1839. leidz 1899. godam. Nu šō grōmotu un aktu skaita komisija atzyna par napicīšamu uzglobōt Rēzeknes zemes tīsas un policijas pōrvaldes 326 aktus par laiku nu 1848. leidz 1899. godam. 1913. godā Vitebskas zynōtniskō archivu komisija, caurskateja sarokstus, atzyna par napicīšamu uzglobōt nu Rēzeknes zemes tīsas un Rēzeknes apriņka policijas grōmotom un aktim 388, un Rēzeknes apriņka reiceibas komitejas (распорядительный комитетъ) 21 aktu par laiku nu 1880. leidz 1899. godam un Rēzeknes apriņka priksņika archiva — 171 grōmotu un aktu. Storp tim beja akti par zemņiku namīrim Latgolā, jūs bēgšonu nu muižinīkim, par personom, kas ījauktas 1863. goda sasaceļšonā, kai ari par personom, kas izsyuteitas uz ōrzemem. Finansu ministrijas īstōžu iznycynojamūs litu saroksti apriņku komisijōs nabeja pōrbaudami. Tūs caurskateja šō resora gubernas īstōdes un slēdzīņa dūšonai aizsyuteja Vitebskas archivu komisijai. 1910. godā komisija caurskateja Daugavpilī atsarūnūšō Vitebskas 3. īcirkņa akcizes pōrvaldes archiva aktu sarokstu par laiku nu 1861. leidz 1877. godam, pi kam tei atzyna par napicīšamu uzglobōt 241 aktu. Īskaitūt Daugavpilī apriņka vaļsts kases archiva aktu sarokstu par laiku nu 1829. leidz 1900. godam, archivu komisija nu 1732 aktim par uzglobojamu atzyna tikai vīnu aktu. 1913. godā Rēzeknes apriņka vaļsts kase īsnēdze komisijai 945 aktu sarokstu par laiku nu 1828. leidz 1899. godam, bet Ludzas apriņka vaļsts kase 29 aktu sarokstu par laiku nu 1853. leidz 1899. godam. Kara dēļ, kas izacēle 1914. godā, šūs obu īstōžu saroksti palika nacaurskateiti.⁴²⁾

Pasaules kara laikā 1915. godā daļu Latgolas īstōžu evakuēja uz Krīvijū, leidz aizvadūt ari tūs archivus. Uz Polocku aizvede Daugavpilī muižņiceibas vodūņa, Daugavpilī apvīnōtōs muižinīku apgōdes un Daugavpilī kara klauseibas īstōdes archivus. Uz Vitebsku evakuēja Daugavpilī kara apriņka priksņika archivu. Uz Veližu aizvede sekojūšūs archivus: Daugavpilī apriņka tīsas, Daugavpilī un Leivōnu mozpīlsōņu pōrvalžu, kai ari Krystapiļs, Leivōnu un Ungurmuižas pogosta archivus. Daugavpilī cītūkšņa archivu evakuēja uz Toropcu. Latgolā palikušī archivi pa lelōkai daļai iznycynōti kara un revolucijas laikā. Uz 1920. goda mīra leiguma pamata Padūmu Savīneiba 1922. godā izdeve Latvijai lelōkū daļu kai pasaulēs kara laikā, tai ari agrōk izvastūs archivu. Šī archivi, kai ari vairums nu

⁴²⁾ Pamatojūtīs uz materialim, kas globōjōs Vitebskas gubernas zynōtniskōs archivu komisijas archivā.

tim, kas globōjušis uz vītas Latgolā, tagad koncentreiti
Valsts arhivā Reigā, un tī satur sekojūšu godu aktus:⁴³⁾

Daugavpils pilsātas magistrata	1779.—1867.
Rēzeknes pilsātas magistrata	1836.—1866.
Ludzas pilsātas magistrata	1779.—1866.
Rēzeknes apriņķa zemņiku litu istodes	1881.—1885.
Ludzas	1879.—1901.
Rēzeknes un Ludzas apriņķu zemes īreiceibas komitejas	1908.—1912.
Daugavpils kara apriņķa priekšņika pārvaldes	1866.—1917.
Ludzas apriņķa kara klauseibas istodes	1868.—1918.
Ludzas apriņķa komitejas pagaryņōjuma pi- šķēršonāi īsauktim kara dinastā armijā	1916.—1917.
Ludzas apriņķa pareizticeigūs bazneicas byuvu komitejas	1833.—1867. 1845.—1856.
Daugavpils pōrtykas komitejas	1845.—1848.
Daugavpils, Rēzeknes un Ludzas apriņķu pōrtykas pagaidu komitejas	1803.—1873.
Daugavpils apriņķa tīsas	1831.—1879.
Rēzeknes	1813.—1871.
Ludzas	1801.—1868.
Daugavpils zemes tīsas	1801.—1868.
Rēzeknes	1801.—1868.
Ludzas	1844.—1868.
Daugavpils šķeirējtīsas	1844.—1868.
Rēzeknes	1858.—1872.
Daugavpils komercētīsas	1868.—1872.
Rēzeknes	1862.—1878.
Ludzas apriņķa mīrtīsnešu vadeitōju	1856.—1898.
Daugavpils bōrītīsas	1856.—1898.
Ludzas	1886.—1919.
Daugavpils apgobola mīrtīsas	1875.—1920.
Rēzeknes	1872.—1919.
Ludzas	1901.—1917.
Daugavpils apriņķa tīsas (съездъ)	1904.—1917.
Rēzeknes	1901.—1917.
Ludzas	1830.—1906.
Daugavpils muižiniku apgōdes	1813.—1904.
Ludzas	1768.—1917.
Daugavpils apvīnōtōs muižiniku apgōdes	1915.—1918.
Ludzas valsts mežņiceibas	1826.—1874.
Daugavpils skūlu direkc. ⁴⁴⁾	
Daugavpils, Rēzeknes un Ludzas tautskūlu inspektoru	1871.—1911. 1832.—1919.
Daugavpils realskūlas un ģimnazijas	1901.—1917.
Rēzeknes amatņiceibas skūlas	1869.—1916.
Leivōnu mozpilsōņu pārvaldes	1915.
Baltīnovas pogosta archivs	1916.—1917.
Bukmuižas	1914.—1916.
Izvoltas	

⁴³⁾ Valsts archiva fondu saraksts. Rīgā, 1937. 22.—23., 29., 46.—
47., 63.—64., 73. lp.

⁴⁴⁾ B. Brežgo: Daugavpils skolu direkcijas archivs. 4.—27. lp.

Kapeņu	”	”		1857.—1913.
Kaunatas	”	”		1869.—1920.
Krystapiļš	”	”		1910.—1915.
Leiksnas	”	”		1875.—1910.
Leivōnu	”	”		1874.—1909.
Makašānu pogosta	archivs			1911.—1917.
Maltas	”	”		1824.—1916.
Naujenes	”	”		1914.—1917.
Ondrupīnes	”	”		1914.—1916.
Osyunes	”	”		1909.—1919.
Posyunes	”	”		1904.—1910.
Pyldas	”	”		1902.
Pustīnes	”	”		1858.—1920.
Rāznas	”	”		1916.—1917.
Skaistas	”	”		1834.—1918.
Ungurmuižas	”	”		1907.
Varakļōnu	”	”		1858.—1917.

Bez archivim, kas globōjōs Valsts archivā, atrūnam krīvu laiku īstōžu archivus arī Latgolas piļsātu archivūs. Tymūs atrūnami šaidu godu akti:

D a u g a v p i ļ i :⁴⁵⁾

Daugavpiļš piļsātas dūmes un valdes	1827.—1911.
Daugavpiļš mozpīļsōņu pōrvaldes	1876.—1920.
Daugavpiļš Valsts sīvišu gimnazijas	1872.—1920.
Daugavpiļš bōriņtīsas (archiva daļa)	1882.—1920.

R ē z e k n ē :

Rēzeknes augstōkōs pamatskūlas	1837.—1918.

Nu īpriķš apskateitō redzim, ka tūs īstōžu archivu, kas Latgolā pastōvēja tymā laikā, kad tei itylpa Leitovas lelknazistē un Pūlijas valstī, Latvijā nav. Kas atsateic uz Latgolas krīvu laiku archivim, tad par tū, cik lelā mārā tī uzaglobōjuši, var sprīst pēc zamōk mynātīm skaitlim. Pasaules kara priķšvokorā Latgolas piļsātōs beja 40 aprīņku īstōžu, un kotrai beja sovs archivs. Nu tim uzaglobōjuši 12 archivi. Nu 3 piļsātu valžu archivim uzaglobōjis 1, bet nu 3 bōriņtīsu archivim — 2. Nu 14 mozpīļsōņu pōrvalžu archivim palykuši tikai 2. Nu 52 pogostu archivim uzaglobōjušas 20 archivu atlikas. Bez tam Latgolas piļsātōs beja vairōk kai 47 skūlas, nu kuru archivim pa daļai uzaglobōjuši 4. Taidā kōrtā nu vairōk kai 159 archivim palicis tikai 41, tys ir, apmāram vīna catūrtdaļa. Pi tam jōjam vārā, ka vairōk kai puse nu tim ir uzaglobōjuši tikai pa daļai.⁴⁶⁾

⁴⁵⁾ B. Brežgo: Latgales piļsētu archivi. «Pašvaldības Balss», Rīgā 1937. 209. lp.

⁴⁶⁾ B. Brežgo: Latgales archīvu pagātne. «Bibliotekars». Rīgā. 1939. 2/3 Nr., 19.—26. lp.; 4. Nr., 43.—48. lp.

II.

1732. g. 2. oktobrī Jurs Heino īsnēdze Daugavpils pīlštīсай rokstu, kurā paziņoja, ka jō pylnvardevējam, Inflantu vaivodam un Daugavpils starostai Jōnam Lūdvigam Plāteram pīdarušā Indricas muižā žurkas archivā iznycynōjušas daudz dokumentu. Tys ir pyrmais gadejums Latgolā, kad muižinīka dokumentu krōjums nūsaukts par archivu (archiwa).

Dokumentu uzkrōšona Latgolas muižos sōcēs jau Livonijas pastōvēšonas laikūs. Tū pīrōda tys, ka tūs muižinīku archivūs, kuru seņči XIV godu syntā dzeivōjuši Latgolā, atrūnam dokumentus nu XV godu synta, kas atsateic uz jūs īpašumim. Muižinīku archivūs atrostī dokumenti nu turpmōkim godu syntim licynoj, ka dokumentu uzkrōšona turpynōjusēs ari šymā laikā. Šū krōšonu styprī traucēja kari, kuru laikā gōja bījā daudz dokumentu. Revidejūt Rēzeknes starostisti 1583. godā, konstateits, ka visi muižinīku Borchu dokumenti, kas atsateic uz jūs īpašumim, gōjuši bījā moskovišu uzbrukumu laikā. Tymā pošā laikā pazuduši ari Pušas muižinīku Cimermaņu dokumenti: ¹⁾ ziņas par dokumentu bījā īšonu atrūnam ari XVII g. s. aktūs. Pīmāram, 1670. g. 9. julijā Ludzas muižinīks Jōņs Karnickis paziņoja Braslavas pīlštīсай, ka Moskovas karaspāks, ībryukūt Latgolā, 1654. g. 7. decembrī na tikai izpūstejis jō muižas, bet ari iznycynōjis vysus dokumentus, pēc kurim jam bejušas pīškērtas lēņu tīseibas uz šom zemem. 1679. godā, nūsokūt rūbežu storp Leiksnas muižu un Daugavpils zemi, muižas īpašnīki Volfi uzrōdeja karaļa komisarim dažus dokumentus par īpašuma tīseibom uz muižu, pi kam jī paskaidrōja, ka byutu bejis vairōk dokumentu, kas sajimti nu Livonijas mestrim un Pūlijas karalim, bet tī iznycynōti kara laikā. Kai pīrōdejumu sovīm vōrdim Indriks Volfs uzrōdeja 1663. g. 8. augusta izrokstu nu Kremenecas pīlštīсай grōmotom, bet Fraņcs Volfs — 1676. g. 13. junija izrokstu nu Bņanskas pīlštīсай grōmotom, ka jī šamōs tīsos īsnāguši ziņojumus par dokumentu iznycynōšonu.²⁾

Latgolas muižinīku dokumentu krōjumi cīte ari nu tō veida, kaidā tūs uzglobōja. Leitovas lelknazistē un Pūlijā muižinīkim beja parosts uzglobōt dokumentus tamōs pašos telpōs, kur atsaroda citi vairōk vai mozōk vērteigi pīkšmati, prūti: īrūci,

¹⁾ Историко - Юридические Материалы, извлеченные изъ актовыхъ книгъ губерній Витебской и Могилевской. Витебскъ 1898. XXVII; 77., 82.—83., 85.—86. lp.

²⁾ Pūļu krūņa metrikas grōmota № 213, 489.—531. lp. Globōjōs Varšavā Golvonā senejūs aktu archivā.

bruņas, dažādi metālu izstrādājumi u. c. Turpat atsaroda arī grāmotas. Bogoti muižinīki šam nūlyukam cēle specialas myura ākas, kū nūsauce par skarbu. Parosti taidu āku dēvēja par lamusu,³⁾ un mozōk bōgōti tū cēle nu kūka.⁴⁾ Leitovas lelkņazistes un Pūlijas muižinīki, igyunūt Latgolā zemi, pōr-nese lamusu-cēļsonas parašu arī šeit. Ir ziņas, ka XVII g. s. pirmajā pusē Aulejas muižā, kas tūreiz pīdarēja Smolenskas vaivodam Aleksandram Korvinam Gonsevskam, bejis lamuss.⁵⁾ XVIII g. s. pirmajā pusē lamuss vai skarbs atsaradis arī J. L. Platera Indricas muižā. Tys radzams nu augstōk mynātō 1732. g. 2. oktobra ziņōjuma Daugavpilš pilštīasai. Šmā ziņōjumā J. Heino roksta, ka 1732. g. 26. martā pōrbaudejis lītas, kuras globōtas kūpā ar dažaidim mōjas reikim Indricā. Atvēris archivu, jis atradis lūti daudz žurku izpūsteitu dokumentu, pi kam daļa bejuse sagrauzta gobolūs. Kai nu šō ziņōjuma radzams, dokumentu globōšonas vīta tē nūsaukta par archivu.

Uzaglobōjušas ziņas, ka XVIII godu symtā Dagdas muižā, grafu Hilzenu archivs glōbōjis pilš tyrnī kūpā ar bibliotēku. XIX godu symtā Latgolas muižinīku dokumentu krōjumi parosti globōjēs muižinīku mōjēs kūpā ar bibliotekom, skapūs. Tikai atseviškūs godejumūs šam nūlyukam pīmārōja specialas telpas. Pīmāram, Pasauļa kara sōkumā Krystapilī baroni Korfi globōja sovus dokumentus speciali ireikōtōs guņsdrūšōs telpēs pilš sīnas velvēs. Nasaraugūt uz Latgolas muižinīku ryupem saglobōt sovus archivu, tī tūmār ir cītuši nu guņsgrākim un cytim cālūnim. XVIII godu symtā guņsgrākā cīte Mōļu archivs Vyškūs. 1863. godā pūļu dumpa laikā Latgolā nūdadzynōja Vyšku pili, leidz ar kū aizgōja būjā Mōļu archiva pōrejō daļa. Tymā pat godā nūdaga Dagdas pilš kūpā ar Hilzenu archivu.

Uzaglobōjuši dažī dati par 21 muižinīku archivu, kas pyrms Pasauļa kara pastōvēja Latgolā. Sprīžūt pēc šim datim, dažūs archivūs globōjēs dokumenti, sōcūt ar XV godu symtu. Pēc šim pošim datim var sprist, ka storp Latgolas muižinīku archivim bejuši bogoti dokumentu krōjumi gon pēc satura, gon pēc apmāra, pi tam dažī sistematizeiti un savasti pīnōceigā kōrteibā. Dīmžāl, nu šō 21 archiva Latgolā leidz myusu dīnom uzaglabōjušas tikai vairōk vai mozōk ivārojamas Ludzmuizās Karnicku archiva atlīkas. Veisenhofu Rībeņu un Andzeļmuizās archivi Pasauļa kara laikā beja aizvasti uz Krī-

³⁾ Nu vōcu vōrda Lehnhaus.

⁴⁾ Z. Gloger: Encyklopedija Staro-Polska. Warszawa 1902. III; 133.—134. lp.

⁵⁾ «Rubon». Wilno 1842. I; 194. lp.

viju. Nu tim tikai Andzeļmuižas archiva daļu izadeve glābt, kas izvasta uz Pūliju. Varakļoņu Borču archivu evakuēja uz Krīviju. Tīmā pat laikā aizvede uz Krīviju vysu vērtīgokū nu Krōslovas un Kombuļu muižu Plateru archivim. Kas palyka pōri nu šim obim archivim uz vītas, kai ari Krystapiļs Korfu un Janopoles Romeru archivus izpūsteja, atsakōpūt krīvu armijai un revolucijas laikā. Atlikas nu Plateru archivim un Prezmas Soltanu archiva 1919. godā uz Vyskrīvijas muzeju litu komisijas reikōjumu izvede uz Krīviju. Gustava Manteufela archivs jau vālōkā laikā aizvasts uz Pūliju. Kas atsateic uz pōrejim 11 archivim, tad tūs liktiņš nav zynoms, tikai Latgolā šūs archivu vairs nav.

Zīnas, kas uzaglobōjušas par 21 Latgolas muižinīku archivu, ir šaidas:

1. Vysvacōkī dokumenti globōjōs Borču archivā Varakļōnūs. Pasauļa kara laikā archivu aizvede uz Krīviju, bet nu turīnes reevakuācijas ceļā izdeve Pūlijai, kur tū īvītōja Osolineumā (Zakład Norodowy imienia Ossolińskich) L̄vovā. Dokumentu lelōkō daļa atsateic uz grafu Mikeli Borču, kurs XVIII g. s. beigōs beja generaleitnants, Belzkas vaivods un senators, un jō sīvu Eleonoru nu Brovnu dzymtas. Storp aktim atrūnam jīm pīdarušōs Varakļōnu sādžas un Varakļōnu saimnīceibas nūvoda (klucz) inventarus, saimnīceibas dokumentus un rēkinus. Bez tam, archivā ir ari dokumenti atteiceibā uz starostistem, kas atsarōda Jōņa Borcha vaļdeišonā, pīmāram: 1664.—1778. g. Čluhovas starostistes dokumenti, storp tim starostistes 1664. un 1665. g. lustracija; 1772.—1775. g. aktis Borcha litā ar žemaitijas starostu Joni Chodkeviču par Daugeļu starostisti Leitovā; Plomianas sādžas (Leitovā) 1737. un 1778. g. inventari; Podčinekas pusmuižas (Leitovā) 1772. un 1775. g. inventari; 1770.—1772. g. reģistri par zaudējumim, kaidus krīvu karaspāks nūdarejis Borču īpašumim.

Taipat archivā globōjōs plaša korespondence, nu kuras jō-atzeimoj: Kārļa Siversa 1785.—1793. g. vēstules un Varšavas burmistra Vulferta 1793. g. vēstules Mikeļam Borcham; bāroneses Julijanas Krīdeners, 1791.—1800. g. vēstules Eleonorai Borchs; Pryusijas karaļa Fridricha II un Fridricha Vilhelma II, kai ari jūs ministru: šulenberga un Sakena 1771.—1781. g. vēstules atteiceibā uz Čluhovas starostisti kas pēc pyrmōs Pūlijas sadaleišonas pīkryta Pryusijai. Nu vacōku godu korespondences saista Leitovas karaspāka pulkveža, vālōk generaleitnanta Fabiana Borcha sasaraksteišona nu 1702.—1709. g.: Leitovas lelkņazistes hetmana Mikeļa Višnevecka un Gregora Oginska vēstules, Leitovas lelkņazistes kanclera Stanislava

Radzivila vēstules, kai arī Leitovas lelkņazistes lauku rakstveža Mikeļa Sapehas, golma maršala Jezupa Mniška, Jablonovska, Višneveckā, Krispina un Stanislava Leščinska roksti par Fabiana Borchā atbreivōšonu nu zvidru gyusta.

Borchu archivā ir arī pergamenta dokumenti nu Ordena laikim, pi kam vacōkais ir nu 1479. g. 7. septembra. Ar šū dokumentu Rēzeknes fogts Vilhelms van der Treidens dōvynoj Verneram Borcham Zengalē Ūzulmuižu un Mēmeļmuižu pi Sēļpiļs. Vacōkuma kōrteibā šam rokstam sekoj Tērbatas veiskupa Jōņa un kapitula 1540. g. 20. maja dokuments, ar kuru jī Pīteram Štakerbergam dōvynoj zemi. Uz pergamenta arī raksteita Sigismunda Augusta 1563. g. privileģija, ar kuru jys apstyprynoj Fabiana Borchā tīseibas uz Preiļu un Vipingas sādzmom Latgolā.⁶⁾ Borchu archivā globōjīs arī Ludzas starostistes 1646. g. inventars, kū XVIII godu symtā nūdevis Ludzas starosta Jōņs Borchs.⁷⁾ Latgolas Borchu archiva sōkums meklejams Preiļūs, kas jau nu 1382. g. atsaroda jūs īpašumā un kur nu 1472. g. dzeivōja Livonijas mestrs Bernhards Borchs.⁸⁾

2. Veisenhofu archivā Rībeņu muižā globōjōs dokumenti atteiceibā uz Rībeņu saimnīceibas nūvodu (klucz), Brodaižas muižu, kai arī uz tom muižom, kas kaidreiz pīdarēja Selicku un Rajecku ciltim un kuras montōjuma ceļā pōrgōja Veisenhofim. Šymā archivā beja dīzgon daudz XVI g. s. dokumentu, kas beja palykuši nu Selickim. Archivā beja arī citi Veisenhofu cilts dokumenti un ļūti daudz vēstuļu, kuras Veisenhofi rakstejuši XVI un XIX godu symtūs. XIX godu symta ūtrā pusē Tadeuša Veisenhofa mantinīki Rībeņu muižu pōrdeve, bet vērteigōkōs lītas, portrejas un vysu archivu nūvītōja pi kaiminim — grafim Borchim Varakļōnūs. Šeit lelā opolā myura lamusā, archivs globōjōs apmāram trejsdesmit godu. Apkōrteji īdzeivōtōji sōce stōsteit, ka lamusā globojās Rībeņu piļs dōrgumi. 1905. godā laupeitōji tū izlauze, pajēme leidza, kū vīn varēja, bet kō navarēja, tū salauze un iznycynōja. Portrejas un dokumentus, kai navērteigus priekšmatūs, jī izmātōja un saplēse. Sajēmis par tū ziņu, Varakļōnūs īsaroda Voldemars Veisenhofs, kas savōce uz greidas izmātōtūs, saplāstūs un aptraipeitūs dokumentus. Kū izadeve saglōbt un saleimēt, jys pōrvede uz sovu Južintu muižu Leitovā. Storp

⁶⁾ S. Lutman: Archiwum Borchów z Warklan. «Archeion». Warszawa 1930. VI—VII; 64.—66. lp.

⁷⁾ G. Manteuffel: Lucyn w Inflantach. Kraków 1884; 16. lp.

⁸⁾ G. Manteuffel: Inflanty Polskie. Poznań 1879; 121.—122. lp.

šim dokumentim beja Veisenhofu vēstules un daudzi Selicku cilts roksti.⁹⁾

Pasaula kara laikā Rībeņu archivu kūpā ar Jožintu un Samoklenskas Veisenhofu archvim Voldemars Veisenhofs izvede nu Leitovas uz sovas sivas muižu pi žitomiras. Šeit visi šī archivi 1917. godā aizgāja bājā krīvu revolūcijas laikā.¹⁰⁾

3. Veisenhofu archivā Andzeļmuižā beja dokumenti, kurus šī muižinīki ryupeigi vōce vairōku paaudžu laikā.¹¹⁾ Kad 1889. godā nūmyra Andzeļmuižas īpašnīks Mīkēls Veisenhofs, naatstōjūt bārnu, jō atraitne dreīži vīn šū muižu pōrdeve. Archivs un portrejas pōrgōja Jōņa Ontōna un Indrika Veisenhofu rūkōs nu Rusakoviču un Veinas muižom Mīniskas un Mogīlevas apgobolūs. Vīnu archiva daļu, svareīgōkūs dokumentus, Pasaula kara laikā Jōņs Veisenhofs īvītōja globōšonai kaidā Moskovas bankā. Pēc revolūcijas šō archiva daļa pōrgōja krīvu valdeības pōrzynōšonā. Tikai dažus dokumentus izadeve glōbt, kuri tagad atsarūn pi Jadvīgas Veisenhofas Pūlijā. Ūtra Andzeļmuižas archiva daļa pōrgōja Begonsku Veisenhofu īpašumā. Pirms Pasaula kara šī dokumenti atsaroda pi Antonīnas Veisenhofas Dukštūs un kara laikā gōja bājā.

Storp vacim Audzeļmuižas archiva dokumentim atrūnam Pūlijas karaļu privileģijas, ar kurom Veisenhofim beja pīškērtas tīseibas uz Audzeļmuižu, īroksti, pēc kurim vīni Veisenhofi šōs tīseibas nūdeve ūtrim, kai arī Audzeļmuižas 1693.—1798. g. inventari.¹²⁾ Archivā globōjōs arī Inflanšu kņazistes seimiku lāmumi un citi dokumenti atteiceibā uz Veisenhofu cilti un Andzeļmuižu, kai arī šys tys nu Veisenhofu korespondences.

4. Drycānu muižinīki Ryki, kuru dzymta izmyra XIX godu simtenī, ir atstōjuši archivu, kas kūpā ar muižu pōrgōja jūs radinīkim — baronim Manteufelim. Ryku archivā beja 40 dokumentu saineišu. Vysvacōkais dokuments beja Pūlijas karaļa Sigismunda Augusta 1568. g. 20. septembra privileģija, ar kuru karaļs par nūpalnim un kara laikā krīvu nūdareitim zaudējumim atdeve Ernestam Rykam lēnu valdeišonā Drycānu, Piļcīnes un Stružānu muižas. Tai vacuma kōrteibā sekōja karaļa Jōņa III 1677. g. 29. aprīļa privileģija, kas šōs tīseibas apstyprynōja. Beja arī divas karaļa Augusta II

⁹⁾ J. Weyssenhoff: Kronika rodziny Weyssów Weyssenhoffów. Wilno 1935; 54. lp.

¹⁰⁾ Ibid., 62., 126.—127. lp.

¹¹⁾ Ibid., 129. lp.

¹²⁾ Ibid., 43., 155., 164. lp.

1724. g. 25. decembra privileģijas, ar kurom Rykim nūdūta Taudejānu un Malnovas muiža, kai ari 1731. g. 7. marta privileģija, ar kuru Rykim atzeitas dzimts tīseibas uz Viļānu, Gaigalovas un Boltiņu (Rykovas) muižom.¹³⁾

5. Baronu Manteufelu ģimines Bēržgaļa — Drycānu linijas archivs, kurā īgōja ari Ryku archivs, vēļ XIX g. s. devēdasmytajūs godūs globōjōs Taunogas muižā. Manteufelu archivā beja bogōteigs dokumentu krōjums un kartes atteiceibā uz bruniniku lēņu zemu vēsturi, vacūs bazneicu zemem, kai ari atteiceibā uz muižom, kas pūļu laikā pīdarēja Latgolā dzeivojušim muižinīkim.¹⁴⁾ Šymā archivā beja 1698. g. 9. februara nūroksts nu 1599. g. Rēzeknes piļs revizijas.¹⁵⁾ un Ludzas piļs 1599. g. lustrācijas nūroksts, kai ari Ludzas starostistes 1646. goda inventara nūroksts.¹⁶⁾ un 1686. g. 19. oktobra akta nūroksts, ar kuru komisari nūlāmuši īreikōt Ludzā un Slobodā katoļu bazneicas.¹⁷⁾ Storp Manteufela dokumentim beja vasala serija taidu, kas atsateice uz Ramlenmuižu, kuru Manteufeli sajēme lēnī 1561. godā. Tai pat archivā beja atrūnamas privileģijas, kuras Manteufeli sajēme nu Pūlijas karalim, un korespondence.

Atzeimejama 1767. g. 27. oktobra privileģija, ar kuru Mikeļs Manteufeļs īcalts par karaļa kambarkungu. Ūtrajā dokumentu grupā atzeimōja Mikeļa Manteufela un kņaza Mikeļa Repnina, Krīvijas syutņa pi Pūlijas golma, sasaraksteišonu 1767. godā. Bez tam, archivā beja atrūnams daudz cytu dokumentu atteiceibā uz baronu Manteufelu dzymtu.¹⁸⁾

Ryku — Manteufelu archivs peļnej īvēreibu ari ar tū, ka XIX g. s. ūtrā pusē tys sakōrtōts un visi dokumenti sadaleiti 7 nūdaļōs. Pymajā nūdaļā ītylpst XV g. s. dokumenti, ūtrajā — XVI g. s., trešajā — XVII g. s., catūrtajā un piktajā — XVIII g. s. un sastajā — XIX g. s. dokumenti. Kotrā nūdaļā Ryku dokumenti beja nūškerti nu Manteufelu dokumenti. Ryku dokumentu voki apzeimāti ar «M. M.», pēc Marijas Manteufeles vōrda un uzvōrda, kura beja cālusēs nu Ryku dzymtas un XIX g. s. pymajā pusē apsaprecējuse ar Jākubu Manteufeli. Manteufelu dokumentu vōki beja apzeimōti

¹³⁾ G. Manteuffel: O starodawnej szlachcie krzyżacko-rycerkiej na kresach inflanckich. Lwów 1910; 53. lp.

¹⁴⁾ Słownik geograficzny ziem Polskich. Warszawa 1881. II, Taunagi.

¹⁵⁾ «Ziemia». Warszawa 1910; 34. nrs, 531. lp.

¹⁶⁾ Ibid., 35. nrs, 554. lp.

¹⁷⁾ G. Manteuffel: Lucyn w Inflantach. 8.—9., 16., 20.—21. lp.

¹⁸⁾ G. Manteuffel: Familiennotizen aus dem Bersegall-Dritzenschen Familien-Archiv. Riga 1907; 15., 21.—22. lp.

ar Jākuba Manteufeļa inicialim «J. M.». Sprīžūt par nūrōdejumim uz šō archiva dokumentim, var gyut zynomu priksstotu par dokumentu daudzumu, kaidis bejis kotrā nūdaļā. Nu pyr-mōš nūdaļas zynoms dokuments Nr. 5, nu ūtros — Nr. 6, nu trešōs — Nr. 9, nu catūrtōs — Nr. 15, nu pīktōs — Nr. 41 un nu sastōs nūdaļas — Nr. 48-a. 1910. godā archivs jau beja Bonifacovas muižā un pīdarēja pazeistamam Latgolas pētnīkam baronam Gustavam Manteufeļam, kas nūmyra 1916. godā. Kas nūtycis ar Ryku — Manteufeļu archivu, nav zynoms. Ziņas ir uzaglobōjušas tikai par mynātō pētnīka per-sonēigū archivu.

6. Gustavs Manteufeļs sovūs pādejūs dzeives godūs strōdēja Bonifacovas muižā, kur ari globōjōs jō archivs. Tys saturēja materialus par jō vēsturiskūs dorbu izdūšonu, kai ari atteiceibā uz Latgolas latvišu grōmotom. Storp tim beja ari materiali, kas atsateic uz «Nulikszonas ap zemnīkim izgo-juszym nu dzimtigas pidareszonas» tulkōšonu latgaļu dialektā. Šī 1861. godā veikti un īspīstī nūteikumu tulkōjumi aizgōja būjā 1862. godā Pīterpilī, izaceļūt guņsgrākam ikšlītu minis-trijas nomā. Originals beja palicis naskōrts, un tū sōka īspīst ūtrū reizi, bet 1863. g. nūtykumi dorbu pōrtrauce. Taidā kōrtā 1861. g. 19. februara nūlykumi latvišu tulkōjumā natyka leidz Latgolas zemnīkim. Šōs drukōtōs grōmotas eksemplars globō-jōs Pīterpilī, senatā, ministra P. Valujeva privatbibliotekā. Ap 1879. g. vēļ vīns eksemplars globōjōs pī kaida tō laika Baltijas provinču bibliofila.¹⁹⁾ Gustava Manteufeļa archivs pēc Pūlijas valsts atjaunōšonas, aizvasts uz Varšavu, kur kūpā ar jō na-izdūtū dorbu «Zarysy z dziejów krain dawnych inflanckich»²⁰⁾ globōjōs pi Varšavas universitates docenta Tadeuša Man-teufeļa. Pašreiz archivs ir sakōrtōts, un tam dūts šaidis nūsau-kums: «Teki literackie Gustawa Manteuffla.» Nōkūtnē šū arch-ivu paradzāts nūdūt I. Pilsudska tautas bibliotekai (Biblijo-teka Narodowa I. Pilsudskiego) Varšavā.²¹⁾

7. Latgolas Ryku ūtrai linijai, kurai pīdarēja Vacry-kovas muiža, ari beja sovs archivs, kas pastōvēja vēļ pyrms 1917. g. Oktobra revolucijas.²²⁾

¹⁹⁾ G. Manteuffel: Nieco z dziejów dawnego księstwa inflanckiego i wybitniejszych postaci tego województwa od XVII do XIX stulecia. «Z okolic Dźwiny». Wilno 1912; 40.—41. lp. — G. Manteuffel: Inflanty Polskie. 53.—54. lp.

²⁰⁾ B. Brežgo: Napubliceityais Gustava Manteuffela dorbs par Latvijas vēsturi. «Latgolas škola». Rēzeknē 1937; 2. nrs, 136.—138. lp.

²¹⁾ «Archeion». Warszawa 1936. XIV; 162. lp.

²²⁾ E. Chwalewik: Zbiory Polskie. Warszawa 1927; II; 208. lp.

8. Prezmas muižā beja Soltanu archīvs, kas saturēja dokumentus, sōcūt ar XVI g. s. Archīvā beja Soltanu un jīm radnīceīgūs gimīņu dokumenti, kāi arī korespondence, kur seviški interesanta beja sarakste nu pūlu sasaceļšonas laikim 1863. godā. Šeit atsaroda arī literāra un zynōtniska satūra manuškripti, taipat kai privileģijas un diplomu, kaidus Soltanīm pīškeire Pūlijas karali, sōcūt ar Sigismundu Augustu un beidzūt ar Stanislavu Augustu, pi kam 9 diplomu nu tim publiceiti 1862. g. un 1913. g.²³⁾

Prezmas archīvā beja arī dokumenti, kas atsateic uz Soltanu zemem Rēzeknes un Ludzas apriņķūs, prūti: Prezmas, Ondrupines, Zelenpoles, Leidaksnas, Sprukutovas un cytom muižom. Beja arī karaļa privileģijas par šūs muižu pīškēršonu, storp tom, pīmāram, karaļa Augusta III 1750. g. 11. maja privileģija, ar kuru Soltanīm Prezmas muižā beja atļauts nūturēt goda tērgus. Storp Prezmas muižas dokumentim beja arī taidi, kas apgaismōja muižinīku atteiceibas pret zemnīkim, seviški pēc jū atbreivōšonas 1856. godā nu klaušom, kad jīm nūdeve zemi uz činšu tīseibom un zemnīku bārnīm Prez mā īreikōja skūlu, kur mōceibas pasnēdze latvīšu volūdā.

Kūpā ar mynātim dokumentim Soltanu archīvā globōjōs Rēzeknes un Ludzas pūlu 1599. g. lustrācijas 1748. g. nūrokstī, Ludzas starostistes 1646. g. inventars un 1686. g. 19. oktobra akts par katōļu bazneicas īreikōšonu Ludzā un Slobodā, kai arī šō akta 1689. g. nūroksts. Šī pīci pādeji dokumenti pi Soltanīm nūklivūši nu Borchu archīva.²⁴⁾ Soltanu archīvā atsaroda arī Leitovas lelkņazistes golvonō Tribunala 1585.—1786. goda lāmumi.

Šaidā apmārā Prezmas archīvs uzaglobōja leidz 1919. g., kad uz Latgolu komandeitais Vyskrīvijas muzeju lītu komisijas emisars Pašukanis tū pīvōce un aizsyuteja uz Moskovu īvītōšonai Rumjanceva muzejā. 1919. g. 12. oktobra rekvizicijas aktā, kas uzaglobōjis pi Vladislava Soltana, teikts, ka pajimts «muižas archīvs: dokumenti par vaļdeišonu, leigumi un privatō korespondence».

9. Pirms Pasaules kara Krystapilī beja baronu Korfu archīvs, kur globōjōs lūti vēerteigi un interesanti dokumenti par Latgolas vēsturi. Nu tim mynāma Mīkeļa Korfa XVI g. s. pīmiņu grōmota, ar «Hausbuch» nūsaukumu. Mīkeļš Korfs, kas pavadeja Pūlijas karali Stefanu Batoriju kara

²³⁾ «Przegład Poznański». 1862. XXXIII; 65., 80. p. — «Litwa i Rus». Wilno 1913. II gods, X burtneica, 108.—113. lp.

²⁴⁾ G. Manteuffel: Lucyn w Inflantach 8.—9., 20.—21. lp.

gājini, aprakstejis sovā grōmotā kara darbeibu Livonijā. Šis vērtēigais manuskripts pa daļai piļneigi nu jauna apgaismōja tō laika nūtykumus un parašas, bet pa daļai papyldynōja ar seikōkim datim jau zynomus vēsturiskus nūtykumus.²⁵⁾ Šo manuskripta daļa īspīsta.²⁶⁾ Archivs globōjōs Korfu piļi guņdrūšōs telpōs, kas beja īreikōtas sīnu veļvēs. Pasaules kara laikā, atsakōpūt krīvu karaspākam, archivu izdemolēja un iznycynōja.

10. Dagdas grafim Hilzenim jau XVIII g. s. vydā beja plašs archivs, kas kūpā ar biblioteku atsaroda jūs Dagdas piļs tūrnī.²⁷⁾ Šeit globōjōs Hilzenu gimines un jūs plašūs īpašumu saimnīceibas dokumenti. Nu pādejim vysvacōkī beja dokumenti, kas izvasti nu Osvejas muižas. Šei muiža rūbežōja Latgolū un XVIII godu symtā pōrgōja nu kņaza Sapehas Hilzenim. Dagdas archivā globōjōs privilegijas, kas Hilzenim deve tūseibas uz jūs muižom, un desmit 1644.—1749. g. inventari atteiceibā uz tai saucamū Osvejas grafisti, pi kuras pīskaiteja Osyunes muižu un dažas sādžas Latgolā.

Beja archivā ari dokumenti, kas apgaismōja Hilzenu atteiceibas pret jūs zemnīkim, tū skaitā dokumenti par zemnīku religiozu vajadzēibu apmīrynōšonu, skūlu īreikōšonu sādžōs zemnīku bārnim un patvērsmu nūdybynōšonu vacim naspējnikim. Nu šōs dokumentu kategorijas pīmynams Jōņa Augusta Hilzenā 1750. g. 25. jūlija reikōjums uzceļt Dagdas, Bukmuižas un Kaunatas pogostu zemnīkim katoļu bazneicu Bukmuižā un nūdybynōt tur jezuitu misiju. Archivā globōjōs ari Jezupa Jura Hilzena 1783. g. 30. septembra testaments, kas nūsaukts par «Testamentum oclusum», ar kuru Hilzens atbreivōja vysus sovus zemnīkus nu dzymtbyušonas.²⁸⁾

Dagdas muižas archivu īvārojami papyldynōja Jōņs Augusts Hilzens, kurs 1750. godā izdeve grōmotu ar nūsaukumu «Inflanty». Tei saturēja, pa lelakai daļai, dokumentus, kurim vajadzēja nūskaidrēt Livonijas un Pūlijas, kai ari Gotharda Ketlera un Sigismunda Augusta sovstarpējōs atteiceibas. Strōdojūt pi šōs grōmotas, Hilzens savōce Dagdas archivā napīcīšamūs dokumentus gon orginalūs, gon nūrokstūs. Leidz ar tū

²⁵⁾ G. Mañteuffel: O starodawnej szlachcie. 21. lp.

²⁶⁾ L. Arbusow: Aus dem Hausbuch des Wojewoden Nicolaus von Korff auf Kreuzburg. «Jahrbuch f. Genealogie, Heraldik und Sphragistik 1911, 1912, 1913». Mitau 1914; 433.—442. lp.

²⁷⁾ [D. Chodźko]: Agłona. «Pamiętnik Religijno - Moralny». XVI goda gōjums — 1856; 9. nrs, 259. lp.

²⁸⁾ Wielka Encyklopedia ilustrowana. Warszawa 1900. XXX; 616.—620. lp.

jys savōce ari vysus cytus materialus, kas jam gadejōs rūkā atteiceibā uz Livonijas vēsturi. Archivā taidā kōrtā tyka savōkti vairōk kai 27 dokumentu sējumi.²⁹⁾

XVIII g. s. beigōs Dagdas muiža ar Hilzenu archivu pār-gōja Andrejam Buinickam, kura dāls Kazimers Buinickis cetrudasmūtūs un pīcdasmūtūs godūs izdeve krōjumu «Rubon», velteitu Latgolai. Intereseidamīs par Latgolas vēsturi, jys papyldynōja Hilzenu dokumentu krōjumu. XIX g. s. šū archivu papyldynōja ar tō pošā godu symta divdasmūtūs godūs nūdybynōtō Dagdas mīsta dokumentim un planim.³⁰⁾

Pūlu sasaceļšonas laikā 1863. godā Dagdas muižu nūdadzynōja, un leidz ar tū aizgōja būjā Hilzenu archivs. Nu tur glōbōtim manuskriptim leidz myusu dīnom uzaglobōjis J. A. Hilzena dorba «Inflanty» manuskripts, kas dateits ar 1748. g. Kūpā ar tū uzaglobōjis ari «Reestr chlopów, który po wszystkich dobrach, tak przed tem znajdowali sie jako kōrōrzy a tu zyją.» Šymā sarokstā alfabeta kōrteibā atzeimōti tūs zemņiku vōrdi, kas dzeivōja Hilzenu muižōs, iskaitūt ari muižas Latgolā. Sarokstā iytōtōs ziņas, jīntas nu muižu inventarim, pīkam atzeimōtas zemņiku sovstarpejōs radnīciskōs atteiceibas. Šys registers, kas uzskotāms kai zemņiku genealogijas dorba mēginōjums, glōbōjōs Vetebskā Fedoroviču muzejā, kū vālōk itylpynōja Boltkrīvijas valsts muzeja Vitebskas nūdaļā.³¹⁾

11. Jau agrōk pīmynātais Inflantu vaivoda Jōņa Ļudviga Plātera 1732. goda 2. oktobra ziņojums nūrōda, ka jō Indricas muižā beja archivs. Tur glōbōjōs Ordena mestru privileģijas par dažaidim zemes īpašumim. Šeit beja Daugavpīls pīls kvītis par artilerijas īrūču un municijas sajimšonu, kai ari blanketes ar Inflantu vaivoda sīvas Ļudvigas Marijas Plāteres parokstu.

Plāteru archivu nu Indricas aizvede uz Krōslovu, kuru 1729. godā kūpā ar Kumbulmuižu īgyva Jōņs Ļudvigs Plāters. 1824. godā Plāteru archivā Krōslovā atrūnam vasalu ryndu Pūlijas karaļu, Stefana Batorija, Sigīsmunda III un Stanislava Augusta privileģiju atteiceibā uz Krōslovas muižu. Storp tom mynama Stanislava Augusta privileģija, ar kuru Krōslovai pīškērtas mīsta tīseibas. Archivā glōbōjōs Krōslovas 1681. un 1729. g. inventari, kai ari dokumenti par Plāteru

²⁹⁾ J. Bartoszewicz: Znakomici mięzowie Polscy w XVIII wieku. Petersburg 1856. II; 222. lp.

³⁰⁾ Vitebskas gubernas valdes 1868. g. akts № 124: «О доставлении свѣдѣній о городахъ и мѣстечкахъ Витебской губернии».

³¹⁾ B. Brežgo: Do genealogij rodzin włościańskich w Witebszczyźnie przyczynek. «Ziemia». Warszawa 1927; 13.—14. nrs.

dōvynōtū zemi un naudu, lai XVIII godu symtā ireikōtu Krōslovā bazneickungu lazaristu klūsteri un goreigū seminaru, kai ari Latgolas katōļu veiskupa katedru.³²⁾

Archivā atsaroda ari Plateru korespondence, pi kam Kazimeram Konstantinam Plateram vīn, kurs 1793. g. uzajēme Leitovas lelknazistes kanclera paleiga omotu, dažaidu personu syuteitōs vēstules sastōdeja vairōk kai 20 sējumus. Archivā globōjōs jō manuskripts: «Dzieje Królewstwa Polskiego za Stanisława Augusta», kas aptvēre 16 sējumus.³³⁾ Bez tam Plateru archivā globōjōs XVII—XVIII g. s. dokumenti, kas atsateice uz Daugavpiļs starostisti un starostu. Šaidu dokumentu atsaršona Plateru archivā izskaidrojama ar tū, ka šymā laikā Daugavpiļs starosti beja golvonā kōrtā nu Plateru dzymtas. Vīna daļa nu šim dokumentim publiceita 1842. godā.³⁴⁾

Grafu Plateru archivs uzaglobōja leidz Pasauļa karam, kad muižas īpašneica vysu vēerteigōkū evakuēja uz Pīterpili. Kaidis liktiņš pīmeklēja šō archiva daļu, nikas nav zynoms, bet tū, kas palyka Krōslovā, izpūsteja revolucijas laikā. Atlikas uz Vyskrīvijas muzeju komisijas reikōjuma pamata aizvede uz Moskovu, lai ivītōtu Rumjanceva muzejā.

12. XVIII g. s. vydā nūtyka monta sadaleišona storp grafim Platerim. Pēc šōs sadaleišonas vīnu daļu Krōslovas archiva dokumentu aizvede uz Kombuļu muižu, ar tū likūt pamatu Kombuļu Plateru archivim. Nu tō dokumentim pazeistams 1729. g. 25. janvara akts, ar kuru Jōņs Lūdviġs Platers īgyva Kombuļu muižu, kai ari daži Freitagu muižas dokumenti.³⁵⁾ Šys archivs uzaglobōja leidz Pasauļa karam. Jō turpmōkais liktiņš ir taidis pats kai Krōslovas Plateru archivam.

13. Vīns nu Krōslovas Platerim, grafs Mikeļs Platers 1803. godā apprecēja Inflantu vaivoda Tadeuša Ziberga meitu Izabelu Helenu, pīvīnojūt sovam vōrdam ari sīvas uzvōrdu. Ar šom lauleibom Platers īgyva milzu īpašumus Latgolā un Zemgalē. Dzeivojūt Leiksnā, Mikeļs Platers-Zibergs lyka pamatus Latgolas Plateru-Zibergu linijas gimines archivam.³⁶⁾ XIX g. s. sešdasmytūs godūs pēc Leiksnas muižinīku mōjas guņsgrāka archivu kūpā ar biblioteku aizvede uz Piļs-

³²⁾ Vitebskas gubernas valdes 1823.—1843. g. akts: «О заведеніи мѣстечекъ и ярмарокъ по Витебской губерніи».

³³⁾ E. Chwalewik: Zbiory Polskie. Warszawa 1926. I; 260., 261. lp.

³⁴⁾ «Rubon». Wilno 1842, I; 47.—57. lp.

³⁵⁾ G. Manteuffel: Inflanty Polskie. 86. lp.

³⁶⁾ G. Manteuffel: O starodawnej szlachcie. 40. lp.

kaļņi llyukstes aprīņķi.³⁷⁾ Šeit archivs globōjōs kūpā ar cytim Zibergu dokumentim sevišķi īreikōtōs pogroba telpōs. Pasauļa kara laikā šū nomu izpūsteja lelgbolu šōvīni. Kas nūticis ar archivu, nav zynoms.

14. Ir ziņas, ka Pīteram Plateram Zibergam pyrms Pasauļa kara Ambelmuizā, kas itylpa Mikeļa Platera-Ziberga īpašumā, ari bejis sovs archivs.³⁸⁾ Par šō archiva liktīni nav nikaidu ziņu, Ambelmuizā tys vairs naatsarūn.

15. Muižinīkim Karnickim jim pīdarūšā Ludzmuizā beja plašs archivs. Uzaglobōjuši daži XVIII g. s. Karnicku dokumentu registri, kurus jī īsnāguši tīsu īstōdem, tīsojūtīs zemes dēļ. Nu šim registrim radzams, ka Karnicku archivā XVIII g. s. globōjōs vairōk kai 140 dokumentu nu XVII—XVIII g. s. Storp tim atrūnami XVI g. s. dokumentu nūroksti. Archivā beja nūroktā ari Livonijas mestra Pletenberga 1514. goda privileģija, ar kuru jys Jōņam Zegevoldam lēnu īpašumā nūdūd Istras muižu, kas vālōk pōrgōja Karnickim, kai ari Ludzas starostas Vavržinca Skarbeka 1570. g. 13. septembra vēstules nūroktsts, ar kuru jys, pamatojūtīs uz Pūlijas karaļa privileģiju, nūdūd lēnu valdeišonā Kasparam Karnickam Lastovščiznas un Brycovščiznas muižu. Beja ari Istras muižas 1514., 1590. un 1595. g. rūbežu nūteikšonas aktu nūrokti. Nu XVII g. s. dokumentim jōatzeimoj: tōs pošas Istras muižas 1632. g. rūbežu nūteikšonas akts; karaļa 1683. g. 20. jūnija privileģija par Karnicku lēnu tīseibu atjaunōšonu uz Zyvultovščiznas un Brycovščiznas muižom; karaļa komisarū 1693. g. 10. oktobra akts par rūbežu nūteikšonu storp Ludzas pili un Istras, Dyunakļa un Sedlikovščiznas muižom. Storp XVII un XVIII g. s. dokumentim beja ari taidi, kas deve priķšstotu par Latgolas muižinīku atteiceibom pret katōļu Bazneicu, muižinīku sovstarpejam atteiceibom un muižinīku un zemņiku atteiceibom. Archivā atrūnami dokumenti par muižas īkilōšonu un iznūmōšonu, saimņikōšonu u. t. t.

Karnicku archivs, papyldynōts ar XIX g. s. dokumentim, beja uzaglobōjis leidz Pasauļa karam. Nu šō godu symta dokumentim atzeimejams: 1800. g. 19. maja škaunes muižas daļas inventars, dokumentu serija nu XIX g. s. sōkuma par aizbāgušim zemņikim, XIX g. s. pyrmos puses dokumenti par rekrūšu klaušom un cytom zemņiku klaušom, kai ari par tō laika nūdūklim. Pašreiz nu Karnicku archiva ir uzaglobōjuse

³⁷⁾ J. Lelewel: Dzieje bibliotek. Poznań 1868; 243. lp.

³⁸⁾ E. Chwalewik: Zbiory Polskie. I; 2 lp.

tikai daļa, golvonā kōrtā dokumentu nūroksti un nadaudz vēstuļu nu Karnicku korespondences. Šōs archiva atlikas, kūpā apmāram 200 dokumentu, 1937. godā īgyva Valsts archivs.

16. Mōļū muižinīkim beja dokumentu krōjums Vyškū s, kurus jī īgyva XVIII godu syntā. Daļa dokumentu aizgōja būjā guņsgrākā XVIII g. s. beigōs, par kū licynōj Mōļū paziņōjums, kas īraksteits Polockas magistrata grōmotōs. Atlykuši dokumenti izveidōja Mōļū archivu, kur beja jūs cilts dokumenti, kai ari dokumenti atteiceibā uz jūs zemes īpašumim. Nu pādejim atzeimejams keizarines Katrīnes II laika dokuments, ar kuru Vyškim pīškērtas mīsta tīseibas. Pūļu sasaceļšonas laikā 1863. godā Vyšku muižu izlaupeja un nūdadzynōja pi kam aizgōja būjā Mōļū dokumentu krōjums.³⁹⁾

17. Janopoles muižā beja Romeru gimines archivs. Tō saturs golvonā kōrtā beja Kazimira Romera korespondence, kurs ap 1880. g. apsamete sovā dzymtmuižā. Archivu iznycynōja 1919.—1920. g. muižā nūvītōtais karaspāks. 1920. g. aprīli muižas dōrzu vairōku hektaru plateibā nūsēja ar archiva atlikom un kūpā ar atkrytumim izlītōja kūku māsļōšonai.

18. Ūtrai Romeru Latgolas linijai Cyskodu muižā, tymā pošā aprīnkī pyrms Pasauļa kara beja daudz vacōks archivs.⁴⁰⁾

19. Ir zynoms, ka Pasauļa kara pīrkšvokorā muižinīkam Mikeļam Reutam Somersetas muižā bejis plašs archivs.⁴¹⁾

20. Muižinīkam Marianam Žabai Kastires muižā ari beja archivs.⁴²⁾

21. Ari Bēržgaļa Vaclavam Veitko beja archivs.⁴³⁾

Augstōk mynātōs fragmentarōs ziņas par Latgolas muižinīku archivim navar uzskateit par izsmelūšom. Bez pīmynāta 21 archiva Latgolā naapšaubami beja ari cyti muižinīku dokumentu krōjumi, bet par tim nav uzaglobōjušas nikaidas ziņas.⁴⁴⁾

³⁹⁾ Vitebskas gubernas valdes 1868. g. akts № 75: «О правахъ мѣстечекъ на присвоеніе ими этого званія».

⁴⁰⁾ E. Chwalewik: Zbiory Polskie. I; 52. lp.

⁴¹⁾ Ibid., II; 202. lp.

⁴²⁾ Ibid., I; 148. lp.

⁴³⁾ Ibid., 18. lp.

⁴⁴⁾ B. Brežgo: Latgales muižnieku archivi. «Bibliotēkārs». Rīgā. 1938. 2./3. nrs, 23.—27. lp.; 4. nrs, 51.—55. lp.; 1939.; 1. nrs, 7.—8. lp.

III

Latgolas klūsteru archivi rodōs nu jūs grōmotom, dokumentim un darbvedeibas papeirim, kas sasakrōja klūsteru pastōvēšonas laikūs. Vyspōri ir atzeimāts fakts, ka seviški jezuiti ar apbreinojamu ryupeibu vōkuši un globōjuši sovus dokumentus.¹⁾ Pēc Latgolas pīvinōšonas Krīvijai klūsteru archivu, taipat kai ari biblioteku globōšonu nūsoka krīvu vaļdeibas reikōjumi. 1798. g. 3. novembra reglamenta par Romas katōļu bazneicom un klūsterim 12. paragrafs praseja, lai kotrys klūstera pōrziņs vai superiors, kas treju godu laikā beja izpildejis šū pīnōkumu, atstōjūt omotu, sastōdeitu sovam vītņikam klūstera inventaru, kurā beja jōiroksta ari archivs. Pēc šō inventara jam vysu pīnōceigā kōrteibā vajadzēja nūdūt sovam vītņikam. 1800. g. 11. decembra reikōjums augšmynātū lykumu apstyprynōja, bet sovukōrt jau pīpraseja, lai vysu klūstera inventaru, kai ari archivu nūdūtu pylnā kōrteibā un tō ordena provinciala klōtbyutnē, pi kura pīdarēja klūsters.²⁾

Ir uzaglobōjušas ziņas par bejušō jezuitu klūstera Daugavpilī, dominikanu klūsteru Posyunē, Aglyunā un Rušyunā, Viļānu bernardinu klūstera un Krōslovas lazaristu klūstera archivism Latgolā. Par Krōslovas žēlsirdeigūs mōsu klūstera archivu ziņu tryukst.

Dokumentu nu Latgolas klūsteru archivism ir uzaglobōjis ļūti moz. Par šūs archivu agrōkim apmārim ari moz ir ziņu. Tikai par Posyunes klūstera archivu ir pīejamas ziņas nu XVIII g. s., jo ir uzaglobōjis daudzmoz pilneigs tō registers, kas sastōdeits 1799. godā. Atteiceibā uz pōrejūs klūsteru archivism jōsašauba, vai tim taidi archivu aproksti vyspōri ir bejuši, jo Aglyunas klūstera 1820. g. aprokstu un Krōslovas klūstera archiva 1835. g. aprokstu, kai ari Rušyuna un Viļānu klūstera 1832. goda dokumentu registrus par taidim navar uzskateit. Pymajā aprokstā, kaut ari tys sastōdeits klūstera vizitācijas laikā, bet ūtrajā, kas sastōdeits, nūdūdūt bazneicu jaunam pravestam, uzskateiti tikai ti dokumenti, kas nūdrūšynoj tiseibas uz klūstera zemi un īnōkumim. Taida poša rokstura dokumenti īraksteiti Rušyuna un Viļānu klūsteru archivu registrūs, kas sastōdeiti 1832. godā tūs likvidācijas laikā.

Prīkšstotu par tū, kai globōti Latgolas klūsteru archivi, mums snādz Posyunes klūstera 1813., 1817. un 1821. g. un

¹⁾ И. Маяковский: Исторический очеркъ архивнаго дѣла въ Россіи. «Архивные Курсы». Петроградъ. II; 142. лр.

²⁾ Viļānu bernardinu klūstera grōmota: «Liber dispositus ad inscribenda Cursoria Provincialia».

Krōslovas klūsteru 1835. g. inventari. Tymūs redzim, ka šūs klūsteru archivi globōjušis speciali šam nūlyukam izgatavē-tūs skapūs, kas bejuši aizslādzami. Posyunes klūsteri doku-mentu globōšonai skapī bejušas īreikōtas pat atvilktnes. Ag-lyunas klūstera archiva uzaglobōjušōs grōmotas un dokumenti 1940. godā atsaroda bejušō klūstera bibliotekas skapu atse-viškūs nūdalejumūs.

Ka Latgolas klūsteru archivu materiali uzaglobōjuši tik mozā mārā, tys izskaidrojams ar tū, ka šī archivi izvasti vai ari uz vītas gōjuši būjā. Tai Daugavpiļš un Izvoltas jezuitu dokumentus pēc klūstera slēgšonas pa lelōkai daļai nūdeve Vitebskas kameralai vaļdei. Viļānu, Posyunes un Rušyuna klūstera dokumentus, kas nūdrūšynōja tiseibas uz klūsteru zemi un īnōkumim, sajēme Mogiļevas Romas katōļu konsisto-rija. Kai dūmojams, tad šai pošai konsistorijai byus nūsyuteiti ari Krōslovas lazaristu un žālsirdeigūs mōsu klūstera analogi dokumenti pēc šūs klūsteru likvideišonas 1843. godā. Izvoitā palykuši jezuitu klūstera dokumenti aizgōja būjā 1858. goda guņsgrākā. Aglyunas klūstera grōmotu un dokumentu lelōkō daļa, kai ari Viļānūs un Krōslovā palykušūs klūsteru doku-menti aizgōja būjā revolucijas un kara godūs (1918.—1920.). Šymā pošā laikā iznycynōja Posyunes un Rušyuna klūsteru ar-chiva atlykumu, atskaitūt tikai dažu godu metrikas grō- motas.

Aplyukōsim tyvōk ziņas par kotru Latgolas klūstera ar- chivu atseviški.

Daugavpiļš jezuitu rezidences sōkums atsateic uz 1630. godu. Par Daugavpiļš bazneickungu jezuitu archiva ap- mārīm un saturu nav uzaglobōjušas ziņas. Daugavpiļš jezuitu rezidences vēsturē «Historia Residentiae Duneburgensis S. J.» ir saceits, ka 1749. g. 21. jūlija guņsgrākā nūdaguse vysa re- zidence un reizē ar tū sadaguši ari dokumenti par īpašumim.³⁾ Nu tō jōnōk pi slēdzīņa, ka guņsgrāka laikā jo na vyss, tad daļa archiva ir gōjuse zudumā. Jamūt tūmār vārā, ka jezuiti vyspōri lūti ryupeigi vōce un uzglobōja sovus dokumentus,⁴⁾ jōsacynōj, ka Daugavpiļš jezuitu archivs navarēja byut nī- ceigs. Pēc tam, kad 1820. godā Krīvijā slēdze Jezuitu ordeni, visi jezuitu īstōžu kustamī un nakustamī īpašumi, kas atsa- roda Vitebskas gubernā, un tūs skaitā ari Izvoltas kolegijas

³⁾ Latvijas vēstures avoti. III sējums. Latvijas vēstures avoti Jezuitu ordena archīvos. 1. daļa. Sakārtojīš Dr. J. Kleijntjenss. Rīgā 1940; 250., 330. lp.

⁴⁾ И. Маяковский: Op. cit., 142. lp.

īpašumi pārgāja Vitebskas kameralās valdes (Казенная Палата) pārziņā.⁵⁾ Turpat nūdeve arī jūs arhivus. Vēl 1852. gadā Vitebskas kameralās valdes arhivā bejušas 15 kastes ar grāmotot un dokumentim latinu, pūļu un boltkrīvu volūdā, kuras atstājuši bazneickungi jezuiti. Šī archiva materiāli atsaiteice uz laiku nu 1710. līdz 1816. godam.⁶⁾ Izvoltā palykuši jezuitu dokumenti, kas globōjōs jūs bejušajā misijas nomā, aizgōja būjā 1858. goda guņsgrākā.⁷⁾

Vilņas universitates un publiskōs bibliotekas rūkrokstu nūdaļā globōjōs divi grāmotas nu Daugavpiļš jezuitu archiva:

1. «Liber Consultatorum Residentiae Duneburgensis Societatis Jesu.»

2. «Diarium Scholarum Duneburgensium Societatis Jesu.»

Šōs divi grāmotas beja pajimtas nu Vilņas publiskōs bibliotekas. Nūdybynojūt šū pādejū biblioteku, Zīmēlrītumu apgobola priekšņiks Muravjevs 1864. gadā izdeve reikōjumu, lai Vilņas mōceibas apgobola pōrvaldei nūdūtu slāgtūs katōļu klūsteru grāmotas un manuskriptus.⁸⁾ Taidā kōrtā daži Daugavpiļš jezuitu manuskripti nūnce Vilņas publiskā bibliotekā.

Posyunes bazneickungu dominikanu klūsters beja nūdybynōts 1683. gadā. Par tō archivu mes varim sprīst pēc uzaglobōjušō šō archiva aproksta: «Regestr Przywilejow y Dokumentow, tudzesz Obligow, Klasztoru Posińskiego, w Archiwum Znaydujących, się», kas sastōdeits 1799. g. 22. aprīlī (Pilykums). Nu šō saroksta radzams, ka klūstera archivs XVIII godu symta beigōs bejis pilņeigā kōrteibā. Tymā atsaroduši 35 dokumentu saineiši (fasciculus), kas bejuši sadaleiti divōs daļōs. Pirmō archiva daļa bejuse apzeimāta ar burtu «F» un tamā itylpuši 4 saineiši ar svareigōkim klūstera XVII g. s. dokumentim, kas atsateikuši uz tō dybynōšonu (F = Fundacyi). Ūtrā archiva daļā, kas pazeimāta ar burtu «D», bejis 31 saineits ar pōrejim XVII godu symta beigu un XVIII godu symta dokumentim (D = Dokumenta). Archiva aprokstā uzskaitēiti dokumenti, kas atsaroduši kotrā saineitī atseviški.

Nu pzeimem archiva aproksta beigōs redzim, ka personas, kas vizitējušas Posyunes klūsteri, ir apskatejušas arī tō archivu. 1802. g. 13. septembra vizitācijas aproksts soka, ka kai

⁵⁾ В. Викентьевъ: Полоцкій кадетскій корпусъ. Полоцкъ. 35. лр.

⁶⁾ Vitebskas, Mogilevas un Smolenskas generalgubernatora 1851. g. akts: О представленіи къ 1-му Генваря 1852 г. Актовыми Коммисіями описей дворянскимъ документамъ.

⁷⁾ S. Załęski: Jezuiti w Polsce. Kraków 1906. V, 1; 358. лр.

⁸⁾ А. Миловичовъ: Виленская Публичная Библиотека. «Виленскій календарь на 1903 годъ.» Вильна. 152.—153. лр.

pots archivs, tai ari tō registers atsaradis vyspiļņeigōkā kōrteibā, bez iztryukumu.

Posyunes klūstera 1808. g. 31. augusta inventarā ir saceits, ka archivs, kas sakūpōts saineišūs, ar seiku tō aprokstu un dažaidas kartis ir kōrteibā. Klūstera 1813. g. 23. oktobra inventars rōda, ka klūstera archivs ir globōjīs trešā kamarī (Komora 3-cia). Tur storp citim priķšmatim atsaradis skaps ar atviļktņem (szafa z szuffladkami), kurōs bejis nūvītōts archivs. Tymā pošā inventarā ir saceits, ka archivā iztryukumu nav un tys atbylst ipriķšejam registram. Tys pots ir saceits par archivu ari Posyunes klūstera 1817. g. 31. marta inventarā. Tur tikai ir nūrōdeits, ka skaps, kurā nūvītōts archivs, ir jauns. Beidzūt klūstera 1821. g. 1. oktobra inventarā ir saceits, ka trešajā kamarī atsarūn šlādzams skaps ar atviļktņem «cum Archivo Conventus».⁹⁾

Posyunes klūstera 1832. g. 11. augusta inventars,¹⁰⁾ kuru sastōdeja klūstera likvideišonas dēļ, snēdze ziņas par tū, kas tūlaik atsaroda klūstera archivā. Nu šō inventara redzim, ka archivā atsaroduši dokumenti, kas archiva 1799. g. 22. aprīļa registrī apzeimāti ar burtu «F», un taipat ari Posyunes klūstera un Brigu un Raipoles filialūs bazņeicu zemu plani un rūbežu aproksti, kas atsaroda ar burtu «D» apzeimātā registra nūdaļā. Bez tam 1832. g. 11. augusta inventarā atrūnam vēl sekojušus dokumentus:

1. Posyunes klūstera zemnīku ostoni pirmī inventari.
2. Bazņeickunga Nikolaja Michalovska testaments.
3. Klūstera pogosta zemnīku 1816. g. revizijas saroksts.
4. Jezupa šadurska izdūtō obligacija Posyunes klūsteram par 310 zalta zlotim un 70 sudobra zlotim.
5. Ontōna Belikoviča par 100 zalta zlotim Stanislavam Michalovskam izdūtō obligacija, kas atdūta Posyunes klūsteram.
6. Mōrteņa Kublicka par 200 zalta zlotim Stanislavam Michalovskam izdūtō obligacija, kas atdūta Posyunes klūsteram.
7. Ksaverija Benislavska roksts, kurā jys apsajam kotru godu klūsteram izmoksōt 90 sudobra rubļu par mišu nūturēšonu.
8. Tīsas aplīceiba, ka Posyunes klūsteram pīsanōk nu Derengovskas 3000 rubļu asignacijōs.

⁹⁾ Posyunes klūstera 1794.—1821. g. inventaru grōmota.

¹⁰⁾ Vitebskas, Mogilevas, Smolenskas un Kalugas generalgubernatora 1832. g. akts № 124 (II daļa): «По отношению Статсъ-секретаря Блудова, съ объявленіемъ Высочайшаго повелѣнія о собраніи свѣдѣній о Римско-католическихъ монастыряхъ и объ упраздненіи оныхъ».

9. Kvite par tū, ka klusters samoksōjis vaļsts nūdūkļus leidz pat 1830. goda marta termiņam īskaitūt.

10. Rekrūšu kvites par vysu laiku leidz 1829. godam īskaitūt.

Pōrejūs dokumentu, kas skaitejōs pēc 1799. g. 22. aprīļa registra, atskaitūt augšōk nūrōdeitūs, 1832. g. 11. augusta inventarā naatrūnam. Kai radzams, 1832. g. 11. augusta inventarā tī nav bejuši īrakstēiti. Klūsterus likvidejūt, golvonō vēreiba tyka pīgrīzta dokumentim, kuri nūdrūšynōja klūstera tīseibas uz zemi un uz pōrejīm īnōkumim. Šaida veida dokumentus beja jōnūdūd Mogilevas Romas-katōļu konsistorijai. Taišni tūs mes atrūnam 1832. g. 11. augusta inventarā.

Leidz 1940. godam Posyunes bazneicas ākā, kur agrōk beja klusters, globōjōs tikai metrikas grōmotas nu 1716. leidz 1832. g. Cyti dokumenti nav atrosti. Pēc īvōktom ziņom, te pyrms Pasauļa kara globōjušīs daži klūstera dokumenti, bet 1918.—1920. g. rēvolucijas un kara laikā tī aizgōjuši būjā. Leidz ar tim pazuduse ari Posyunes klūstera chronika, kas globōjusēs bazneicas telpōs.¹¹⁾ D. Mežecka krōjumā ir uzaglobōjuse Posyunes klūstera 1797.—1821. g. inventaru grōmota.

Aglyunas bazneickungu dominikanu klusters beja nūdybynots 1700. godā, bet klūstera archīva aprokstu atrūnam tikai nu 1820. goda. Aglyunas klūstera 1820. g. vizitācijas aktā ir nūrōdeits, ka klūstera archīvā ītylpst grōmota ōdas sējumā un daži dokumentu sakūpōjumi papes vōkūs. Grōmotā atsaroda Aglyunas klūstera 1700. g. 8. aprīļa fundušs un tō nūroksts. Papes vōkūs ar nūsaukumu «Kapitaly» globōjōs klūsteram izdūtōs obligācijas. Cytūs vōkūs beja klūstera agrōkūs laiku darejumu dokumenti, pēc kurim saisteibas jau beja izabeigušas.

Aglyunas klūstera archīvā agrōkōs telpōs leidz 1940. godam beja uzaglobōjuši sekojūši dokumenti:¹²⁾

1. Vōki ar desmit dokumentim nu 1681. g. leidz 1787. g. atteiceibā uz Aglyunas klūstera zemi.

2. 1744. g. — 1767. g. grōmota «Cathalogus Missarum Domus Aglonensis».

3. 1785. g. — 1823. g. grōmota «Liber Missarum Conventus Aglonensis Ordenis Praedicatorum.»

4. Taida pat grōmota par 1823.—1846. g.

5. Taida pat grōmota par 1846.—1876. g.

¹¹⁾ B. Brežgo: Latgola dažu XVI—XIX g. s. dokumentu gaismā. Rēzeknē 1938; 8. lp.

¹²⁾ Ibid., 8.—11. lp.

6. 1760.—1784. g. grōmota, kuras pirmō daļa: «Liber Perceptarum Conventus Aglonensis Ordinis Praedicatorum», un ūtra daļa «Liber Expensarum Conventus Aglonensis Ordinis Praedicatorum».

7. Taida pat grōmota par 1804.—1827. g.

8. Taida pat grōmota par 1827.—1835. g.

9. 1715.—1757. g. grōmota «Liber enciclicarum Conventus Aglonensis Ordinis Praedicatorum».

10. Taida pat grōmota par 1770.—1824. g.

11. Taida pat grōmota par 1825.—1845. g.

12. 1774.—1896. g. kvišu saineits «Kwity z podusznego».

13. 1820.—1841. g. grōmota «Kwitarysz wszelkiego rodzaju opłaconych podatkow.»

14. Jau pīmynātō 1820. g. «Wizyta Kosciōła y Klasztoru XX. Dominikanow Aglonskich».

15—21. Aglyunas dominikanu klūstera 1885.—1890. g. septēnas aktis, kotra ar nūsaukumu: «Бумагамъ, поступившимъ къ исполнению, свѣдѣнію и руководству».

22—26. Taidas pat pīcas aktis par 1892.—1896. g.

27. Aglyunas dominikanu klūstera 1907.—1917. g. papeiru sainis.

Rušyuna klūsterī bazneickungi dominikani apsamete 1766. godā. 1832. godā klūsters tyka slāgts. Kai radzams nu klūstera aproksta, Rušyuna klūstera slēgšonas laikā tō archivā atsaroduši sekojūši dokumenti:¹³⁾

1. Muižineicas īvas nu Felkerzambu Selickas 1706. g. 22. marta fundušs, ar kuru jei atdōvynōja Aglyunas un Rušyuna bazneickungu dominikanu ordenam 8500 daļderu, zemes gobolu 400 alkyuņu (lokieć) garumā un plotumā un rokstā uzskaitētū produktu daudzumu kotru godu mūku uzturam.

2. Šō funduša intromisija, kas izdareita 1766. g. 24. martā.

3. Intromisijas pīteikšona Daugavpiļs piļsātā 1766. g. 24. martā.

4. 1766. g. 23. augusta papyldu funduša īroksts, ar kuru īva Selicka 1766. g. 22. marta fundušā pīmynātū zemes gobolu Rušyuna klūsteram palelinoj leidz 100 alkyunem garumā un 50 plotumā.

5. Šō īroksta pīteikšona Daugavpiļs piļsātā 1766. g. 12. septembrī.

¹³⁾ Vitebskas, Mogilevas, Smolenskas un Kalugas generalgubernatora mynātais 1832. g. akts № 124 (II daļa).

Leidz 1940. godam nu Rušyuna klūstera archiva Rušyuna bazneicas telpās uzaglobōjušas tikai metriku grōmotas nu 1750. goda. Bez tam bejušō Aglyunas klūstera bibliotekā beja uzaglobōjuse 1766.—1832. g. grōmota «Annotatio Missarum Missionis Ruszonensis Ordenis Praedicatorum.»¹⁴⁾

Viļānu bazneickungu bernardinu klūsters beja nūdybynōts 1753. godā un likvideits 1832. godā. Nu klūstera aproksta, kas beja sastādeits sakarā ar klūstera likvideišonu, radzams, ka klūstera archivā tūlaik globōjušis sekojūši dokumenti:

1. 1772. g. 5. maja izroksts nu Inflantu kņazistes zemes grōmotas atteiceibā uz myuža leiguma nūteikumim storp muižinīku Mikeli Ryku un jō brōlim: Felicianu un Dominīku, ar kurim nūdrūšynōts paradzātais Viļānu klūstera fundušs.

2. 1775. g. 18. novembra Mikeļa Ryka fundušs Viļānu bazneickungu bernardinu klūsteram, ar kuru Ryks pīškeire klūsteram zemi un zemnīkus, kai ari nūzeimēja 5% lelu inōkumu nu 80 000 pūļu zlotim, nūdrūšynojūt tū ar Viļānu muižu.

3. Archiveiskupa Sestrženceviča 1777. g. 22. septembra fundācijas apstyprynōjums Viļānu klūsteram, kai ari atļōve isvēteit Viļānu bazneicu, apstyprynōjūt tū par draudzes bazneicu.

4. 1781. g. 23. marta dokuments uz Boltkrīvijas bazneicu protektora veiskupa Stanislava Bohuša Sestrženceviča vōrda, ar kuru myrušō Mikeļa Ryka brōļs Dominīks Ryks kai maņtinīks uzajam funduša pīnōkumu Viļānu klūsteram.

5. 1792. g. 19. marta dokuments, ar kuru Jezups šadurskis nūdrūšynoj ar sovu Osvejas muižu nu Vikentija šolkovska klūsteram pīsanōkušs 300 daļderu ar 5%.

6. 1800. g. 12. decembra dokuments, ar kuru Jōņs Ryks, pēc monta sadaleišonas ar brōli Felicianu Ryku, uzajam Viļānu klūstera funduša daļu 6250 daļderu apmārā ar 5%, kai ari nu legācijas summas — 1000 daļderu ar 6%. Šōs summas jys nūdrūšynōja ar Viļānu muižu.

7. Taidis pats Felicianu Ryka 1800. g. 20. decembrī paraksteits dokuments, ar kuru jys uzajam kai sovu daļu 3750 daļderu ar 5% un nu legācijas summas — 1000 daļderu ar 6%. Šōs obi summas jys nūdrūšynōja ar sovu Drycānu muižu.

8. 1810. g. 6. jūnija izroksts nu Viļānu klūstera manifestācijas roksta, kuram vajadzēja nūdrūšynōt funduša kapitālu

¹⁴⁾ B. Brežgo: Op. cit., 8. un 11. lp.

sakarā ar pulkveža-leitnanta Benislavska un Jōņa Ryka tīsō-
šonūs.

9. 1821. g. 24. jūnija dokuments, ar kuru Jezups Ryks ar
sovu Maltas muižu nūdrūšņoj 500 rubļus asignacijōs, kŭ jau-
nova Petronele Hekina nūrakstējuse Viļānu klūsteram par lobu.

10. 1821. g. 4. novembra dokuments, ar kuru Jezups Ša-
durskis ar sovu Osvejas muižu nūdrūšņoj 200 daļderu ar
5%, kurus Jōņs Pozņaks nūvēlējis testamentā Viļānu klūste-
ram.

11. Taidis pats 1821. g. 4. decembrī paraksteitais doku-
ments, kas nūdrūšņoj klūsteram 200 daļderu, kurus klūste-
ram nūvēlējis Stefans Pozņaks.

Klūstera likvideišonas dēļ vysus šūs dokumentus 1832. g.
19. oktobrī nūdeve Mogilevas Romas-katōļu konsistorijas go-
reigam deputatam Varakļōnu bazneicas pravestam bazneickun-
gam Šermulevičam.¹⁵⁾

Leidz 1940. godam nu bejušō klūstera archiva beja uzaglo-
bōjušas tikai divi grōmotas:

1. «Liber dispositus ad inscribenda Cursoria Provincialia».
2. 1803.—1824. g. «Liber Cursoriarum Decanalium».

Bez šom divom grōmotom vēl pēc 1920. goda klūsterī glo-
bōjušis trejs saini ar klūstera dokumentim, bet 1936. godā ti
tur nabeja atrūnami.¹⁶⁾

Krōslovas bazneickungu lazariistu klūsters beja dy-
bynōts 1755. godā, bet par tō archivu dabojam ziņas tikai nu
Krōslovas bazneicas 1835. g., inventara.¹⁷⁾ Šymā inventarā
teikts, ka klūstera archivs globōjīs aizslādzamā skapī, kas pa-
gatavōts speciali šam nūlyukam. Mynātā godā archivā globō-
jušis sekojuši dokumenti:

1. Dokumenti atteiceibā uz Baltiņu pusmuižu	9 goboli
2. Pyrmōs klūstera fundācijas dokumenti	2 eksemplari
3. Dokumenti atteiceibā uz sādžom, kaidas bazneickun- gim misionariņ nūdavuši Plateri	2 goboli
4. Bazneickunga Krištofa izdūts dokuments par 1000 asignaciju rubļu dōvynōjumu klūsteram	2 „
5. Taidis pats dokuments par Piasecka dōvynōtim 800 zl.	2 „
6. Taidis pats dokuments par Rozalijas Mōjs dōvynō- tim 500 zlotim	2 „

¹⁵⁾ Vitebskas, Mogilevas, Smolenskas un Kalugas generalgubernatora
1832. g. akts № 124 (II daļa).

¹⁶⁾ B. Brežgo: Op. cit., 11.—12. lp.

¹⁷⁾ «Inwentarz... kościoła i domu Krasławskiego zgromadzenia XX.
świeckich S-go Wincentego a Paulo oraz folwarku Baltyńia... 1835 roku
miesiąca Kwietnia 23-go dnia sporządzony».

7. Oduma Platera obligacija klūsteram par 1466 sudobra rublim	1 gobols
8. Ontōna šadurska izdūtō obligacija par 1500 sudobra rublim	1 „
9. Bazneickunga Okeleviča obligacija par 1000 sudobra rublim	1 „
10. Mikeļa Ziberga obligacija par 3000 sudobra rublim	1 „
11. Poļanskas dokuments par 4000 asignaciju rublim	1 „
12. 1786. g. konvencija storp klūsteri un Platerim	1 „
13. Johanas Ryks nu Mōļu dzyntas dokuments par 500 zlotim	10 gobolu
14. Dokumenti, kas atsateic uz Ploskoje pusmuižu	—
15. Dokumenti atteiceibā uz pōrtrauktū pabolstu nu Romas	—
16. Jezupa Žabas obligacija klūsteram par 400 sudobra rublim	1 gobols

Latvijas vaļsts laikūs šūs dokumentu archiva atlikōs Krōslovā vairs nabeja. Bejušō klūstera bibliotekā leidz 1940. godam uzaglobōjuši tikai sekojūši archiva materiali:¹⁸⁾

1. Grōmota «Bullae Pontificae», kas saturēja pavesta 1652.—1802. g. bullas.

2. Grōmota «Capulatorum» par Krōslovas bazneicā salautōm personom nu 1709. leidz 1751. godam.

3. Taida pat grōmota atteiceibā uz 1753.—1802. g.

4. 1759. g. 9. junijā īsōktō grōmota «Księga do wpisowania ludzi Obojey pći w Bractwo Troycy Przenayswięszey».

5. Svineigs sūlejuma teksts nu XVIII godu symta, kaidu vajadzēja nūdūt, īsastōjūt Krōslovas Svāto Vincenta a Paulo brōleibā. Šys dokuments raksteits latvišu volūdā un saucās «Forma Pjiemszonas da Brolisties Wyssuswatokas Treadibas.»

6. Boltkrīvijas veiskupa Stanislava Sestrženceviča Bohuša 1777. g. 27. aprīļa reikōjums Krōslovas kongregācijas rektoram Stanislavam Stadvskam.

7. Mogilevas Romas — katōļu archiveiskupa Sestrženceviča Bohuša 1790. g. 21. decembra reikōjums prelatam Ciprianam Odinecam.

8. 1795.—1823. g. klūstera registrs «Summariusz piśm urzędowych do Domu Krasławskiego XX. Missyonarzow przychodzących.»

9. «Księga Ukazów Konsystorskich od roku 1795 do roku 1823.»

10. Taida pat grōmota atteiceibā uz 1821.—1828. g.

¹⁸⁾ B. Brežgo: Op. cit., 3.—8. lp.

11. 1818.—1838. g. «Liber officialum ecclesiae parochialis Craslaviensis congregationis Sancti Vincentii a Paulo.»
12. Taida pat grōmota atteiceibā uz 1825.—1828. g.
13. XIX godu symta pyrmō catūrķšņa grōmota «Diarium Ecclesiae Craslaviensis».
14. 1824.—1830. g. «Liber Obligationum Ecclesiae parochialis Craslaviensis».
15. Taida pat grōmota par laiku nu 1830.—1842. g.
16. Mogilevas Romas-katōļu goreigōs konsistorijas 1832. g. 29. janvara reikōjums Nr. 32 Krōšļovas goreigō seminara rektoram Erdmanam.
17. Jau agrōk mynātais Krōsļovas bazneicas 1835. g. 23. aprīļa inventars.

Pilykums.

Regestr Przywilejow y Dokumentow, tudziesz Obligow, Klasztoru Posińskiego, w Archiwum Znaydujących się: Sporządzony Roku 1799. Apryla 22 D: pod Literą FFF. Numerowane.

- Fas: 1: Nr. 1. Pozwolenie Woytowstwa Lucynskiego od Iana 3-go Klasztorowi Posińskiemu z Dwōma Pieczęciami, Litewską y Koronną na Oplatkach.
- Fas: 2. Nr. 2. Konfirmata Krōla Augusta 2-go; R: 1697. D: 19 Listopada, z dwōma pieczęciami w Puzzkach na Sznurkach iedwabnych.
- Fas: 3. Nr. 3. Konfirmata Krōla Augusta 3-go, na Pargaminie, z dwōma pieczęciami, iedna mosiężna, druga blaszana na Sznurku iedwabnym.
- Fas: 4. Nr. 4. Fundusz na Parafią I:I: chmc X:X: Dominikanom Posińskim na Pargaminie, od X: Mikołaja Popławskiego Biskupa Inflanctgo y Piltinskiego 1694. R: Iunij 12 D: z Pieczęcią w Puszcze Blaszaney na sznurku iedwabnym.

Pod Literą D:DD.

- Fas 1. Nr. 5. Inwentarże Poddanych Konwentu Posińskiego. Sztuk Sedm Nr. 7.
- Fas: 2. Nr. 6. W Ktorem Sztuk 13, to iest, Sztuka 1. Extrakt Inwentarza Kościoła Lucynskiego, y Słobodzkiego, alias Posińskiego. Sztuka 2. Oryginał funduszu Imc: X: Biskupa Inflanctgo, Służący Oycom Dominikanom Klasztoru Posińskiego w Sładziowey Słobdzie w Starostwie Lucynskim 1694 Iunij 12 D: Sztuka 3. Prezenta I. W Imc X: Mikołaja Popławskiego Biskupa Inflanct. Oycom Dominikanom do Nowey Słobody Sładziowey w R: 1691. D: 8: Febr. w Warszawie. Sztuka 4. Rezygnacya od Icm X: Pukienia X:X: Dominikanom Kościoła Nowo-Słobodzkiego, An: 1691: Mar 25. Sztuka 5. Kopia Rezygnacyi tegoż Imc X: Pukienia. Sztuka 6. Prawo na Plac y Pułtory Włoki Popowskiey. Sztuka 7. Kopia Ordynationis Ilstr.: Loci Ordinarij. Sztuka 8. Inhibitio a Sacramento paenitentiae Omnibus Regularibus in Diaecesi Nostro de Gentibus. Sztuka 9. An: 1707. Proces o Zabranie Spraw, Rzęczy

- Kościelnych: et: przez Moskalow y Kałmykow rabujących. Sztuka 10: Excommunicatio. Sztuka 11: Konsens na Starą Słobodę, y Nową Imc Pana Grzegorza Wypiskiego Podstar: Lucyńgo: Sztuka 12: List Obronny na Plebanią Słobodzką. Sztuka 13: Ograniczenie Parafij.
- Fas: 3. Nr. 7. Odkazy z Sądu Lucyńskiego Sztuka jedna Nro: 1.
- Fas: 4. Nr. 8. Ograniczenia Konwentu Posińskiego z Dziedzinem y z Innemi Sztuk Dwadzieście Sześć Nro Sztuk 26.
- Fas: 5: Nr. 9. Zamyka w Sobie Dekreta Processana z Włością Dziedzinską Sztuk 38: Takż Listow do tych Dokumentow Służących Sztuk 15.
- Fas: 6: Nr. 10. Zamyka w Sobie Dokumenta Dzierzawy Iłmś Panow Freyzow, Sztuk 18. Takż Listow do tych Dokumentow Służących Sztuk dwie Nr. 2.
- Fas: 7. Nr. 11. Zamyka w Sobie Różne Dokumenta, mianowicie Sztuka 1: Kommissya na Fundacyą Kościoła Lucyńskiego 1686 8br 19. Sztuka 2: Dekret Przyziacielski. 1752 między Iłmś X:X-zy Posińskiem, y Starostwem Lucyńskim. Sztuka 3: Podanie Dworżańskie. Sztuka 4. Exrakt Aktykacyi Assekuracyey daney od Wóytow Dziedińskich, Sztuka 5: R: 1700 Relacya Ieneralska, o pokrzywdzenie I: Imś X:X: Dominikanom Słobodskich w Inflantach in Summo. Sztuka 6 Process przeciwko Imś Xiędzu Kossakowskiemu, y Imś Panu Ierżemu z Brzosku Rybczynskiemu w Grodzie Połockim R: 1699. mca 9br: 25 Sztuka 7: Obwieszczenie od Pana Szczyta na Pojazd R: 1700, Maja 10 D: Sztuka 8. Process: Iłmc Panow Korsakow Sawiczowi o zabicie Chłopow y zabranie Sieci R: 1699 Xbr: 22. Sztuka 9: Relacya Ieneralska o zabicie Chłopow, y sieci zabranie od Imś Pana Andrzeja Korsaka R: 1699 Xbr: 22 D: Sztuka 10: Relacya Ieneralska, o spuszczenie od Iłmc X:X: starey granicy. 1695 9br. 22D. Sztuka 11. R: 1677. Iulij 6 D: Przywiley Imś Pana Freyza. Sztuka 12. R: 1700 Pozew 14 Maja Imc Panu Alexandrowiczowi. Sztuka 13: Dekret Iłmś X: X: Dominikanom Słobody Lucynskiej w Inflanciech 1696. Sztuka 14. Testymonia z Xiąż. Dyneburskich o Dekret Kapturowy 1698 8br: 7 D: Sztuka 15. Aktykacya Excepcyi Intymacyi na Dobra Posińskie X: X: Dominikanow Posińskich. Sztuka 16: Ograniczenie, Sztuka 17: Ograniczenie Oswiejskie. Sztuka 18. Kopia Ograniczenia Oswieja. Sztuka: 19. Ograniczenia Lucynskiego Oryginał. Sztuka 20: Kopia Ograniczenia Dobr O: O Dominikanow przez Iłmc Pana Rypczyńskiego Komornika I:K: Mści. Sztuka 21: Kopia Ograniczenia Inflant, z Metryki wyięta. Sztuka 22: Ograniczenie Oswieja z Lucynem. Sztuka 23: Relacya Ieneralska o poczynione szkody przez Imś P.: Chruścickiego.
- Fas: 8. Nr. 12. Sztuka 1. Cessio Vigore Consensus: S:R: Majestatis RR: P:P: Dominikanis de Advocatia Lausyńskie dicta 1694. Sztuka 2: Exrakt Erekyi Kościoła y Plebanij Lucyńskiej, takż Kościoła Posińskiego R: 1686. Sztuka 3. Status Causae. Sztuka 4. Inwentarz całej Włości Lucynskiej.
- Fas: 9. Nr. 13. Zamyka w Sobie różne Dokumenta I: Imsciów X:X: Dominikanom służące Sztuk siedm Nr. 7 y List ieden Nr. 1: Stare podarte.
- Fas: 10. Nr. 14. Zamyka różne Dokumenta, mniej potrzebne Sztuk 13 y Listow 4:

- Fas: 11. Nr. 15. Proceder z Starostwem Lucyńskim, Zamyka w Sobie Sztuk 26: y Listów 2.
- Fas: 12 Nr. 16. Proceder Prawny z Starostwem Lucyńskim o Wiolen-
cyie poczynione Wsi Katyłowskiej y Prycymowskiej Sztuk 19.
y Listow 3.
- Fas: 13. Nr. 17. Prawne dokumenta z Starostwem Lucyńskim Sztuk 32
y List 1.
- Fas: 14 Nr. 18. Papiery z W:Imść Panem Waldenem Sztuk 10: y Li-
stow 2.
- Fas: 15 Nr. 19. Papiery z W:Imść Panem Waldynem Sztuk 21 y Li-
stow 2.
- Fas: 16 Nr. 20. Sprawy z I:Imść Panami Sokołowskiemi Sztuk 17 y
List 1.
- Fas: 17. Nr. 21. Proceder z żołnierzami Sztuk Dziewięć Nr. 9.
- Fas: 18 Nr. 22. Konwencya, czyli finalna Ugoda W:W: Sołtanow Cho-
rażycow z Klasztorem Posińskim y Obligi na 2000 zł: Poll. od
Krojerow Konwentowi służące Sztuk cztery Nr. 4.
- Fas: 19 Nr. 23. Dokumenta Ugody z W:W Sołtanami, razem z Pra-
wem przyznane w Powiecie Lucyńskim Sztuk 36 y Listow 7.
- Fas: 20 Nr. 24. Papiery pretensyjne Przejałgowskiego, po Szulcach
do W:W: Rodziewiczow za Wlewkiem Konwentowi Posińskiemu
służące Sztuk 9.
- Fas: 21 Nr. 25. Obligi y Karty na Tych, którzy y w zyciu nie zostają
Sztuk 20.
- Fas: 22. Nr. 26. Obligi W: Imść Pana Platera na Talarow Bitych 500:
y Rubli 300: Assygnacyinyh Sztuk Trzy Nr. 3.
- Fas 23 Nr. 27. Obligi na W: Imść Pana Eliasza Kublickiego na 1000
Tal: Bitych Sztuk 3.
- Fas 24, Nr. 28 Obligi na Imść Pana Krysztofa Koreywę na Tal: Bitt.
20 Sztuk 2.
- Fas: 25, Nr. 29. Papiery w Sprawie z Prezbiterem Starosłobodskim,
mniej potrzebne.
- Fas: 26, Nr. 30. Erekcya Filij Raypolskiej Sztuk 3, y Przywiley na
Woytowstwo Króla Stanisława.
- Trzy Nr. 3. Mappy Ruskie, to jest Klasztoru Posińskiego, z Iuryzdyką.
y dwóch Folwarkow, Lausyna, y Cierechowa; Takoz trzy Księgi
po Rusku pisane do tych Mapp. Sztuk sześć Nr. 6.
- Iedna Nr. 1. Mappa ieneralna po Polsku, z Trzech Ruskich na iedną
sprowadzona Sztuka iedna Nr. 1.
- Dwie Nr. 2. Mappy, Polskie, prócz tey Sztuk dwie Nr. 2.
- Iedna Nr. 1. Mappa, Filij Brygowskiej, z Książką Sztuk dwie Nr. 2.
- Iedna Nr. 1. Mappa, Filij Raipolskiej z Książką, Sztuk dwie Nr. 2.
- Ita reddidi Ano 1802 7-br. 13 d. Admm Rndo Pre Lri Thomae Kar-
łowicz. Fr. Ignatius Iurewicz Exprior mp.
- Recepi haec omnia ab Admm Rvndo Patre Ignatio Iurewicz ExPriore,
ac Priore Cnvtus Aglonensis. F. Thomus Karłowicz mp.
- Ego praesens vidi haec Regestra accuratissimo exacta, et juxta con-
nota sua esse extradita ARPtri. Vicario Thomae Karłowicz attestor
Fr. Andreas Iuszkiewicz Lr. Prffr. Phil.
1804. d. 28. aprilis. In visitatioe Connotavi Fr. Hyacinthus Star-
ziński Provlis Litu: O. P.

Archivu materiali latgaļu dialektā 1688.—1901.

Viļņas centralajā senejūs aktu archīvā, Vitebskas gubernas archīvā un Latgolas bazneicu archīvūs atrosti daži dokumenti, kas raksteiti latgaļu dialektā. Vacōkais nu šim dokumentim atsateic uz 1688. godu. Sprīžūt pēc dokumentu satura, radzams, ka latgaļu dialektā saraksteitas līceibas ir pījimas Inflantu kņazistes tīsōs un ka Inflantu kņazistes un krīvu laikūs katōļu goreidznīceiba lītōjuse latgaļu dialektu bazneicu grōmotu vesšonai un rakstejuse dokumentus, kurus izlītōjuse bazneicas dareišonōs un gadejumūs, kad ar tīm grīzusēs pī tautas. Taipat krīvu vaļdeiba, rokstūt Latgolas tautai uzaicnōjumus, rakstejuse tūs krīvu volūdā un latgaļu dialektā. Krīvu laikūs ari organizācijas, kuras gribējušas, lai tūs lāmumi tyktu zynomi Latgolas latvišim, lītōjušas latgoļu dialektu.¹⁾

I

Inflantu kņazistes tīsōs ir bejuši gadejumi, kad Latgolas muižiniki nav varējuši apsaīt bez sovu zemņiku līceibom. Taidūs gadejumūs šōs līceibas tyka iraksteitas atteicīgōs aktu grōmotōs, kuras tyka vastas pūļu volūdā. Bet Latgolas zemņiku vairōkums beja latviši, storp kurim tymā laikā naatsaroda tik daudz cylvāku, kas pōrvaļdeitu pūļu volūdu. Dabeigi, ka XVII g. s. tīsōs līceibas beja jōpījam vītejūs latvišu volūdā. Latgolas tīsu grōmotōs atrūnamas divejas līceibas, uzraksteitas latvišu volūdā. Šōs līceibas zemņiki beja nūdavuši zam zvārasta.

Pymō nu šom līceibom atsateic uz 1688. g. 25. novembri un satur Sejas muižinika Manteuffeļa zemņiku līceibu Sejas kildā ar muižiniku šadursku par Trabualas muižas rūbežom. Šei līceiba atsaroda Inflantu kņazistes piļs tīsas 1688.—1690. g. grōmotā, kas globōjōs Viļņas senejūs aktu centralā archīvā ar numuru 7/381. Līceiba iraksteita grōmotas 381. lopā, un tōs saturs, paturūt dokumenta ortografiju, ir šaids:²⁾

¹⁾ B. Brežgo: Daži XVII—XIX g. s. dokumenti par Latgolu latvišu volūdā. «Latgolas Škola». Rēzeknē 1936; 4. nrs.

²⁾ Э. Вольтеръ: Латышские отрывки. «Извѣстiя отдѣленiя русскаго языка и словесности Императорской Академiи Наукъ». Санктпетербургъ 1907. XII, 3; 171.—172. lp.

Es Andris Zydin, es Andza Pundur, es Gryza Pundur, es Ane Puncul, es Andrēyz Dawguls zwaeram Daewam wysuwalditaiam ekszan Swaetas Tryadibas vz to ka ta muyža waeta Grebselda, patru Kungs Kaptens Seia Kungs musu parad, ir ta istena muyžas waeta, vnd ne ta Kurru Kungs Sudurski parad, vnd uz to ka, tas celsz, kurru musu Kungs parad ir vnd byia wysad Lukstu cels, vnd ne tas, kurru Parad kungs Sudurski, und us to kad uz tas wetas ka parad Kungs Seia uz tas upes kurru dewwe Skuia Uppiu Dubia waca wacaszu layku neizdomaia, vhd koks byia ar krustu, vnd ne tur kur Kungs Sudurski rada, vnd us to kad maes no sawems Tewa Tewems dzerdeiam, kad wini pemineia, to koku uz tas Skuias uppes vnd myužu Grebseldu, vnd us to kad paec tams gramatams Prywileiams Kunga Seia, ta istena taysnas rubež kurru waedem vnd paradam, ne cita otra kayda, zu to ka mas taysne vnd pates zwaeram, ta mums Dewš Kungs palidz vnd ne pates ir ne taysne Kungs Dewš (zwaeram) layd mums nokaw.

Ūtrō līceiba atsateic uz 1692. g. 11. februari un satur Dukstigolas muižas zemņiku līceibu par zyrga zagšonu nu Sejas muižinika. Tei atsarūn 1692.—1694. g. Daugavpils pils tīsas grōmotā, kas glōbojās Viļņas senejūs aktu centralā archivā ar numeru 9/383. Līceiba īraksteita grōmotas 33. lopā, un tōš satus, paturūt dokumenta ortografiju, ir taidš:³⁾

Es Jakub Punculis, Es Andrieus Kuk, Pawils Barysis, Es Iwan Spalnis, Es Krystops Zydynis, Es Mortins Durskunis, Es Anszkinis Punculis zwereiam diewam aukstoiam ir tey Swetay Triadibay us to, kad tas Juris Baltinis Zemņiko Kunga Jakuba Szadurska Paties iz muyžys Kunga Seia Kunga musu Zirgu Beru pazadze iz tos muyžes Dukasztugaļa izweda ir us to, Kayp tas Juris Baltinis patisay biia ar oļu Dziardamas mani Krystapu Zydzini ar tu aburtu oļu abdzirdis bia ir nu tos abdzirdiszonos biow Du Godus slyms, net io paszia motia Ania Baltinienia adkal wesalu pateysia, Aiz to ir winis istinays Buris Vnt Zaglis, kad dawdz slima laudim daria Vs to, Kad mes pateijs Zwereiam, to mums Diws paleydz, a ja nietyesnay lay mums Diws šuodia Szey leycibay Vntur Muýgay.

II

Dokumentī latgaļu dialektā vysbīžōk atrūnami Latgolas klūsteru un bazneicu archivūs. Te sastūpam dokumentus, kurim bejuši sakari ar goreigūs brōlestu darbeibu, ar dzeršonas apkarōšonu, kai ari bazneicas grōmotas un veiskupu gona rokstus.

Krōslovā kas beja vīns nu Latgolas goreigim centrim, XVIII g. s. ūtrajā pusē un XIX g. s. pyrmajā pusē atsaroda bazneickungu lazaristu, voi, kai jūs sauce, misionaru klūsters

³⁾ Ibid., 173.—174. lp.

un katōļu goreigais seminars.⁴⁾ šūs īstōžu bazneickungi un pai-
dagogi XIX g. s. pirmajā pusē deve Latgolai vasalu ryndu
grōmotu latgaļu dialektā.⁵⁾ Klūstera un seminara bibliotekas un
archiva atlikas vēļ 1941. g. pirmajā pusē globōjōs pi Krōslo-
vas bazneicas.

Storp dokumentim latgaļu dialektā pats vacōkais te beja
«Forma Pjiemszonas da Brolisties Wyssuswatokas Treadijbas». 1758. g. 29. decembrī Svātais
Tāvs Klements XIII paraksteja atļōvi Krōslovas bazneicai nū-
dybynōt Svātas Trejadeibas brōlesti.⁶⁾ Jau nokušā godā tyka
izslūdynōta pīsaraksteišona brōlestei. Brōlestē īsastōjušūs brōļu
pīraksteišonai beja īvasta grōmota: «Księga do wpisowania
ludzi obojey pći w Bráctwo Troycy Przenayswiętszey, od
Klemensa XIII Papieža odpustami ubogoconego à do Kościola
Parafialnego Krásławskiego IchMciów XX. Missyonarzow wpro-
wadzonego Roku Pańskiego 1759. Dnia 9 czerwca Do wpisania
w Księgi Zywota wiecznego prowadząca.» Pirmōs šōs grōmo-
tas 78 puslopas aizpīldeitas ar tūs personu uzvōrdim, kuras pī-
jīmtas brōlestē laikā nu 1759. leidz 1868. g. Storp šom perso-
nom īvārojams skaits ir latviši, kuri sōkuši īsastōt brōlestē
jau 1759. godā. Šys apstōklis ir pamudynōjis bazneickungus
lazaristus izštrōdōt sūlejuma tekstu, kuru bejis jōdūd pī īsa-
stōšonas brōlestē. Šō dokumenta saturs sekojušs:

Forma.

Pjiemszonas da Brolisties Wyssuswatokas Treadijbas.

O! Wyssuswatoka Treadijba Taws, Dals, un Swatays Gors winayds
Diws myūsu, mcs wyssi ar paziemieygu Sirdi metamams pret Tronu
Maiestata towa atsadudami uz wyssu dziewi zam rendieyszonu Apsa-
wierszonas Towas, paziemieygi prosam, globoy mums nu inaydniku
dweseles un misys, caur lasku pidareygu iksz pabožnasti Kataliczka
ayzcitoy mums un dawied' uz satu laymieybas myužeygas. Tiew wyssu-
milasierdigoks Diws Taws. Tiew wyssulaskakays Diwa Dals. Tiew wys-
sulobokays Swats Gors, lai byuś poklons, guds un slawie, tagat' un
myužeigi myužam. A m e n.

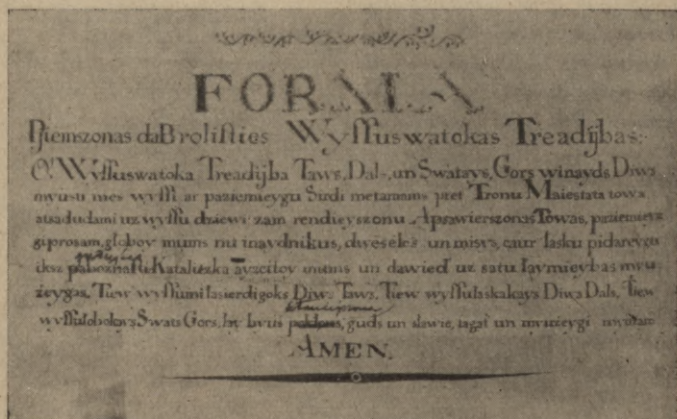
Sūlejums pīlykts pi brōlestes lūcekļu īrokstu grōmotas. Sprī-
žūt pēc šō dokumenta teksta uzbyuves, kai ari pēc papeira, uz
kura tys uzraksteits, jōpilaiž, ka tys sagatavōts kūpā ar īrokstu
grōmotu, tys ir 1759. godā, kotrā ziņā na vālōk kai XVIII

4) O kościele Krasławskim. «Pamiętnik Religijno - Moralny», 1858,
11. nrs.

5) G. Manteuffel: Krasław. Warszawa 1901. 14. lp.

6) O kościele Krasławskim. 495.—496. lp.

g. s. ūtrā pusē. Tekstā ir lobījumi, prūti: vārdi «pabožnost» un «poklons» nūsvītrōti un vērs tim uzraksteits «gūdieybas» un «klaniejszona», bet vōrdā «katoliczka» burts «c» izlobōts par «s». Šī lobījumi, kai radzams, izdareiti vālōk.

«Forma Pjiemšonas da Brolisties Wyssuswatokas Treadijbas.»

XIX g. s. četrudasmjūtājūs godūs Latgolā ir sōkusēs dzeršonas apkarōšona. Pymūs sūļus šamā litā sper katōļu bazneickungi. Tai 1844. godā Zaļōs muižas bazneickunga aicynōjumam dūt tai saucamū sōteibas sūlejum u sekoj 4391 draudzes lūcekļis. Leidz myusu dīnom ir uzaglobōjuse Zaļōs muižas sōteibas sūlejuma grōmota. Šei grōmota gleiti isīta, ar krystu uz pymō vōka. Grōmota tyka pajimta nū bazneicas archiva un nūdūta Latvijas vēstures institutam. Grōmota saraksteita latgaļu dialektā un sastōv nu draudzes lūcekļu saraksta, kas davuši sōteibas sūlejum u. Grōmotā iraksteiti 269 «sayminiki Zalas Muižas», 4479 «gudieygi Lautyni» un 183 «gudieygi Sivitiu un Meytyniu».

Dukštagolas bazneicas archivā globojās 1804.—1826. g. lauleibu metriku grōmota. Šamā grōmotā atrūnam 1804.—1806. g. irokstus, kas izdareiti pa daļai latinu volūdā, pa daļai latgaļu dialektā.

Liber hic continet 1804 Anno L. Anna G. H. cui 81
 1804-1826

Copulatorum

21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 841. 842. 843. 844. 845. 846. 847. 848. 849. 850. 851. 852. 853. 854. 855. 856. 857. 858. 859. 860. 861. 862. 863. 864. 865. 866. 867. 868. 869. 870. 871. 872. 873. 874. 875. 876. 877. 878. 879. 880. 881. 882. 883. 884. 885. 886. 887. 888. 889. 890. 891. 892. 893. 894. 895. 896. 897. 898. 899. 900. 901. 902. 903. 904. 905. 906. 907. 908. 909. 910. 911. 912. 913. 914. 915. 916. 917. 918. 919. 920. 921. 922. 923. 924. 925. 926. 927. 928. 929. 930. 931. 932. 933. 934. 935. 936. 937. 938. 939. 940. 941. 942. 943. 944. 945. 946. 947. 948. 949. 950. 951. 952. 953. 954. 955. 956. 957. 958. 959. 960. 961. 962. 963. 964. 965. 966. 967. 968. 969. 970. 971. 972. 973. 974. 975. 976. 977. 978. 979. 980. 981. 982. 983. 984. 985. 986. 987. 988. 989. 990. 991. 992. 993. 994. 995. 996. 997. 998. 999. 1000.

October

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31.

Novembre

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31.

Hunc Librum Metricos Copulatorum Poloniae
 galopis. Mithi. sub tempore Juvenis. Vrestatione.

producedum huiusmodi. Constat, et ad hoc praescriptum
 personam ad hunc finem huiusmodi, recomendo. Datus
 in Aula Dabstg. galensis die 29. Februarii 1806. Anno
 aevi. Regni. Carl. Aug. Austri. Con. Imper. Leopoldi
 1806. Annus Aprilis.

225. Spriska Servatis servantis Contraxit matrimonium huiusmodi
 una lauleibara Dabst. huiusmodi seu Waprecht. una, ad hunc
 Datum in aula Dabstg. galensis die 29. Februarii 1806.
 227. Spriska Servatis servantis Contraxit matrimonium huiusmodi
 una lauleibara Dabst. huiusmodi seu Waprecht. una, ad hunc
 Datum in aula Dabstg. galensis die 29. Februarii 1806.

228. Spriska Servatis servantis Contraxit matrimonium huiusmodi
 una lauleibara Dabst. huiusmodi seu Waprecht. una, ad hunc
 Datum in aula Dabstg. galensis die 29. Februarii 1806.

229. Spriska Servatis servantis Contraxit matrimonium huiusmodi
 una lauleibara Dabst. huiusmodi seu Waprecht. una, ad hunc
 Datum in aula Dabstg. galensis die 29. Februarii 1806.

230. Spriska Servatis servantis Contraxit matrimonium huiusmodi
 una lauleibara Dabst. huiusmodi seu Waprecht. una, ad hunc
 Datum in aula Dabstg. galensis die 29. Februarii 1806.

231. Spriska Servatis servantis Contraxit matrimonium huiusmodi
 una lauleibara Dabst. huiusmodi seu Waprecht. una, ad hunc
 Datum in aula Dabstg. galensis die 29. Februarii 1806.

232. Spriska Servatis servantis Contraxit matrimonium huiusmodi
 una lauleibara Dabst. huiusmodi seu Waprecht. una, ad hunc
 Datum in aula Dabstg. galensis die 29. Februarii 1806.

233. Spriska Servatis servantis Contraxit matrimonium huiusmodi
 una lauleibara Dabst. huiusmodi seu Waprecht. una, ad hunc
 Datum in aula Dabstg. galensis die 29. Februarii 1806.

234. Spriska Servatis servantis Contraxit matrimonium huiusmodi
 una lauleibara Dabst. huiusmodi seu Waprecht. una, ad hunc
 Datum in aula Dabstg. galensis die 29. Februarii 1806.

235. Spriska Servatis servantis Contraxit matrimonium huiusmodi
 una lauleibara Dabst. huiusmodi seu Waprecht. una, ad hunc
 Datum in aula Dabstg. galensis die 29. Februarii 1806.

236. Spriska Servatis servantis Contraxit matrimonium huiusmodi
 una lauleibara Dabst. huiusmodi seu Waprecht. una, ad hunc
 Datum in aula Dabstg. galensis die 29. Februarii 1806.

237. Spriska Servatis servantis Contraxit matrimonium huiusmodi
 una lauleibara Dabst. huiusmodi seu Waprecht. una, ad hunc
 Datum in aula Dabstg. galensis die 29. Februarii 1806.

238. Spriska Servatis servantis Contraxit matrimonium huiusmodi
 una lauleibara Dabst. huiusmodi seu Waprecht. una, ad hunc
 Datum in aula Dabstg. galensis die 29. Februarii 1806.

239. Spriska Servatis servantis Contraxit matrimonium huiusmodi
 una lauleibara Dabst. huiusmodi seu Waprecht. una, ad hunc
 Datum in aula Dabstg. galensis die 29. Februarii 1806.

240. Spriska Servatis servantis Contraxit matrimonium huiusmodi
 una lauleibara Dabst. huiusmodi seu Waprecht. una, ad hunc
 Datum in aula Dabstg. galensis die 29. Februarii 1806.

241. Spriska Servatis servantis Contraxit matrimonium huiusmodi
 una lauleibara Dabst. huiusmodi seu Waprecht. una, ad hunc
 Datum in aula Dabstg. galensis die 29. Februarii 1806.

242. Spriska Servatis servantis Contraxit matrimonium huiusmodi
 una lauleibara Dabst. huiusmodi seu Waprecht. una, ad hunc
 Datum in aula Dabstg. galensis die 29. Februarii 1806.

243. Spriska Servatis servantis Contraxit matrimonium huiusmodi
 una lauleibara Dabst. huiusmodi seu Waprecht. una, ad hunc
 Datum in aula Dabstg. galensis die 29. Februarii 1806.

244. Spriska Servatis servantis Contraxit matrimonium huiusmodi
 una lauleibara Dabst. huiusmodi seu Waprecht. una, ad hunc
 Datum in aula Dabstg. galensis die 29. Februarii 1806.

245. Spriska Servatis servantis Contraxit matrimonium huiusmodi
 una lauleibara Dabst. huiusmodi seu Waprecht. una, ad hunc
 Datum in aula Dabstg. galensis die 29. Februarii 1806.

246. Spriska Servatis servantis Contraxit matrimonium huiusmodi
 una lauleibara Dabst. huiusmodi seu Waprecht. una, ad hunc
 Datum in aula Dabstg. galensis die 29. Februarii 1806.

247. Spriska Servatis servantis Contraxit matrimonium huiusmodi
 una lauleibara Dabst. huiusmodi seu Waprecht. una, ad hunc
 Datum in aula Dabstg. galensis die 29. Februarii 1806.

248. Spriska Servatis servantis Contraxit matrimonium huiusmodi
 una lauleibara Dabst. huiusmodi seu Waprecht. una, ad hunc
 Datum in aula Dabstg. galensis die 29. Februarii 1806.

249. Spriska Servatis servantis Contraxit matrimonium huiusmodi
 una lauleibara Dabst. huiusmodi seu Waprecht. una, ad hunc
 Datum in aula Dabstg. galensis die 29. Februarii 1806.

250. Spriska Servatis servantis Contraxit matrimonium huiusmodi
 una lauleibara Dabst. huiusmodi seu Waprecht. una, ad hunc
 Datum in aula Dabstg. galensis die 29. Februarii 1806.

Dukšttagolas 1804.—1826. g. lauleibas metriku grōmotas
1804.—1806. g. iroksti.

Krōslovas bazneicas archivā globōjōs divejaš Krōslovas
 draudzes grōmotas, kas vastas latgaļu dialektā. Tōš
 beja personu, kuras vēlējōs īsastōt lauleibā, irokstu grōmotas.
 Pūrmai grōmotai beja nūsaukums: «Книга предбрач-
 ныхъ оглошеній». Tamā beja iroksti par laiku nū 1866.
 g. leidz 1871. godam. Ūtra grōmota ar vērsrokstu «Grōmota
 saukszonu», aptvēre irokstus laikā nu 1872. g. leidz 1881.
 godam. Obejas grōmotas beja raksteitas latgaļu dialektā, un
 tamōš beja atrūnams interesants materials vītejūs nūsaukumu
 un uzvōrdu pēteišonā.⁷⁾

Ūzulmuižas bazneicas archivā ari globōjōs taida pat grō-
 mota: «Книга Предъбрачныхъ Оглашений». Grōmotā beja
 iroksti latgaļu dialektā par laiku nu 1873. leidz 1882. godam.
 Metriku un saukšonu grōmotōš kas beja raksteites latgaļu
 dialektā, atrūnam bazneicu revidentu atzeimes. Nivīnā nu šom
 atzeimem bazneicu vizitatori nav izateikuši, ka latgaļu dia-
 lektā nadreikst dareit grōmotā irokstus. Nu tō izrit slēdzīns,
 ka latgaļu dialektā litōšana Latgolas bazneicu grōmotōš na-
 beja napaarosta līta.

⁷⁾ B. Brežgo: Daži XVII—XIX g. s. dokumenti par Latgolu lat-
višu volūdā. «Latgolas Škola». 1936; 4. nrs, 77. lp.

1875
 Bāpnieks Kustars Ģyngyģerars Pamer
 Kammouceerars n pūstēdērs Kemeša, Jāruce
 emanci n pēd pama p rōmāuicim pāru
 p rāhuse bāru n ģyngyģem nēd rāso bē
 Jāru 14 d mē 1875 rāsa
 P rāpnieks nāru cēd rāse nē
 C. D. Jāru nē ģyngyģem

20 Lēla ģyģ bāru tēp Franisē Jōnā n
 Anisē Būcēdēdē. Mōcēla dāts
 jāru n nē cīmā stābād rāse nēcā ar
 P rāzāliu Jāru bā nē nēcā ģyngyģem
 mēģtā jāru n nē cīmā P rāģyģem
 X X I

20 Lēla ģyģ bāru tēp Dōmīnīa v dōmā
 n cīmā Mēģnīu dāts jāru n nē cīmā P rā
 ģyģem ar P rā dōlū P rā pā nē Jāru Jāru cīmā
 v rā mēģtā jāru n nē cīmā ģyģem X X X

Ūzulmuižas bazneicas saukšonu grōmotas lopa nu 1875. goda.

Aglyunas un Baltinovas bazneicu archivūs globōjōs divi dokumenti, kas raksteiti latgaļu dialektā. Pirmsis nu tim beja Svātō Tāva Leona XIII 1901. g. 15. aprīļa «Diwa, numilotim Dalym laudim Mista un dyecezyis Mohilewskos Paswejcynoszona un Apostoliszka Blogoslowejszona». Dokuments tyka saraksteits sakarā ar Lucko - žitomiras veiskupa Boleslava Heronima Klopotovska ičeļšonu par Mogilevas arciveiskupu un Metropolitu, kam beja padūta Latgolas katōļu goreidznīceiba. Lai Pavesta pasveicynōšona un svēteiba byutu saprūtama Latgolas latvišim, tei beja pōrtulkōta latgaļu dialektā. Šys drukōtais uz rokstammašinās un pēc tam pavairōtais uz šapirografa dokuments skanēja tai:

Leons wejskups sulajns sulajniu

Diwa, numilotim Dalym laudim Mista un dyecezyis Mohilewskos Paswejcynoszona un Apostoliszka Blōgoslawejszona.

Szudineja dina Cinejgu Broli Myusu Boleslawu-Heronimu Klopotosku, Wejskupu pyrmok Lucko-Zytomirsku, por Arcywejskupu Mohilewsku izlasejtu, un lucekl ar baznejcom Luckū un Zytomerskū uz kurom tulajk beja por Wersiniku, pec pasarunoszonos ar Cinejgim Brolim myusu Kardinalim sw. Rymu Baznejcys ar pylnumu Stypruma Apostoliszka atlajduszy, Ju uz Metropolitanu Baznejcu Mohilewsku, caur ejstynu tulajk un skajdru byuszanu pricas gona nutaratu, pec tajdas posz pasarunoszonos, ar styprumu Apostoliszku porniasiom un Ju uz jos por Arcywejskupu un Gonu pastatejom, pawaladami pylnu jam starawoszonus, rendeszonu un waldeszonu tos Metropolitanos Baznejcys Mohilewskos, taj goreigōs kaj lajcejgōs litōs, kaj tys ir iksz Myusu caur tu nutikszonu izdutōs gromotōs plotok parakstejts. Jus todel wysim pirunojam un karszki mudinojam, Jusim caur tu Apostoliszku gromotu pi-sacejdami, kab Jums tu Boleslawu-Heronimu Arcywejskupu kaj Tawu un Gonu Jusu dwieselu diwabajlegi piimdami un ar pidarejgu cineszonu apsaidami, Jo pawujceszonom un pisacejszonom pestejgom pazejmegi paklausegi byutumiat, taj kab tys Boleslaws-Heronims pricotus kad iksz Jusu atroda patiajcegus Dalus, un Jums pricotumitias kad iksz Jo atrodot siaw želegu Tawu. Duts Rymos pi sw. Pitera Goda Pidzimszonas Kunga Jera tyukstusza dewejni symti pyrmo, dina 15 Aprilis Rymu Tawa Myusu Goda diwidesmit caturta.

Tolok ir padsarakstejszonas

Concordat cum originali: Vicarius Eccl. S. Catharinæ Petropoli, Sacerdos S. Tukisz.

Ūtrais nu mynātim dokumentim beja Mogilevas archiveiskupa un Metropolita Boleslava Heronima Klopotovska 1901. g. 10. junija gona roksts ar vērsrokstu: «Wysim goreigim laudim un wysim Mogilewas Arcywieskupijas ticiejgim swiejcynoszona gorejga gona

swietiejba.» Raksteits dokuments beja latinu un pūlu volūdā un latgaļu dialektā. Pādejais teksts beja raksteits ar rūku un pavairōts uz šapirografa. Tam beja taidš saturs:

Boleslavs - Geronims Kłopotowski.

caur Diwa želestieju un Apostola dowom Mogilewas Arcywiejskups Metropolitš.

Wysim gorejgim laudim un wysim Mogilewas Arcywiejskupiejas ticiejgim swieczynoszona gorejga gona swietiejba.

Wysujaukoki! Jius wysi prycojaties ka wysi asmat krystiejt, ka pidarit pi Katolu Bazniejcas un adziejstat tu ticiejbu kura dud myužejgu dziejwoszonu. Jiusu pryca ejstyna todel kad jums ir tys wysuaukstokajs lobums wiers ziemis. Bet jums wajaga wysod pimieniet ka itiej lela downa ir jums nokusic no Jeza Krista kas jws ir paredziejs aiz myuža, jius numilajis un caur jiusu taw - tawim jius ir saucis pi swatas ticiejbas. Jo jius proti igodositeis sowu ziemi kajda jej bieja wajrok godu symtu tam atpakal, jius tur redziejsit pogonu ticiejbu plotomies un jiusu priksztieczus dadzynojum upieris netajnsim, nu kuka woj akmina tastim diwim. Jezus Kristus, kaj asmam saciejuszi jius un jiusu tawus milodams sytieja uz winim caur sowu Witiniku, Romas Tawu apostołus un misionorus, kas ewangielijum sludynodami apskajdrynoja jius protu ar swatas ticiejbas un atdzymdynojuszi winius swatas kristiejbas olutā szkziejstiejia winu sirdis no greziejgom irožam un ajzdadzynoja jimos Diwa un tuwaka milestiejbas guni. Nu to lajka topa wini par Diwa datym, par Kristusa montajiuma dalinikim un lelos kristiejgos draudzies dali Laj szytu dabasu downon padarejtu pastawiejgu un cielu uz piestieszonnu nudrysynotu, Romas tawi, Papas kaj tys bieja cytos katolu mołos taj pat un myusu ziemie dybinoja dyecezas zam wiejskupu wiersiejbas kuri poszi caur siewi un caur bazniejckungim laj pasorgotu tiejrus ticiejbu un tykumiejgu dziejwi ticiejgu pasauli laj barotu ar diebieszkiejgu mociejbu un styprynotu ar sakramentu downom. Tajda ciela caltos dyecezas wysur jos storp siewim caur Arcywiejskupiejas krasla sajtu un ar wysu pasauli caur sautirejbu ar Apostołu kraslu, caur miliejbu un pidarejgu pakłausiejšonnu Bazniejcas gołwaj Romas Wiejskupam. Ar lajku aiz dažu wysajdu nutykumu imiesla dyecezas porsamiejos sawūs rubiežūs, un dažu reizi pat pawysam iznyka un jus witā topa caltas jaunos dyecezas kaj mums war byut par piwaru Mogilewas Arcywiejskupieja. Jej tyka dybynota XVIII godusimtienia bieggōs kiejzjerinis Katris II waldziejšonnas lyka jos dybynoszonu cyłdāja tus lajka politysku porgruwiejumu abstakli; pi winas tyka pieszkiertas neizrokomom cytu dyeceziu dalas; un lykumiejga irikoszona dewia winigj Papa Pius VI Jo Pejncocieji wysod godoja ar lełom ryupiem par jauni calta Arkidyceziu, un kod Kriwziemis waldiniki lyka pryszka miekleja winias wajdziejgom izpalejdziat winiaj Arcywiejskupus icaldami kas pi wina lajka par Metropolitim biejdami dareja par winiejbas sajtom Carias dyeceziem. Pori godu wiņa simtienia laiku Mogilewas Arkidyceziaj bieja dewieni Arcywiejskupi, biejdzamajs bieja m. d. bz. Siejmons Kozłowski. Piec wina nowis boryni pamastu Arkidyceziu wajldieja leidz laikam szam Wysucinieggokajs wiejskups Suffragans Karols Niedzialkowski. Bet tagat piec Kristusa Witinika Leona XIII un Wysuže-

lojga myusu Waldinika Nikolaja II pawielejszonas mies asmam icalti itymā Arcywiejskupiejās Mitropolita kraslā. Poklausiejdami Wysuaukstokaj Wiersiejbaj kuryma mies redzim Diwa protu mies pasciejom ar Diwu Lucko Żytomira dyeceziaj kur lejdz szam asmam biejuszi parauskoku gonu, mies pasciejam ar Diwu sowaj dzimtiniaj un wysam kas bjeja dorgs myusu sirdiej taj stotumies jiusu pryszka un bytumiem jums par wiedziju uz grunta piestiejšzonas ciela kas wad uz dabasi. Jo szymus lajkūs kotras dyeceziaj waldziejšzona kotra gorejga wiersnejciejba ir gryuta, sajsiejta ar nepatikszonam un szkierszlim tod kaj daudzi gryutoks ir uzdawums taj plotas Arkidycezias Luciejtoja kajda ir myusu Mogilewas Arkidycezia, kas sokdamos ar Dniepra krostim stipas porit par Europas rubiežu aizgium lobu Azyas dali un biejdas pi Austrumu Oceana moļom; Arkidycezias kur daudz un daužom baznejcom ir saws sawajds roksturs un sowas sawajdas wajdziejbas. Mies zynom itu labi, mies zynom kajdi szkierszli war mums ciela gadziejtis, un par tu mies skotomies ar zynomu namiru mysu gorejgas waldziejšzonas nokuszūs lajkūs. Bet laj ar taj wysujaukoki mums byus wysod par iprycynotoju tiej porlicynoszonas ka taj, gon neasmam pilniejszi byut icalti taj aukstā stowukli un guda bet tys ir nuticis Diwam taj grybiejt un caļwaku protus lukut, un ka Jezus Kristus Wysuaukstokajš Baznejcas Waldiejtojs, izradzamams pec sowas patikszonas ari niecijegs rejksu (rikus) dud winim wajdziejga downu laj caur winim Diwa prots tyktu izpildiejtis. Winsz tik gryb ka iti rejki (riki) neaizmierstu par sowa niecijebu un igodotu ka wyss viniu spaks un speja nok nu winia. Taj tod nu mies atziejdami myusu naspieju niest taj gryutu nostu uz myusu wojim pļacim caur Diwa apgajdoszonu uzlyktu cierejam tik uz kunga Jeza downu un kaj winsz lelajs tautu Apostols grybim byut par paklausiejgu rejku winia diwiszkos rukos. Mies ticim ka Jezus Kristus byudams par wysa pasaula gajsma, siewiszki ir par gajsmu kotra dwiesieli gona un par tu mies grybim byut ar Winimciti sawinoti ka myusu prots Winia gajsmas apgajsmots maklatu wysur Winia lēloka guda ka myusu sirds Winia milestiejbas guns ajzdadzynotu tyktu spiciejga tu wysu numilotu ku Winsz ir numilojis un sadiejt uzupierejšzonōs gunis priksz sowa broli lōbuma priksz dwiesielu piestiejšzonas. Bet mies gibim tajpot, wysujaukoki; ka Jezus Kristus ar jums jiusu piestiejšzonas cielu apgajsmota, ka jiusu protus apskajdrynotu ar sowa swatu tajsniejbū un jiusu sirds isildiejtu uz lōba un tykumeja uz tu wysu kas ir skajsts, auksts, un tiejcamš. Par tu szudin as jums liku priksz aczu Diwa un caļwaku; kaj neradziejtu gajsmu, kas jius apgajsmos un sildies.

Kungs Jezus ir pasaula gajsma.

Winsz tys ir aizmyuža. Diws ir gajsma soka sw. Jons Jon. 1—5. Bet Kungs Jezus ir Diwa Wins Winiejgajs Tawa Daļs. Un kaj tajds winiam ikszdaboj lejdžons. Jo tod Diws Taws ir Gajsma; tod un Diws Dals ir Gajsma. Par tu Baznejca tajsniejbās styprums un atspajds atziejst tiejebas aplicynoszonā par Piestiejtaju, ka Wins ir Diws nu Diwa un Gajsma nu Gajsma. Itaj aizmyuža Gajsmaj Winpidzymtam aizmyužejga Tawa Daļam nokt uz pasauli taj pasaula Gajsmaj. Taj bjeja nusprysts wysu austokū sw. Triadiejbas sprydumā; taj bjeja pasludynots atkļoszonas gromotā (pasludynrzonas): Tautu, kura tymsuma stajgoj, soka Izaiasz, iraudziejga lelu gajsmu: un itiej gajsma bjeja pats Diws aizmyuža — Words. Waco izstajdiejuma tajsnieģi; kad par szu gajsmu pordumoja, atroda iprycynoszonu sowūs worgūs un aplajšzonā: kad atšieszus tymšiejbos Kungs byus man par gajsmu soka Micheasz 7, 8, 60, 19. Atsyut man Gajsma Winia mani aizwiess uz towa koļna, uz to-wom mojom.

Ps. 13, 14. Taj tod kungs Jezus kaj aizmyužega gajsma kai aizmyužejgs words naradziejta gudiejba bjeja nu ļajka isokuma par pasaula gajsma. Winsz tys bjeja, kas pyrmiejim myusu tawim diewia dobas lykumus. Winsz apgajsmoja patriarkus, cyļoja propietu goru un sytieja diesmit bauszlu lejdzkaj diesmit myužejgas gajsmos (stopu) kas apgaismoja zicmis tymsiejbas. Winsz dewia siewi skajdrok paziejt so was swatas Jimszonas ļajkā. Betlejema Biernienia, Maryas Daļa, iksz Jeza Krista pasarodieja Austrums sowā aukšiejba. Js. 9, 12: Tajsniejbas downonas un tisas saule, gajsma pasaula. Itu iztiejcia Judu ziemis Diwabaj. lejgs wicins Siejmans, jo kad vinsz iraudzieja Kungu Jezu uz Jumpra was Maryas ruku kad tiej igoja bazniejcā pajemia winu uz sowom rukom pimidzia pi sirds un aizkustynots slawynoja: Munas acs iraudzieja Kungs tawu piestiejšonu kuru tu esi sagatawiejis pret wysu laužu wajaģu. Gajsmu por apgajsmoszonu pogonym, par pagudynoszonu towu laužu Izraela Luk. 1, 78. Un Jons izskajdrodams Aizmužejga Wordu Jimszona pyrmaja sowa ewangielijuma lopā, sauc winiu par gajsmu, kas apgaismoj kotru caļwaku, kas nok szymā pasauli, Jon. 1, 9. Biet wysu leļoku liciejbu par szu tajsniejbu dud mums posza Diw Cyļwaka wordi: Es asmu pasaula gajsma, soka Winsz kas pec Manjas stajoj nastajgoj iksz tymsiejbas tam byus dziejwiejbas gajsma. Jons: 8, 12. Ar itim wordim kas bjeja iztiejkti Jerolimias Diwa nomā Jezus Kristus posludynoja pasalulam skajdiejgi, ka Winsz ir jo gajsma. Winsz ir kotra cyļwaka gajsma, apgajsmej jo protu un tykumiejbas grybiejšonu. Diws radieja cyļwaka ka tys winiu pazejtu, milotu, winiam tajsniejgi kolpotu, un par atmoksu ka ar winiu diebiesz myužam waldiejtu, Ar tajdu goļu dewia winiam protu un gribu. Bez to Jis radieja wysu pasauli kur cyļwaks dziejwodams ļaj lilotu wysos radiejtos litos un ar winiu palejģu ļaj tyktu pi sowa goļa diel kura bjeja radiejts. Bet gora liepniejbā oklys padarejts, jis igrybieja byut lejdžons Diwam, ajzmiersa ka winiam ir wajniejgs sawu byuszonu winsz ir atkarejgs. Tod Diws par stropi jo nieuztiejebas atjamia winiam sowa wysu leļoku downonu, por dabysku gajsmu, kas jo protu apgajsmoja un gribu piec loba ļucieja. No to ļajka caļwaka prots pats siew atstots Diwa gajsmu pazandiejš paļyka daudz godusimtimu maldu tymsiejbās nazynoszonos nakti. Nawareja saprast Diwa Wysuaukstokas Byuszonas. Dabasi un winiu myuzejga ļajmiejba, wysa winia pasaula dziejwia stojos winiam par ajzdarejtu gromotu, par naizprostou pasļapamu. Caļwaks miekleja namierstuszas diwiejbas storpšowu ruku dorbim, storp putnim, kustunim, zwajģznieim, storp dobas poradiejbom, kas jo protu apstulbynoja ar neradzatim gajdiejumim. Topa por nagudrim, kaj soka sw. Powuls. Pormieja, kaj soka Dzisminiks ka tajsniejbu uz natajsniejbas un pilyudzja Diwa witā radziejbu. Tajdā pat napraszonā paļyka caļwaks pats siewis Jis nazynoja, kas jis ir nu kuryjnīs ir nocis? Kajds winia dziejwis goļs?? Un dumodams ka ar nowi biejdzas wysa winia byuszona, miekleja siew patiksšonas misas karejģbōs. Myusu ļajkus tai gon daudz tiejķ runots par cyļwaka atistiejšzonas, ziniejbas un cywilezacias celā, ļaj gon tiejķ daudz gromotu rokstiejts un pasauls ir pylns wuciejtu laužu, tomir ar nuskumszonu wajiaga atziet ka ituscielu neapgajsmej Kunga Jeza Gajsma. Nu to naktiej wysa pordobysku litu atmiesszona tiej wysa nasadarejba ziniejbas ar ticiejbu jo dina jo wajrok. Daudzi kurim myusu ļajku gudrejim Diwa byuszona naw wajrok par druszi zynomu, wini pilyudz wysuaukstoku spaku kuru nūsauc par dobu un kiupinoj dyumus poszu sowa prota spiejoj. Wini gon atziejst wiel myužejbu, bet lik jos mieklet na pasauli, kas myusu gajda pec nowis bet tic wiers ziemis naiznikstuszūs dorbus sowa worda izsludynoszonā. Liejģ winiu prota, cyļwaks ir izglej-

tots kustuns, kura uzdawums ir izlītēt lajku kolejdz tejk spaks, atstiejtī protu ka spatū sōwu dziejwi padarejt wajrok jauku, pycotīs, pawadiejt lajku, likt siew uz golwās ružu wajniukus izasorgot nu ciszonom un napatikszonom, un pi goļu palikt par nadziejwu myruni/ par kauu sortu par sawju paľnu, par niku. Pi tajdas porlicynoszonos nok cyľwaka prots pat stypri atistiejts, bet pats sōwam spakam pamasts. Bet kad ju Kungs Jezus ar sōwu Gajsmu apskajdrynoj nu ocu nukrejt aizsags un vins skajta skajdri dobas gromotā ka ir wysuaukstoka Byuszona Namierstams Diws, kas ar sōwu wysuspiciejgu wari wysaj radiejbaj diewia byuszonu nu nika un waldiejdams dabasūs ar sōwim swatim ľuka pasauli iksz milejbas un tajsniejbas. Winsz skajdra Diwa atkľozzonas łopōs patisas cyľwaka un cilwieciejbas dziejwis nutykumus pazejst jos pagotni, saprut tagadni, un wieras ar drusu aci nokutni. Kľusajs golgotas krysts ir jo runas pyľns mociejtajs, tur vinsz redz atkľotu Diwa milestiejbas pasľpumu pret sōwu radiejbu, pazejst kas ir cyľwaka dwiesiele ar swatu asni atpierkta, pazejst sōwas dziejwis goľu un celu Diwa apgodoszonos iradiejtu, saprut ku nuziejmoj ciszona cyľwaka dziejwē un wysas cilwieciejbas un pazejmiejgi nulic goľwu pret wysuaukstoku gudrejbu. Taj tod kaj redzim, Jezus Kristus, pasaula gajsma, apgajsmoj myusu protu atkľoj myusu dziejwis pasľpumu un roda myusim cielu kas mums nulykts. Bez to winsz dora ispaľdu uz cyľwaka sirds, isyľda ju ar sōwu milestiejbas guni un skubynoľ pi ļaunos pilniejgos dziejwis. Jo sylti saules stori nakrystu uz ziemis, uz winas byutu myuzejga zima pyľna soľtuma un nowis. Tys pat byutu cyľwaka sirds bez Kunga Jeza. Ko nasyľda Kunga Jeza milestiejbas guns, ko winia dowona nadziejwynoj tajda dwiesielā ir soľtoka, un tymsoka nakaj ziemis ludis ass golūs. Jima izapyrynos brysmiejga graka un naticiejbas zima. Jiej byus dziejwa aprokta winaldziejbas snigā pret Diwu un Jo swatu grybu, jej nutierps ajz patmilejbas soľtuma. Bet lejdzkaj wysa dobā wys porsamiej kad saule sasyľda ziemī ar sōwa syltumi stopim un bogoti aptierp ar zoli un auglim taj porsamiej wys grecinika dwiesielā, kad Jezus Kristus, pi winias igryžas ar sōwu downu, jo sasyľda ar guni sōwas milestiejbas, atdziejwynoj ar sōwa gora spaku. Tulajdz gaist winaldziejba un patmilejba, un to witā dwiesiele tiejk taj skajsta un swajga, kaj ir swajgs un skajsts Maja mieniesza dinas rejts. Jeza Krista downōs pakustynots, cyľwaks tiejk par ļaunu cyľwaku i jo sirds tiejk par Diwa Dorzu, kur skajsti łopoj ticiejbas dabasu zidi; wysaplejk brejniejga Diwa bajlis smordu izpľatiejdamos, jo dwiesiele tiejk par auglejšu ziemi kur aug tajsniejbas kuks un nas łobdarejszonos auglus. Diwa milestiejbas aizgrobs un jo downos pakustynots Sauls top par Powolu nu Bazniejcas apkarotoja par Apostolu un mociekli mujtiniks top ļelsirdiejgs, sľapkans pi krista nužaloj sōwas grakus, wysim zynoma grecinica par swatu. Wordu sokut pi Kunga Jeza sirds ľismu syluma palejga socas ļauna dziejwiej gora milestiejbas un gajsmas dziejwia. Kad nu Jezus Kristus ir Gajsma, kas apgajsmoj cyľwaka protu un isyľda jo sirdi, wajaga mums wysim stotis pi Winia caur swatas ticiejbas atziejszonam, tywu ar Ju sawinotis caur dorbu pyľnas milestiejbas saptom. Kaj jiusu Gons, es gribu jius wiest pi itosi pasaula gajsmas, pi itos tajsniejbas saulis un nuwierst tus szkierszľus, kas jums waratu cielī gadiejtis. Es grybu jiusu sirdis ajzdiegt Diwa milestiejbas guni un padarejt jos spiejegas uztycami kolpot myusu Diwam un kungam. Bet bez jiusu palejga wysuļaukoki, bez jiusu lejdzja strososzonas wielti byus muni wysi pyľlini. Pi jums tod es gryžus tawi un moties kuru rukos gul nokuszu paaudziu liktiens, wujcoti sōwas barnus pazejt Jezu Kristu, runoĵit winim biži par Diwu cyľwaku pasaula piestiejtoju,

izskajdrojit mociejbu ku jo diwiszkas lyupas ir sludynojuzasas, stotot pret acim aukstu pimarū Jo tykumu un Kalwarias oltora upiari. Runojit jim par Nazaretu Diwiszku biernieniu, kaj bieja paklausiejs sowim dzymdynotojim kaj storp lyukszonas un dorba auga gudrejba un dowona pi Diwa un pi laužu. Bet wosur wajrok spiejdim jim ar lobu pimarū tykumiejgas dziejws. Laj mirs un sadarejba mojoj jiusu mojos miestora kotra ilaunoszonas imiesli, kas aizkar swatu ticiejbu un siej barna sirdi neuzticiejbu. Jiusu dziejwei laj ir por atspigieleszona, Kunga Jeza tykumu jiusu daly un miejtas caur jiusu pijmaru pawujciejti un dzymdynotoja milestiejbā isildiejt laj dudas dziejwis cielā apbrunioti ar dzili sirdi iroktom Katolu ticiejbas tajsniejbom, un tod warit byut drusi ka ji nustajgos sowu dziejwi par uzwaratojim un tops pi jiusu giminiaj por guda cielejim. Taj pat un pi jiums es gryžs Katolu jauniekli un aicynoju jius ar bolsu sirsniejgos milejbas, ka maklatumiet patisiejbas pi naradziejtas Gudriejbas gajsmaš pasaula winiejba caradami. Jezus Kristus ir gudriejbas Kraslus kas pi winia nastow, kas jo ziniejbu smodiej i kas winiu neatziejst por sowu Mociejtoju, tys nikod neatras patisiejbas tys stajgos pa moļu stygom lucies cielus gon pret tu, gon pret cytu ziniejbas diwiejbu ka pi goļa atziejt ka wysi maldiejos un pagajsynot ticiejbu iksz Diwa un laudim. Jius milojot cilwieciejbu, grybit winiaj kolpot un sowus jaunus spakus jaj uzupuret. Jiusu dieziejba ir tajsniejga un tiejcama jiusu cenzonos. Bet kas wajrok numieloja cilwieciejbu nakaj Jezus Kristus, kas nuluka leloku upieri uz jos oltara nakaj pasaula piestiejtojs? Un kam ir tiej cilwieciejba wajrok wajdziejga patiejkszonas nakaj Winiam? Ejtia tod pi Winia pi ito wysoloboko cilwieciejbas drauga un jis parodiejs jums jos patisos wajdziejbas un pawujciejs jius kaj Winiaj lai kolpojot un apgajsmos jiusu cielū ar sowu diwiszku gajsmu. Bet pimieniet wysujaukoki ka kas pec Kristait, tas protam wajaga byut paziejmiejgam un protam tiejgam. Atmatit tod prota lepniejbu un paziemiejgi nulicit sowas golwas pret Diwa atklauszonas godiejbu. Un jiusu sirdis aizdorot citi pret priwyluszu nujaūt jaukuma prycom. Tuļajk spieciejgi pi gora un pi misas, puzkoti ar tykumim un patisa ziniejba nustosities wita kas jiusu spiejaj byus pimarynots un ļabi un gudiejgi strododami diel sowas moļas lobuma, zynomā dalā atniesti lobumu wysaj cilwieciejba. Pi goļa jius wysas porsorgoja un ļudzu ka jius stypri katolu iticiejbas tajsniejbam tycadami, wysod stowatumiet piec Jeza Krista. Wins byus par jiusu gora sauli par lelu gajsmu, kas ļuka jiusu dziejwis dinas. Atdorit Winiam jiusu sirds un Wins siewi paslydynos jima kaj pasaula gajsmā. Nasabiejstias ni uz ocu mirkla, ka Kristus tu padarejs. Paskototies uz saulis jej spiejd wysim, sylda kinieniu un ubogu, woju barnu un spieciejgu karawiejru, taj pat un Jeza Krista gajsmā apgajsmoj un sylda wysus laudis. Winia ewangielium, winia lykumi, winia sakramenti ir duti diel wysu. Naiz wajdziegs byut gudram wujciejgam, bogotam, ka smielt lobumu un Krista gajsmas ļabdareiszonas, wajaga tik turet paziejga protu, paticiejgu sirdi un lobu gudrejbu. Kam itys ir, tus Jezus Kristus apgajsmos, tys nasamaldiejs pa timsiejbom bet kaj gajsmas barns kops wysuaukszok pa jos storim koliejdz liejdzami uz myužejgā pilsata, kuraj ir por sauli un por gajsmu Jezus Kristus Diw Jars tiejru dwiesielu bryngons un naizsmalts oļus wysajdas ļajmiejbas. Kod runoju por apgajsmoszonos wajdziejbu ar Krista gajsmu nawaru pamierst napigrys runos tim, kurim pinokums ir stowiet cytu pryszka taj papiciszami wajdziejga darejszonā un man paliejdziet izpildiet Mums taj lelu uzdownu dwiesielu gona. Pi tiewis tod sautu munus wordis Ciniejama Arkikatredas Kapitūla sirniejgi

lyudzams, ka mani pijimdama kaj sowu gonu ryupiejgu pabolstiejtami munu wysoloboku grybiejszonu: nanugurstosza dorba diel Diwa guda un lauzi piestiejshonas. Es redzu ityma pulka wiejrus ciniejamus diel myuza un diel pidziejwojumu dziejwis nudutas un wysu sirdi sowas aukstas aycynoszonas izpildiejshonaj un prycojus pi poszas padumoszonas, ka ji bytus man por darejgim paduma diewiejim un nokkuszym palejgim pi Krista gajsmas izplatiejshonas. Taj pat ar prycejgu sirdi swiejcynoju tiewi gorejga Akademia dzili aizkustynots igodjutus iglus un wysulobokus munos dziejwis godus, kurus es ti pi klusa dorba pawadieju. Nuszo lajka man ir nuljytkts byut por towu wysuaukstoku Wiersiniku un szkiert tiew cielu, ka sowu aukstu uzdawumu aizpildietumi. Tu esi cieniejama Motia Alma Mater jo iksz gora esi diemdiejusie daudzi dalu, kas daža myusu Bazniejcas dalôs jaunokim brolim spiejd ar tykumim un ziniejbu. Polids tod wysod uzticiejga towaj slawynojava tradycyaj, esi por aukstokos teologijas ziniejbas izplatiejtoju, por tiejri katolu mociejshonas witu un stowadama pi towa Wysoaukstoka mociejtoja Jeza Krista smiel nu Jo sirdis Gajsmu un syltumu, ar kuru tu catas apgajsmoj i un es tiew byuszu por ryupiejgu aizstowu un luciejtoju. Swiejcynoja jius Arkidyecezas Seminarias wiersiejba un jius mily lewiti: Jius asmat wysutywoki munaj sirdiej, jo iksz jiums es grybu redziet gorejgas atdzimshonas cierendeju tus symtu tyukstuszu lauzi, kurus Diwa apgodoshona ir atdawusie munâ globoshonâ.

Es prycojus kad radzu jius tie sanokuszus lelokâ pulkâ jo plowie ir lela, bet moz plowieju un asmu dili paslicynots ka izaugusi zam munos globoshonos topsit caur Diwa dowoma por pasaula gajsmu un ziemis soli. Taj pat un pi jims gryžas ar munim wordim broli wiejri Ciniejami Arkidyecezas bazniejckungi. Ar protu portacadams nabadziejgus cimus, un lelos pihsatas un biejdzamos numalas talajo austruma es redzu prota jius wysus munus lejdzstrodnikus un ar tiiewi esku milestiejbu pi sirds jius midzu. Es zynu labi, kaj gryuts ir jiums strodot, ka ar Kunga Jeza wysudorgoka asni atpierktos dwiesielis pasorgot nu ikoroszonom aizsorgot un ilaunoszonu un paturet pi Kunga Jeza Karuga. Es grybu jiums cik muni spaki atlas niest pryynoszonu cylot jiusu goru un byut jiusu pryszka uz to Apostola dorba ierszkajnio ciela. Un jius otkon broli wiejri, stowit pastawiejgi pi sowa gona asmat paklausiejgi jo bolsam, pijamit jo porsorgojszonas ar padiewiejgu sirdi un pasadumot uz jo luciejszonu. Es noszaubus, ka muni wordi guls sirdi nu jius porlicynos, jo winius swata gora downas pabolstiejshonas un itos downas es jiums lyuksu. Un jius wyojiaukoki lyudzit Diwa lejdz ar laudim par sowa Arcywiejskupu, lyudzit ik dinas lyukszonos, un siewiszki Sw. Misza lajkâ ka jis grybatu to kas Diwam patiejk un ar wysu spaku tu darejtu. Bet grybadams myusu kupiejom lyugszonom pizskirt na ikdiniaska spaku szudin ityma diel myusu swietiejgâ dina, atdudami Mies poszi siewi, jius wysus un wysu Myusu Arkidyeceziu zam spieciejgos wysu soldonokas Kunga Jeza sirds globshonas un dudam jums wysim ticiejgim Myusu gona swietiejbu.

Duts Pitierburga Junia 10 dina 1901 goda.

III

Ir uzaglobōjuši daži latgaļu dialektā raksteitī dokumenti, kas atsateic uz Latgolas zemņiku dzymtbyušonas laikim un dzymtbyušonas atceļšonu.

Vīns nu taidim dokumentim ir Vitebskas un Mogilevas generalgubernatora Ignatjeva 1854. g. 25. jūnija uzsaukums. Vitebskas gubernā, kurā itylpa Latgola, tūlaik sastōdēja inventarus, kas reguleitu atteiceibas storp muīžinīkim un zemņikim. Sakarā ar šū zemņiku storpā izacēle savilņōjums. Lai tam dareitu golu, generalgubernators sovā uzsaukumā aizrōdeja zemņikim, ka tim jōbyun paklausēigim sovīm kungim. Šys uzsaukums beja nūdrukōts kriīvu volūdā un latgaļu dialektā. Pādejō teksta saturs beja taidis:

ZINIA

Nu Witebskua un Mohyleuskua Jēneraļa Gūbernatora.

Wysuželijgais myusieis Waldiejtuas, kienienē Mieykuls Paulowiczsz, wysod pēstejas ab lobumu, mīru un ļajmiu Sowas ticiejgus pōddanūs.

Jkszen Tāāwa gļuabszonas Sowas, Jua Wysuaukstuaķa guudieķba tur wali ijwiest': Wilenskuas, Grodzienskuas, Minskuas, Kowenskuas, Witebskuas un Mohyleuskuas guberniūs, kūreķus ļau jir inwentari, piķdareyķu atprūawieķszonu ziēmniķkami diel sōwu kūngu dorba, bet kolpuaszonys, — taj, kab dorbs tys, bet kolpuaszona bieķa diel wysu tajsnieyķa, nagryta un diel abieķu pusiū piķdareiķa, un kab ziēmniķki ļabi zynuatu kas piķdar iķm struaduāt' diel kūngu par ziāmi, kūrū nu jūus tur un par wysu kūu iķ un jūus ķam, taj pat' kab zynuatu kungi kaj iķm wāāķ wāycuat' nu ziēmniķkūs sōwus sōwu piķdareyķszonu, taj kab iz pryszū ļajķu ni nu wiķnas ni nu ūtŗuas pusiķ na byutu ni kajduas piķeķszonys.

Kab daiķd' da itajduas tajsnieķbys, ļua wysuaukstuaķaj ķienieniā guudieķbay patyķa piķsķiet': paszua piāszķā ļajķā gruamatu ab tūu ķāy būs kungim prūawieķ' muyzū sōwus. Un ķāy tyķwin tys būs padareyķ, to tyulen ab tūu būs atsyutieic wysuaukstuaķais ukazs.

Ziēmniķķam wāāķ starawuaties kab ar gūdieiķķu pawieķszonu, wysaidu kungim sōwim pakļausieķszonu un tiķm kotŗy būs nu jūus patatietķi, un car tajsnieķķķu kolpuaszonys sōwys atprūawieķszonu pāruadiet' sōwu ciķniķķu, ticieķķu un pātieķķszonu ķienieniā waldieķtoķam, kotŗys wysod pēsteķas ab wysaydu lobomu jūus; ziēmniķķam nikod na piķdar ticieķķ' nīķieķdam citim ziņiam un rūnoszonam; diel tua ķa ab tūu wysu, kas dāid' ziēmniķķu, wysod būs dūuta iķm car sūudu piķdareķķa ziņia; bet tūus kotŗy grýbāātu rozļajst' nataysnieķķķas ziņias un rūnoszonas, wāāķ wiest' da Sūudawieķķŗu, diel adbildieķszonys.

Jēnerāļs-Gūbernatoris, Jēnerāļs-Adjutantis Ignatķewis.

25 Junia mianieķsza 1854 goda. Witebsķāa.

Pēķ dzymtbyušonas atceļšonas uz 1861. g. 19. februara lyķuma pamata Latģolā sōcēs zemņiku namīri. Vīns nu īmeslim tam beķa pretruna storp leidzšineķom parašom ķļaušu piķ-

deišonā un jaunō lykuma nūteikumim. 1861. g. 7. m a j ā kei-
zars izdeve reikōjumu, kas nūteice kļaušu apmāru Lat-
golā. Reikōjums iztulcōja lykumu tai, ka kļaušas zemņikim
tyka atvīglynōtas. Reikōjumu ikšlītu ministrija 8. majā iz-
syuteja Vitebskas gubernatoram, kas tū lyka īspīst krīvu vo-
lūdā un latgaļu dialektā.⁸⁾ Latgaļu dialektā uzraksteitais
teksts beja šaids:

Nu Iszkiejgu Wal-
diejszonas-Litu Mi-
nistera-Tisas

Nu Aukstoka
Statystyczno Komi-
teta

Pa Ziemis-Litu Dalu.
Nr. 65.

Uz Wyssuakstokō
Kejziera pawiele-
szonu.

Ab māru mujžys-
dorbu iksz Inflantu
ujezdim Witebskos
Gubernjas lejdz tam
ļajkam, kolsz gro-
motas - pawinnostiu
byuš abstyprynōtas.

Gubernatoram aba Wiersinikam
Witebskos gubernjas.

Pa Dynaburga, Dryssas, Łudzas un Reyziek-
nis ujezdim Witebskos gubernjas ir calūszusie
nasaprasszona ab māru iksz kotra ziemnikim byuš
kury nu dzymtiejgas pidarejbas tiejk atwol-
niejti, mujžys-dorbus byuš jōstrodōj, lejdz tam
ļajkam, kolsz gromotas-pawinnostiu byuš ap-
styprynōtas.

Diel to tod un diel izskajdrynoszonas utras
ajles sieptiejo artikela iksz tom nulikszonom
ab tu, kaj tos Palikszonas ab ziemnikim byuš
izpildiejt, — pats Kungs un Kejziers, pieč tam
ku aukstojs komitets par ziemniku byuszonas-
portajsiejszona ir nusprydis želejgi pawieleja:
tajdas nulikszonas ab tu nuspryšt, kad, lejdz
tam ļajkam kolsz pawinnostiu-gromotas byuš
apstyprynōtas ikkotrā mujža pa tim aukszok pi-
mynatim cetrym ujezdim, byuš nukļausiet sze
zamok parakstiejtus tykumus aba ļaušļiejbas ab
māru pawinnostiu diel mujžom. Zynot:

1) Nu ikkotra saiminika, bez rakawoszonas wołokadiniejszonu, kot-
rus lejdz ļajka apstyprynōsyzs pawinnostiu-gromotys ir jōpildiej nū
siwizskom wajrs par niedieli newar trebawot kaj diwi oczerednasdinas
aba ļogas-dinas.

2) Kab atwiglinot pawinnostis ziemniku, tod lejdz irodumam siep-
tiejtos ajles lykuma ab īpildiejszonu nulikszonu, da tam ļajkam, kolsz
pawinnostiu-gromotas diel sieukurōs mujžas byuš apstyprynōtas, byuš
jōsatur sze nōkamu nulikszonu: a) Mujžys-diniejszona diel pujszym pa-
likš da tam ļajkam, kaj sienok ir biejusia; bet tikwin wajag, kab ik-
kotrā mujžā, nu wissim diel strodoszonas darejgim ziemnikim (tys ir,
nu siekuri wyrzski sposobni), par wysswyssu skajtiejdama, nabyutu
jamts wajrok kaj pa trejs pujszudinas niedielā, un tamā skajtā (aba
czotā) ir iskajtamas wysswyssajdas wajdziejgas kaj wołokadiniejszonas
taj aryzdan oczerednas aba ļogas diniejszonas; b) Mujžysdiniejszonaj
diel siwizskom, wajag byut ikkotrā mujžā uz wīnu treszu dali pretsie-
nieju mozōkaj, taj kab par myss-wyssu skajtiejdama, uz ikkotru diel
strodoszonas darejgu (tys ir sposobnu) siwizsku, wajrok najstyktu kaj
pa diwi siwizsku-dinas niedielā; c) Pamozynoszonu mujžysdiniejszonas
jōlik uz skajta (tys ir uz czota) tus diniejszonasdinu, kotras atsapro-
wiew ļogā, tys ir pa oczerediaj, bet diniejszona wołokā palik kai ir bie-

⁸⁾ B. Brežgo: Latgolas zemņiki krīvu dzymtbyušonas laikūs.
Viļakā 1940. 227.—230. lp.

NU ISKRIEIGE WALDIEJŠTO-
NAS-LITU MINISTERA-TISAS

Gubernatoram aba Wiersnikam Witebskos gubernijas.

NU AUKSTOKA STATISTICZNO
KOMITETA

PA ŽEMIS-LITU DALI.

№ 65.

Uz Wykazanie Kwiecia pa-
wieszeszemu.

At mēru mēryš-darba likt lūdzā-
tu ņemdin Witebskos Gubernijas lejdz
tam laikam, kolsz gramotas-pawino-
sin byus atspriestas.

Pa Dynaburga, Dryssas, Ludzas un Reizieknis ņemdin Witebskos
gubernijas ir valuzusie usapraszoma ab mēru iksz kotra ziemiņim,
kuru nu izymtiegas pādarjbas tiek atwolniet, mēryš-darba byus
jostrodof lejdz tam laikam, kolsz gramotas-pawino-sin byus atspri-
estas.

Diel to tod un diel izskajrynoszomas utras ayles siepjefjo artikela
iksz tom nolikszonei ab to, kaj šus Palikszonei ab ziemiņim byus
ispildiet, — pats kungs un kejtiers, piec tam ku ankstaj komietis
par ziemiņkulo usomas-porjap-lejzoma ir mēryšdi zelejri parwiele-
ju; tajdas nolikszonei ab ir mēryšdi, kad, lejdz tam laikam, kolsz pa-
winoszot-gramotas byus atspriestas ikkotri mēža pa šim ankstok
pārynatim ceturgy ņezidim, byus nuklausiet sze zanoš parakstefjot
pēkūnais aba hantefjbas ab mēru pawinoszoti diel mēžom, Zymot.

1) Nu ikkotri sumpnika, bez rakawoszomas wolokadimejzomu, kotras lejdz bytu atspriestas
pawinoszoti-gramotyš ir jopildiet, no sīwīzkom wārys par mēdoh, nāwar trehdwof kaj diel
cezdabwotans aba logas-dinas.

2) Kabi atwiginot powinoszoti ziemiņi, tod lejz, trolodoni siepjefjos ayles lūdzāni ab ispi-
leszom nolikszonei, da tam laikam, kolsz pawinoszoti gramotas diel sīwīzkom, mēžas byus atspri-
estas, byus jostar sze nōkāmū nolikszonei: a) Mēryš-darba diel pōrszom palis da tam laikam,
kaj sīwīk ir biejsis; bet tikw mēžas, kabi kotri mēžas, nu wissim diel strodoszomas dārygin
ziemiņim (ys ir, nu stākt ut wāryszi spōdaj, par wysw wysu skaflejdama, jūwoti jūntis
wārok kaj pa byus pōrszomas nedielā, nu tam sīwīk aba ezotā ir iskajtama wysw wysu
sīwīzkom kaj wolokadimejzom; b) ar wāryszi sīwīzkom aba logas dīwīzkom; c) Mēryš-darba
szomā diel sīwīzkom, wārys byut ikkotri mēžas uz wim tresu dāli pōrszom mēžokaj, b) kaj
par wysw wysu skaflejdama, uz ikkotri diel strodoszomas dārygin (ys ir, pōrszom) sīwīzkom,
wārok mēžokaj kaj pa diel sīwīzkom-dinas nedielā; e) Pawinoszomū mēryš-darba diel uz
skajta (ys ir uz rōzā) šus dīwīzkom-din, kotras atsaprowēj logā, ys ir pa cezdab, bet dīwī-
zomā woloka pūlk kaj ir biejsis da sīwīk lūdzāni lik, wim tod nāpūlk, kad cezdab ņim aba
logas-din; moz lejz, nu trolē kad nāwar mōznot uz wim tresu dāli tystā kaj tikw ar at-
raszom nu wolokadimejzomas-dinot; d) Ziemiņis wāz likt pī lūpū-zimiešomas, pī nōktwārtom nu
pī rēte dīwīzkom, kotras da sīwīk lūdzāni ar likom dīwīzkom-dinot lūpū pūldietas, — bet nu
rēlāz kaj tikw b) kaj ikkotri diel kuru pī lūpū dārti ziemiņis atlyus wāz ikkotri nāktis, kuru
uz wārtas nōstowējs, bytu atkawota nu o zeredmas mēryš-darba diel dīwīzkom.

3) Kolpū lejdz troloda 192-ā Artikulā Wāryšefjot Palikszonei diel Wīlno's gubernijas nu
estān ņu pādarjgom gubernijom, lūpūšefjot pōrwus wīl nāpūldiet kaj nūle tod, kad jū-
lūst īstāfjot Wāls-Braudzis nu Pogostis. — Bet kad kolpū par atwōdēšomas nu dīwīzkom-
pādarjbas ir pādarjoms, mērum uz kajda lōka, tod šim jōsator pōs, tom mērum.

Ab lūku Wyszokāskū pawieszom es Dīwīš Prokaskādēfjotwān zymotim, b) Dīwīš-
diel zymotim pa Dynaburga, Dryssas, Ludzas un Reizieknis ņemdin, uz pārlasēšomū.

Parakstiers: Ministra Wīlno's Szofsekretārs: *Baldys*

Dūszzomā nu Krywā Szodas saderjgi skafleji Arz-Weszkas Mēryšomū nu wysu
Wīno-kabalkū Bāzefjot Krywā Kriwīš Metropollā, *Wārtas - Zymot.*

1861. g. maja reikōjums.

jusia da szam ļajkam; tik win tod napalik, kad oczerednu dinu aba lō-gas-dinu moz bieja, un turež kad nawar mazynot uz wīnu treszu dali cytajž kaj tikwin ar atrauszonu nu wołokadiniejszonas-dinom; d) Ziemnikus war likt pi lupu-ganiejszonas, pi naktswartom un pi cytom diniejszonom, kotras da szam ļajkam ar likom diniejszonas-dinom bieja pildiejtas, — bet na cytajž kaj tikwin taj, kab ikkotra dina kuru pi tajda dorba ziemniks atbyuš waj ikkotra nakts, kuru uz wartas atstowiejš byutu adrakawota nu oczerednas mujžys-diniejszonas dorbadinu skajta.

3) Kolpim lejdz iroduma 102-tra Artykuļa Winwītejgu Palikszonu diel Wilnies gubernjas un cytom tur pidarejgom gubernjom, brejwīstibys proowas wiel napidarejs kaj nyulc tod, kad jau byus istatiejtas Walsts — Drandzieš un Pogosti. — Bet kad kolpi piec atwolniejszonas nu dzymtiejgas pidarejbas ir padarejuszy nurunu uz kajda ļajka, tod tim jōsatur pieč tom nurunom.

Ab tajdu Wyssuaukstoku pawielejszonu ēš Jyusu Prowuskadytelstwam zyni dumu, ļaj Jyus tu dorot zynamu pa Dynaburgas, Dryssas, Ļudzas un Rejzieknis ujezdīm, uz paklausiejszonu.

Pazarakstieis: Ministera Witiniks Sztatsekretars: Walujew.

Duszsžona nu Krywu woludas saderejgi skajtieje Arcy-Wejskupas Mohylowo un wissu Rymo-Katoliku Baznejcu Krywu Kienistie Metropolita Waclawas Źylinsky.

1861. g. 7. maja paskaidrōjumu par klaušu apmāru izplateja storp Latgolas zemnikim leidz ar Vitebskas gubernatora P. Klušina uzsaukumu zemnikim. Uzsaukums beja īspīsts krīvu volūdā un latgaļu dialektā. Teksts, kas beja raksteits latgaļu dialektā, beja šaids:⁹⁾

Cyrkulars aba auksta Kublicieis Gromota izduta nu Gubernatora tys ir nu posza Wiersinika wyssas Witebsku-Gubernjas del ziemnikim.

Wyssuželjgokajs Kaizers un Kieniņsz myusu, dudams jums jaunās baušlibas un tisas, godoja kad jyus por tu tik lelu želestību, skajdry parodiejsit Keniniam sowu patiejcību un patejkszonu, byudami paziejmiejgi un paklausiejgi del Wiersnibas un izpildiejdami tajsnejgi, rōmiejgi un milejgi mujžu-diniejszonas tamōs rubežūs kaj winias spudry ir aprakstiejtas ikšz wysuaukstoka Manifesta un tamā tisu-gromota kotru sauc «położenje».

Bet uz lelas nuskumszonas munas, jyus pawyssam na essot saprususzy tos položēnu-gromotas. Sludynoja jums Wiersniba kab jyus meklejtumet abskaidrynoszanas jaunūs tīšu nu jyusu Marszalku, waj nu jyusu lelu-Kungu, waj nu jyusu Parafieis Baznickungu, waj nu Tisas-Witom; — bet jyus, ryukuleit da laudim neprotiejgim aba da negontiejgim un wiltiejgim monieim, kotry moniejdama raun jyusu naudu, un izguldiejdama wiltiejgi Kieninia tisas-gromotu, mudynoj jyusus turettis pretim jyusu lelym Kungim un Kieninia Wiersnibaj, un taj tod ar tu sowu

⁹⁾ Latgaļu dialektā uzsaukumu beja tulkōjis barons Manteufejs. Originalrūkroksts ar Vitebskas gubernatora P. Klušina īspīšonas atļōves uzrokstu, globojās Latgolas centralajā muzejā. Cirkulars beja īspīsts Daugavpilī.

wiltieju, dawad jyusus da bryšmiejom wajniom, da napaklausiejszonas Kieninia kotra walaj del mums wyssod wajag byut swätaj.¹¹⁾

Tajda bezparāda un tajdas nepaklausiejszonas kajda tagan atsyroda storp jums, eš newaru tolok cist, ajsto kad tos jaunās tissas, byudama caur jums taj naprotieji un natajsnieji izguldiejtas un iztolkowotas, jau netikwiñ jums ne moz ne byuš palejdzejgas, bet ar wel dawesš jyusus da propulszonaj un jyus paliksīt par porkopieim baušlibu Kieninia un caur tu poszu jau nabyusīt godni tus lasku kajdas del jums bieja dutas.

Kab jys tod waratumiet poszy ar sowom aciom skajtiejt kajdas ejstyn ir tos jaunās tisas, tod Wyssuspudrokajš Kaizers un Kieniñsz ir pisacieis porwiest uz latwiszkas meleš wysas tos lopas no položenju-gromatas iksz kotru ir parakstiejtas un aizasledz tisas un baušlibas del zemnikim Inflantu Latwiszu-ziemies, un jyus winias jau ne por garu lajku turresīt rukā. Bet kolejt tys nutiks, tod grybadama atgryst nu jyusim tos bryšmiejgas nelajmieš kotras jyus poszy uz siewim wileiet caus jyusu nepaklausiejszonu, eš, uz piscieszonas Wyssuaukstoka Kaizera un Kieninia, dadumu pi to cyrkulara izdutu nu posza Kieninia tajš-nigu un spudru abskajdrynošonu (2-ой статьи 7-го пункта) utros statis sieptiejtos ajles pisacieszonu ab parādu izpildiejszonas položenju-gromotas, un tiej abskajdrynoszona izdrukawota ir ne tikwiñ pa krywyskam bet ar wel pa latwiszkam.

Un tagad eš jums wel rejzi porsorgoju caur itu gromatu, kad wiersum tus wyssu-groznu strōpiu kajdus jau da szam lajkam istatieis ir nu posza Kieninia G[eneral] A. W[eymarna] ar sowim karawiejrym jyusu ziemī del abskajdrynoszonys un daweszszonys jums pi parāda un paklausiejszonas, eš tyuleñ jemszu lajst uz jyusim wel groznōkas stropies, un wajnicji byuš wel bryšmiejgōk stropati. Ajsto sorgitieš! Głoboit idutas jums jaunās tisas, byudami paklausieji un labi strododami. Sorgoit poszy siewi, siwas sowas un barnu sowu un piminit kad laskas Kieninia ir gon lelas del paklausieju un mīrejgu laužu; bet ar neaizmierstot kad dušmiejba Kieninia del napaklausieju laužu ir bryšmiejga, bajlejga un ejstyn nepacitama!

Pazarakstieis [Gubernjas Wiersiniks P. Kłuszin].

Lopu mieniesī
1861-mā godā.

¹¹⁾ Kai radzams nu šo dokumenta rūkraksteitō originala, gubernators P. Klušins tōlōk beja streipōjis sekojušū: «Zynu es gon kad ir storp jums wiltieji laudž kotry izmoniejdami naidu stosta tim ziemnikim kotry winim por skajtiejszonu položenju - gromatas daudzok aizmoksōj, kad szym nawajrok wajdziejszkama slūzejt un diniejt sowam lelam-Kungam kaj (skojtiejdama nu siekura sajminika) tikwiñ pa czeŗdešmit dinu par godu. Eš zynu tajpat kad ti poszy monici stosta cytim ziemnikim kotry winim ajzmoksōj, kad szym byuš diniejt Kungam na wajrok nu siekurōs sotas kaj pa trejs pujszudinas un diwi mejtudinas niedielā. Ti poszy natieklī un monici stosta otkon tim zemnikim kotry caur starawoszonu un sieniejū łobu rendiejszonu sowa lela Kunga ir dadziejwojuszy bagatiejbys, kad szym nyule jau pawysšam newajdziejszkama ni diniejt ni strodot ni kłausiet Kungu un kad taj pazrakstiejs assama iksz Kieninia gromotas».

Keizara svitas generalmajors Veimarns, kas beja syuteīts uz Vitebskas gubernu, atzyna, ka zemņiku namīri Latgolā pa daļai nūteik tōpēc, ka zemņiki — latviši nasaprūt 1861. g. 19. februara nūlykumu, kas raksteiti krīviski. Tōpēc generals Veimarns nōce pi slēdzīņa, ka nūlykumus napīcīšami pōrtulkōt latvišu volūdā. Šū prikslykumu jys isnēdze keizaram, kas tam pīkryta un uz generala roksta atzeimēja: «Kotrā ziņā vajaga pōrtulkōt.»¹²⁾ Šū dorbu uzajēme veikt Latgolas muižiniki. 1861. g. vosorā tulkōjums latgaļu dialektā beja veikts. Tulkōjuma pareizeibu uz Vitebskas gubernatora reikōjuma pamata aplīcynōja ar sovīm parokstīm goreidzniceibas personas, un 1861. g. 1. augustā grafs Stanislavs Platers Zibergs tū nūsyuteja Vydzemes civilgubernatoram pōrbaudeišonai un cenzurai. 10. augustā Vydzemes civilgubernators paziņōja Vitebskas gubernatoram, ka latgaļu dialekta pratēju tryukuma dēļ nav īspējams pōrbaudeit tulkōjumu un ka cenzura šymā gadejumā ir pavysam līka, jo tys byus drukōts uz priksņiceibas reikōjuma pamata. Kūrzesmes gubernas vaļde, pi kuras grīzēs tulkōjuma pōrbaudeišonas litā, 15. septembrī arī paziņōja, ka taidu pošu īmesļu dēļ tai nabyušūt īspējams tulkōjumu pōrbaudeit. Vēļ tō poša goda 31. augustā Vitebskas gubernators lyudze Vydzemes gubernatoru 1861. g. nūlykumu tulkōjumu nūsyuteit Viļņas civilgubernatoram. Vitebskas gubernators atzyna, ka tū lobōk drukōt Viļņā.¹³⁾ Bet Viļņā tys natyka drukōts. Īkšlītu ministrija poša sōka īspīst šū tulkōjumu paraleli ar krīvu tekstu Pīterpilī Jozafata Ohryzkas spīstuvē. 1862. g. tulkōjuma īspīšonu pabeidze, un tō vērsroksts beja: «Nuliks z o n a s a p z e m ņ i k i m i z g o j u s z y m n u d z i m t i g a s p i d a r e s z o n a s.» Īspīstī eksemplari 1862. g. aizgōja būjā guņsgrākā kas izacēle ministrijā. Originals beja palicis naskōrts. Pēc kaida laika nūlykumus sōka īspīst ūtru reizi, bet 1863. g. nūtykumi dorbu pōrtrauce. ¹⁴⁾ Taidā kōrtā 1861. g. 19. februara nūlykumi, pōrtulkōti latgaļu dialektā, natyka leidz Latgolas zemņikim. Šūs drukōtūs nūlykumu eksemplars globojās Pīterpilī, senatā, ministra P. Valujeva privat-

¹²⁾ А. Попельницкій: Какъ принято было Положеніе 19 февраля 1861 г. освобожденными крестьянами. «Современный Миръ». 1911. III; 175. лр.

¹³⁾ Dokumenti par tautas atmodas laikmetu. Sakārtojīs A. Altements. Rīgā 1939.; 128., 130., 135., 138., 144., 145. лр.

¹⁴⁾ G. Manteuffel: Nieco z dziejów dawnego księstwa inflanckiego i wybitniejszych postaci tego województwa od XVII stulecia. «Z okolic Dźwiny». Wilno 1912; 40.—41. лр.

bibliotekā. Ap 1879. g. vēl viens eksemplārs globējās pi kaida tūs laiku Baltijas provinču bibliofila.¹⁵⁾

IV

Latvišu volūdu latgaļu dialektā, kai volūdu, kura saprūtama Latgolas īdzeivōtōju plašōkom masom, tyka lītōjuši pūļu dumpinīki 1863. godā, 1862. un 1863. godā tagadejō Abrenes aprinķa daļa, kur atsaroda plašōs Viļakas, Bolvu un Līpnas muižas, kļvva par dumpa sagatavōšonas rajonu. Šys rajons kļvva arī par krīvu revolucinaru grupas «Zemļa i Voļa» propagandas lauku. Šei grupa dorbōjōs kūpeigi ar Leitovas dumpinīku komitejas pūļu emisarim Viļņā un Pīterpilī. Dumpinīku darbeibu Viļakas rajonā atklōja krīvu administracija. Par nūdevējim izarōdeja trejs personas, kuras beja jāmušas daleibu pi dumpa priksdorbu sagatavōšonas. Dumpinīki pīsprīde jim nōvi. Šō sprīduma teksts beja pīleimāts pi Viļakas pogosta valdes noma. Sūplok pūļu tekstam atsaroda arī latvišu teksts, kura saturs beja sekojūšs:

Polsko Katoliszka Waldiejszona
Pisoka pakort uz korotywom

Romualdu Brzezinskas,

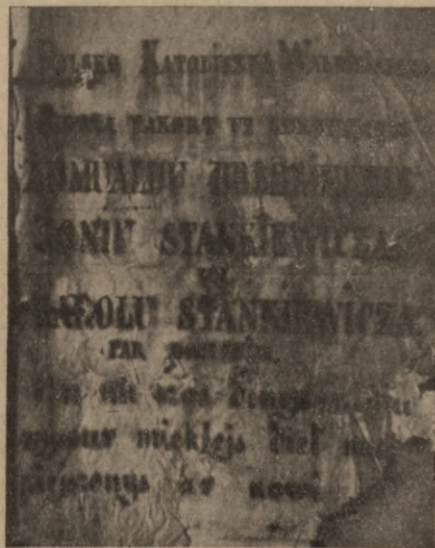
Joniu Stankiewiczza

un

Karolu Stankiewiczza,

par donosim.

Un nu szos ditys winiu
wyssur mieklejs diel nustro-
piejszonys ar nowi.

1863. g. pūļu dumpinīku nōves
sprīdums.

¹⁵⁾ G. Manteuffel: Inflanty Polskie. Poznań 1879; 53.—54. lp.

Šys spīdums beja pīvīnōts kara tīsas lītai par nakōrteibom, kas beja nūtykušas 1863. godā Viļakas muižā. Leidz 1925. godam tys globōjōs Vitebskā, centralā archivā.¹⁶⁾

Apskateitī dokumenti naizsmel tūs dokumentu skaitu, kas leidz 1901. godam raksteiti latgaļu dialektā. Te uzrōdeiti tikai tī nu taidim dokumentim, kurus laimējōs atklōt, strōdojūt archivūs.

¹⁶⁾ 1863. g. līta pēc saroksta № 6: «Военно-судное дѣло, произведенное въ комисіи военнаго суда, учрежденнаго при управленіи Динабургскаго коменданта, о 32 лицахъ, сужденныхъ по полевому уголовному уложенію за участвованіе въ безпорядкахъ, происходившихъ въ имѣніи Мариенгаузенъ и о печатаніи возмутительнаго журнала «Земля и Воля».

II

Roksti, kas pa daļai atsateic
uz Latgolu

Latvijas vēstures materiāli Varšavas, Kurnikas, Krakovas, Ļvovas un Viļņas archivūs un bibliotekās

1927. g. 1. novembrī Kulturas fonda dūme nu sumom, kas beja nūzeimātas archivu pēteišonai Latvijas lītōs, piškeire maņ leidzekļus archivu pēteišonai, kas atsaroda tūreizejōs Pūlijas vaļsts rūbežūs. Beja paradzāti divi golvonī uzdavumi: pyrnikōrt, — savōkt archivūs materialus par katōļu Bazneicas vēsturi Latvijā un, ūtrkōrt, — izceļt dīnas gaismā nu šim archivim inventarus un revizijas, kai ari cytus leidzeigus dokumentus, kas apgaismōtu pagōjušūs laiku saimnīcyskū dzeivi Latgolā. Izpyldūt šūs uzdavumus, beja nūlamts īsarūbežōt ar tū Latvijas vēstures pūsmu, kad tei ītylpa Leitovas lelknazistes un Pūlijas vaļsts sastōvā, aizkerūt pēc īspējas Krīvu laiku sōkumu Latgolā. Bez šūs diveju golvonūs uzdavumu beja ari vēl vīns papyldu uzdavums, na mozōk svareigs par obim īpriķšejim, un prūti: registreit pēteišonas dorba laikā atrostūs dokumentus, kurim byutu sakars ar Latvijas vēsturi.

1928. g. vosorā es devūs ceļā, lai veiktu mynātūs uzdavumus. Ībraucis Varšavā un sajēmis Pūlijas vaļsts archivu pārvaldē (Zarząd Archiwów Państwowych) atļōvi nūsadorbōt ar pēteišonas dorbim vaļsts archivūs, es īsōču sovu dorbu tymūs archivūs, kas atsarūn Varšavā. Tur es apskateju golvonū archivu, finanču un senejūs aktu vaļsts archivu, universitates, Krasinsku un Zamoisku bibliotekas un dažu privatpersonu dokumentu krōjumus. Nu Varšavas aizbrauču Kurnikā, Poznaņas vaivodistē, lai strōdōtu Zamoisku bibliotekā. Trešō munas pēteišonas vīta beja Krakova, kur strōdōju Pūlijas zynōtņū akademijas un universitates bibliotekās un jezuitu kolegijas archivā. Nu Krakovas es aizbrauču uz Ļvovu, kur strōdōju Oscolineumā. Atsagrīzis Varšavā un nūstrōdōjis tur kaidu laiku, es aizbrauču uz sovu pādejū dorba vītu — Viļņu. Tur es nūsadorbōju ar materialu meklēšonu vaļsts archivā, universitates bibliotekā un evangelijas reformatu sinodes archivā. Taidā kōrtā es apskateju četrupadsmīt archivu un biblioteku, naskaitūt nalelūs privatpersonu dokumentu krōjumus. Dīvamžāl maņ naizadeve apmeklēt Radzivilu archivu un Pržezdecku biblioteku Varšavā un Čartorisku muzeju Krakovā. Kad es uzaturēju šamōs piļsātōs, tad mynātōs aktu globōtuves beja slāgtas.

Strōdojūt tamōs aktu globōtuvēs, kas laipni atvēre maņ sovas durovas, es atrodu un skateju cauri 31 vēsturiskūs materialu kūpōjumu un 209 dokumentus, kas atsateic uz Latvijas vēsturi nu XVI leidz XIX godu syntam. Tī kūpā aptver vairōk kai 6240 lopus. Nu šūs dokumentu skaita nu 1928. leidz 1931. g. izgatavōti vai īgyuti 175 dokumentu nūroksti un izroksti, kūpskaitā 1984 lopaspuses. Nu vīna XVI g. s. vēstures pīminekļa izgatavōti foto uzjāmumi skaitā 27. Pēc Kulturas fonda nūteikumim šī sakrōtī nūroksti, izroksti un foto uzjāmumi tyka nūdūti Valsts archivam. Tur tī ir pīejami vēstures pēteitōjim.

Pōrejam pi materialu aproksta atteiceibā uz Latvijas vēsturi, kuri globojās apskateitūs archivūs un bibliotekōs. Tūs apraksteisim, turūtīs pi pēteišonas dorbu gaitas — pēc atsevišķom aktu globōtuvem, kotrā nu tom atrostūs materialus sadolūt grupōs, bet grupōs apskotūt atsevišķus dokumentus — vēsturiskūs nūtykumu chronologiskā kōrteibā.¹⁾

* * *

Kai jau nūrōdeits, archivu pēteišonu es īsōču Varšavā, kur tū izdareju Golvonajā senejūs aktu archivā, Finanču pārvaldes archivā, Senejūs aktu archivā, Varšavas universitates bibliotekā, Krasinsku bibliotekā, Zamoisku bibliotekā un dažōs privatōs kolekcijōs. Es navarēju īpasazeit ar materialim, kas globojās grafu Przędzdecku bibliotekā (Biblioteka Ordynacji Przędzieckich), jo šei biblioteka 1928. g. vosorā beja slāgta remonta dēļ. Ir zynoms, ka tur globojās archivu materialī nu Tysenhausenu, bejušūs Livonijas muižinīku, krōjumim. Laikā, kad es pēteju Varšavas archivu un bibliotekas, tur atsaroda ari kņazu Radzivilu Nesvežas archivs (Archiwum ks. Radziwiłłow w Nieswieżu). Tys nabeja sakōrtōts, un tur nabeja īspējams strōdēt, lai gon zynoms, ka XIX godu syntā šymā archivā atsaroda vēsturiskī materialī, kas atsateic uz Latviju.²⁾

I

Golvonajā senejūs aktu archivā (Archiwum Głównie Akt Dawnych) atrodu šaidus materialus:

*1. «Inventarium omnium et singulorum Privilegiorum literarum et Monumentorum, quaecunque in Archivio Regio Ar-

¹⁾ Dokumentī, nu kurim pagatavōti nūroksti vai izroksti, apzeimōti ar zvaigzneiti.

²⁾ Вѣстникъ Западной Россiи. Вильна 1870. II, 4; 85., 86. un 93. лр.

cis Crakoviensis continentur. Confectum mandato et ex Commissione Sac. Regiae Mttis per Venerabiles Stanislaum Lubienky Gnesnensem et Mathiam Lubienky Lanciensem Praepositos eiusdem Mttis Secretarios. Anno Domini M-o DC-o XIII-o». (Golvonō archiva signatura: IV. 15. I. 17).

Tys ir pyrmais Krakovas pili nūvītōtō Pūlijas karaļa archiva inventars, kurā ir Livonijas nūdalejums «Litterae Ducatus Livoniae» (62.—77. lp). Šamā inventara nūdaļā iraksteiti 226 dokumenti, kas atsateic uz XII—XVI g. s. Nu tim 222 pirmi ir XII—XV g. s. Reigas archiveiskupa, Reigas kapitula un citi Livonijas archivu dokumenti. Krakovā ti nūvasti XVI g. s. Pōrejī 4 dokumenti nu XVI g. s. ūtrōs puses šam archivam pīvīnōti vālōkā laikā. 1613. g. inventars, saleidzinojūt ar Krakovas karaļa archiva citim inventarim, vyspilneigōk reprezentēj Livonijas dokumentu nūdaļu. 1845. g. šōs nūdaļas inventars beja publiceits.³⁾ Šmā izdavumā nūrōdeiti tikai 168 dokumentu nūsaukumi. Atteiceibā uz pōrejim 57 dokumentim tikai atzeimāts, kur ti īspīsti, bet pošu dokumentu nūsaukumi nav mynāti. Bez tam 1 dokuments inventarā iztryukst.

2. «Revisio Generalis Ducatus Livoniae, Expedita in Anno Domini 1583.» (Archiwum Główny, IV, B. Nr. 28).

Šei grōmota ir privileģiju pōrbaudes rezultats, pamatojūtīs uz kurom, Livonijas muižiniki valdeja par sovu zemi. Šū revīziju izdareja Pūlijas karaļa Stefana Batorija 1582. g. īcaļtī komisari. Pādeģī iraksteja privileģijas grōmotā, aizrōdūt, kam, kas, kod dūts, uz kaidu teiši zemi un uz kaidom lītōšonas tiseibom izdūta privileģija. Šei generalrevīzijas grōmota (1.—306 v. lp.) dolōs treģōs daļōs saskaņā ar vaivodistu (praesidatus) skaitu Livonijā: Cāsu, Pērnovas un Tērbatas vaivodistem. Grōmotas pyrēmā dāļa iraksteitas Viļakas, Gulbenes, Ludzas, Rēzeknes, Daugavpiļs, Cesvaines, Ļaudonas, Krystapiļs, Kūknese, Ērgļu, Pībolgas, Ropāžu, Madlienas, Vecmuižas, Dōles, Salaspiļs, Ikškiles, Lielvārdes, Aizkraukles, Trokomolas apģobolu (districtus), Cāsu piļsātas, Daugavgrīvas, Siguldas, Mālpīļs, Jaunpiļs, Jelgavas, Ventspīļs, Trikatas, Smiltenes, Raunas un Budenbrokas apģobolu muižiniku privileģijas (1.—173. v. lp.). Ūtrā daļā atsarūn Salacas, Limbāžu, Umurgas, Krimuldas, Turaidas, Mekes, Straupes, Gāles, Valmieras, Burtnieku, Rūjienas resp. Ērgemes apģobolu muižiniku privileģijas. (179.—254. lp.). Trešā daļā iraksteitas Alūksnes un Gaujienas ap-

³⁾ Mittheilungen aus dem Gebiete der Geschichte Liv-, Ehst. und Kurland's. Riga, III, 63.—91. lp.

gobolu muižinīku privileģijas (279.—282. v. lp.)⁴⁾ Rēzeknes apgobola muižinīku privileģijas īspistas 1898. g.⁵⁾

*3. «Specyfikacya Lennictw w Krolestwie Polskiem W-m X-stwie Litewskiem i inych Prowincyach tegoz Krolestwa, by-lych od 1515 do 1678.»

Šymā dokumentā nūrōdeitas 1601.—1685. g. lēņu tīseibu privileģijas uz Krystapiļs, Ludzas un Cesvaines pilīm un Gaujienas muižu Rūjienas apgobolā (XVIII, 84-c nrs).

*4. «Terra Regja Propter Benemeritus Cives Regni Poloniae Magnique Ducatus Lithuaniae consecrata alias Regestrum Bonorum Regalium Tam Hybernalium, quam Mensalium S-ae R-ae M-tis. Collectum Anno Domini 1758.» Te īvītōtas ari ziņas par kara nūdavam nu karaļa starostistem un muižom Latgolā (XVIII, 13. nrs).

*5. Summaryusz Kwarty y Hyberny z Starostw W-o X-a Litt-o z Inwentarzow Lustratorskich w R-u 1766 wyciągniony».

Te atsarūn ziņas par catūrtōs daļas nūdavu nu karaļu muižas īnōkumim Latgolā, kai ari ziņas par kara nūdavu (XVIII, 15-b nrs).

Šymā archivā konstateits, ka Pūlijas vaļsts kanceļjas grōmotōs vai tai sauktōs k r ũ ņ a m e t r i k a s g r ō m o t ō s ī r a k -steiti šāidi dokumenti:

*6. 1563. g. 14. augustā Leitovas lelkņazistes kanceļjā apstyprynōta Reigas katōļu bazneicas kapitula 1562. g. vēstule par Andreja Špila kooptaciju Reigas bazneicas kapitulā, kai ari tys, ka Špils kai Jōņa Minstera tīseibu montōtōjs lītōs Keipeņu muižas īnōkumus (M. 96; 158.—159. lp.).

*7. Karaļa Stefana Batorija 1582. g. 7. aprīļa akts, ar kuru karaļs atdūd Reigas Sv. Jākuba un Sv. Magdalenas bazneicas katōļu draudzes lītōšonai (M. 127; 30 v.—31. v. lp.).

*8. Tō poša karaļa 1582. g. 7. aprīļa akts par tū, ka 100 pūļu florinus, kurus ogrōk pēc senejō paroduma Reigas piļsōni kotru godu beja davuši Reigas archiveiskupa kurijai, kanonīkim un kapitulam, tagad jōdūd Sv. Jākuba katōļu bazneicas pravestam (M. 127; 31 v.—32 v. lp.).

✓ *9. 1583. g. 14. janvara privileģija, ar kuru Stefans Batorijs pišķir Mikeļam Suchodoļskam Viļakas starostisti. Privileģija pamatōta uz Suchodoļska nūpalmim, jo jys, byudams Cāsu komandants, beja atsitis moskovišu uzbrukumu. Mikeļs Sucho-

⁴⁾ Sk. Varšavas Zamoisku bibliotekas 1. nru.

⁵⁾ Историко-Юридические материалы, извлеченные из актовых книгъ губерній Витебской и Могилевской, хранящихся въ Центральномъ Архивѣ въ Витебскѣ. Витебскъ 1898. XXVII, 4. nrs.

doļskis starostisti dabōja litōšonā leidz nōvei ar visim pilei pīdarušim zemes gobolim (M. 129; 274.—274. v. lp.).

*10. Karaļa Stefana Batorija 1583. g. 25. jūnija akts par jezuitu koleģijas nūdybynōšonu Reigā. Saskaņā ar šū aktu koleģija sajēme Sv. Magdalenas klūsteri un Sv. Jākuba bazneicu ar visim tūs īpašumim, kai arī Reigas bazneicas kapitulam pīdarušū Kelera lauku, kas atsaroda pi Reigas myurim. Piļsātai vajadzēja atdūt atpakaļ tōs pīsovynōtūs dōrzus, kas ogrōk beja pīdarējuši Reigas kapitulam (M. 127; 367 v.—370 v. lp.).

*11. Tō poša karaļa 1585. g. privileģija, ar kuru jys pīšķir Mikeļam Korfam lēņu tīseibas uz Krystapili. Leidz ar tū karaļs apstyprynoj jō tīseibas uz vysom tom zemem, kas agrōk beja pīdarējušas pilei (M. 131; 70 v.—71. lp.)⁶⁾

*12. Pūlijas karaļa Sigismunda III 1589. g. 17. aprīļa akts, ar kuru karaļs apstyprynoj 1585. g. 10. aprīļa traktatu, saskaņā ar kuru Brandenburgas markgrafs Fridrichs īgyun nu dānim Kūrzemes veiskupiju. Veiskupiju ar vysom pilim, piļsātom, muižom u. t. t. markgrafs nūpērka par 30 000 daļderu uz hipotekas tīseibu pamata (M. 133; 328.—334. lp.)⁷⁾

*13. Karaļa Sigismunda III 1589. g. akts, ar kuru nūteic Raunas katōļu bazneicai atdūt Kukēnu pogostā 12 zemes gobolu leidz ar tur dzeivojušim zemnikim (M. 135; 674.—674 v. lp.).

*14. 1589. g. tō poša karaļa akts, ar kuru jys atdūd Smiltenes katōļu bazneicai mōju ar dōrzu Smiltē un zemi pi tōs ar nūsaukumu Pfafen Alicer, leidz ar zemnikim (M. 135; 674 v. lp.).

*15. Karaļa Sigismunda III 1589. g. akts par katōļu bazneicas īreikōšonu Rūjienā. Bazneicai atdūd blokum mōju, kur dzeivōja luterāņu mōceitōjs. Bez tam atdūd vēļ pi Rūjienas atsarūnušū Hermaņa muižu ar zemnikim, kai arī zemes gobolu, kur dzeivōja latvišu sludynōtōjs, un zvejniku Gaujienas apgobolā (M. 135; 675. lp.).

*16. 1589. g. karaļa akts, ar kuru Kūkneses katōļu bazneicai pīšķerti lauki Daugovas un Pērses krostūs kūpā ar zemnikim (M. 135; 675 v. lp.)⁸⁾

*17. Sigismunda III 1589. g. akts, ar kuru jys atdūd Vacūs Cāsu katōļu bazneicai storp citim īpašumim zemnikus ar tim zemes gobolim, kur jī dzeivoj (M. 135; 676.—676 v. lp.).

⁶⁾ Skot. 37. nru.

⁷⁾ Skot. Ossolineuma 8. nru.

⁸⁾ Skot. 30. nru.

*18. Tõ poša karaļa akts ar kuru jys dõvynoj Cāsu katõļu bazneicas kapitulam Krimuldā apgobolā Černkovas muižu, kas nazkod beja pīdarējuse Reigas katedralei (M. 135; 796.—796 v. lp.).

*19. Karaļa Sigismunda III 1591. g. 20. februara dõvynõjums Cāsu veiskupijai. Karaļš atdūd tai nakustamu ipašumu aiz Reigas piļsātas, kas palicis pēc medicinas doktora Frisnera nõves (M. 136; 113. v.—114. lp.).

*20. 1591. g. 15. juliļa privileģija, ar kuru Sigismunds III atdūd atpakaļ Cāsu veiskupam Vrangēļa muižu Triķatas apgobolā, pi kam aktā ir atsasaukts uz privileģiju, kuru pišķeiris Stefans Batorijs (M. 136; 240.—240. v. lpp.).

*21. Karaļa Sigismunda III 1591. g. 15. juliļa akts par tū, ka Mazsalacas draudze atsagrīž pi katõļu Bazneicas (M. 136; 240.—241. lp.).

*22. Tõ poša karaļa 1598. g. 9. novembra privileģija, ar kuru jys pišķir sovu dālu audzynõtõjam Jõņam Tysenhausenam Võrkovas un Cīmotēņu muižas Rēzeknes starostistē un Demčū, Bēržgaļa un Humeļa muižas un Cyrmas sādžu Ludzas starostistē. Šõs zemes Jõņš Tysenhausens sajēme valdeišonā leidz nõvei (M. 142; 216. lp.).

*23. Sigismunda III 1598. g. 17. decembra privileģija, ar kuru jys atdūd sova golma korūdznīkam Sebastījanam Sobeskam Rēzeknes starostisti. Sobeskis tū sajam myuža valdeišonā pēc starostas Mikeļa Buivida nõves. Sobeskam atdūd pili, muižas un vysas starostistē itylpstušõs zemes (M. 142; 218 v.—219. lp.).

*24. Karaļa Sigismunda III 1609. g. 4. augusta akts, kas apstyprnoj karaļa 1582. g. komisaru lāmumu. Ti, 1583. g. revidejūt Daugavpili, atroda, ka piļsātai napīteik zemes. Tõdēļ nūlēme pīgrīzt piļsātai 100 vloku zemes nu Leiksnas muižas un Liberta Ribindera zemem (M. 153; 112.—113 v. lp.).

*25. Karaļa 1613. g. 10. maja akts, ar kuru jys apstyprnoj 1611. g. nūtykušū Ursulas Krugerijas zemes gobola, kas atsarūn pi Daugovas aiz Reigas piļs, nūdūšonu Cāsu veiskupijai (M. 156; 33.—35. lp.).

*26. 1616. g. iroksts Pūlijas valsts kanceļjas grōmotõs, kas apstyprnoj Līvonijas mestra Valtera Pletenberga 1595. g. 18. septembra privileģiju. Šū privileģiju isnēdze Cāsu veiskups Oto Šenkings, un tei atsateice uz Nīnhofa muižu Burtnīku apgobolā ar visim pi tõs pīdarušim laukim, mōjom, mežim un zemnikim (M. 160; 22 v.—29. lp.).

*27. 1618. g. 28. julijā karaļa Sigismunda III apstyprnõts akts, ar kuru Sredzinskis atdūd Cāsu jezuitu rezidencei sovas

tīseibas uz Ugras, Ozolu un Bisnēnu muižom Ērgļu apgobolā (M. 159; 200.—201. lp.).⁹⁾

*28. Sigismunda III 1618. g. 16. decembra privileģija, ar kuru Viļakas starostisti atdūd rotmistram Andrejam Špilai. Tūjam pīšķir par kaujas nūpalnim myuža valdeīsonā pēc īprīkšējō starostas Feliksa Nevjarovska nōves (M. 163; 123 v.—124. lp.).

*29. Karaļa Sigismunda III 1620. g. 10. marta pīkrisšona, ka Jōņs un Marks Gdešinski atdūd Augstrozēs muižu Cāsu jezuitu misijai (M. 164; 7 v.—8 v. lp.).¹⁰⁾

*30. Sigismunda III 1621. g. 1. marta akts par tū, ka Kūknesēs katōļu bazneicai nūdūd laukus Daugovas un Pērsēs krostūs leīdz ar zemnīkim (M. 165; 230.—230 v. lp.).¹¹⁾

*31. Tō poša karaļa 1621. g. 12. marta pīkrisšona, ka Jōņs Zdanovskis un Jadvīga Koningesa nūdūd Cāsu jezuitim Kādes muižu Embūtes apgobolā (M. 165; 231. lp.).¹²⁾

*32. Sigismunda III 1621. g. 3. septembra pīkrisšona, ka Jadvīga Zdanovska atdūd Cāsu jezuitim Abdegača un Tunkuru muižas Embūtes apgobolā (M. 168, 228 v.—229. lp.).¹³⁾

*33. Sigismunda III 1621. g. 6. septembra pīkrisšona, ka Mōrtenš Zdanovskis nūdūd Cāsu jezuitim Kādes muižu Embūtes apgobolā (M. 168; 227 v.—228. lp.).¹⁴⁾

*34. Sigismunda III 1622. g. 13. septembra akts. Ar šū aktu karaļs atdūd Cāsu jezuitim īnōkumus nu Augstrozēs, Ungeru un Ozolu muižom, kas ogrōk beja pīdarējuši Juram Megdenam, Fabijanam Rozenam un Fraņčam Heīstam (M. 169; 98 v. lp.).¹⁵⁾

*35. Tō poša karaļa 1623. g. 14. janvāra akts, ar kuru jys apstyprnoj Rubenes vai Patkuļu muižas, Baltmuižas ar Sperna un Papena muižom Murānu apgobolā, Augstrozēs muižas Limbāžu apgobolā, Kūdumu muižas Straupes apgobolā un Abdegača, Kādes un Tunkuru muižu Embūtes apgobolā nūdūšonu Cāsu jezuitu rezidencei. Ogrōk šōs muižas beja pīdarējušas Patkuļu un Rozenu muižinīkim, bet jim tōs atjēme, jo jī palyka uzti-ceīgi luterāņu bazneicai (M. 169; 133.—134 v. lp.).¹⁶⁾

⁹⁾ Skot. 34. nru.

¹⁰⁾ Skot. 35. nru.

¹¹⁾ Skot. 16. nru.

¹²⁾ Skot. 32., 33. un 35. nru.

¹³⁾ Skot. 31. un 35. nru.

¹⁴⁾ Skot. 31. un 35. nru.

¹⁵⁾ Skot. 27. nru.

¹⁶⁾ Skot. 29., 31., 32. un 33. nru.

*36. 1623. g. privileģija, kurā karaļš Sigismunds III apstiprinājusi Mikeļa Korfa tīseības myužeigi valdeit Krystapili ar vysom pilei pīdarušom zemem. Privileģijā mynātas Krīvcīma, Sterbna, Asotes, Vipra, Bolanda, Konkena un Klazenapa muižas (M. 170; 131 v.—134. lp.).¹⁷⁾

*37. Sigismunda III 1623. g. 2. marta akts. Ar šū aktu karaļš atdūd Cāsu jezuitim divi zemes gobolus piļsātā, kas beja pīdarējuši luteranim; drēbnīkam Felīksam, Heinricham un Jōnam Ludmacheram, kai ari divi naapbyuvātus zemes gobolus (M. 170; 157 v.—158 v. lp.).

*38. Tō poša karaļa 1623. g. 4. maja akts, ar kuru jys atdūd Cāsu katōļu bazneicas kapitulam nakustamu īpašumu pi Ropāžu piļs, kū kaidreiz beja atjāmuši daži Reigas piļsātas luterani (M. 170; 204.—205. lp.).

✓ *39. 1626. g. 20. oktobra privileģija, ar kuru karaļš Sigismunds III atdūd Andrejam Stanislavam Sapehai Viļakas starostisti valdeišonā leidz nōvei par nūpaļnim valsts lobā (M. 175; 27 v.—28. lp.).

*40. 1635. g. 31. marta akts, ar kuru Smolenskas vaivods Aleksandrs Korvins Gonsevskis dōvynoj Daugavpiļs bazneicai Aulejas muižu. Tei pērcta nu Helija Ilgovska un atdōvynōta bazneicai myužeigā valdeišonā. Ar šū dōvynōjumu vaivods atzeimēja sovu uzvaru par zvīdru generalu Hornu pi Leiksnas 1626. godā (M. 178; 301.—303 v. lp.).¹⁸⁾

*41. 1644. g. Pūlijas valsts kancelejas grōmotōs īraksteits Samogitijas katedrales pravesta Pōvula Puzina protests ka nabejis tīseību sekularizeit Kūrzesmes vai Piļtenes veiskupiju (M. 190; 31.—32. lp.).¹⁹⁾

*42. Tymā pat godā Pūlijas valsts kancelejas grōmotōs īraksteita Cāsu veiskupa Oto šenkinga vēstule Samogitijas katedrales pravestam Pōvulam Puzinai atteiceibā uz bejušū Kūrzesmes veiskupiju. Tur veiskups izsoka uzskotu, ka Kūrzesmes hercogs Vilhelms ir Kūrzesmes veiskupijas īpašņiks uz hipotekas tīseību pamata (M. 190; 29 v.—31. lp.).²⁰⁾

*43. Pūlijas karaļa Jōņa Kazimira 1649. g. 13. novembra privileģija, saskaņā ar kuru Daugavpiļs starostisti sajam valdeišonā Frančes Golkovskis. Starostisti jam atdūd myuža valdeišonā pēc īpriķšējō starostas Jura Lidinhausena Volfa nō-

¹⁷⁾ Skot. 11. nru.

¹⁸⁾ Skot. Krakovas jezuitu kolegijas archiva 7. nru un Ossolineuma

28. nru.

¹⁹⁾ Skot. Ossolineuma 16. nru.

²⁰⁾ Ari 17. nru.

ves. Jaunajam starostai pārgāja pils ar tīsu, pilsāta, muižas un visas zemes Daugavpils starostistē (M. 191; 226.—227. lp.).

*44. Karaļa Jāņa Kazimira 1649. g. 15. novembra pārkrišona tam, ka Daugavpils starosta Frančs Goļkovskis sovas tiesības uz Daugavpils starostistes valdeišonu leidz nōvei atdūd Ginvitam Piotrovskam (M. 206; 113.—114. lp.).

*45. Tō poša karaļa 1649. g. 17. novembra pārkrišona, ka Daugavpils starosta Ginvits Piotrovskis sovas tiesības uz Daugavpils starostisti atdūd karaļa sardzes pulkvežam Fromholdam Lidinhausenam Volfam (M. 191; 228.—229. lp.).

*46. Karaļa Jāņa Kazimira 1667. g. 16. aprīļa deklaracija Livonijas muižinīkim, kuri kara laikā pazaudējuši sovas īpašumus, jo palykuši uzticeigi sovai tiecībai un Pūlijas valstei. Tim nu jim, kurim Pūlijas valsti vyspōri nav palicis zemes īpašumu, karaļs apsūlej pa 10 000 daļderu nu īnōkumim, kurus kotru godu īnas karaļa zemes. Tim, kas izmontoj karaļa vai cytu personu zemes, uz prišku, cikom Pūlijas valdeība nazīgdros cytu atolgōjumu, izdūs šūs zemu valdeišonai karaļa privileģijas (M. 206; 113.—114. lp.).

*47. Karaļa Jāņa Kazimira 1668. g. 12. marta akts, ar kuru apstyprynoj Daugavpils pilsātas tiesības. Karaļs apstyprynoj Stefana Batorija 1582. g. 25. marta privileģiju, ar kuru Daugavpilei beja pīškērtas Magdeburgas pilsātas tiesības (M. 206; 418 v.—422. lp.).²¹⁾

*48. Rūbežu nūteikšonas komisijas 1679. g. akts, ar kuru nūteikti rūbeži storp Daugavpils starostisti un Volfu zemi. Rūbežu nūteikšonu izdareja streida dēļ, kas beja izacēlis storp Daugavpils starostu Plateru un Lidinhausenim Volfim. 1678. godā seims Grodņā nūzeimōja komisarus, kuri jau nōkušā godā nūteice rūbežus. Rūbežu nūteikšonas aktā tī seiki apraksteiti, pi kam mynāti tymā laikā pastōvējušūs apdzēvōtūs vītu nūsaukumi, upu un azaru nūsaukumi u. t. t. Bez tam nūrōdeitas arī tōs zemes, kas vairs napīdar pilei, atsasaucūt uz karaļa privileģijom (M. 213; 489.—531. v. lp.).

*49. Pūlijas karaļa Jāņa III 1681. g. 2. jūnijā apstyprynōts leigums storp Jōni Kosu un Lidinhausenim Volfim. Indriķis Stanislavs, Jurs Frančs un Kazimirs Lidinhausenim Volfi atdūd Jōņam un Marianai Kosim Krōslovas mīstu leidz ar tam pīdarušom zemem, kai Grabenmuižu, Berkmuižu, Kombuļmuižu un Autumberi. Koss ar sīvu apsajam samoksōt Volfu

²¹⁾ Skot. Viļņas valsts archiva 14. nru.

porodus un izmaksot naudu dažaidom personam (M., 425. v. — 433. lp.).

*50. 1683. g. 20. februara komisijas akts, kuras uzdevums beja ierikot Latgolā katōļu bazneicas. Šei komisija dorbōjōs uz seima lāmumu pamata, kaidus 1678. g. pījēme Grodnā. Ar 1683. g. 20. februara aktu komisija uzlik Viļakas starostai pīnōkumu pastōvušōs kapleicas vītā uzcelt katōļu bazneicu un pi tōs skūlu un naspējņiku mōju. Komisija nūdola bazneicai zemi un pīškir dzymtļaudis. Aktā saceits, ka jo Viļakas starostistes idzeivōtōjim nabyus bazneicas, tod nabyus ari cereibas glōbt sovas dvēseles, un ka jī tagad pilyudzūts leidzeigi pogōnim ūzulus un līpas, kai ari nasūts zīdōjumus kopim (M. 294; 140 v. — 142 v. lp.).

*51. 1686. g. 19. oktobra komisijas akts, kuras uzdevums beja ierikot Latgolā katōļu bazneicas. Ar šū sovu aktu komisija uzlyka pīnōkumu Ludzas starostai 1687. g. uzceļt katōļu bazneicu Ludzā tamā vītā, kur ogrōk bejuse luterticeigūs bazneica, leidz ar skūlu un naspējņiku mōju. Nōkušā godā bazneicu vajadzēja uzceļt Slobodas sādžā. Ir ari tūs zemu saroksts, kas nūdūtas šom bazneicom (M. 215; 647 v. — 659 v. lp.). Šys akts jau ispīsts 1903. g.²²⁾

*52. 1712. g. 28. aprīļa akts, kurā Leitovas leiknazistes golma maršals Jezups Mnišeks aplīcynoj, ka jys sovam Viļakas starostistes pōrvaldņikam Jōņam Stebnickam nav devis nikaidu reikōjumu, pamatojūtīs uz kurim tys varātu traucēt katōļu bazneicas pravestu vai atjimt pādejam zemi. Ar šū pošu aktu Jezups Mnišeks dūd Inflantu veiskupam Šembekam tiseibas breivi reikōtīs Viļakas starostistē ar bazneicai pīškērtim īpašumim (M. 221; 296—298 lp.).²³⁾

*53. 1712. g. 30. aprīli Pūlijas karaļs Augusts II apstyp-rynoj Viļakas starostas Jezupa Mnišeka tō poša goda 26. un 28. aprīli raksteitōs 2 vēstules Livonijas veiskupam Krištopam Šembekam atteiceibā uz Viļakas katōļu draudzi (M. 221; 295.—296. lp.).²⁴⁾

*54. 1713. g. 12. februari karaļs Augusts II apstyp-rynoj aktu, saskaņā ar kuru Leitovas leiknazistes golma maršals atdūd sovas tiseibas uz Viļakas starostistes valdeišonu leidz nōvei Jurim Hylzenam un jō sīvai nu Šemelfenīku dzymtas (M. 221; 549.—551. lp.).

²²⁾ Историко-Юридические материалы. 1903. XXXI, 8. nrs.

²³⁾ Skot. 53. nru.

²⁴⁾ Skot. 52. nru.

*55. Divi akti, kurus 1726. g. 11. martā un 13. septembrī sastōdejuši Oto Ernests Rape un Anna Marija Višau. Ar šim aktim jī uz patronata tīseibu pamata dōvynoj sovūs īpašumūs Livonijas katōļu veiskupijai Vecpiļš un Lielilmājas bazneicas ar visim tom pīdarušim īpašumim, bez tam atdūd ari Kale-
necha un Karkel Ans sādžas (M. 224; 114.—118. lp.).

*56. Karaļš Augusts II 1727. g. 22. aprīlī apstyprynōja ogrōkōs Daugavpiļš katōļu bazneicas privileģijas uz Nider-
muižu. Daugavpiļš katōļu bazneicai beja privileģija uz šōs
muižas myuža valdeišonu. Karaļš, pamatojūtīs uz seima 1679.
un 1683. g. lāmumim, apstyprynōja bazneicas tīseibas, pi kam
Nidermuižu atdeve Daugavpiļš bazneicai myužeigā valdeišonā,
lai tur uzcaltu jaunu bazneicu (M. 224; 206 v. 208 v. lp.).

*57. 1736. g. 5. novembra dokuments, ar kuru Latgolas
vaivods un Daugavpiļš starosta Jōņš Ludvigs Platers nūdūd
sovas tīseibas uz Daugavpiļš starostistes valdeišonu sovam dā-
lam Konstantinam Plateram. Nūdūšona nūtyka ar karaļa
Augusta III atļōvi. 1736. g. 29. decembrī apstyprynōta Dau-
gavpiļš starostistes nūdūšona valdeišonā leidz nōvei Konstan-
tinam Plateram, pornasūt šōs tīseibas ari uz Jōņa Ludviga
Platera sīvu. Jaunajam starostai nūdeve piļš tīsu, kai ari piļ-
sātu ar vysom starostistes zemem (M. 225; 328 v.—331. lp.).

*58. Kūrzemes hercoga Jākuba akti. Pirmajā aktā her-
cogs dūd tīseibas treju godu laikā uzcelt Kuldigā katōļu baz-
neicu, kaidam nūlyukam pišķir 600 florīnu, zemi u. t. t. Ūtrā
aktā atļauts ar Jelgavas prefekturas leidzeklim uzcelt Jelgavā
katōļu bazneicu (nu kūka). Obi bazneicas ceļamas Samogiti-
jas veiskupa Jura Tyškeviča uzraudzeibā, kura pōrzynōšonā
atsarūn obi draudzes (M. 222; 301 v. — 304. lp.).

*59. Pūlijas karaļš Augusts III 1744. g. 3. novembrī ap-
styprynoj Jākubpiļš privileģijas. Ar šū 1670. g. 12. februārī
pišķērtū privileģiju Kūrzemes hercogs Jākubs ir devis Slobodai
Sēļpiļš apgobolā piļsātas tīseibas. Vālōk piļsāta daboj Jā-
kubpiļš nūsaukumu. Šymā dokumentā uzskaitētas privileģi-
jas, kaidas pišķērtas jaunōs piļsātas īdzeivōtōjim. Vasilija
Lelō ordena bazneickungim dūtas tīseibas uzcelt bazneicu,
kurā dīvalkolpōjumus nūturātu pēc greku-uniatu nūteikumim
(M. 102; 43 v. — 47. v. lp.).

*60. 1744. g. 22. novembra akts, ar kuru karaļš Augusts
III apstyprynoj Fraņča šādurska dōvynōjumu Malnovas baz-
neicai. F. šādurskis dūd nu sovas Malnovas muižas zemes
gobolu un 700 daļderu, lai uzturātu mīšionaru pi šōs katōļu
bazneicas. Aktā saceits, ka turīnes īdzeivōtōji prīstera tryu-
kuma dēļ palīkūts bez kristeibas un kristeigom pamōceibom,

kōdēļ tautā vēl naasūte izzuduse elku pilyugšona (M. 102; 202 v. lp.).

Šymā pošā archivā Pūlijas vaļsts asesoru tīsas grōmotōs īraksteiti sekojuši tīsas lāmumi:

*61. 1589. g. lāmums Cāsu veiskupa Oto Šenkinga litā ar Valteru Tysenhausenu. Veiskups syudzējōs, ka Tysenhausens jam ar varu atjēmis zemes pi Ropāžu piļs, kuras veiskupijai piškeiris karaļs Stefans Batorijs. Tīsa pīpraseja nu partim īsnēgt dokumentus, kas pīrōdeitu jūs tīseibas uz šim zemes gobolim (A. 42; 224. lp.).

*62. 1591. g. sprīdums Pūlijas vaļsts pōrstōva litā ar Reigas piļsātu. Vaļsts pōrstōvs īsnēdze syudzeibu par tū, ka Reigas piļsōni sareikōjuši tautas dumpi, īsalazuši Sv. Jākuba un Sv. Marijas Magdalenas katōļu bazneicōs, atjāmuši tōs jezuitim un vēl arvīnu nav tōs atdavuši atpakaļ, pi kam jī uzbrukuši bazneickungam, apgōzuši oltorus, aiznasuši svātūs bikerus u. t. t., kai ari atjāmuši jezuitim mōjas. Tīsa nūsprīde, ka Reigas piļsātai jōatdūd atpakaļ jezuitim vyss tys, kas jim atjimts un nūlaupeits, un jōatmoksoj nūdareitī zaudējumi (A. 45; 112.—114. v. lp.).²⁵⁾

*63. XVI g. s. beigōs pījimts lāmums Cāsu veiskupa Oto Šenkinga litā ar Jōni Pavlovsku. Veiskups syudzējōs, ka Pavlovskis pajēmis Valges muižu, kas pēc īpašnīka nōves asūte atdūta Cāsu katōļu bazneicas kapitulam. Tīsa šō vaicōjuma izlemšonu nūdeve Pūlijas seimam. (A. 47; 410. lp.).

*64. 1598. g. lāmums litā storp Cāsu veiskupu Oto Šenkingu un Limbāžu pravestu nu vīnas puses un Bērzaunes muižinīku Jōni Tysenhausenu nu ūtras puses. Veiskups un pravests syudzējōs par tū, ka apbruņōti Tysenhausena ļaudis dīvakolpōjuma laikā uzbrukuši Limbāžu katōļu bazneicai, izmatuši nu turīnes bazneicas pīdarumus un pošu bazneicu nūdavuši luterticeigūs mōceitōjam. Tīsa nūlēme uzdūt Pērnavas vaivodam nūzvārynōt Tysenhausenu, ka jys nav uzbrukumu sareikōjis un ka tys nūticis bez jō ziņas, kai ari uzdūt Tysenhausenam, lai jys nacaltu škēršļu veiskupam un Limbāžu katōļu draudzei jūs īpašumu valdeišonā (A. 53; 412. lp.).

*65. 1600. g. sprīdums Cāsu veiskupa litā ar Valteru Direnu. Veiskups, aizrōdeidams, ka Direns bez kaida pamata volda zemī sūplok veiskupa īpašumim pi Burtnīku azara, pretendēja uz šū zemes gobolu. Karaļa komisari atzyna, ka šys zemes gobols pīdar Direnam. Tīsa veiskupa apelaciju atstōja

²⁵⁾ Skot. Krakovas jezuitu kolegijas archiva 1. nru.

bez īvēreibas, atzeistūt zemi par Direna īpašumu (A. 58; 176 v. — 177 v. lp.).

*66. 1615. g. lēmums litā storp Kūkneses starostu Sigismundu Kazanovsku, Aleksandru Vigantu un Pīteri Modrževsku nu viņas puses un Reigas jezuitu koleģiju nu ūtras puses. Jezuiti syudzējōs, ka obi pādejī žemaitijas muižinīki pajāmuši daļu nu jezuitim pīdarušūs Pepolta un Pariņu muižu zemes. Lītas nūskaidrōšonai nūzeimōja specialu komisiju, bet muižinīki naīsaroda. Tīsa pīpraseja jūs īsarassōnu, pīdraudūt pretejā gadejumā ar sūdu (A. 70; 134.—136. v. lp.).

*67. 1615. g. lēmums Reigas jezuitu litā ar Reigas magistratu. Jezuiti syudzējōs, ka Reigas piļsōni jūs izdzynuši nu solas Daugovā, ka Blumentāla muižā piļsoni jim naļāunūts cērst kūkus un zvejōt zivis, ka jī aizlīguši jezuitim pōrbraukt Daugovu pi Valna solas. Jezuitu syudzeiba beidzās ar tū, ka Reigas piļsōni, naivārojūt valdeibas lēmumus, aizlīdz jim sareikōt divakolpōjumus katōļu bazneicōs. Tīsa nūlēme nūzeimōt sevišku komisiju, kas uz vītas nūskaidrōtu šū lītu (A. 70; 189 v. — 191 v. lp.).²⁶⁾

*68. 1619. g. sprīdums šamā pošā litā. Tīsas 1615. godā īcaltō komisija seiki izmeklēja šū lītu un atzyna Reigas jezuitu syudzeibas par dybynōtom. Īpasazynuse ar izmeklēšonas rezultatim, tīsa nūsprīde, ka Reigas piļsātai jōatjaunoj jezuitu tīseibas, pretejā gadejumā pīdraudūt ar sūdu (A. 75; 170 v. — 182. lp.).²⁷⁾

*69. 1621. g. lēmums Cāsu veiskupa Oto šenkinga litā ar Verneru Bēru. Veiskups pīpraseja nu pādejō, lai tys jam atdūtu zalta un sudobra bazneicas tārpus, kurus Vernera Bēra tāva brōļs, Aizputes pravests Ulrichs Bērs, pajēmis nu Kūrzesmes veiskupijas bazneicom un kuras pēc Ulricha Bēra nōves it kai pajēmis jō brōļs Jōņs Bērs, Vernera Bēra tāvs. Verners Bērs uzrōdeja Holšteinas hercoga kviti, ka jys sa-jēmis šūs bazneicas tārpus nu Sāmsalas veiskupijas prefekta atraites. Pēc hercoga nōves, kai aplicynōja Bērs, tārpi aizvasti uz Daniju. Tīsa pīpraseja, lai Verners Bērs sovu līceibu apstyprynōtu ar zvārastu (A. 81; 70.—72. lp.).

*70. 1646. g. sprīdums Rēzeknes un Ludzas katōļu bazneicas pravesta Hermana Henrika Meinera litā ar Rēzeknes starostu Hironimu Tysenhausenu. Pravests syudzējōs par starostu, ka tys ar varu atjēmis zemi Rēzeknes katōļu bazneicai, ka namoksoj bazneicai dasmytū daļu nu karaļa muižu īnōku-

²⁶⁾ Skot. 68. nru.

²⁷⁾ Skot. 67. nru.

mim un vyspōri nūdora vysaidas pōresteibas vōrdim un dor-
bīm. Tōlōk pravests nūrōda, ka Tysenhausens lelōku labvē-
leibu izrōda luterticeigūs un pareizticeigūs mōceitōjim. Tīsa
nūsprīde, ka starostai jōatleidyņoj zaudējumi, kaidus jys nū-
darejis Rēzeknes katōļu bazneicai (A. 104; 262.—263. v. lp.).²⁸⁾

*71. 1676. g. lāmums litā storp Cāsu kanonīku Jōni Ste-
fanu Andriškevicu nu vīnas puses un Rēzeknes starostu Juri
Tysenhausenu, Mikeli Voiteku un Samuēli Šadursku nu ūtras
puses. Kanonīks syudzīs par tū, ka jam īsarūnūt Rēzeknē, lai
pōrjīmtu bazneicas īpašumus un uzcaltu jaunu bazneicu,
Tysenhausens pīlicis vysas pyules, lai sajīmtu sovōs rūkōs
ogrōk bazneicai pīdarējušōs zemes ar dzymtļaudim. Tōs pīso-
vynōjis, jys tōs izlītōj sovā lobā, namoksoj bazneicai dasmytū
daļu nu starostistes īnōkumim, pīrunoj draudzi, lai ari tei na-
moksōtu, mūsynoju bazneicas dzymtļaudis napīldeit klaušu, sa-
saceļt u. t. t. 1675. g. 22. aprīlī, kad bazneickungs gatavōjis
dīvakolpōjumam, Voiteks un Šadurskis ar Tysenhausenu priķš-
golā uzbrukuši bazneicai, kas vēļ nav bejuse pīlneigi uzcalta.
Jī nūzōgējuši bolstus un ceļtni sagōzuši, bet oltoru izpūste-
juši. Tīsa nūzeimōja komisiju, kas izbrauktu uz Rēzekni, lai
tur uz vītas izdareitu izmeklēšonu, nūpratynōtu zam zvārasta
draudzes lūcekļus, sastōdūt par tū vysu aktu īsnēgšonai tīsā.
Pagaidom, lai nūdrūšynōtu īspēju izdareit dīvakolpōjumus
Rēzeknē un pasorgōtu tur dzeivojušūs, kai ari ībraukušūs baz-
neickungus, tīsa nūlēme, ka pret lykuma pōrkōpējim izaturēs
taipat kai pret nūzīdznīkim, kurim pīmāroj literae salvi con-
ductus (A. 118; 139.—142. lp.).²⁹⁾

*72. 1680. g. sprīdums Jelgavas pravesta Jura Ziberga
litā ar Kūrzesmes hercogu Jākubu un citīm. Zibergs syudzīs,
ka hercoga komisija aizslāguse un aizzeimugōjuse jō Subates
muižā katōļu bazneicu. Tīsa anulēja šōs komisijas lāmumu
(A. 122; 425 v. — 429 v. lp.).

*73. 1685. g. 17. janvara tīsas sprīdums Leivōnu muiži-
nīka Mikeļa Korfa litā ar Leivōnu katōļu bazneicas pravestu
Voiceku Petraševīcu. Ogrōkais Leivōnu muižas īpašnīks Leo-
nards Pacejs un jō sīva Regina beja pīškeirūši nu sovas mui-
žas zemī katōļu bazneicai Leivōnā. Tū ar sovu lāmumu beja
apstyprynōjis ari seims Grodņā 1678. godā. Bazneickungs Pet-
raševīcs syudzīs, ka jaunais Leivōnu muižas īpašnīks Korfs
naatzeistūt bazneicas tīseību uz šū zemī un izdorūt tur vysai-
das patvareibas. Bazneickungs roksta, ka gon pots Korfs ar

²⁸⁾ Skot. 71. nru.

²⁹⁾ Skot. 70. nru.

sovim ļaudim, gon arī jō starosta 1680. un 1681. g. vairōkkōrteigi uzbrukuši bazneicai un tōs pusmuižai, pīkovuši un aizvaduši cylvākus, aizvōkuši ražu. Tōļōk bazneickungs nūrōda, ka Korfs aizlīdzis sovim katōļticeigim dzymtcylvākim apmeklēt katōļu bazneicu, ka jys tūs spīž īt luterticeigūs bazneicā un tur syudzēt grākus, ka Korfs aizjēmis kopsātā kaidu āku un tū atdevis žeidam, kai arī pīrunōjis žaidu, lai tys aizdadznoj katōļu bazneicu, kū tys arī izdarejis u. t. t. Tīsa tūmār atzyna, ka šōs syudzeibas pret Korfu ir napamatōtas un izdūmōtas. Tymā pat laikā tīsa tūmār nūzeimōja komisiju, kurai vajadzēja izbraukt uz Leivōnim un nūzeimēt zemes gobolu nōkušajam bazneicas pīkšņīkam un jō paleigim. Tīsa arī nūlēme, ka Korfs, pamatojūtīs uz jus patronatus, stōdeitu pīškā Viļņas veiskupam dīvbejeigu un pīkšzeimeigu bazneickungu, kuru nūzeimōtu Leivōnā bazneickunga Petraševiča vītā (A. 125; 310.—316. lp.).

*74. 1688. g. 7. jūlija lāmums Līvonijas un Piļtenes veiskupa Nikolaja Pōplavska litā ar Kūrzesmes hercogu Kazimiru Fridrichu un Piļtenes apgobola muižīnikim. 1685. g. Pūlijas seims nūzeimōja sevišku komisiju, lai nūskaidrōtu pretenzijas, kaidas rodušōs storp Piļtenes veiskupu, hercogu un muižīnikim. Asesoru tīsas sēdē nūsaklauseja šōs komisijas protokolu. Pretenziju skaitā beja arī vaicōjums par veiskupa juridikciju un citi vaicōjumi, kas atsateice uz Piļtenes veiskupiju. 1688. g. 7. jūlijā tīsa šū lītu napaspēja skateit cauri un sprīdumu atlyka (A. 126; 147.—149. v. lp.).

*75. 1722. g. 16. janvara sprīdums litā storp Heronimu Mōli un jō sīvu Katri nu vīnas puses un Aglyunas, dominikanu rezidences, bazneickungu Franci Oskerku, Sofiju Sokolovsku un Aleksandru Mōli nu ūtras puses. Heronims un Katre Mōli lyudze, lai pretejō puse atleidzynōtu tīsas un cytus izdavumus, kaidi cālušīs sakarā ar dokumentu izgōdōšonu atteiceibā uz Rušyuna muižu, kai arī atleidzynōtu jīm nūdaireitūs zaudējumus. 1721. g. 4. oktobrī šū lītu izklauseja piļs tīsa Daugavpilī, kura atzyna, ka izdavumi par dokumentu sagōdōšonu gulstās vīnleidzeigi uz visim Rušyuna muižas īpašīnikim. Asesoru tīsa šū sprīdumu apstyprynōja (A. 136; 149 v. — 151 v. lp.).

*76. 1722. g. 10. februara lāmums Fraņča Oskerkas litā ar Rušyuna bazneicas pravestu Mikelī Longīnu. Oskerka syudzīs, ka bazneickungs nalykumeigi pīsovyņōjis jam, Oskerkai, pīdarušu zemes gobolu Bērnanu cīmā, īvōcūt nu tō ražu, kai arī izdzinis nu turīnes dzymtcylvāku. Bez tam sovā syudzeibā Oskerka nūrōda, ka jō Mušas muižā bazneickungs īvōcūt

ražu, cārtūt kūkus, pīkaunūt dzymtļaudis, pi kam vīnu nu tim sagivis un aizsyutejis uz žemaitiju. Tīsā pravests Longins paskaidrōja, ka zemes gobols Bērnānūs, uz kuru pretendej Oskerka, nūdūts Rušyuna bazneicai kūpā ar tim zemes gobolim, kurus 1708. g. 9. septembrī atdōvynōja Rušyunā, Ruskulūs, Bērnānūs un Biržkulovā ogrōkais īpašņiks Aleksandrs Sokolovskis un pēc jō Ontōns Sokolovskis. Tīsa pīpraseja, lai parti īsnāgtu dokumentus, kas pīrōdeitu jūs tīseibas uz apstreidamim zemes gobolim. Pagaidom zemes gobolu Bērnānūs atstōja pa vacam bazneicas īpašumā. Zaudējumi, kaidi Oskerkai nūdareiti ar bazneickunga pōrejū reiceibu, atleidzynomaji (A. 136; 124 v. — 126 v. lp.).³⁰⁾

*77. 1725. g. 26. janvara sprīdums šamā pošā litā. Nu tīsas sēdes protokola radzams, ka Oskerka īrūsynōjis litu ari pret Andriva Sokolovska bejušū sīvu Sofiju Rostovsku, kura litōja zemi Bērnānūs. Pamatojūtīs uz Oskerkas īsnāgtajim dokumentim, tīsa nūsprīde atjimt bazneickungam un Rostovskai tīseibas litōt zemi Bērnānūs, kuru tim ar visim agrōkajim pīdarumim vajadzēja atdūt atpakaļ Oskerkai, kai ari atleidznot jam zaudējumus (A. 137; 265.—269. lp.).³¹⁾

*78. 1725. g. 10. februara lāmums Pūlijas vaļsts un Leitovas lelknazistes interešu aizstōvu litā ar Daugavpiļs jezuitu kolegiju un katōļu draudzi. Kai radzams, tad storp jezuitu kolegiju un katōļu draudzi rodušīs pōrprotumi atteiceibā uz Aulejas muižas izmontōšonu. Lai nūskaidrōtu tīseibas, uz kuru pamata goreidznīceiba litoj muižu, vaļsts pōrstōvi īrūsynōja litu. Tīsā Daugavpiļs rezidences rektors Teofils Floks aizstōvēja jezuitu tīseibas. Daugavpiļs pravests kanonīks Andrivs Grafs atsasauce uz karaļa Sigismunda III 1631. g. privilegiju un komisijas, kuras uzdavums beja īreikōt katōļu bazneicas Latgolā, 1683. g. lāmumu. Ar šim obim dokumentim, kai jys paskaidrōja, tīseibas uz Aulejas muižas myužēigu vaļdeišonu pīškērtas tikai Daugavpiļs katōļu draudzes bazneicai. Tīsa pīpraseja dokumentu uzrōdeišonu. Leidz litas galeigai izsprīšsonai uzdeve Daugavpiļs starostai pōrjimt sovā zynōšonā Aulejas muižas pōrvaļdeišonu (A. 137; 291.—293. lp.).³²⁾

*79. 1727. g. 28. februara lāmums Rušyuna bazneicas pravesta Mikeļa Longina un Sokolovska litā ar Franci Oskerku atteiceibā uz zemes gobolu Bērnānūs. Tīsa nūzeimōja komisiju,

³⁰⁾ Skot. 77., 79. un 80. nru.

³¹⁾ Skot. 76., 79. un 80. nru.

³²⁾ Skot. Ossolineuma 34. un 35. nru.

kurai vajadzēja izbraukt uz vītas un nūskaidrēt lītu (A. 139; 136 v. — 139 v. lp.).³³⁾

*80. 1728. g. 27. februara spriedums tamā pošā lītā. Tīsa nūsaklauseja komisijas aktu atteiceībā uz apstreidamū zemes gobolu Bērnānūs. Uz šo akta pamata tīsa nūsprīde atdūt šū zemes gobolu Oskerkaī un bazneickungam Longinam uzlikt par pīnōkumu atleidzynōt jam nūdareitūs zaudējumus. Komisijas akts interesants arī tamā ziņā, ka tymā atrūnamas ziņas par Rušyuna, Eiskadu, Mušas un Vyšku muižom, Bērnānu, Dricņa, Madalānu, Rozevas, Ruskuļu un Skutališku cimim un Buivāna vīnsātu (A. 139; 184.—187. v. lp.).³⁴⁾

*81. 1728. g. 27. februara lāmums Viļakas starostas Jōņa Hilzena lītā ar Mikeli Oskerku. Starosta syudzīs, ka Oskerka patvareigi pajēmis zemi, azaru un mežu, kas pīdarūt jam, Hilzenam, Bizas pusmuižā, un pīvinōjis tū sovai Mušas muižai. Tīsa nūzeimōja komisarus, lai tī izbrauktu uz vītas un nūteiktu rūbežus storp Bizas pusmuižu un Mušas muižu (A. 139; 187. v. — 189. lp.).

*82. 1730. g. 27. janvara spriedums Krištopa un Felicianas Ryku lītā ar Jōni un Ludvigu Kryvcim. Ryki syudzīs, ka Kryvcu tāvs bez kaidom tīseibom sajēmis Taudejānu muižu. Syudzātōji atsasauc uz karaļa Augusta II 1720. g. 23. decembra privilegiju, kas jim dūdute lēņu tīseibas uz šū muižu. 1724. g. 23. decembrī tīsa Kryvcu naišarassōnas dēļ aizmuguriski nūsprīde atdūt muižu Rykim. Kad komisari izbrauce uz vītas, lai izpīldeitu spriedumu, Kryvci ar irūčim rūkōs aizstōvēja muižu un naatdeve tū. Kryvci īsnēdze asesoru tīsai 1713. g. 16. marta privilegiju, kas lēņu tīseibas uz Taudejānu muižu pīškir Kryvcim. Tai kai pēc vospōrejim nūteikumim beja aizlīgts lyugt un izdūt privilegijas atteiceībā uz tīm zemes īpašumim, uz kurim privilegijas jau izdūtas, tad tīsa anulēja Ryku privilegiju (A. 138; 580 v. — 581 v. lp.).

*83. 1730. g. 27. janvara spriedums Jōņa un jō sīvas Joanas Ryku lītā ar Bēržgaļa muižas īpašnikim: Sofiju Rostovsku un jōs dālim — Franči un Benediktu Sokolovskim. Sokolovsku tāvs aizjēmis nu Rykim 400 daļderu, ikilōjūt par tū sovu Bēržgaļa muižu. Nasaverūt uz tū, ka muiža ikilōta, maņtinīki pōrdavuši tai pīdarušu Madalānu sādžu Oskerkim. Ryki šaidā reiceībā saskateja sovu interešu aizskōršonu un grīzēs tīsā ar lyugumu anuleit šū pōrdūšonas aktu un pīsprīst jim 400 daļderu leidz ar vysu nūdareitūs zaudējumu atleidzeibu.

³³⁾ Skot. 76., 77., 79. un 80. nru.

³⁴⁾ Skot. 76., 77., 79. un 80. nru.

Pādejū ari uzdeve izdareit, nasaverūt ni uz kaidim ībyldumim nu Oskerkas puses (A. 138; 588.—590. lp.).

*84. 1730. g. 3. februara sprīdums Rušyuna bazneicas pravesta Jōņa Šostakovska un Bēržgaļa muižas īpašniku — Jōņa un Joannas Ryku litā ar Mikeli Oskerku. Šostakovskis un Ryki syudzīs par Mikeli Oskerku, ka jys, salasejis apmāram syntu bruņōtu veiru, īsalauzis Bērnanu teirumā, kas pīdarējis Jaunrušyuna bazneicai un Rykim. Oskerka nūlomōjis tur atsārnušū bazneickungu Dombrovsku, divi reizes uz jū izšōvis, pīkovis kolpōtōjus un cytus cylvākus, aizvedis ražu, zyrgus, lauksaimniceibas reikus u. t. t. Tīsa atzyna Oskerku par vaineigu un nūsprīde, ka jam jōatleidzynoju visi zaudējumi, kaidi cālušīs sakarā ar jō reiceibu, pīdraudūt jū izraideit nu jō īpašumim (bannitio). (A. 138; 583 v. — 586. lp.)³⁵⁾

*85. 1730. g. 3. februara sprīdums Rušyuna bazneicas pravesta Jōņa Šostakovska litā ar Rušyuna muižas īpašniku Fraņci Oskerku. Bazneickungs syudzīs, ka Oskerka aizturūt un namoksojūt bazneicai dasmytū daļu nu sovas muižas īnōkumim. Oskerkai tū vajadzējis moksōt uz Rušyuna muižas agrōkō īpašnika testamenta pamata, par kū jau pastōvūt asesoru tīsas sprīdums. Asesoru tīsa 1730. g. 3. februārī uzlyka Oskerkai sūdu — 240 grivnas par jōs ogrōkō sprīduma naizpīldeišonu. Tīsa nūlēme, ka gadejumā, jo Oskerka nasamoksōs uzlyktū sūdu, bazneicai nūdareitūs zaudējumus un tīsas izdavumus, jū izraideis nu muižas (bannitio). (A. 138; 582.—583. v. lp.)³⁶⁾

*86. 1730. g. 3. februara sprīdums tamā pošā litā. Jaunrušyuna bazneicas pravests Jōņs Šostakovskis un Jōņs Ryks ar sovu sīvu īrūsynoja litu pret Jōni Soltanu, Juri Fraņci Geruļsku un Mikeli Veisenhofu, kuri beja komisari pi litas nūskaidrōšonas par apstreidamū zemi Bērnanūs. Šostakovskis un Ryki syudzīs par komisaru reiceibu. Tīsa atcēle sovu 1728. g. 27. februara sprīdumu, leidz ar tū atzeistūt, ka šys sprīdums bejis pamatōts uz komisaru napareizū reiceibu, kad jī izbrauce uz vītas nūskaidrōt litas apstōkļus. Tōdēļ ari tīsa nūlēme pīdzeit nu šom personom par lobu cītušajim un valstei vysus procesa izdavumus, kaidi cālušīs šūs komisaru reiceibas dēļ (A. 138; 586 v. — 588. lp.)³⁷⁾

*87. 1730. g. 9. februara lāmums kapteina Jezupa Vereščinska un jō sīvas Annas Gertrudes litā ar jōs brōlim: Ontōnu, Jōni un Benediktu Šadurskim. Vereščinski syudzīs par

³⁵⁾ Skot. 85. un 86. nru.

³⁶⁾ Skot. 84. un 86. nru.

³⁷⁾ Skot. 84. un 85. nru.

šadurskim, ka tī vysu laiku, sōcūt ar XVII g. s., naivārojūts un pōrkōpūts Rāznas un Dyuzgola muižu rūbežus. Taipat jī syudzīs par vysaidom patvareibom, kaidas izdorūts šadurski. Sakarā ar šom syudzeibom asesoru tīsai atsyuteitī nu Daugavpilš tīsas vasali 6 sējumi materialu un sarakstes atteiceibā uz šom litom. Eiss savylkums atrūnams asesoru tīsas sēdes 1730. g. 9. februara protokolā. Šys protokols snādz spylgtu naideigūs partu sovstarpejūs atteiceibu ainu. Te atrūnam rūbežēļu uzaršonu, dokumentu, kas pīrōda rūbežus, iznycynōšonu, zemes, ražas u. t. t. atjimšonu. Kildā īraun ari dzymtļaudis, jīm lik napatīsi zvērēt, jūs uzmysynoj nūgalynōt kaiņiņu muižiniķu vai ari tūs apbruņoj, lai uzbruktu jō īpašumim. Bez šom XVII un XVIII g. s. sadzeives ainom protokolā nūrōdeita vasala rynda XVI—XVIII g. s. dokumentu, kas nūsoka īpašuma tīseibas uz Rāznas muižu, Dyuzgolu, Lelū Dyuzgolu un Ramlenmuižu, kai ari nūsprauž tūs rūbežus (A. 138; 592 v. — 604. lp.).

*88. 1730. g. 10. februāra sprīdums Mikeļa Sapehas lītā ar Simonu un Aleksandru Rykim. Sapeha gribēja realizeit sovas tīseibas uz Stružānu un Drycānu muižom, atsasaucūt uz Pūlijas karaļa Augusta II 1724. g. 23. decembrī izdūtū privileģiju. Tīsā Ryki uzrōdeja 1568. g. 20. septembra privileģiju, ar kuru karaļš Sigismunds Augusts pīškeiris šos muižas Ernestam Rykam myuža valdeišonā par jō nūpalnim. Leidz ar šū privileģiju jī īsnēdze ari karaļa Augusta II 1727. g. 26. aprīļa privileģiju, kas apstyprynoj šū pyrmū privileģiju. Tīsa nūsprīde anuleit privileģiju, kas izdūta Mikeļam Sapehai. Bez tam tīsa īvārōja Ryku lyugumu pīškērt jīm valdeišonas tīseibas uz myužeigim laikim atteiceibā uz Stružānu un Drycānu muižom. Šymā gadejumā tīsa pamatōjōs uz Leitovas statutu, kas atzyna, ka tys, kas nūpērcis zemi karaļa Sigismunda Augusta laikā un tū valdejis, volda tū uz myužeigim laikim (A. 138; 590.—592. v. lp.).

*89. 1739. g. 28. janvāra lāmums Rēzeknes bazneicas pravesta Jōņa Šostakovska lītā ar Rēzeknes starostu Mikeli Korfu. Pravests syudzīs, ka Rēzeknes starosta patvareigi pajēmis bazneicai pīdarušū zemi. Karaļa komisari 1582. g. revizijā nūdavuši Rēzeknes bazneicai Cyskodas desmitņiceibu (diesiātek Ciskadzki) 3 vloku plateibā. Katōļu bazneicu īreikōšonas komisija, kas dorbōjusēs uz seima 1678. g. Grodņā pījimtūs lāmumu pamata, apstyprynōjuse bazneicas tīseibas uz šū zemes gobolu un tur dzeivojušim dzymtļaudim. Bez tam komisija pīškeiruse vēļ nu Rēzeknes starostistes zemes Rēzeknes pīlētā apdzeivōtūs laukumūs un šņūrēs vīnu ostoitū daļu vlokas,

kai arī zemes gobolu ar nūsaukumu Popovo pole. Tīsa nūzeimōja komisiju, kas izbrauktu uz Rēzekni, apskateitu uz vītas apstredīdamūs zemes gobolus un nūdūtu šamā lītā sovu slēdzīni (A. 140; 690.—693. lp.).

II

Finanču pōrvaļdes archivā (Archiwum Skarbowe) sameklejami šaidi materiali:

1. «Rewizya Inflantska anni 1599». (XLVI nūdaļa, 1. grōmota.) Šei grōmota ir karaļa piļu revīzijas rezultats Livonijā 1599. g. Revīziju izdareja seima 1598. g. nūzeimōtī komisari. Grōmotā atsarūn Ludzas, Vainižu, Salaspīls, Lielvārdes, Kūkneses, Aizkraukles, Rēzeknes un Daugavpīls piļu lustrācijas. Lustracijā nūrōdeiti piļu īpašumu rūbeži un apraksteits piļu stōvūklis. Snāgti arī piļsātu, muižu un cytu apdzeivōtūs vītu aproksti, kai arī nūrōdeiti zemnīki, kas apdzeivoj pilim pīdarūšs zemes gobolus. Atrūnami mežu, azaru un cytu piļu īnōkumu olūtu aproksti. Apraksteiti arī tī zemes goboli, kas nu piļs pōrgōjuši privatu personu īpašumā, atsasaucūt uz tom privileģijom, uz kuru pamata tōs tagad volda par šim nakustamim īpašumim.³⁸⁾ Daļa nu šōs revīzijas, un prūti, Rēzeknes starostistes lustrācija publiceita 1898. g.³⁹⁾ Ludzas starostistes lustrācija publiceita 1900. g.⁴⁰⁾ Vyša Livonijas revīzija publiceita un īznōkuse atseviškā grōmotā 1915. g.⁴¹⁾

2. 1582.—1587. g. Turaidas starostistes īnōkumu saroksti, kas globojās archivā (I, 64. nrs) ar nūsaukumu: «Līdzba z prowentow zamku Jego Krol. Mczy Treidanskiego ex anno 82... in mense juli die 22» (869.—888. lp.); «Līdzba s prowentow zamku I. K. M. Treidanskiego za rok 83, ode dnia 22 juny do dnia 22 w temze mieszączu w roku przisłem 84» (889.—909. lp.); «Līdzba s prowentow zamku I. K. M. Treidanskiego za rok 84, ode dnia 22 juny do dnia 22 w tem ze mieszączu w roku przisłem 85» (910.—931. lp.); «Regestr prowentow zamku I. K. M. Treidanskiego za rok 85, ode dnia 21 juny do dnia tegos miessiącza w roku przisłym» (932.—964. lp.); «Regestr prowentow zamku I. K. M. Trei-

³⁸⁾ Skot. Krasīnsku bibliotēkas 3. nru.

³⁹⁾ Историко-Юридическіе матеріалы. 1898. XXVII, 7. nrs.

⁴⁰⁾ Н. Бляшевскій: Матеріалы по исторіи Прибалтійскаго края, хранящіяся въ архивѣ б. Финансоваго Управленія царства Польскаго. «Труды Десятаго Археологическаго сѣзда въ Ригѣ. 1896». Москва 1900. III, 79.—91. lp.

⁴¹⁾ Izdeve J. Jakubowski, J. Kordzikowski: Polska XVI wieku. XIII. Inflanty 1. Warszawa 1915.

danskiego za rok 1586, ode dnia 21 july do dnia tegosz mieszacza w roku 87» (965.—998. lp.).

3. 1585.—1589. g. Turaidas starostistes inōkumu un izdavumu kūpejais pōrskots: «Summarius rationis cum generoso domino Petro Stabrowszki, capitaneo Treidanensi, ex proven-tibus capitaneatus eiusdem annorum 2, videlicet a. 1585—1586 a die 21 julij ad diem similem terminatorum» (LIV, Nr. 19, 218.—234. lp.).

4. 1588. g. Cāsu aprinķa nūdūkļu saroksts (I, 64 nrs).

5. 1587. g. Livonijas starostistu syuteitōs labeibas saroksts: «Regester pzichodu zboza roznego od ich mczi panow starast inflanskich w roku 1587.» (I, Nr. 64, 658.—660. lp.).

6. 1587. g. Livonijas kavaleristu patārātōs labeibas saroksts: «Registr rozdania zboza roznego ich mczu pānom zolnierzom ieznym w blakauzie przess mnie Sebestiana Krā-piowskiego, szarfarza Kr. Iego Mczi na miesziacz, ktori szie poczal od lutego 12 dnia, a skonczil szie marta 12 dnia w roku 87» (I, Nr. 64, 650.—657. un 641.—649. lp.).

III

Senejūs aktu archivā (Archiwum Akt Dawnych), kura pamatā lykti bejuši Varšavas generalgubernatora un cytu gubernu istōžu archivi, naizadeve atrast dokumentus, kas at-sateiktu uz Latviju.

IV

Varšavas universitates bibliotekas rūk-rokstu nūdaļā (Biblioteka Uniwersytetu Warszawskiego) atrosti šaidi materiali:

1. «Catalogus Jesuitarum Polonorum ab Anno 1586 ad 1771» (Lat. Q. IV. 138. Z.). Šymā jezuitu sarokstā uzrōdeiti jūs vōrdi uzvōrdi, vacums, apgobols, nu kura cālušis, īsastōšonas laiks ordenā un mēršonas laiks. Vairōk kai trejs ar pusi tyukstūšas garajā jezuitu sarokstā ir tikai 8 Livonijas īmitniki: Brandonijs Budentals, Ernests Goes, Fridrichs Dikers, Teodors Lvensteins, Jōns Patils, Karuļs Podvinskis, Jōns Stubingiuss un Lavrentijs Terbers. Goes cēlis nu Kūrzesmes. Jezuitu ordenī jī īsastōjuši 1594.—1666. g. Atteiceibā uz Patilu ir atzeime par jō izslēgšonu nu ordena.

2. XVI g. s. rūkroksts par Livoniju: «Xiēga o Inflanciech». (Rōzn. F. IV. 144). Šai grōmotai apakšvērsroksts: «Judicium Retcy Doctoris Medicinae et Astronomiae peritissimi de Elec-

tione Regum Poloniae facta, post obituum Regis Sigismundi Augusti 1572 die 7 July». (1.—104. lp.). Nu autora pīzeimem grōmotas veļtejumā (1. lp.) radzams, ka jys tū isōcis raksteit Pūlijas karaļa Heinriča valdeišonas laikā un nūbeidzis pi Stefana Batorija. Grōmotas sōkumā ir eiss Livonijas apvydu, piļu un piļsātu apskots (2.—8. lp.). Tōļok grōmota sastōv nu dokumentu nūrokstiīm (8 v. — 104. lp.), kas atsateic uz Livonijas pīvinōšonu Leitovas lelknazistei un Pūlijai 1559.—1569. g. Kai radzams, tod grōmotas autors teiši grib apgaismōt šū jautōjumu. Grōmotu nūbeidzūt, jys roksta: «Inflanty nam y Wielkiemu X. Litewskiemu wczinili».

3. 1518.—1617. g. Aleksandra, Jōņa-Heronima un Jōņa-Karuļa Chodkeviču korespondence (Pol. F. IV. 181). Nūrokstu kūpōjumā 230 lopus.

4. 1573.—1599. Jōņa Karuļa Chodkeviča korespondence (Ari, 188). Nūrokstu kūpōjumā 78 lopus.

5. 1573.—1608. g. Jōņa Karuļa Chodkeviča korespondence (Ari, 189). Nūrokstu kūpōjumā 116 lopus.

Pyrmajā un trešajā kūpōjumā atsarūn Jōņa-Heronima un Jōņa-Karuļa Chodkeviču korespondence, kas atsateic uz Livonijas litom tymā laikā, kad Chodkeviči beja Livonijas administratori.

6. «Formula Regiminis et alia Jura Privilegia Ducatus Curlandiae et Semigalliae ac Livoniae Tum Districtus Piltensis atque Episcopatus Curoniensis». (Lat. F. IV. Z.). šūs dokumentu nūrokstu kūpōjumu (1.—93. lp.) sastōdeja XVII g. s. ūtrā pusē Pūlijas vaļsts metrikas pōrziņš Stefans Hankevičs. Kūpōjums sōcās ar Pūlijas karaļa Sigismunda Augusta 1561. g. privilegiju Livonijas idzeivōtōjim. Tōļok sekoj nūteikumi par Kūrzesmes un Zemgales hercogistes vaļsts ikōrtu, kas sastōdeita, pīsadolūt karaliskai komisijai, un publiceita Jelgovā 1617. g. 18. martā, un karaļa Sigismunda III dekrets par lēņu tīseibu atjimšonu Kūrzesmes hercogam Vilhelmam. Tōļok īvītōti lykumi par lēņu tīseibom Livonijā un archiveiskupa Silvestra privilegija, kū jys deve sovim vasalim. Dokumentu krōjums beidzās ar goreidznīceibas un bruninīceibas 1509. g. kūpeju lāmumu atteiceibā uz aizbāgušūs dzymtļaužu atpakaļ atdūšonu.

7. Kūrzesmes kanclera Melchiora Felkersama Dancigas dīnas grōmota, kuru jys sarakstejis pi mīra nūslēgšonas Olivā 1660. g. (Niem. F. IV. 127). Šam dokumentam ir 31 lopa.

8. Kūrzesmes komisijas dīnas grōmota Grodņas seima 1726. goda lāmumim (Pol. F. IV. 88). Satur 46 lopus.

9. 1731. g. ceremonijas aproksts, ar kaidu Kūrzemes hercogs klīva par Pūlijas karaļa vasali. Dokuments saucās «*Ceremoniae circa homagium ducis Kurlandiae 1731*». (Lat. F. IV. 157. z.).

10. 1735.—1745. g. dažāda korespondence atteiceībā uz Kūrzemi. Šīs korespondences kūpējums saucās: «*Księga różnych ekspedycyj dotyczących Kurlandji 1735—45*». (Róz. F. IV. 139).

11. Pūlijas senata 1758. g. lāmums par karaļa Augusta III dāla Karuļa īceļšonu par Kūrzemes hercogu (Pol. F. IV. 41).⁴²⁾

V

Krasinsku bibliotekā (Biblioteka Ordynacji Krasiejskich) Varšavā atrosti šādi archivu materiali:

1. 1557.—1571. g. vēsturiskūs materialu kūpējumus (globojās ar 700 nru), ar nūsaukumu «*Acta Livonica*». (1.—365. lp.). Storp šim vēstures literaturā pazeistamim materialim īvitōta eisa Livonijas nūtykumu chronika laikā nu 1558. leidz 1571. g.

2. 1562.—1582. g. Pūlijas karaļa sudobrlītu saroksts (110. nrs). Storp tim atsaroda arī tūs sudobrlītu saroksts, kuras karalis Stefans Batorijs devis Livonijas katōļu bazneicom 1582. g. sarokstu tō poša goda 6. decembrī sastōdejis Pūlijas valsts un Leitovas lelkņazistes golma montu pōrziņš Mladzejevskis. Nu saroksta radzams, ka sudobrlītas syuteitas Cāsu katedralei, Reigas, Kūkneses un Rembergas bazneicom. Šōs sudobrlītas beja napīcīšamas dīvkolpōjumim (28.—29. v. lp.).

3. «*Anno Domini 1599. Revisio Privilegiorum Nobilitatis Civitatum et Incolarum Ultra Dunen in Livonia Ducatus...*» (3177. nrs). Šei grōmota ir nūrokstu kūpējums (1.—9. + 1.—110. lp.) 1599. g. revizijas dokumentim. Reviziju izdareja seima 1598. g. nūzeimātī komisari. Revizijā pōrbaudeja dokumentus, kas muižinīkim deve tīseibas uz nakustamim īpašūmim Livonijā. Dokumentu sakūpējums sōcās ar Livonijas konstituciju, kū sastōdejuši komisari: «*Ordinatio Livoniae a generalibus Commissarijs... facta et publicata die 4 Octobris A-no D-ni. 1599*». (2.—3. lp.). Tōļōk sekoj archīveiskupa J. D. Solikovska ziņōjums ar vysas revizijas gaitas aprokstu (4.—9. lp.). Sovā ziņōjumā Solikovskis vysu Livoniju sadola trejūs apgobolūs: Letlandia, Curlandia un Estonia. Jys roksta: «*Let-*

⁴²⁾ Skot. Pūlijas zynōtņu akademijas bibliotekas 8. nru.

torum oppida et arces Rex Poloniae possidet. Curlandia Gott-
hardi Ultimi Magistri heraedibus veluti Ducibus, Vasallis tam-
men Regni, Magni Ducatus Lithuaniae paret...» (5. lp.). Nō-
kušā grōmotas daļā (1.—110. lp.) ir tūs privileģiju aproksts,
pamatojūtīs uz kurom, muižinīki vaļdeja zemi. Šei grōmotas daļa
sōcās ar nūdalejumu «Nobilitas Livonica» (1.—4. lp.). Tū
sastōdejis Bērzaunes muižinīks Jōns Tysenhausens, un tyš sa-
tur eisu Livonijas muižinīku privileģiju aprokstu. Grōmotas
pōrejā daļā uzskaitēiti visi muižinīki, kurim pīdarēja zeme ty-
mā Livonijas daļā, kas atsarūn uz zīmelim nu Daugovas. At-
teiceibā uz kotru muižinīku uzrōdeiti dokumenti, balstūtīs
uz kurim jam ir tīseibas uz uzskaitēitim zemes īpašumim. Šōs
ziņas snāgtas pa vaivodistem. Cāsu vaivodistē (palatinatus)
tōs sakōrtōtas sekūšā kōrteibā: Cāsu, Kūkneses un Siguldas
starostistes (capitaneatus), Cesvaines apgobols (districtus),
Rēzeknes, Daugavpiļš, Gulbenes, Daugavgrīvas un Aizkraukles
starostistes (5.—40. lp.). Tam sekoj privileģiju aproksts attei-
ceibā uz muižom (ex minutioribus bonis) Cāsu vaivodistē:
Madlīnas apgobolā, Krystapiļš vaļsts (regijs) apgobolā, Smilte-
nes vaļsts apgobolā un Trikatas, Ļaudonas, Ludzas, Suntažu,
Mōlpiļš, Nītaures, Pībolgas, Budenbrokas, Gaujas, Dzērbenes,
Lelvōrdes, Solaspiļš, Ikškiles, Bērzaunes, Ērgļu, Lugažu un
Ērgemes apgobolūs (40 v.—73 v. lp.). Tōļōk uzskaitēitas mui-
žinīku privileģijas latvišu zemēs Pērnovas vaivodistē, un prū-
ti: Turaidas, Limbažu un Krimuldas starostistes (82 v.—87.,
88. v.—91. lp.). Muižas (ex minutioribus bonis) beja Burtnīku
Mozsalacas, Umurgas, Rūjenas, Salacas, Straupes, Gāles, Val-
mīras, Mekes un Ungurpiļš apgobolūs (91 v.—96., 98.—103.,
104 v.—110. lp.).⁴³⁾

Nu 1599. g. privileģiju revīzijas publiceiti materiali, kas
atsateic uz Rēzeknes starostisti. Materiali publiceiti 1898. g.
nu Iroksta, kaidis izdareits Polockas zemes tīsas grōmotōs.⁴⁴⁾

4. Seimiku instrukciju un lāmumu sakūpōjuma ūtrais sē-
jums, 1719.—1792. g., ar nūsaukumu «Instrukcyje i Lauda sej-
mikowe» (Nr. 4061). Tymā 1721. g. Livonijas instrukcijas iz-
roksts (7. lp.). Tei atsateic uz 126 000 zlotu izmoksu nu Pūli-
jas vaļsts sumom tim Livonijas trimdinīkim Zīmeļu kara laikā,
kas pazaudējuši sovus dzymts īpašumus.

⁴³⁾ Skot. Finanču porvaļdes archīva 1. nru un Varšavas Zamoisku
bibliotekas 1. nru.

⁴⁴⁾ Историко-Юридические материалы. 1898. XVII, 5. nrs.

VI

Zamoisku bibliotekā (Biblioteka Ordynacji Zamojskiej) Varšavā storp atteiceigō laikmeta dokumentim atrosti sekojūši:

1. XVI g. s. dokumentu kūpējums ar nūsaukumu: «Przywileje Szlachty Inflanckiej». (Globojās ar Nr. 1174.). Tys satur atsevišķus Livonijas muižiniku privileģiju originalus un nūrokstus, uz kuru pamata jī vaļdeja par sovom muižom (1.—596. lp.).⁴⁵⁾

2. Reigas piļsātas 1584. g. instrukcija komisarim un personom, kas syuteitas uz seimu. Tei atsarūn kroōjumā «Instrukcyje posłom i komisarzom od m. Gdańska, Rygi...» (Nr. 1771. pīvīnōts pi Nr. 1809.).

3. XVII g. s. saraksteitais privileģiju krōjums, kaidas Reigas piļsātai pišķeiris karaļs Stefans Batorijs (Nr. 1170.). Krōjuma vērsroksts: «Privilegien, so der König Stephanus, König in Pohlen der Stadt Riga gegeben» (1.—142. lp.).

*4. 1768.—1853. g. bernardinu bazneickungu dokumentu nūrokstu krōjums: «X. X. Bernardynów, Kopiaryusz zarządzeń wizytatorów, prowincjałów, biskupów, Konsistorzy, dzienkarnów, gubernatorów... 1768—1853». (Nr. 1804). Nu šim dokumentim divi atsateic uz katōļu Bazneicas vēsturi Latvijā. Pirmsais nu tim — Inflantu vēiskupa Jōņa Kosakovska 1797. g. 10./21. novembra vēstules nūroksts par tū, ka dažas personas nu katōļu goreidzniceibas vyda pōrkōpušas zvārastu (160. lp.). Ūtrs dokuments — Vysuaugstōkōs 1839. g. 6. janvara pavēles nūroksts par tū, lai katōļu goreidznīki naapspīstu jūs īpašumūs dzeivōjušūs pareizticeigūs dzymtļaudis. (343.—343. v. lp.).

VII

Varšavā, apmeklējūt antikvariatus un apskotūt nu Krīvijas izbraukušūs privātūs personu krōjumus, izadeve sameklēt un īgyut dažu dokumentu nūrokstus, kas atsateic uz XVII un XVIII g. s. beigom. Šī dokumenti ir sekojūši:

*1. 1695. g. Osyunas voitistes un Ludzas apriņķa daļas, kas pīdarēja pi Osvejas muižas, inventars (1.—10. lp.). Inventarā uzrōdeitas sādžas un vīnsātas, atzeimejūt tūs plateibas. Bez tam vōrdā nūsaukti kotrā sādžā saiminīki, kai ari atzeimāts, cik kotram ir nasaprecējušu un precējušus dāļu, cik lelu zemes gobolu izmontoj kotrs zemnīks un cik par tū moksoj mui-

⁴⁵⁾ Skot. Golvonō archīva 2. nru, Finanču pōrvaļdes archīva 1. nru un Krasinsku bibliotekas 3. nru.

žinīkam. Pi inventara ir klēt «Ustawa woytowstwu Osynsiemu». Šeit nūteiktas zemnieku kļaušas un nūdavas.

*2. Daugavpiļš piļsātas un aprīnka 1784. g. generalmēreišonas aproksts (1.—37. lp.).

*3. Taidš pats Rēzeknes piļsātas un aprīnka aproksts (1.—15. lp.).

*4. Taidš pats Ludzas piļsātas un aprīnka aproksts (55 lopus).

Ši trejš dokumenti ir Latgolas aprīnku 1784. g. generalmēreišonas rezultatu kūpsavylkums. Tur nūrōdeitas vysas muižas, kaidas bejušas aprīnkūs, uzskaitēitas vysas sādžas un vīnsātas, kai ari nūrōdeits muižōs sātu daudzums, zemnieku, veirišu skaits, zemes plateiba, sadolūt tū pēc lītōšonas veidim. Par kotru muižu saimnīciska rokstura pīzeime, mynūt kotras muižas un sādžas atsarasšonas vītu, eisi aprokstūt muižas kōrmus, nūrōdūt bazneicas, klūsterus, dzērnovas, fabrikas un darbneicas, uzskaitūt upes un azarus un atzeimejūt mežu, zemes un pļovu lobumu. Bez tam uzskaitēitas ari zivis, kaidas atrūnamas upēs, zvēri un putni mežūs un laukūs. Beidzūt nūrōdeita īdzeivōtōju nūsadorbōšona, jūs nūdovas un kļaušas. Taidas pošas ziņas snāgtas ari par kotru aprīnka piļsātu, pīvīnojūt vēļ vēsturiskas ziņas par tom.

*5. Rēzeknes aprīnka 1784. g. generalmēreišonas katalogs un saroksts (1.—8. un 1.—65. lp.).

*6. Ludzas aprīnka 1784. g. apdzeivōtūs vītu generalmēreišonas alfabētisks saroksts, katalogs un aproksts (12+11+128 lopus).

Divi pādeji 1784. g. generalmēreišonas aproksti un katalogs satur taidu pošu aprīnku aprokstu kai īprikšēji trejš dokumenti. Tikai šeit ziņas snāgtas navys kūpsavylkumā pa muižom, bet gon par atseviškom sādžom, kōdēļ tōs ir daudz seikōkas.

*7. Pōrmaiņu saroksts, kaidas nūtykušas Ludzas un Rēzeknes aprīnkūs pēc 1784. g. generalmēreišonas leidz 1799. g. 1. maja revīzijai (1—44. lp.).

Šys dokuments papyldynoj īprikšējōs generalmēreišonas aprokstus un katalogus. Sarokstā nūrōdeits, kaidas sādžas pēc 1784. goda iznykušas un kaidas rodušōs jaunas. Atteiceibā uz pādejōm ir saimnīcyska rokstura pīzeimes. Par jaunom un vyšom cytom sādžom snāgtas ziņas, cik uz 1799. g. 1. maju ir sātu un zemnieku, veirišu un sīvišu. Bez tam ir ari jaunas saimnīcyska rokstura pīzeimes par Ludzas un Rēzeknes piļsātom.

* *
*

Nu Varšavas izbrauču uz Kurniku, Poznaņas vaivodistē, kur strādāju grafu Zamoisku bibliotekā. Šeit muns mērķis bija sameklēt 1567. g. Karalaučūs īspīstū Mörtena Kviatkovska grōmotu: «Wszystkiey Lifflandczkiey ziemie, iako przedtym sama w sobie byla, krótkie a pożyteczne opisanie». Maklātū grōmotu atrodu bibliotekā, kur tei globojās ar signaturu: Cim. Qu. 2550. Tei sastōv nu 27 numereitom un 1 nannumereitas lopas. Nu šōs grōmotas izdareju uzjāmumus. M. Kviatkovska grōmota, kas uzaglobōjuse tikai vīnā eksemplarā, ir pūļu vēstures literaturā pyrmō grōmota par Livoniju. Šei grōmota ir XVI g. s. vēsturiski-geografisks pīmineklis, kas snādz priķsstotu par Livoniju laikā nu 1561.—1567. g.⁴⁶⁾

* *

*

Nu Varšavas devūs uz Krakovu. Te meklēju archivu materialus Pūlijas zynōtņu akademijas bibliotekā, Jagelonu universitates bibliotekā un Krakovas jezuitu kolegijas archivā. Kņazu Čartorisku muzejā (Museum ks. Czartoryskich) Krakovā maņ 1928. g. nabeja īspējams nūsadorbōt ar dokumentu uzmeklēšonu, jo tymā laikā muzejs beja slāgts pōrbyuves dēļ. Šymā muzejā globojās daudz dokumentu, kas atsateic uz tū laiku, kad Latvija atsarōda zam Leitovas lelkņazistes un Pūlijas vaļsts varas. Storp tim ir ari dokumenti par Latvijas katōļu Bazneicas vēsturi.⁴⁷⁾

I

Pūlijas zynōtņu akademijas (Polska Akademia Umiejętności) bibliotekas rūkrokstu nūdaļā atrosti sekojūši material:

*1. Romas katōļu Bazneicas vēsture bejušōs Livonijas veiskupijōs (Nr. 1607): «Dzieje Kościoła Rzymsko-Katolickiego w dawnych biskupstwach inflanckich» (1.—628. lp.). Šū dorbu sarakstejis bazneickungs Augustins Lipnickis. Dorba saraksteišonas laiks ir 1871.—1884. g., kad bazneickungs Lipnickis dzeivōja Jelgovā. 1884. g. jū pōrcēle uz Viļņu, kur jys iļēme prelata vītu pi Viļņas katedrales. Nu Viļņas manuskripts nūņōce K. Estreichera rūkōs, kas tū nūdeve globōšonā zynōtņu akade-

⁴⁶⁾ B. Brežgo: 1567. gada Livonijas apraksts. «Filologu biedribas raksti». Rīgā. 1938. XVIII, 90.—108. lp.

⁴⁷⁾ J. Korzeniowski: Catalogus codicum manu skriptorum Musei Principum Czartoryski Crakoviensis. Kraków, 1888. 56.—58., 63., 64., 81., 130., 150., 160., 168., 359., 379. lp.

mijas bibliotekā.⁴⁸⁾ Šis dorbs aptver katōļu Bazneicas vēsturi bejušā Livonijas teritorijā, sōkūt ar XII g. s. un beidzūt ar Kūrzemes katōļu Bazneicas pīvinōšonu pi Viļņas diecezes 1798. godā. A. Lipnicka manuskripta vīnas daļas eiss saturs, kas atsateic uz laikmetu nu 1582. g.—1772./95. g., publiceits 1923. godā.⁴⁹⁾ A. Lipnicka manuskripts ir vēerteigs īgyuvums Latvijas katōļu Bazneicas vēsturē.

2. XVI un XVII g. s. dokumentu kūpōjums (Nr. 341. P.), aptver 905 lopus. Kūpōjums satur Inflantu komisijas materiālus atteiceibā uz zem'ū reviziju Livonijā. Pirmō daļa (1.—780. lp.) ir Inflantu komisijas dekreti, karaliski reskripti komisijai, karaļa un senata instrukcijas komisarim, dažaidu personu vēstules komisarim un Inflantu komisijas ziņōjumi, kas snāgti laikā nu 1579. g.—1599. g. Storp tim ir dokumenti, kas atsateic uz Viļaku (245. lp.), Cāsim (283.—285. lp.), Rēzekni (287.—287. v. lp.) un cytom pilim. Nu dokumentim īvēreibu saista pamata lykums par karaļa Livonijas muižom: «Ustawa na dobra krōla Jego Mości w Inflanciech» (687.—691. lp.). Kūpōjuma ūtrā daļā (781.—905. lp.) atsaroda privilegijas, kaidas karalis un komisari pīškeiruši dažaidom personom atteiceibā uz zemes īpašumim Livonijā.⁵⁰⁾

3. Privilegija, nūroksts, kuru 1561. g. karaļs Sigismunds Augusts pīškeire Livonijas ordena magistram: «Privilegium sacrae ac serenissimae Px. Mttis Magistro ordinis Theutonici in Livonia facta subiectione. Datum anno a Nato Christo MDLXI-o» (Nr. 638. w., 149.—155. lp.).

4. XVII g. s. dzeja par Livonijas karu, kas sastōda XVII g. s. dokumentu kūpōjuma deveitū nūdaļu (Nr. 1047). Šei vēsturiskō dzeja saucās: «Woyna Inflancka». Tei sōcās ar vōrdim: «Z czowy sokoł nie bywa w polskiey przypowieści», un beidzās: «Nie uchyli żadney stopy».

5. XVIII g. s. dokumentu kūpōjums (Nr. 333. Mn.): «Formularum atque digestorum titulo Curlandiae. Thomus 4-tus. Privilegia et iura praecipua ducatum Curlandia et Semigalliae. Anno Domini 1719 reimpressa» (1.—282. lp.). Šymā kūpōjumā īvītōti dokumentu nūroksti par Kūrzemes hercogistes tīseibom un privilegijom, sōcūt ar 1561. g.⁵¹⁾

⁴⁸⁾ B. Brežgo: Jauni materiāli nu katōļu bazneicas vēstures Latvijā. «Latgolas Škola». Rēzeknē 1934. № 3/57.

⁴⁹⁾ J. Fijaļek: Kościół Rzymsko — Katolicki w Inflantach pod władztwem polskiem. «Kwartalnik Teologiczny Wileński». Wilno 1923. II 177.—198. lp.

⁵⁰⁾ Skot. Golvonō archiva 2. nru, Finanču pōrvaļdes archiva 1. nru, Krasinsku bibliotekas 3. nru un Zamoisku Varšavas bibliotekas 1. nru.

⁵¹⁾ Skot. Ossolineuma 7. nru.

6. XVIII g. s. materialu kūpējums (Nr. 392. R.). Šo kūpējuma devejto nūdaļa, kas saucās «Sprawy kurlandzkie», satur 9 nūrokstus nu 1585., 1609., 1644., 1649., 1661., 1666. un 1688. g. dokumentim.

7. XVIII g. s. vēsturiskūs materialu kūpējums (Nr. 647. W.). Tys satur ar rūku raksteitus un īspīstus dokumentus, kas atsateic uz Kūrzesmes lītom laikā nu 1616.—1766. g. (1.—114. lp.).

8. XVIII g. s. dokumentu kūpējums (Nr. 304. M.), kas atsateic uz Pūlijas karaļa Augušta III dāla Kārļa īceļšonu par Kūrzesmes hercogu. Dokumentu kūpējums (1.—114. lp.) saucās: «Rzeczy kurlandzkie, senatus consilium, inwestytura królewicza Karola na tez księstwo 1758 etc. etc.»⁵²⁾

9. 1757.—1776. g. Sofijas Ļubomirskas korespondences kūpējums (Nr. 4. A). Tur atsarūn Kūrzesmes hercoga Kārļa vēstules S. Ļubomirskai, S. Ļubomirskas vēstūļu uzmatumi hercogam Kārļam, jō vēstules sīvai, S. Ļubomirskas vēstules veiram — Ļublinas vaivōdam, Saksonijas kņazam Ksaverijam un Otōna Ļubomirska vēstule hercogam Kārļam.

10. XVIII g. s. vēstūļu kūpējums (Nr. 1136) ar nūsaukumu: «Listy oryginalne z Mitawy w r. 1763 pisane w interesach kurlandzkich tego czasu» (1.—173. lp.). Šeit ir Pūlijas komisara Jelgovā Tadeuša Lipska 27 vēstules nu 25. janvara leidz 22. jūlijam 1763. g., kai arī nūroksti nu sajmītom un jō aizsyuteitōm vēstulem. Kūpējumā atsarūn arī Krōslovas īpašnīka Konstantīna Ļudvīga Platera 18 vēstules Pūlijas golma maršalam Juram Mnišekam laikā nu 21. februara leidz 22. augustam 1763. g.

11. Ar rūku raksteitūs un īspīstūs dokumentu kūpējums (Nr. 1137), kas atsateic uz Kūrzesmes nu 1763.—1766. g. lītom (1.—42. lp.).

12. C. E. Napierska manuskripts «Ueber das Schloss und die Comthurey Dünaburg» (Nr. 608. W), kas publiceits 1838. g. Tērbatā.⁵³⁾

II

Jagelonu universitates bibliotekas (Biblioteka Jagiellońska) manuskriptu nūdaļā atrosti šaidi materiali:

1. «Diplomato et privilegia Curlandiae, Livoniae et Semigaliae ab a. 1215.—1732. in lingua Latina et Germanica, adjecta sunt varia decreta et epistolae» (Nr. 3351.). Šis dokumentu nū-

⁵²⁾ Skot. Varšavas universitates bibliotekas 11. nru.

⁵³⁾ «Inland». 1838. 7.—8. nri.

rokstu kūpējums saraksteits XVIII g. s. Tys sōcās ar Dānijas karaļa Erika 1215. g. privileģiju Livonijas muižinīkim un beidzās ar Krīvijās keizarīnes 1732. g. vēstulem (1.—648. + 1.—138. lp.).

2. XVI g. s. dokumentu kūpējums: «Rerum Livonicarum liber, continens acta a. 1556.—1557.» (Nr. 58. cc. 1. 28). Kūpējums sōcās ar īvodu, eisu Livonijas vēsturi, un beidzās ar Pūlijas karaļa Sigismunda Augusta syutņu dokumentim pi Romas keizara Ferdinanda 1557. g. (1.—237. + 1.—7. lp.)⁵⁴) Kūpōjumā ivītōti: «Summa ex literis Illustrissimi do[mini] Archie[pisco]pi Rigens[is] a Marschalco Livoniae scriptis.» Šamōs vēstulēs nūrōdeits karaspāka daudzums, kaidu jōsyuta karā Livonijas pilim (70 v.—72. v. lp.).

3. XVII g. s. sōkuma dokumentu kūpējums: «Miscellanea do dziejów polskich, z lat 1337—1606. . . » Tur atsarūn 1557. g. dokuments ar nūsaukumu: «Pacifatio perpetua inter Serenissimum regem Poloniae et mag[ist]rum Livoniae, tam restitutionis in integrum R[everendissimi]mi archie[pisco]pi Rigensis quam finium atque legati interfecti occasione» (Nr. 107. DD. IV. 32).

4. XVI g. s. dokumentu kūpējums: «Miscellanea przeważnie do czasów Zygmunta Starego i Zygmunta Augusta» (Nr. 114. DD. IV. 34). Storp šim dokumentim atsarūn 1557. g. decembrī Viļņā izdūtō instrukcija Livonijas mestram Vilhelmam Firstenbergam (67. lp.).

5. XV—XIX g. s. dokumentu nūrokstu kūpējums (Nr. 3729/2). Kūpōjuma ūtrā sējumā atsarūn: «Summa articulorum Statuum Livoniae Sigismundo Augusto a Provincia illa oblatorum, quos ille Rex, dum terras, illas in suum dominium reciperet, confirmavit» (Dokuments Nr. 5).

6. «Act seymu walnego warszawskiego, in a. 1581 od 22 Januarii naznaczonego». Šys dokumentu nūrokstu kūpōjums uzraksteits XIX g. s. Storp dokumentim atrūnamas Kūrzemes hercoga praseibas un pavēles, kurom ir sakars ar 1581. g. saeimu (Nr. 3705).

7. XVII g. s. sōkuma dokumentu kūpējums: «Expeditiones avlicae temporibus Sigismundi III, a 1601—1604» (Nr. 43. DD. IV. 54.). Šeit atrūnamas dokuments ar nūsaukumu: «Legatio ducum Curlandiae» (55. lp.).

8. XVII g. s. dokumentu kūpējums: «Acta publica et Epistolae a. 1606—1674, Curlandica, Russica, Prussica, Tatarica . . . » (Nr. 5. EE. III. 1.). Tur atrūnami tō laika dokumenti: «Nobili-

⁵⁴) Skot. Ossolineuma 2. nru.

tatis Curlandicae supplicatio» (157. lp.); «Status Livoniae in Spiritualibus, Supplicatio pro Livonia» (323.—325. lp.); «Justificatio gravaminum nobilitatis Curlandiae» (483. lp.); 1615. g. «Supplex libellus nomine Curlandicae nobilitatis S. R. Maiestati porrectus» (607. lp.), un «De Livonia et Curlandia», par apstoklim XVII. g. s. šamōs zemēs (643. lp.).

9. 1621. g. vēstuļu kūpōjums: «Farrago Epistolarum seu conceptorum pro scribendis in omni genero epistolis, decerpta ex Justo Lipsio . . .» Šeit ivītōtas Kūrzesmes herzogū, Reigas pil-sātas un Farensbacha Livonijā vēstules (54.—96. lp.).

10. XVII—XVIII g. s. dokumentu kūpōjums: «Miscellanea do czasów Zygmunta III, Władysława IV, Jana Kazimierza, Michała Wiszniewieckiego, Jana Sobieskiego i Augusta II Sasa» (Nr. 110. DD. IV. 98.). Šymā kūpōjumā atrūnamas Leitovas lelkņazistes lauku hetmana Kristopa Radzivila dūmas par kara sōkumu ar zvīdrim Livonijā (140. lp.).

11. XVII g. s. materialu kūpōjums: «Miscellanea varii generis Orationes et litterae diversarum at diversas» (Nr. 2434. DD. XV. 12). Storp vēstulem atrūnamas arī Kūrzesmes hercoga vēstules (91. lp.).

12. XVIII g. s. īspīsts materialu kūpōjums: «Piotra Małachowskiego, wojewody krakowskiego, Zbiór pism. . .» (Nr. 101. DD. IV. 75. — D. IV. 82.). Šō kūpōjuma pirmā sējumā ivītōts Pūlijas stōvūkļa aproksts XVIII. g. s. un tam pīvinōts Livonijas vēstures manuskripts (74. lp.).

III

Krakovas jezuitu kollegijas (Kollegium jezuitów w Krakowie) achivā nabeja atrūnami materiali, kas atsateiktu uz Latvijas vēsturi. Jezuitu archivu materiali koncentrēti jūs archivā (Archivum Societatis Jesu), kas atsaroda Holandē. Krakovas koleģijas archivā atsarūn foto kopijas nu tōs archiva daļas aproksta, kur ivītōti dokumenti, kas atsateic uz bejušōs Pūlijas un Leitovas lelkņazistes teritorijom. Sprīžūt pēc aproksta, jezuitu archivā Holandē globōjōs sekojūši materiali, kas atsateic uz Latvijas vēsturi:

1. Ziņōjums par pretkatōļu namīrim, kas nūtykuši Reigā 1584. un 1585. godā. (Pol. nūdaļa, grōmota Nr. 50, dokuments Nr. 17).⁵⁵⁾

2. 1586.—1612. g. Reigas Dūmbazneicas vēsture (Lith. nūd., g. Nr. 54).

⁵⁵⁾ Skot. Golvonō archiva 62. nru.

3. 1599. g. 3. decembra viceprovinciāla vēstule bazneickungam Kulesiusam par īvastim katōļu bazneickungu izbraukumim pi latvišim. (Turpat, g. Nr. 38, 23.—24. lp.).

4. Reigas piļsātas 1635. g. 2. novembra aplīceiba par Rafaēļa attālu, kas atsaroda pi jezuitim (Turpat, 214.-a lp.).

5. Kārļa Chodkeviča 1605. g. 19. un 29. septembra ziņojumi Pūlijas vicekancleram, ka pūli uzvarējuši zvīdrus pi Salaspījs un Reigas. Šeit ari bazneickunga Rusova ziņojums Reigai par uzvaru pi Salaspījs (Pol. nūd., g. Nr. 81 I, 57.—107. lp.).

Dokumenti par Daugavpiļs jezuitim:

6. Par Daugavpiļs jezuitu rezidences nūdybynōšonu (Turpat, g. Nr. 75, d. Nr. 82).

7. 1640. g. 7. oktobra akts, uz kura pamata Daugavpiļs jezuitu kolegija litōja Aulejas muižu (Lith. nūd., g. Nr. 33, d. Nr. 338)⁵⁶⁾

8. Jezuitu Hilaria Bonikuma 1679. g. 16. janvara apce-rējums par Daugavpiļs jezuitu rezidences tīseibom uz Aulejas muižu. (Turpat, d. Nr. 39).⁵⁷⁾

9. 1690. g. 15. junijā četru veiru vēstule par tū, ka divi Piltenes kanonīki ījāmuši Aulejas muižu (Turpat, d. Nr. 40).

Dokumenti par Ilyukstes jezuitim:

10. Brōļu Zibergu 1687. g. 23. marta akts, ar kuru jī lik priškā nūdybynōt Ilyukstes jezuitu rezidenci un lyudz izškērt šū jautōjumu (Turpat, d. Nr. 48).

11. Tō poša akta napiļneigs eksemplars (Turpat, d. Nr. 49).

12. 1690. g. 22. februara akts par Ilyukstes jezuitu rezidences atklōšonu, kū parakstejuši pīci Zibergi. Uz akta ir ari jezuitu ordena generala Tirsas Gonzaleza paroksts ar 1690. g. 22. junija atzeimi (Turpat, d. Nr. 50).

13. 1702. g. 22. aprīļa divi taidi poši akti ar Zibergu parokstu (Turpat, d. Nr. 47, 51).

14. Ilyukstes jezuitu rezidences pōrziņa Franča žavistovska 1702. g. 20. junija ziņojums par zvīdrim un Zibergu de-veību (Turpat, d. Nr. 53).

15. 1703. g. 24. oktobra Jura Aloizija Ziberga vēstule, kurā jys lyudz Livonijas oficialu šombarsku īceļt par Ilyukstes koleģijas pōrziņi vai nu bazneickungu Rimgaili, vai bazneickungu Pržanovsku pēc oficialu izvēles (Turpat, d. Nr. 52).

⁵⁶⁾ Skot. Golvonō archīva 40. nru un Ossolineuma 21. un 28. nru.

⁵⁷⁾ Skot. Golvonō archīva 78. nru un Ossolineuma 34. un 35. nru.

16. 1704. g. streids par veiskupa tīseibom viziteit jezuitu bazneicas. Streids izacēle pēc tam, kad 1703. g. Tripolitanas veiskups Teodors Volfs vai Livonijas veiskups izdareja Ilyukstes jezuitu rezidences bazneicas vizitaciju (Turpat, d. Nr. 54).

Dokumenti par Jelgovas jezuitim:

17. Daugavpiļš bazneickunga Jōņa Šretera 1696. g. 10. septembra vēstule par tū, ka Jelgovas jezuitu pōrziņš Šturms iturūt 210 000 daļderus, kas zidōti Kūrzesmes jezuitu misijai. Tamā pat vēstulē pīmynāti sudobra goboli un jezuatu čakluma panōkumi (Pol. nūd., g. Nr. 78, 245. lp.).

18. Ziņōjums par Jelgovas jezuitu rezidences Lauksodas muižu, kuru rezidences pōrziņš grib pōrdūt (Lith. nūd., g. Nr. 33, d. Nr. 74).

19. Eiss ziņōjums par Jelgovas rezidences pōrzini bazneickungu Ernestu Šturmu, kas aiztur lelōkas naudas sumas un grib pōrdūt sovas rezidences muižu (Turpat, d. Nr. 75).

20. Jezuitu provinciala bazneickunga Jākuba Hladovicka vēstule par bazneickungu Ernestu Šturmu, naudu un Jelgovas rezidenci (Turpat, d. Nr. 76).

21. Tō poša Jākuba Hladovicka 1699. g. ziņōjums par Lauksodas muižu ar četru personu parokstu, kuras grib šū muižu pōrdūt. Taida poša vēstule Kūrzesmes maršala sīvai (Turpat, d. Nr. 77).

22. Provinciala Hladovicka 1699. g. 23. janvara vēstule bazneickungam Dertiusam, ar apcerējumim par augšmynātōs muižas napōrdūšonu (Turpat, d. Nr. 78).

23. Provinciala Hladovicka 1700. g. 1. septembra vēstule par tū, ka bazneickungs Ernests Šturms grib atsabrevivēt nu Jelgovas rezidences pōrziņa pīnōkumim (Turpat, d. Nr. 79).

* *
*

Pōrbraucis uz L̄vovu nu Krakovas, L̄vovā es pēteju archivu materialus. O s o l i n s k u t a u t a s i n s t i t u t ā (Ossolineum - Zakład Narodowy im Ossolińskich). Nu šō instituta vēsturiskim materialim atzeimejami sekojūši:

*1. Materialu kūpōjums, kas saraksteits XVIII g. s. (Pēc V. Kentržinska rŭkrokstu kataloga Nr. 135). Tur atsarŭn «Series archivorum regni seu Compendium pactorum, foederum, tractatum cum monarchiis, regnis, provinciis... conscriptum anno salutis 1730. Cracoviae in thesauro regni». Šeit ir izvylkumi nu Livonijas 1209.—1660. g. aktim (213.—243. lp.).

*2. Vēsturiskūs materialu kūpējums, kas saraksteits XVIII g. s. (Nr. 155). Tur ievītoti dokumentu un nūrekinu ziņējumi par Mūrteņa Kromera syutņiceibas darbeibu, kuru Pūlijas karaļs Sigismunds Augusts 1558. g. aizsyutejis uz Vīni, keizara Ferdinanda krūņošonas gadejumā. Ši dokumenti atsateic uz laiku no 1558. g. leidz 1563. g., pi kam daži nu tim atsateic uz sarunom par Livoniju, kai ari satur Livonijas maršala ziņējumu par šū valsti (104.—108., 170.—171., 198. v. — 203. lp.).⁵⁸⁾

XVI godu symta materialu kūpējumā (Nr. 161) atsarūn divi dokumenti par Livoniju:

*3. Kaspara Henenbergera 1564. goda manuskripts ar Livonijas aprokstu: «Des erbermlichen Lifflandes itziger standt... kurtze beschreibung» (1.—11. lp.).

4. «Zwo warhofftige, erbermliche und klegeliche zeitungen und bericht einer fürnemen personen von des Müscowiters graüsamen und gewaltigen Tirannei, so er in Lýffland von dem 13. Julii an, bis aüff den 30 Aügüsti dieses 1577 Jares erschrecklich geübet...»

Šūs divus rokstus atsyyuteja nu Reigas 1577. g. 30. augustā (11.—17. lp.).

*5. Materialu kūpējums, kas satur dokumentus atteiceibā uz XVI g. s. beigu nūtykumim (Nr. 113). Tur ievītoti: Pōrdaugovas hercogistes un Kūrzemes hercoga piļu aproksts (172. lp.), eisas ziņas par 1579. g. karu ar Moskovu Livonijas dēļ (355.—356. lp.) un vyspōri ziņas par Livoniju (888.—889. lp.).

*6. Vēsturiskūs materialu kūpējums atteiceibā uz XVI g. s. ūtrōs puses un XVII g. s. sōkuma nūtykumim (Nr. 168). Storp šim materialim atrūnami ziņējumi par tō laika apstōklim Livonijā. Šys dokuments saucās: «Nowiny z Inflant» (504. lp.).

*7. Materialu kūpējums, kas saraksteits XVII g. s. (Nr. 144). Šymā kūpējumā ievītōts: «Formularum atque digestorum titulo Curlandiae Tomus quartus» (1.—162. lp.).⁵⁹⁾

Osolineumā globōjōs ari vēsturiskūs dokumentu kūpējums, kas satur dokumentu nūrokstus atteiceibā uz Latvijas katōļu Bazņeicas vēsturi laikmetā nu XVI—XVIII g. s. Nr. 152. Šys kūpējums saraksteits XVIII g. s. Tur atrūnami sekojūši dokumenti:

⁵⁸⁾ Skot. Jagelonu bibliotekas 2. nru.

⁵⁹⁾ Skot. Pūlijas zynōtņu akademijas bibliotekas 5. nru.

*8. Pūlijas karaļa Stefana Batorija 1585. g. 7. jūnija akts, ar kuru karaļš apstiprināja, ka Brandenburgas margrāfs iģivis Kūrzemes veiskupiju nu dānim (Nr. 152, 361.—363. lp.).⁶⁰⁾

*9. Karaļa Stefana Batorija 1585. g. 15. decembra akts. Nu tō radzams, ka Kūrzemes hercogs piteicis sovas pretenzijas uz bejušū Kūrzemes veiskupiju, bet karaļš šōs pretenzijas atzinis par nadybynōtom (Nr. 152, 31.—33. lp.).

*10. Pūlijas karaļa Sigismunda III 1598. g. 13. aprīļa akts. Ar šū aktu bejušō Kūrzemes veiskupija apstiprynōta myuža valdeišonā Ansbachas hercogīnei Sofijai uz hipoteku tiseibu pamata (Nr. 152, 21.—23. lp.).

*11. Jōņa Ulriha šverina 1624. g. 3. novembra akts, ar kuru jys uz patronata tiseibu pamata, apsjēme atjaunōt katōļu bazneicu Alšvangā. Bez tam, jys dūd 200 florinus Alšvangas bazneicai un kapleicai Oricenā, kai arī apsjēme dūt nu sovom muižom dažaidus produktus bazneickunga un vikara uzturam (Nr. 152, 389.—391. lp.).⁶¹⁾

*12. Kūrzemes hercoga Jākuba privileģija par katōļu ticeibas breiveibu hercogistē. 1639. g. 15. februārī šū privileģiju apstiprynōja Pūlijas karaļš Vladislavs IV. (Nr. 152, 186.—187. lp.).⁶²⁾

*13. Karaļa Vladislava IV 1639. g. 15. februara akts, Tymā karaļš pasludynoj Kūrzemes hercoga Jākuba privileģiju, ka Kūrzemē un Zemgalē atļauts breivi nūturēt katōļu dīvkolpōjumus (Nr. 152, 208.—210. lp.).⁶³⁾

*14. Tō poša akta nūroksts, kū 1639. g. 5. martā izdavuse Pūlijas karaļa kanceleja (Nr. 152, 166.—168. lp.).⁶⁴⁾

*15. 1642. g. 6. jūnija šverinu Barbaras Kanarskis akts, ar kuru jei palelynoj par 100 florinim summu, kaida pīškērta Alšvangas bazneicai, kai arī palelynoj produktu daudzumu bazneickunga un vikara uzturam. Jei uzstōda nūteikumu, ka pēdejam jōbyun vōcu tauteibas un jōpōrvolda latvišu volūda, lai varātu dūt mōceibas latvišim (Nr. 152, 391.—392. lp.).⁶⁵⁾

*16. 1644. g. Pūlijas vaļsts grōmotōs iraksteits Samogitijas katedrales pravesta Pōvula Puzinas protests par tū, ka nabejis tiseibu sekularizeit Kūrzemes vai Piltenes veiskupiju (Nr. 152, 61.—62. lp.).⁶⁶⁾

⁶⁰⁾ Skot. Golvonō archivā 12. nru.

⁶¹⁾ Skot. Golvonō archivā 15. nru.

⁶²⁾ Skot. Golvonō archivā 13. un 14. nru.

⁶³⁾ Skot. 12. un 14. nru.

⁶⁴⁾ Skot. 12. un 13. nru.

⁶⁵⁾ Skot. 11. nru.

⁶⁶⁾ Skot. Golvonō archivā 41. nru.

*17. Tymā pošā godā Pūlijas vaļsts kancelejas grōmotōs irakšteita Cāsu veiskupa Otto Ņenkinga vēstule Samogitijas katedrales pravestam Pōvulam Puzinai, ļautōjumā par bejušū Kūrzesmes veiskupiju. Ņe veiskups izsoka sovu uzskotu, ka Kūrzesmes hercogs Vilhelms ir Kūrzesmes veiskupijas īpašņiks uz hipotekas tīseibu pamata (Nr. 152, 67.—69. lp.).⁶⁷⁾

*18. Pūlijas karaļa Jōņa Kazimira 1667. g. 10. junija akts par Cāsu veiskupijas īreikōšonu. Ar šū aktu karaļs apstyprynoļ karaļa Stefana Batorija 1582. un 1583. g. privileģijas Cāsu veiskupijai (Nr. 152, 6.—13. lp.).

*19. XVII g. s. beigōs sastōdeits kūpsavyļkums par Pūlijas seima komisijas darbeibu, kas apmeklējuse Piļtenes apriņķi. Nu šō kūpsavyļkuma radzams, ka 1661., 1667., 1670. un 1676. g. beja syuteitas komisijas, lai nūskaidrōtu dūmstarpeibas, kaidas beja rodušōs storp Piļtenes apriņķa īdzeivōtōjim un Kūrzesmes hercogu. 1661. g. komisija nūlēme atjaunōt Jelgovas un Kuldīgas katōļu bazneicas. 1677. g. komisija iztērzōja ļautōjumu par katōļu ticeibas breiveibas nūdrūšņōjumu Kūrzesmes hercogistē. 1678. g. Kūrzemi apmeklēja divas komisijas, pi kam, vīna komisija nūteice rūbežas storp Kūrzesmes hercogisti un zvīdru īpašumim, bet ūtru komisiju, taipat kai 1683. g. komisiju nūzeimēja katōļu bazneicu īreikōšonai Latgolā un Kūrzemē. 1683. g. komisija iztērzōja ļautōjumu par zemes dōvynōjumu nu Vladislava Franča Skamel Dorka muižas Skaistkalnes jezuitu bazneicai (Nr. 152, 211.—217. lp.).⁶⁸⁾

*20. Kulmas un Pomeranijas veiskupa Jōņa Kučborska XVII g. s. vēstule par katōļu Bazneicas stōvūklī Kūrzemē un Zemgalē. J. Kučborskis beja uz Jelgovu syuteitōs komisijas lūceklis. Sōvā vēstulē jys izsoka protestu pret tū, ka augustinianu ticeiba hercogistē nūstōdeita sūplok katōļu ticeibai (Nr. 152, 165.—166. lp.).⁶⁹⁾

*21. Varšavas seima 1681. g. lāmums, kas apstyprynoļ Daugavpiļs bazneicas tīseibas uz Aulejas muižu. Šū muižu ar 1635. g. 31. marta dokumentu, uz myužeigas valdeišonas tīseibom, īdōvynōja bazneicai Smolenskas vaivods Aleksandrs Korvins Gonsevskis (Nr. 152, 200. lp.).⁷⁰⁾

*22. Kūrzesmes hercoga Fridricha 1683. g. 6. marta akts. Ar šū aktu hercogs atļauņ breivi nūturēt Romas katōļu div-

⁶⁷⁾ Skot. 42. nru.

⁶⁸⁾ Skot. 20. nru.

⁶⁹⁾ Skot. 19. nru.

⁷⁰⁾ Skot. Golvonō archiva 40. nru, Krakovas jezuitu koleģijas 7. nru un Ossolineuma 28. nru.

kolpījumus Kūrzesmes un Zemgales katōļu bazneicōs (Nr. 152, 125.—126. lp.).

*23. Apropksts nu XVII g. s. beigom par katōļu Bazneicas stōvūkli Kūrzesmes hercogistē. Apropkstā tiekts, ka hercogistē breiva un atklōta dīvkolpōjumu nūturēšona katōļu bazneicōs aizlīgta, ka zemņikus katōļu muižinīki pīspīž strōdōt svātku dīnōs, ka katōļus napilaiž sabidriskūs omotūs u. t. t. Nu katōļu bazneicom pīmynātas Laucesas, Bebrines un šlosbergas bazneicas Zemgalē (Nr. 152, 188. lp.).⁷¹⁾

*24. Apropksts nu XVII g. s. beigom par katōļu Bazneicas stōvūkli Kūrzesmes hercogistē. Sōkumā teikts, ka katōļu tieceiba tur zam jyuga ir pazaudējuse sovu vōrdu. Tōļōk nūrōdeits, ka katōļu mōceitōjim aizlīgts nūturēt dīvkolpōjumus pī-sātōs, kai ari cytas pōresteibas. Nu atseviškom katōļu bazneicom pīmiņ Subates bazneicu Zemgalē (Nr. 152, 194.—196. lp.).⁷²⁾

*25. Dokuments, kas satur sarunu atreferējumu, kaidas nūtykušas laikā nu 1684. g. leidz 1686. g. sakarā ar jezuitu uzsōktū byuves ceļšonu uz zemes gobola, kas pīdarēja Jelgovas katōļu draudzei. Sōkumā Kūrzesmes hercogs pret byuves ceļšonu nacēle ībyldumu, bet ceļšonas laikā īsnēdze protestu (Nr. 152, 154.—158. lp.).

*26. Dokuments, nu XVII g. s. beigom, kurā nu juridiskō veidūklā apskateits jautōjums, vai draudzes bazneicas patrons (collator) īr ari draudzes zemes īpašuma kungs. Slēdzīņs šymā jautōjumā īr negatīvs (Nr. 152, 158.—161. lp.).⁷³⁾

*27. Dokuments nu XVII g. s. beigom, kurā iztērzōts juridisks jautōjums, vai Kūrzesmes hercogam kai Jelgovas katōļu bazneicas patronam īr tīseibas napīļaut vītejim jezuitim izmontōt draudzes bazneicas zemes īpašumu, jo šū litōšonu atļōvis Romas pavests. Slēdzīnī saceits, ka hercogam šaidu tīseību nav (Nr. 152, 232.—234. lp.).⁷⁴⁾

*28. Pūlijas karaļa Jōņa III. 1689. g. privileģija, ar kuru karaļs apstyprynoj Aulejas muižas dōvynōjuma aktu. Ar 1635. goda 31. marta dokumentā Smolenskas vaivods Aleksandrs Korvins Gonsevskis atņēve šū muižu Daugavpīls bazneicai uz myužēigim laikim.⁷⁵⁾

*29. Kūrzesmes hercoga Vilhelma 1690. g. 8. maja protests pret tū, ka Livonijas veiskups Mikeļs Paplayskis izdarejis Jel-

⁷¹⁾ Skot. 24. nru.

⁷²⁾ Skot. 23. nru.

⁷³⁾ Skot. 27. nru.

⁷⁴⁾ Skot. 26. nru.

⁷⁵⁾ Skot. Golvonō archiva 40. nru un Ossolineuma 21. nru.

govas un Kuldīgas katōļu bazneicu vizitaciju (Nr. 152, 127.—128. lp.).⁷⁶⁾

*30. Livonijas veiskupa Mikeļa Paplavska 1792. g. 7. novembra protests pret Kūrzesmes hercogu, kas grib nūlīgt katōļu bazneicas vizitaciju hercogistē (Nr. 152, 129.—131. lp.).⁷⁷⁾

*31. Sv. Lazara ordena mūku bazneicas pōrziņa Kūrzemē un Piltenē Pōvula Zaremska 1692. g. 7. novembra protests pret Kūrzesmes hercoga reiceibu. Bazneickungs Zaremskis protestej pret tū, ka hercogs traucej Livonijas un Piltenes veiskupa jurisdikciju pīlītōšonu Jelgovas un Kuldīgas bazneicom (Nr. 152, 223.—225. lp.).

*32. Alšvangas bazneicas pravesta Hotsauba Pabinovska un muižinīku Šverinu XVII g. s. beigu protests pret jūs litas pīkriteibu Kuldīgas hercoga tīsai. Līta atsateic uz saisteibom, kaidas Šverini uzajāmuši, lai dūtu nu sovīm īpašumim uzturu Alšvangas bazneickungam (Nr. 152, 191.—193. lp.).⁷⁸⁾

*33. XVII g. s. beigu dokuments: «Summaria demonstratio, episcopatum Curoniensem seu Piltinensem subesse S. R. M. totusque Reipublicae ordinationi et ius vindicandi seu eximendi huiusmodi episcopatum posse concendi illi episkopo, cui salubriter S. R. M-tas et Respublica censuerit expedire.» Šeit atrūnam ziņas par Piltenes veiskupijas stōvūkli. Bez tam, šymā rokstā apskateita vasala rynda dokumentu, kas īztērzoj jau-tōjumu par tīseibom uz Kūrzesmes vai Piltenes veiskupiju. Gola slēdzīns ir, ka tīseibas uz šū veiskupiju pīdar Pūlijas vaļstei, un tīseibas praseit atpakaļ sekvestreitū Kūrzesmes veiskupiju pīdar tam veiskupam, kuru karaļs atrūn šam uzdavumam par pīmārōtu (Nr. 152, 14.—21. lp.).

*34. Akts par vīnōšonōs apsprīdi, kaida nūtyka storp Daugavpiļs bazneicas pravestu Stefanu Dembkovsku un Daugavpiļs jezuitu rezidences pīkšņīku Jōni Šrederu Aulejas muižas lītā. Dokuments saraksteits XVIII g. s. sōkumā. Storp Daugavpiļs bazneicas pravestu un jezuitim izacēle streids veiskupa Paplavska laikā (1685.—1710. g.) par Aulejas muižas izlītōšonu. Nu apsprīdes akta radzams, ka draudzes bazneica nu jezuitim prosa, lai tī atdūtu atpakaļ nu Aulejas muižas sajim-tūs īnōkumus un atleidzynōtu nūdareitūs zaudējumus, kai ari tīsas izdavumus (Nr. 152, 196.—200. lp.).⁷⁹⁾

*35. «Demonstratio evidentissima, bona Aulmoize in Livonia esse propria parochialis ecclesiae Dynaburgensis et non

⁷⁶⁾ Skot. 30. nru.

⁷⁷⁾ Skot. 29. nru.

⁷⁸⁾ Skot. 11. un 15. nru.

⁷⁹⁾ Skot. Golvonō archiva 78. nru un Ossolineuma 35. nru.

residentiae patrum S. J.» Šis dokuments uzraksteits XVIII g. s. sākumā, kad storp Daugavpils draudzes bazneicu un jezuitu rezidenci izacēle streids par Aulejas muižas lītōšonu. Dokumentā atrūnam privileģiju saturu, komisijas lēmumus, kuras uzdevums beja īreikōt katōļu bazneicas Latgolā, un cytu dokumentu saturu atreferējumu. Uz šō pamata roksta autors nōk pi slēdzīņa, ka Aulejas muiža, kuru 1635. g. Daugavpils bazneicai idōvynōjis Smolenskas vaivods Aleksandrs Korvins Gonsevskis, pīdar teīši šōs draudzes bazneicai. Pēc jō dūmom Aulejas muiža nav atstōjama jezuitu rezidences lītōšonā (Nr. 152, 272.—283. lp.).⁸⁰⁾

*36. 1710. g. Inflantu veiskupa Aleksandra Volfa vēstule Inflantu vaivodistes seima lūceklim. Šei vēstule uzraksteita sakarā ar prāvu Piltenes zemes dēļ. Veiskups lyudz, lai jam paleidzātu paplašinōt katōļu veiskupijas teritoriju ar šōs zemes pīvinōšonu, pi kam, jys lyudz uzturēt šū jautōjumu nōkušā seimā Varšovā (Nr. 152, 239.—241. lp.).⁸¹⁾

*37. Instrukcijas projekts šymā jautōjumā sytņam Varšovas seimā. Veiskups Volfs sovā 1710. g. vēstulē lyudz tū pījimt Inflantu vaivodistes seimā (Nr. 152, 242.—243. lp.).⁸²⁾

*38. Izvylkums nu 1700. g. 15. decembrī Kuldīgā nūtykušōs aramzemes sadaleīšonas. Izrokstā atrūnami dati par zemem Orlovas, Dundagas, Piltenes, Jaunpils, Aizputes, Sakenu un Embūtes apgobolūs un Piltenes starostistē. Tōs nūrōdeitas atteiceibā uz kotru muižiniku atseviški uz 1700. un 1710. g. (Nr. 152, 449.—451. lp.).

*39. Kūrzemes hercoga Ferdinanda 1712. g. 9. aprīļa vēstule nu Dancigas Inflantu veiskupam Šembekam. Hercogs roksta, ka kņazs Meņšikovs uzstōdejis hercogīnei atraitnei nasamēreigas kontribucijas un ikūrtelējuma praseibas. Hercogs lyudz veiskupa paleidzeibu, lai hercoga īpašumi natyktu apgryutynōti (Nr. 152, 302.—303. lp.).⁸³⁾

*40. Inflantu veiskupa Šembeka 1712. g. 19. aprīļa vēstule nu Varšavas Kūrzemes hercogam, ka pījimts hercogistei labvēleigs lēmums. Šamā pošā vēstulē veiskups lyudz papyldynōt Krīvijas caram adresejamūs lyugumu punktus (Nr. 152, 303.—304. lp.).⁸⁴⁾

⁸⁰⁾ Skot. Golvonō archiva 78. nru, Krakovas jezuitu kolegijas 8. nru un Ossolineuma 34. nru.

⁸¹⁾ Skot. 37. nru.

⁸²⁾ Skot. 36. nru.

⁸³⁾ Skot. 40. un 41. nru.

⁸⁴⁾ Skot. 39. un 41. nru.

*41. Veiskupa Šembeka vēstule hercogam nu tō poša laika. Kai radzams nu tōs, veiskups ticis syuteits pi cara izgōdōt, lai Kūrzemes hercogistei nasacaltu zaudējumi. Vēstulē veiskups lyudz hercogu, lai jō irēdni pasorgōtu nu pōreisteibom katōļu goreidznīkus (Nr. 152, 304.—305. lp.).⁸⁵⁾

*42. Inflantu veiskupa 1712. g. 5. maja vēstule Leitovas revidentam pi Krīvijas cara golma Plateram. Veiskups interesējōs par dūmstarpeibom, kaidas izacālušas storp Piļtenes muižinīkim un Kūrzemes hercogu. Jys lyudz Plateru snēgt jam seikas ziņas par šim streidim (Nr. 152, 305.—306. lp.).

*43. Kūrzemes kanclera Sakena 1712. g. 1. septembra vēstule Plateram jautōjumā par Piļtenes zem'ū izpērkšonu nu Inflantu veiskupa puses. Sakens nūrōda, ka Kūrzemes hercogistē jau ir katōļu bazneicas Jelgovā, Kuldīgā un Alšvangā. Jys roksta, ka veiskups lobōk varātu nūsadūt Cāsu veiskupijas bazneicu īreikōšonai, bet Piļteni atstōt mīrā. Ar šū sovu vēstuli Sakens lyudz Plateru atteiceigi ītekmēt šamā lītā veiskupu Šembeku (Nr. 152, 294.—296. lp.)⁸⁶⁾

*44. Inflantu veiskupa Šembeka 1712. g. 21. septembra vēstule Plateram. Tei satur atbiļdi Kūrzemes kancleram Sakenam uz jō tō poša goda 1. septembra vēstuli. Šamā vēstulē, kuras tōnis atteiceibā pret Sakenu ir dīzgon oss, veiskups nūsauca vysus tūs dokumentus, kas jam dūd tiseibas uz Piļtenes zemi (Nr. 152, 296.—300. lp.)⁸⁷⁾

*45. 1712. g. Livonijas diecezes katōļu bazneicu aproksts. Šū aprokstu 1713. g. 19. martā isnēdze kardinalam Odešalkam, pavesta nuncijam Pūlijā. Aproksta sōkumā atrūnam ziņas par Livonijas diecezi, tōļok sekoj ziņas par kotru bazneicu atseviški, pi kam ari nūrōdeits vyss tys, kas bazneicom tryukst. Aprokstā īvitōtas tikai tōs bazneicas, kurom ir draudzes, un tys aptver Kūrzemi, Zemgali un Latgolu. Beigōs atrūnam vyspōreju slēdzīni par Livonijas diecezes tryukumim. Šeit nūrōdeita napicīšameiba atvērt gimnaziju un goreigū seminaru, palelynōt leidzekļus goreidznīceibas uzturam, napicīšamim bazneicu remontim, misionaru uzturēšonai u. t. t. (Nr. 152, 283.—290. lp.).

*46. Inflantu veiskupa Šembeka 1713. g. 11. februara vēstule nu Varšavas Kūrzemes hercogam. Veiskups roksta, ka lobōk byutu, jo Varšavā atbrauktu pats hercogs sakarā ar jautōjumu par Piļtenes veiskupiju (Nr. 152, 300.—301. lp.)⁸⁸⁾

⁸⁵⁾ Skot. 39. un 40. nru.

⁸⁶⁾ Skot. 44. nru.

⁸⁷⁾ Skot. 43. nru.

⁸⁸⁾ Skot. 47. nru.

*47. Veiskupa Šembeka 1713. g. 3. marta vēstule Kūrzes hercogam. Šamā vēstulē veiskups roksta, ka hercoga pirstōvs asūt lyudzis jautōjuma izškēršonu par Piļtenes veiskupiju atlikt leidz izdeveigōkam laikam, bet veiskups pret tu cēle ībyldumus (Nr. 152, 301. lp.).⁸⁹⁾

*48. Pūlijas karaļa Augusta II 1713. g. 20. marta akts par bejušōs Kūrzesmes veiskupijas atpērķšonu nu Brandenburgas margrafa par 30 000 daļderim (Nr. 152, 393.—394. lp.).

*49. Inflantu veiskupa Šembeka 1713. g. 22. marta vēstule Krīvijas caram. Ar šū vēstuli veiskups lyudz caru atdūt jam Cāsu veiskupijai pīdarušū Trikatu, Valmīru, Odemsu, Burtnīku, Pūdempeņu un Vrangeļu muižas. Reigā jys lyudz atdūt tōs bazneicas, kuras pīdarējušas katōlim. Leidz ar tū veiskups lyudz vēl caru, lai karaspāks naijmtu Piļtenes veiskupiju (Nr. 152, 301.—302. lp.).

*50. Inflantu veiskupa Kristopa Šembeka 1713. g. 26. augusta vēstule Pūlijas vaļsts kancleram. Šei vēstule ir atbilde uz kanclera tō poša goda 2. augusta vēstuli. Veiskups Šembeks šamā vēstulē pīrōda sovas tīseibas uz Piļtenes zemi, pī kam jys nūrōda, ka bejušōs Kūrzesmes veiskupijas zemes uz montōšonas tīseibu pamata pīdar katōļu Bazneicai (Nr. 152, 293.—294. lp.).

*51. Leitovas jezuitu provinces administratora bazneicunga Karska 1715. g. 26. septembra vēstule Livonijas veiskupam atteiceibā uz katōļu Bazneicas stōvūkli un jezuitu darbeibu Kūrzemē (Nr. 152, 312.—319. lp.).⁹⁰⁾

*52. Livonijas veiskupa atbilde uz šū vēstuli. Veiskups ceļ ībyldumus pret jezuitu darbeibu Kūrzemē (Nr. 152, 312.—319. lp.).⁹¹⁾

*53. Kūrzesmes hercoga Ferdinanda 1716. g. 12. nōvembra akts, ar kuru jys garantej breiveibu katōļu ticeibai hercogistē. Hercogs tūmār uzstōda nūteikumu, lai Līpōjā naiņreikōtu pāstōveigu mōju dīvakolpōjumu nūturēšonai (Nr. 152, 444. lp.).

*54. Karaļa Augusta II 1716. g. akts, ar kuru dūta īspēja pōrdūt mōjas Līpōjā katōļu bazneicas interesēs (Nr. 152, 441.—442. lp.).⁹²⁾

*55. Karaļa Augusta II 1717. g. akts, ar kuru garantej naceļt šķēršļus katōlim pōrdūt un pērkt Kūrzemē mōjas katōļu bazneicas interesēs. Ar šū pošu aktu katōlim dūta ga-

⁸⁹⁾ Skot. 46. nru.

⁹⁰⁾ Skot. 52. nru.

⁹¹⁾ Skot. 51. nru.

⁹²⁾ Skot. 55. nru.

rantija, ka jī breivi var pīkūpt sovu ticeibu hercogistē (Nr. 152, 439.—440. lp.).⁹³⁾

*56. Kūrzemes goreidznīku 1717. g. 22. februara lyugums Vladislavovas veiskupam F. K. Šaņavskam par jūs aizsorgōšonu. Kūrzemes goreidznīki protestej pret projektu, ar kuru paradzāts jūs padūt Kūrzemes hercoga jurisdikcijai u. t. t. Vyspōri goreidznīceiba protestej pret teiksmem īrūbežōt katōļu Bazneicas breiveibu hercogistē, kur tei baudūt, pēc goreidznīku aizrōdejumim, absolūtu pōrōkumu (Nr. 152, 448.—449. lp.).

*57. Skaistkaļnes bazneicas vizitācijas akts nu XVIII g. s. sōkuma. Nu tō radzams, ka draudzē bejuši apmāram 6000 katōļu, kas beja pōrgōjuši nu ļuterticeibas katōļticeibā, pasateicūt vītejūs bazneickungu gōdeibai (Nr. 152, 453.—454. lp.).

*58. Piltenes muižu saroksts. Tys sastōdeits, kai radzams, XVIII g. s. pyrmajā catūrksnī. Sarokstā nūrōdeiti muižu īpašnīki, kai arī ikgadejōs īnōkumu summas. Saroksta beigōs uzskaitētas muižas, kurōs atsarūn bazneicas (Nr. 152, 290.—292. lp.).

Nu krīvu vēsturiskim materialim, kas globojās Osolineumā, jāatzeimoj sekojūšais:

*59. 1774. g. Krīvijas cītūkšņu aproksts ar nūsaukumu: «Собрание плановъ Пограничнымъ Россійской Имперіи крѣпостямъ.» Grōmotas pyrmā daļā īvītōti tūs cītūkšņu aproksti, kas sastōda pyrmū un ūtrū liniju. Storp tim ir Reigas, Daugavgrīvas un Aivīkstes cītūkšņu aproksti. Atteiceibā uz pyrim divim cītūkšņim snāgta eisa vēsture. Kotram cītūkšņam uzrōdeits tam paradzātais apbruņōjums un garnizons (Nr. III-5441).

*60. Beidzūt jāatzeimoj, ka Osolineumā globōjōs Varakļōnu Borchu muižinīku archivs. Pasaules kara laikā šū archivu evakuēja uz Krīvijū, pēc kara tū pōrvede uz Pūlijū un dōvynōja Osolinsku tautas institutam. 1928. godā tys vēl nabeja savasts kōrteibā un tam nabeja sova inventara saroksta, kōdēļ arī tys nabeja pīejams zynōtniskam dorbam. Šys archivs ir vacōkais nu Latgolas muižu archvim. Tur atrūnami uz pergamenta raksteiti XV un XVI g. s. dokumenti, kas atsateic uz zemes īpašumim Latvijas teritorijā. Storp vālōkō laika materialim ir saimnīcyska rokstura dokumenti, kas atsateic uz Varakļōnu un cytom Borchu muižom Latvijā.

* * *

⁹³⁾ Skot. 54. nru.

Braucūt nu Ļvovas uz Latviju, es apstāju Viļņā. Te leidz Pasaules karam beja sakūpōts daudz archivu materialu, kas atsateic uz Latvijas, seviški Latgolas vēsturi.⁹⁴⁾ Daļu nu šim materialim 1915. g. evakuēja uz Krīvijū. Pōrēji materiali 1928. godā atsaroda golvonā kōrtā Viļņas vaļsts archivā un Stefana Batorija universitates bibliotekā. Materiali atsaroda arī vītejūs zynōtņu bīdreibu un privatu personu krōjumūs. Pi šaidim apstōklim archivu materialu pēteišona praseitu pōrōk ilgu laiku, kai arī vairōkkōrteigi vajadzātu braukt uz Viļņu. Īrūbežōtō laika dēļ es nūlēmu Viļņas aktu globōtvēs uzmeklēt tikai nūteiktus dokumentus. Šymā nūlyukā es apsastōju pi pyrmom divom archivu materialu globōtvem.

I

Vaļsts archivā Viļņā (Archivum Państwowe w Wilnie) atrosti sekojūši materiali:

Latvijas rūbežu dokumenti:

*1. 1473. g. akts par rūbežu nūteikšonu storp Leitovas lelknazisti un Livoniju (Archivum akt dawnych, grōmota Nr. 15279, 127.—128. lp.).

*2. 1542. g. akts par rūbežu nūteikšonu storp Radzivilu īpašumim Leitovā un Livoniju (Turpat, Nr. 15474, 521 v. — 523. lp.).

Pyrmā aktā rūbeža apraksteita, sōcūt ar Mēmeles upi leidz Kurcumam; ūtrā aktā — nu Kivas upes, kur sōcās Dūbeles zemes, leidz Kōrklupei. Ūtrō rūbežu nūteikšona nūtyka sakarā ar tū, ka Livonija beja pīsovynōjuse pīrūbežas zemes gobolus — Radzivilu īpašums. Obūs aktūs mynāti up'u, apdzeivōtūs vītu u. t. t. nūsaukumi, pa kurim gōja rūbeža.

Latgolas inventari:

*3. Daugavpiļs starostistes 1737. g. 30. maja inventars (Turpat, Nr. 3774, 1386.—1389. lp.). Šys inventars apraksteits 1928. g.⁹⁵⁾.

*4. 1738. g. Viļakas starostistes inventars (Turpat, Nr. 3774, 1404.—1409. lp.).

⁹⁴⁾ B. Brežgo: Archivu materiāli par Latgali krievu archivo. «Filologu biedribas raksti». Rīgā 1930. X, 33.—42. lp.

⁹⁵⁾ B. Brežgo: Daugavpiļs nūvods (starostwo). «Sējējs». Rēzeknē 1928, II; 39.—40. lp.

*5. Rēzeknes starostistes un Osyunes voitistes inventara akts (Turpat, Nr. 3774, 1390. lp.). Inventars ispīsts 1898. g.⁹⁶)

*6. 1749. g. 24. augusta Pustiņas muižas un Mozindricas voitistes inventars (Turpat, akts Nr. 112, 606.—617. lp.).

*7. 1750. g. 20. oktobra Antonišku muižas inventars (Turpat, Nr. 70/444, 213.—214. lp.).

*8. 1761. g. 10. jūnija Kirupes muižas un Longas pusmuižas inventars (Turpat, Nr. 68/442, 193.—204. lp.).

*9. 1762. g. 7. augusta Vyšku muižas inventars (Turpat, Nr. 68/442, 181.—182. lp.).

*10. 1762. g. 13. septembra Bēzmuižas pogosta inventars. (Turpat, Nr. 68/442, 215.—216. lp.).

*11. 1766. g. 25. marta Rušyuna un Kameneca (tagadejās Jaunaglyunas) muižu inventars (Turpat, grāmota Nr. 71/445, 313.—318. lp.). Mozlīt sagrūzeitā veidā inventars ispīsts 1910. g.⁹⁷)

Šymūs inventarūs, kas ir tik svareīgi dokumenti Latgolas zemnieku saimnieciskās dzīves nūskaidrēšanā, nūrōdeiti apdzēvōtu vītu nūsaukumi, kai arī uzrōdeiti tur dzēivojušūs zemnieku vōrdi un uzskaitēti gimines lūcekli. Atteiceibā uz saimīnikim nūrōdeits zemes daudzums, kas atsarōda jūs lītōšōnā, mōjlūpi, kai arī nūdavas un klaušas. Inventarūs ir muižu un pusmuižu āku aproksti un dažreiz arī tūs ikšējōs ikōrtas un īpašņiku inventara aproksti. Inventarūs nūrōdeits laibeibas ražas daudzums, īnōkumi nu laukim, azarim, krūgim u. t. t. Blokum apdzēvōtūs vītu nūsaukumim inventarūs var atrast up'u, azaru un t. t. nūsaukumus.

Dokumenti par Latgolas klūsterim:

*12. 1700. g. 25. maja akts, ar kuru Dadzibogs Šostovickis un Īva Šostovicka nūdūd dominīkanu bazneickungim klūstera (Aglyunas) dybynōšōnai Rušyuna muižā Vyškovas zemī, ākas u. t. t. (Turpat, grāmotā ar vacū Nr. 45 un jaunū Nr. 46.) Šymā dokumentā apraksteiti zemes goboli, kas kūpā ar tur dzēivojušim zemīnikim nūdūti nōkušō klūstera īpašumā. Bez šim zemes īpašumim Šostovicki apsajēme ar personeigim leidzeklim uzceļt bazneicu un klūsteri, kai arī zīdōt klūsteram 30 000 pūļu zlotu. Aktā nūsaukti arī tī dīvakolpōjumi, kaidus

⁹⁶) Историко-Юридическіе матеріалы. 1898. XXVII, 9. nrs.

⁹⁷) Акты, издаваемые Виленскою Комиссією для разбора древнихъ актовъ. Вильна 1910. XXXV, 25. nrs.

bazneickungi nu sovas puses apsjēme nūturēt par zīdōtōjim un jūs radinīkim.

*13. 1775. g. 18. novembra akts, ar kuru Mikeļs Ryks dūd bernardinu bazneickungim pusmuižu, ākas u. t. t. klūstera dybynōšonai Viļānu muižā. (Turpat, akts Nr. 80/454, 251.—254. lp.). Šam dokumentam ir taidis pats saturs, kai augšōk aprōdeitam. Naskaitūt zemi, zemņikus un ākas, Ryks uz klūstera vōrda nūguļdeja 80 000 pūlu zlotu. Procentus nu šō kapitala, tys ir, 4000 zlotu, kotru godu izlītōja klūstera uzturēšonai.

Dokumenti par Latgolas piļsātom un mīstim:

*14. Karaļa Stefana Batorija 1582. g. 26. marta privileģija Daugavpiļs piļsātai. (Turpat, grōmota Nr. 86-460, 10.—17. lp.).⁹⁸⁾ Ar šū aktu karaļs pīškeire Daugavpilei Magdeburgas piļsātu tiseibas.⁹⁹⁾

*15. 1765. g. Posyunes, Daugavpiļs, Krōslovas un Krystapiļs aproksti, kai ari Latgolas zīmas un vōsoras ceļu aproksts (Turpat, Nr. 3811, 72.—73. lp.).

Valsts archivā Viļņā naatrodu sekojūšu dokumentu, kuru meklēju:

a) 1667. g. Andzeļmuižas inventars (Viļņas senejūs aktu archivā Nr. 3711, 1691.—1699. lp.).

b) 1670. g. 19. aprīļa Krystapiļs muižas, Zaltmuižas un Slobodas sādžas inventars (Turpat, Nr. 9, 212.—215. lp.).

c) 1685. g. Ludzas starostistes inventars (Turpat, Nr. 3711, 1675. lp.).

d) 1700. g. Daugavpiļs jezuitu Smolvas muižas inventars (Turpat, Nr. 44, 1061. lp.).

e) 1713. g. Viļakas starostistes inventars (Turpat, Nr. 3711, 1705. lp.).

Visi šī inventari pyrms Pasaules kara globōjōs bejušā Viļņas senejūs aktu centralā archivā.¹⁰⁰⁾ Daļa nu šim archivu materialim 1915. g. aizvasta uz Krīvijū un storp tim ari augšōk mynātī pīci Latgolas inventari.

⁹⁸⁾ Skot. Golvonō archiva 47. nru.

⁹⁹⁾ B. Breżgo: Przywilej miasta Dyneburga z roku 1582. Daugavpili 1932.

¹⁰⁰⁾ Н. Горбачевскій: Каталогъ древнимъ актовымъ книгамъ, хранящимся въ Центральномъ архивѣ въ Вильнѣ. Вильна 1872. 684., 780., 772., 774. lp.

II

Vilņas Stefana Batorija universitates bibliotekas manuskriptu nūdaļā (Uniwersytecka Biblioteka Publiczna w Wilnie) es mēģināju atrast divus dokumentus:

a) 1551. g. Livonijas mestra Johanna von der Recke aktu, ar kuru Heinricham Rebinderam pīšķerta zeme Rēzeknes apgobolā, nūrūdūt tās rubežus.

b) 1669.—1676. g. Ludzas, Opočkas un Velikūs Luku apriņķu pīrubežas īdzejvōtōju un aizrubežas ļaužu syudzeību un dažaidu prāvu iztīsōšonas grōmotu.

Obi šī dokumenti pyrms Pasaules kara globōjōs Vilņas publiskōs bibliotekas manuskriptu nūdaļā.¹⁰¹⁾ Lela daļa nu šōs bibliotekas materialim pōrgōja Vilņas universitates bibliotekas manuskriptu nūdaļā, bet maklātūs dokumentu es tur naatrodu. Kai radzams, tad tī kūpā ar citim Vilņas publiskōs bibliotekas materialim aizvasti uz Krīvijū.

Apskotūt materialus, kas globōjōs universitates bibliotekā, es atrodu sekojūšus vīnpadsmīt dokumentus atteiceībā uz Latvijas katōļu Bazneicas vēsturi.

Divi nu šim dokumentim ir Daugavpiļs jezuitu grōmotas:

1. «Liber Consultatorum Residentiae Duneburgensis Societatis Jesu» (Globōjōs ar 4413. nr.). Grōmotas lopas nav numureitas. Tur atrūnami īroksti nu 1713. leidz 1745. g.

2. «Diarium Scholarum Duneburgensium Societatis Jesu» (Ar 4414. nr.) Taipat nav numureitas lopas. Īroksti nu 1794. leidz 1811. g.

Obi dokumenti satur eisus īrokstus, kas skūpi apgaismoj jezuitu Daugavpiļs skūlas ikdīnas dzeivi.

Pōrejī devenī dokumenti ir XIX g. s. katōļu bazneicu chronikas, un prūti:

3. 1823. g. Rušyunas bazneicas chronika (uz 4 lopom),
4. 1849. g. Alšvangas bazneicas chronika (uz 2 lopom),
5. 1849. g. Vecpiļs bazneicas chronika (uz 2 lopom),
6. 1849. g. Īlyukstes bazneicas chronika (uz 2 lopom),
7. 1849. g. Kuldīgas bazneicas chronika (uz 4 lopom),
8. 1849. g. Līpōjas bazneicas chronika (uz 8 lopom),

¹⁰¹⁾ Описание рукописного отделения Виленской публичной библиотеки. Вильна 1903. IV, 2., 10. лр.

9. 1849. g. Līvērzes bazneicas chronika (uz 2 lopom),
10. 1849. g. Skaistkaļnes bazneicas chronika (uz 2 lopom),
11. 1849. g. Subates bazneicas chronika (uz 2 lopom).

Šīs bazneicu chronikas globējās bibliotekas manuskriptu nūdaļā ar 2549.—2550., 2624., 2692. un 2741.—2772. nrīm.

III

Vilņā es apskateju arī Evangelijas reformatu sinodes archivu un biblioteku (Synod Ewangelicko-Reformowany w Wilnie), bet naatrodu tur dokumentu, kurim byutu sakars ar Latvijas vēsturi.

Livonijas dokumenti Pūlijas skarba archivā Krakovas pilī

Pūlijas karaļa skarbs Krakovā, kur sōkumā globōjōs tikai karaļa personeigī dokumenti un vērtēibas, ar laiku īgyva plašōku nūzeimi vaļsts mārūgā. Skarbā nūdūd globōt vērtēibas un dokumentus ar publiski tīsisku nūzeimi. Skarbu pōrzyna Pūlijas vaļsts podskarbijs. Sōcūt ar 1475. g. pastōvēja nūteikums, ka podskarbijam, atstōjūt sovu omotu, skarbs jōnūdūd sovam pēctečam licinīku klōtbyutnē. Leidz ar tū jaunajam podskarbijam vajadzēja vai nu pošam sastōdeit vai sajemt nu īpriksējō podskarbija nūdūtūs priksmatu inventaru un tū apstyprynōt ar atteiceigu aktu. 1501. g. 25. oktobra Meļnicas privileģija atzyna, ka skarbam ir vaļsts īstōdes roksturs. Šōs privileģijas vīns pants uzlyka četrim senatorim pīnōkumu ryupētīs un uzraudzeit karaļa regalijas, kas globōjōs skarbā. Īvārōjūt šū nūteikumu, mynātīm senatorim vajadzēja pīsadaleit arī inventara sastōdeišonā pi skarba nūdūšonas. Karaļs Aleksandrs 1505. godā nūsaucē skarbu Krakovas pilī par Pūlijas vaļsts skarbu, nūrōdūt, ka tymā globōjōs «diademata regni» un «privilegia regni». Ar tū «privilegia regni» vai skarbā globōtī dokumenti beja atzeiti par vaļsts montu. Nasarāugūt uz šū vysu, pi skarba nūdūšonas moz īvārōja globōtūs dokumentus un pōrjimtūs priksmatu sarokstūs tūs nīmoz naatzeimēja. Tikai 1532. godā jēme vārā «Litterae», kas globōjōs skarbā. Pōrjimšonas inventarā teikts, ka skarbā globōjušīs 3 skapi un 2 lōdes ar dokumentīm un citīm archiva materialīm. Pi tam pa daļai nūrōdeits, kaidi šī materiali bejuši, bet saroksts nabeja tim sastōdeits.¹⁾ Beidzūt 1563.—1564. g. Varšavas seims nūlēme, ka, nūdūdūt skarbu jaunam podskarbijam, leidz ar karaļa regaliju registreišonu jōregistrej arī vyss cyts monts, kai arī privileģijas un vaļsts dokumenti. Četru senatoru pīnōkums, tai pat kai agrōk, beja nūdūt skarbu. Īim vajadzēja arī sastōdeit inventaru trejūs eksemplarūs.

¹⁾ A. Kłodziński: O Archiwum Skarba Koronnego na Zamku Krakowskim. «Editionum Collegii Historici Academiae Litterarum Polonicae Nr. 78. Collectanea ex Archivo Collegii Historici.» Series 2. Tomus I. Craków 1923. 184.—188. lp.

Vīnu eksemplaru nūdeve karaļam, ūtrū podskarbijam, bet trešū senatori atstōja sev.²⁾ Karaļs Stefans Batorijs šū senatoru skaitu 1576. godā palelynōja vēl ar divim Leitovas lelkņazistes senatorim.³⁾ Tūmār nasaraugūt ari uz 1563.—1564. g. nūteikumim, turpmōk, nūdūdūt skarbu jaunam podskarbijam, na vīnmār sastōdeja inventaru archiva materialim. Senatori iza-vaireja nu šō gryutō dorba. Leidz myusu dinom ir izaglobōjuši tikai divi inventari, kas sastōdeiti jaunam podskarbijam uzajamūt omotu. Ši inventari ir 1569./72. un 1730. goda, pi kam ni vīnu, ni ūtru nav sastōdejuši senatori, kurim tys beja par pīnōkumu. Parosti taidūs gadejumūs inventara sastōdeišonas vītā izdareja skarba satura reviziju, par kū sastōdeja aktu. Bez augšmynātim divim inventarim uzaglobōjuši vēl trejs skarba archiva inventari, kas sastōdeiti 1551., 1613. un 1682. g.⁴⁾ 1551. g. inventaru sastōdejis karaļa Sigismunda Augusta sekretars, pazeistamais vēsturnīks Mōrtenš Kromers. Šū pyrnū skarba archiva inventaru sastōdeja pēc karaļa personeiga nūrōdejuma, lai byutu vysas karalistes dokumentu saroksts, kas leidz tam laikam gulēja skarbā nasakōrtōti un aizmērsti.⁵⁾ 1613. g. inventaru sastōdeja uz karaļa Sigismunda III vēlēšonūs, lai nūteiktu archiva saturu. 1682. g. inventaru sastōdeja uz Grodņas seima lāmuma pamata, lai sakōrtōtu skarbu pēc tam, kad 1655. godā tymā beja reikōjis zvīdru karaspāks. Nūrōdeiti pīci inventari ir ti olūti, kas mums golvonā kōrtā snādz ziņas par skarba archiva dokumentim, tū skaitā ari par tim dokumentim, kas atsateic uz Livoniju. Kai olūti inventaru datu papyldynōšonai nūdar ari skarba reviziju akti, kurūs atrūnamas ziņas par archīvā globōtim materialim. Ši materialī pēc 1551. godā M. Kromera izdareitōs inventarizācijas īgyun archiva nūsaukumu un kai vaļsts skarba archivs Krakovas pīlī (Archivum thesauri regni in arce Cracoviensi) pastōvēja leidz 1765. godam. Tys beja pastōveigs archivs un beja nūvītōts pīlņeigi atseviški Krakovas pīlī, kur atsaroda ari Pūlijas metrikas archivs, vai vaļsts ar-

²⁾ A. Kłodziński: Op. cit. 124., 125., 198. lp.

³⁾ Ibid. 152. lp.

⁴⁾ A. Kłodziński: Op. cit. 191., 192., 222., 230., 231., 275., 276., 279. lp.

⁵⁾ L. Finkel: Marcin Kromer, historyk polski XVI w. «Rozprawy i sprawozdania z posiedzeń Wydziału historyczno — filozoficznego Akademii Umiejętności». Kraków 1883. XVI. Atseviška nūvylkuma 84., 85. lp. — С. Пташицкій. Христофоръ Варшевицкій. «Журналъ Министерства Народнаго Просвѣщенія». С.-Петербургъ 1886. Августъ, 361.—375. lp.

chivs, kas izveidēja XV godu symta pirmajā pusē nu karaļa kancelejas grōmotom.⁶⁾

Mēģinōsim konstateit, kaidi archiva materiali, kurim beja sakars ar Livoniju, globōjōs Pūlijas vaļsts skarba archivā Krakovas pili. Pirmū reizi šaidi dokumenti mynāti skarba 1532. g. inventarā. Šeit atzeimāti divi keizara Kārļa IV dokumenti ar zalta zeimūgim. Karaļa Sigismunda I 1532. g. 25. marta aktā, ar kuru apstyprynōts skarba nūdūšonas inventars, obi dokumenti nūsaukti par «bine littere... a Carolo Livonienibus scripte». Pēc vyspōrejō uzskota tei bejuse Kārļa IV 1366. g. zalta bulla, ar kuru Pūlijas karali sajēme protektoratu par Reigas archiveiskupiju. Šei bulla globōjusēs skarbā divūs eksemplarūs. Īspējams arī, ka ti bejuši divi dažaidi Kārļa IV 1366. godā izdūti dokumenti: vīns atteiceibā uz Reigas archiveiskupijas protektoratu, bet ūtrs — atteiceibā uz sūda statutu tom pēronom, kas pīlaidušas patvareibas pret goreidznikim.⁷⁾ Dokumenti, kuri vālōk īkliva skarba archivā 1613. g. inventara Livonijas dokumentu nūdaļā.⁸⁾ Citi skarba archiva inventari, izjamūt 1551. g. inventaru, pīmin Kārļa IV dokumentus Livonijas dokumentu nūdaļā. Kas atsateic uz Kromera 1551. g. inventaru, tad arī tymā dokumenti nūvītōti pēc nūdaļom, sekojūt vaļsts un teritorialim principim, tūmār Livonijas nūdaļas šeit iztryukst.⁹⁾ Šei nūdaļa pirmū reizi pasarōda 1569./72. g. Zamoiska inventarā. 1569. godā nūmyra podskarbijs, un Pūlijas skarbs pōrgōja jauna podskarbija rūkōs. Skarba nūdūšonai karaļs Sigismunds Augusts tō poša goda 7. novembrī nūzeimēja komisiju, kurā kai ōrkōrteju daļeibniku icēle sovu sekretaru Jōni Zamoisku. Skarba montu registraciju pabeidze tymā pošā godā, bet archiva materialu inventarizacija īlga. Sakarā ar tū karaļs papyldynōja komisiju ar divim jaunim lūceklim: skarba rakstvedi Simonu Lugovsku un Krakovas kanoniku Stanislavu Gursku. 28. novembrī skarba nūdūšonas komisija īsnēdze karaļam ziņōjumu par sovu dorbu un nūrōdeja, ka archiva inventarizācijas dorbu tei atstōjuse Zamoiskam, Lugovskam un Gurskam. Šys dorbs īlga leidz 1572. godam un Sigismunda Augusta nōves dēļ tys arī palyka nanūbeigts. Naveiksmes golvonais cālūns beja tys, ka dorba plans beja sastōdeits pōrōk plašs. Materiali par šū skarba archiva inventarizaciju uzaglobōjuši Zamoisku krōju-

⁶⁾ A. Kłodziński: Op. cit. 124., 125., 198. lp.

⁷⁾ Ibid. 188., 189., 449., 493., 494. lp.

⁸⁾ Skot. 1613. g. inventara 112. un 111. numuru.

⁹⁾ A. Kłodziński: Op. cit. 167., 201. lp.

mūs.¹⁰⁾ Taidā kōrtā 1569./72. g. inventars uzaglobōjis napa-beigtā veidā. Tymā ir gon nūdaļa.¹¹⁾ «[Litterae] Livoniae»¹²⁾, bet tur nav iraksteiti visi dokumenti, kas atsateic uz Livoniju. Tī izkaiseiti pa cytom inventara nūdaļom ar atzeimem: «N. N. litterae repositae sunt a me capite de Livonia» vai vīnkōrši: «capite de Livonia».¹³⁾ Daži dokumenti iraksteiti inventarā divas reizes. Tys vyss apgryutynoj nūteikt dokumentu kūpskaitu, kas atsateic uz Livoniju. Livonijas nūdaļas vērsroktstā nūrōdeits, ka šī dokumenti atsateic uz 1209.—1438. g.¹⁴⁾ Šeit ari atrūnama pīzeime: «Redditae Regiae M[aiesta]ti Christophoro duce Melcherburgensi, cum ex captivitate divertetur, Lublini a[nn]o 1569»¹⁵⁾.

Kas tī bejuši par dokumentim un kai tī nūklivuši pi Meklenburgas hercoga Kristopa, redzīm nu dokumentim, kas globōjōs šverinas lelhercogistes golvonā slāpynā archivā. 1562. godā hercogs Kristops atsaroda sovā dzimtinē Meklenburgā. Jys beja nūdūmōjis, vai nu pavysam atsateikt nu sovom pozicijom Livonijā, vai ari, sasavīnojūt ar Zvidriju, aizstōvēt tōs pret karali Sigismundu Augustu. Tymā laikā hercogs izzynōja nu Jōņa Langes, kas labi pazyna Livonijas lītas, ka Libekas dūma bazneicas kapitulā globojās kaste ar Reigas archiveiskupijas dokumentim. Hercoga Kristopa sekretars Andrejs Brachmans šū ziņu apstyprynōja, un hercogs jam kai ari Raceburgas klūstera šenberga mōjas komandantam Mateisam Gansam uzdeve izgatavōt Libekā globōtūs dokumentu sarokstu un pēc īspējas panōkt šūs dokumentu izdūšonu jim. Jōatzeimej, ka pyrms tam kaidis Jōņs Varmbeks beja mēginōjis īgyut dokumentu kasti, bet bez panōkumim. Libekas kapituls gon izteice gataveibu izpīldeit hercoga Kristopa vēlēšonūs, bet naasūt bejis īspējams, kai teikts dokumentūs, atrast atslāgu nu tom slāgtom telpom, kurōs globōjušīs dokumenti. Hercoga pynvārōtim lykts priškā nūgaideit kaidu laiku. Dreīž pēc tam her-

¹⁰⁾ Ibid. 205.—208., 212., 214., 215., 220., 497.—499. lp.

¹¹⁾ Inventarizācijas materiāli, kas XVI godu syntā isiti četrūs sējumūs ar nūsaukumu: «Inventarium privilegiorum, litterarum, diplomatum, scripturarum et munimentorum quaecunque in Archivo Regni in Arce Cracoviensi continebantur, conscriptum sub auspiciis Ioannis Zamoyski.» Globojās Varšavas Zamoysku bibliotekā ar Nr. 1603.

¹²⁾ Ibid. I, 707.—722., 763.—869. lp.; IV, 419.—423., 583.—670., 881.—884. lp.

¹³⁾ I. Siemieński: Ze studjów nad Archiwum Koronnem. «Przełąd Historyczny». Warszawa 1924. XXIV, 157., 158. lp.

¹⁴⁾ A. Kłodziński: Op. cit. 167., 209., 210., 484., 489., 490. lp.

¹⁵⁾ Inventarium... I, 707. lp.

cogs Kristops aizbrauce uz Zvīdriju, kur nūslēdze savīneibu ar Eriku XIV. Sajēmis vyltōtu ziņu par archiveiskupa nōvi, jys 1562. g. decembrī atsagrīze Livonijā, lai pōrjmtu archiveiskupiju. 1563. godā Brachmans un Ganss sajēme hercoga pavēli, kas beja izdūta Zvīdrijā, otkon pīpraseit dokumentu kastes izdūšonu, pi kam, hercogs atsasauce uz tū, ka pēc archiveiskupa nōves jam pīdarūt pylna jurisdikcija Reigas archiveiskupijā. 1563. g. obim hercoga Kristopa pylnvarōtim teišam atļōve aplyukōt un sastōdeit dokumentim inventaru, bet pošus dokumentus Lībekas kapituls atsateice izdūt, cīkom nabyušūt Reigas dūma bazneicas kapitula pīkrisšonas.

Pi šō gadejuma hercoga Kristopa sekretars Brachmans beja izgatavōjis nūrokstus nu divom vēstulem. Šī nūroksti globōjōs šverinas archivā un līcynoj par tū, kod un kaidā kōrtā kaste ar dokumentim nūklivuse Lībekā. Nu Reigas archiveiskupa Kaspara Lindes 1519. g. 13. janvara vēstules Lībekas kapitulam dabojam zynōt, ka Reigas kapitula lūceklī un archiveiskupa pīrkšteči brīsmu breidī aizsyutejuši kasti ar dokumentim Lībekas kapitulam uzglobōšonā. 1529. g. 22. janvara vēstulē Reigas kapituls pasateice Lībekas kapitulam par tū, ka Reigas archiveiskups Toms Šenings un Reigas kapitula lūceklis Mateiss Unferferts pīlaisti pi dokumentu kastes. Nu šom vēstulem izrīt, ka dokumenti deponeiti Lībekā na vālōk par XV g. s., jo Kaspars Linde kliva par archiveiskupu 1509. godā, bet par dokumentu deponeišonu runoj kai par taidu nūtykumu, kas nūticis ļūti seņ. Deponeitī dokumenti vīnleidz pīdarēja kai Reigas archiveiskupam, tai arī Reigas kapitulam un atseviški nivīns nu jim navarēja ar tim reikōtīs.¹⁶⁾

Oldenburgas mōjas un centralā archivā izaglobōjis šūs dokumentu saroksts, kas sastōdeits 1528. godā ar sekojūšu vēsrokstu: «Registrum vel catalogus jurium, literarum et processum nonnullorum ecclesie Rigensis per quendam Johannem Murer notarium ad hoc assumptum conscriptum ac juxta numeros appositos in ordinem premissum redactum.» Sarokstā atzeimāti nu 1209.—1438. g. 233 dokumenti. Nu notara Jōņa Murera 1528. g. 15. novembra aplīcynōjuma redzīm, ka kaste ar Lībekā deponeitim dokumentim bejuse nu kapitula nūgōdōta mōjā, kur apsametis Reigas archiveiskups Toms Šenings. Šeit dokumenti pōrbaudeiti pēc augstōk mynātō saroksta, un nivīns nu tim nav iztryucis. Notara ūtrais 1529. g. 19. janvara

¹⁶⁾ A. Bergengrün: Zur Geschichte des Archivs des Erzbisthums Riga. «Sitzungsberichte der Gesellschaft für Geschichte und Alterthumskunde der Ostseeprovinzen Russlands aus dem Jahre 1898. Riga 1899. 7.—9., 14.—17. lp.

aplicynojums rōda, ka pēc dokumentu apskates kaste bejuse atnasta atpakaļ uz kapitulu.¹⁷⁾

Meklenburgas hercoga Kristopa sekretars Brachmans pēc Libekas kapitula atsateikšonas izdūt dokumentus, 1563. g. 25. janvarī sastōdeja pret tū protestu. Protesta īvoda projekts, kas globōjōs ūverinas archivā, kai ari citi tō dokumenti, apgaismoj ūš jautōjumu. Nu Brachmana protesta mes dabojam zynōt tū īvārojāmū faktu, ka Reigā pavysam aizmērsts par dokumentu kastes deponeišonu Libekas kapitulā. Kai dūmojams, Libekā ūšim dokumentim vēreiba bejuse pīgrīzta tikai pēc tam, kad tūs gribējis īgyut Varmbeks. Kad par tū nu Libekas ziņōja uz Reigu, tad nu turīnes sajēme atbīldi, ka Reigas kapituls nikō nazynūt par tam pīdarušūs dokumentu deponeišonu Libekā. Ari Reigas archiveiskups Vilhelms par ūšim dokumentim nikō tyvōka nazynōja. Lai pīrōdeitu, ka hercogam Kristopam īr tīseibas reikōtīs ar ūšim dokumentim, Brachmans sovā protestā nūrōdeja, ka dokumenti, pa lelōkai daļai, atsateic navys uz kapitulu, bet gon uz archiveiskupiju. K. Brachmans panōce sovu mērki. Acimradzūt, tyuleit pēc 1563. g. 25. janvara vīnu daļu dokumentu izdavuši. Tys radzams nu Pryusijas hercoga Albrehta 1563. g. 5. aprīļa vēstules, kas syuteita Meklenburgas hercoga Kristopa brōlam hercogam Jōņam Albrehtam. Tymā laikā archiveiskups Vilhelms ari beja izteicis vēlēšonus sajimt atpakaļ dokumentus un ūšmā nūlyukā izsnēdzis atteiceigu pylnvaru bruninīkam Fridricham fon ūpetam. 1562. g. 13. septembrī archiveiskups par tū raksteja sovam brōlam Pryusijas hercogam Albrehtam. Pēc tam jys ūš pylnvaru nūsyuteja Jōņam Albrehtam, Meklenburgas hercoga Kristopa brōlam, un uzdeve jam nūdūt pylnvaru ūpetam. Jōņs Albrehts ar ūšō uzdavuma izpīldeišonu nasasteidze, un 1562. g. decembrī pylnvara vēļ nabeja nūdūta. Nūtyka tai, ka Meklenburgas hercogs Kristops paspēja dokumentus sajimt otrōk. Kad ūpēts 1563. g. martā, jau pēc archiveiskupa Vilhelma nōves īsaroda Libekas kapitulā, jys izzynōja, ka dokumentu lelōkō daļa jau izdūta hercogam Kristopam. Pryusijas hercogs Albrehts 1563. g. 5. aprīļa vēstulē atbīld, ka svareīgōkais nu palykušim dokumentim asūt privileģija par Pūlijas karaļa profektoratu.¹⁸⁾ Pēc tam hercogs Albrehts apsajēme

¹⁷⁾ A. Bergengrün, Ph. Schwarz: Ein Verzeichniss der nach dem Jahre 1438 dem Lübischen Domkapitel übergebenen Urkunden des Rigischen Erzstifts. «Mittheilungen aus dem Gebiete der Geschichte Liv-, Est- und Kurlands». Riga 1900. XVII, 408., 414.—458. lp.

¹⁸⁾ Skateit tōlōk: 1686. g. 15. janvara revīzijas aktā dokumentu ar Nr. 1 un Pūlijas skarba archiva 1613. g. inventarā dokumentu ar Nr. 112.

sagādāt nu Reigas kapitula pynvaru uz Jōņa Albrehta vōrdu, lai jys varātu sajimt globōšonā atlykušūs dokumentus. Kas nūticis ar atlykušim dokumentim, nav zynoms. Tūs dokumentu liktini, kas beja nūklivuši hercoga Kristopa rūkōs, var izsekēt tōlōk.

1563. g. augustā Meklenburgas hercogs Kristops kryta pūļu gyustā un goda beigōs jū pōrvede uz Varšavu. 1564. g. janvarī Varšavā isaroda ari Jōņs Albrechts, lai panōktu brōļa atbreivōšonu un Reigas archiveiskupijas nūdūšonu sovam dālam Sigismundam. Jōņam Albrechtam šī dokumenti tagad beja lūti svareigi, tōdēļ jys ziņōja Pūlijas karaļam, ka Meklenburgas Kristops tūs slēpūt Vōcijā. Karaļs Sigismunds Augusts pīpraseja šūs dokumentu izdūšonu, uzstōdūt tū kai vīnu nu Meklenburgas hercoga Kristopa atbreivōšonas nūteikumim. 1564. g. 7. februarī hercogs Kristops atbildēja, ka Krimuldas pilī, kuru 1561. godā atjēmis Reigas kapitulam, jys atradis dažas privilegijas, kas atsateic uz archiveiskupiju. Šōs privilegijas jys asūt ar mīru atdūt, kad atsagrīzšūt Meklenburgā. Patīši hercogs Kristops beja pajēmis dažus kapitula dokumentus. Tys radzams nu kapitula dekana Jākuba Meka 1566. g. vēstules Jōņam Albrechtam, kurā jys lyudze, lai pēdējais otkoņ dabōtu jam dažas pergamenta grōmotas, kuras Meklenburgas hercogs Kristops jam kaidreiz atjēmis. Jo līta nūnōktu leidz traktatam, raksteja Meks, tad tōs byutu lūti napīcīšamas, seviški Reigas pilšātai. Vystycamōkais, ka šī dokumenti nūkliva Vōcijā, jo hercoga Kristopa kolpi pēc jō sagyusteišonas varēja pajimt leidza uz Vōciju lelu daļu nu hercoga piļu inventara. Tikai 1567. godā hercogs paziņōja, ka asūt ar mīru izdūt dokumentus, kas kaidreiz globōjušīs Libekā. Tō pošā goda 18. julijā šūs dokumentus atdeve jō islūdzejuma vītā — Ravā. Tō pošā mēneša 20. dīnā hercogs par dokumentu sajīmšonu paziņōja karaļam un pībylda: «Quorum numero 197 sigillis roboratarum schedarum membranacearum sunt, 2 cum auratis sigillis, 6 libri, 19 schedae membranaceae sine sigillis, 21 chartaceae schedulae.» 1569. g. 18. februarī Meklenburgas hercogu Kristopu atbreivōja.¹⁹⁾ Tymā pošā laikā karaļam nūdeve ari dokumentus. Par tū licynoj divi hercoga roksti, nu kurim vīns bez datuma, bet ūtrs uzraksteits Ļublinā 1569. g. 19. februarī. Obi šī roksti gondreiz vīnaida satura, tymūs hercogs lyudz Sigismundu Augustu pīdūt jam uzastōšonu pret karali, atsasoka nu Reigas archiveiskupijas un leidz ar tū atdūd karaļam daudz Livonijas

¹⁹⁾ A. Bergengrün: Zur Geschichte des Archivs des Erzbisthums Riga. 9.—10., 18.—23. lp.

dokumentu: «Inque harum omnium rerum signum et testimonium illustrius, privilegia et quaecunque alia ad dictum archiepiscopatum et capitulum (sc. Rigense) pertinentia penes me habeo, S[acrae] M[aiestati] R[egi] V[enerabili] trado, nec plura me his habere profiteor et si forte haberem, nunquam me his usurum, sed omnia S[acrae] M[aiestati] V[enerabili] transmissurum esse polliceor.»²⁰⁾ Karaļam nūdūtūs dokumentu skaitā vajadzēja byut na tikai tim dokumentim vīn, kurus hercogs beja saļēmis nu Libekas kapitula. Nu tur uzglobōtim 233 dokumentim jys teišam beja saļēmis lelōkū daļu, bet hercogs raksteja karaļam, ka jam asūt 245 dokumenti. Jōdūmoj, ka karaļam nūdūti ari tī Reigas kapitula dokumenti, kurus hercogs Kristops beja pajēmis, kai roksta kapitula dekans Meks, Krimuldas pili. Karaļam Sigismundam Augustam nūdūtūs dokumentus uzglobōja Pūlijas skarba archivā un tūs uzjēme 1569./72. g. sastōdeitā archiva inventarā.

Taidejaidi, vysmoz uz 1209.—1438. g. dokumentim, navar atteicynōt pūlu vēsturnika Mōrteņa Kromera hipotezi, ka Reigas archiveiskupa archivs gōjis būjā Kūknesē, kad, pili ijamūt, izacēlis guņsgrāks, tai tad 1556. godā. Navar pīkrist ari jō ūtram apgolvōjumam, ka dokumenti, kurus 1562. godā Gotards Ketlers nūdevis Livonijas administratoram Nikolajam Radzivilam, globōjušis Krakovas pili.²¹⁾ Ir zynoms, ka 1562. g. februari, Ketlera sarunu laikā ar Nikolaju Radzivilu pēdejais pīpraseja, lai Ketlers leidz ar atsateikšonu nu Ordena mestra titula, nūdūtu ari dažus dokumentus. Ketlers apsajēme atdūt vysus dokumentus, kas atsateic uz Reigas piļsātas tīseibom un juridikeiju, kai ari vysas transakcijas un kontraktus, kaidi ir bejuši Ketleram un jō priķštečim.²²⁾ Acimradzūt šeit beja dūmōti tī dokumenti, uz kuru pamata Ordena mestri iġyva imperijas kņazu tituli, kai ari tī dokumenti, kas regulēja jūs atteiceibas ar Reigas piļsātu. Ir uzaglobōjuse ziņa, ka dokumentu atdūšona nūtykuse leidz ar Ketlera pasadūšonu Sigismundam Augustam 1562. g. 5. martā.²³⁾ Dionizijs Fabricijs roksta: «Suscepta iccirco in tutelam Livonia, Rex Sigismundus

²⁰⁾ Biblijoteka Ordynacyi Krasin'skich. Akta podkanclerskie Franciszka Krasin'skiego. Warszawa 1869. I, 7., 11. lp.

²¹⁾ M. Dogiel: Codex diplomaticus Regni Poloniae et Magni Ducatus Litvaniae. Vilnae 1759. V, praefatio.

²²⁾ F. Binemann: Briefe und Urkunden Geschichte Livlands. Riga 1876. V, 416. lp.

²³⁾ G. Berkholtz: Vermischte Bemerkungen zu der vorstehenden Mittheilung Dr. Perlbach's. «Mittheilungen aus dem Gebiete der Geschichte Liv-, Est- und Kurlands». 1886. XIII, 26.—29. un 357. lp.

Augustus, mittit ad Ducem Curlandiae Gothardum Ketlerum Nikolaum Palwass.²⁴⁾ Capitaneum Dunaburgensem, qui ab illo (siquidem dominio juriq̄ suo in Livonia se abdicasset), exigeret diplomata foundationis Livoniae vetustissima, olim a summis Pontificibus, Imperatoribus, caeterisque Imperii romani proceribus Livoniae Toparchis impertita. Quibus adeptis, Ketlerum ejusque haeredes jus suum abhinc a polono Imperio petere debere in comitiis decernunt.»²⁵⁾ Nav uzaglobōjis tūs dokumentu saroksts, kuru Ketlers 1562. g. nūdeve pūlim. Ni Pūlijas skarba archiva 1569./72. g. inventarā, ni vālōkūs inventarūs šūs dokumentu naredzim. Jo šī dokumenti teišam bytu globōjušis skarba archivā, jamūt vārā tūs nūzeimi, tī navarātu palikt napamaneiti inventara sastōdeitōjim. Taipat šūs dokumentu nav Leitovas lelknazistes metrikā Moskovā. Īspējams, ka šī dokumenti palykuši uzaglobōšonā pi Nikolaja Radzivila un taidejaidi vālōk nūklivuši Radzivilu Nesvežas archivā.

Livonijas dokumenti Pūlijas skarbā karaļa pilī Krakovā globōjōs kūpā ar citim dokumentim un vērtēibom, kas beja pīejamas podskarbijam. Pi jō globōjōs skarba telpu atslāga un zēimūgs, ar kuru aizzeimūgōja telpas. Jō seviškā uzraudzēibā atsaroda lōdes ar svareigōkim vaļsts dokumentim ar diplomātisku un publiski tīsisku roksturu. Pi jō globōjōs arī atslāgas nu šom lōdem. Saimnīciska rokstura dokumenti, kas atsateice golvonā kōrtā uz karaļa zemes īpašumim, beja pīejami arī podskarbija kancelejas irēdnim. Podskarbijam atstōjūt Krakovu, jō vītu parosti izpīļdeja skarba globōtōjs. Pēc 1569. g. Ļublinas unijas karaļs ar golmu XVI g. s. beigōs pōrsacēle uz Varšavu. Uz turīni pōrgōja arī karaļa kanceleja ar sovu archivu. Uz Varšavu pōrsacēle podskarbijs, bet Pūlijas skarba archivs palyka Krakovas pilī, piļs myuru un atslāgu aizsardeizēibā. Tikai skarba globōtōjs, kas parosti beja Krakovas katedrales kōnoniks, dzeivōja skarba ustobu tyvumā, un pi jō beja durovu atslāgas. Tōs atsavēre laiku pa laikam, kad podskarbijs nūdeve sovus pīnōkumus jaunam podskarbijam, vai arī kad jys vai jō pylnvarōtais īsaroda sajimt kaidu vājadzeigu dokumentu un pēc tam tū atdūt. Leidz 1674. g., kad tronu ījēme karaļs Jōņs III Sabeskis, nu Varšavas veļ atsyuteja uz Krakovu globōšonā skarbā dažus dokumentus, seviški svareigōkūs politiskūs traktatu un leigumu originalus. Pēc vaļsts kancelejas pōrsacēļšonas uz Varšavu nu skarba archiva

²⁴⁾ Nikolajs Talvošs.

²⁵⁾ Scriptores rerum Livonicarum. Riga — Leipzig 1853. II, 476. lp.

sōka izvest uz turīni tūs diplomatiska un saimnīciska rokstura dokumentus, kaidi beja napīcīšami īkšējōs un ōrējōs politikas realizēšōnā.²⁶⁾

Karāļs Sigismunds III ryupādamīs par tū, lai skarba archivā Krakovas pīlī globōtūs archiva materialus sakōrtōtu lobōkā kōrteibā un leidz ar tū nūskaidrōtu tū saturu, deve reikōjumu izdareit archiva inventarizaciju. Ar 1612. g. 20. aprīļa mandatu karāļs uzdeve sovīm sekretarim: Gneznas pravestam un Gneznas un Krakovas kanonikam Mateisam Lubenskam, lai jī, sajāmuši nu podskarbija atslāgas: «sub quorum custodia est Archivum nostrum Cracoviense», vai nu pošōs skarba telpōs, vai cytōs tyvōkōs un ērtōkōs telpōs izskateitu vysus archiva dokumentus, kotru šū dokumentu izlaseitu, tō saturu atzeimātu, sastōdeitu vysu registreitūs dokumentu indeksu vai «breviculum» un taidā pošā kōrteibā dokumentus nūvītōtu.²⁷⁾ 1613. godā brōli Lubenski dorbu pabeidze. Īsnādzūt karāļam sastōdeitū archiva inventaru, jī paskaidrōja, ka pi sastōdeišōnas centuši īraksteit vysus dokumentus, sōcūt ar vyssvareigōkim un heidzūt ar pošīm pēdejīm, registrejūt ari dokumentus, kas zaudējuši kotru vērteibu, tys ir, «abrogatae et cassatae.»²⁸⁾ Lubensku inventara nūdaļā «Litterae Ducatus Livoniae»²⁹⁾ atzeimāti 226 dokumenti nu 1196. leidz 1585. g. Saleidzynojuūt šū inventaru ar 1569./72. g. inventaru, redzim, ka chronologiski tys papyldynōts. Tymā īraksteiti četri jauni dokumenti, kas atsateic uz Livoniju nu 1562. leidz 1585. g. un kas nūdūti skarbā globōšōnai.

1655. godā, kad Krakovu apdraudēja zvīdri, nu skarba izjēme karāļa regalijas, vērteibas, kai ari dažus archiva dokumentus. Vysu tū aizvede uz Ļubovļu. Tymā pošā godā Krakovu ījēme zvīdru karaspāks, nu kō cīte ari skarbs Krakovas pīlī. Pēc Krakovas atbreivōšōnas 1658. un 1659. g. seims nūzeimēja komisijas, kurom vajadzēja pōrvest nu Ļubovļas atpakaļ nu skarba izjimtū montu un pōrbaudeit, kū skarbs zaudējis zvīdru saimnīkōšōnas laikā, kai ari sakōrtōt skarbu. Bet šōs komisijas nasanōce. Tad 1661. godā Varšavas seims nūzeimēja jaunu komisiju skarba revīzijai.³⁰⁾ Šei komisija īsōce sovu darbeibu 1662. g. 2. janvarī, un tai nōcēs konstateit, ka

²⁶⁾ A. Kłodziński: Op. cit. 177., 182., 223.—228. lp.

²⁷⁾ A. Powstański: Wiadomość o Archiwum Krajowem Królestwa Polskiego. «Rocznik Towarzystwa Naukowego z Uniwersytetem Krakowskim połączonego». Kraków 1824. IX, 421., 422. lp.

²⁸⁾ A. Kłodziński: Op. cit. 232., 500.—503. lp.

²⁹⁾ Skateit pilykumā.

³⁰⁾ Volumina Legum, IV, 330., 331., 246., 278. lp.

skarbs ir izdemoleits. Komisija izdareja regaliju un vērteību inventarizāciju, bet archiva materialu inventarizācijai tai natyka laika.³¹⁾ Dorba pabeigšonai 1668. g. Varšavas seims nūzeimēja jaunu komisiju. Šai komisijai pēc jaunim un vacim inventarim vajadzēja pārbaudeit karaļa regalijas, kai ari archiva materialus, sastōdeit tim inventaru un ziņōjumu par padareitū dorbu isnēgt tyvōkam seimam.³²⁾ 1669. g. 26. janvarī komisija sovu dorbu pabeidze. Ziņōjumā komisija raksteja, ka skarbā tei redzējuse izpūsteitūs skapus, izlauztōs lōdes un zemē izmātotus un sameideitus papeirus, vacōs grōmotas un registrus. Šei komisija naizdareja skarba archiva inventarizāciju. Tei tikai apskateja tō nalelu daļu, atzeimejūt caurskaiteitūs dokumentus. Storp tim beja divi dokumenti, kas atsaiteic uz Livoniju:

1. «Incorporatio Esthonie Regno Poloniae facta», bez šō dokumentu datu nūrōdeišonas revizijas aktā, un
2. «Pakta Polsko — szwedzkie przez komissarzy szwedzkich dane i podpisane. W Oliwie d[nia] 3 maja 1660 r[oku] Przytem potwierdzenie ich przez krolowę i senat Szwedzki.»

Nacaurskateitūs dokumentus nasakōrtōja, jo tys byutu prasejis nu komisijas daudz pyuļu un laika.³³⁾ Taidejaidi skarba archivs, kurā beja ari Livonijas dokumenti, palyka nasakōrtōts. Seimi par tū naaizmērsa. 1673./4. un 1676. g. seimi nūzeimēja atteiceigas komisijas. Pymō komisija nimos nasaņōce, bet ūtrō naizdareja archiva registrāciju. Beidzūt, 1678. godā Grodņas seims nūzeimēja sevišku komisiju vīneigi skarba dokumentu un privilēģiju registreišonai. Komisijā, kuras priekšgolā beja veiskups Stanislavs Vojenskis, beja 8 komisari. 1679. g. 18. augustā komisijas lūceklim vajadzēja sasapulcēt Krakovā, registreit skarba dokumentus un privilēģijas un pōrvest tūs Varšavā, kur nūvītōt Varšavas piļs telpōs.³⁴⁾ Jautōjumu par archiva pōrvesšonu irūsynōja karaļa kanceleja, kurai beja ērtōk, jo dokumenti byutu pi rūkas Varšavā. Šeit tū ari beja vīglōk globōt kōrteibā un lobōkūs apstōklūs nakai Krakovā, kur tys atsaroda slāgtōs, navādynōtōs telpōs un cite nu mytruma. Pēc paroduma un tiseibom archivs beja padūts publiskai kontrolei, kōdēļ pret seima lāmumu rodōs opozicija, kura beidōs, ka vaļsts dokumenti naklyutu par vaļdinīka un jō or-

³¹⁾ A. Kłodziński: Op. cit. 237., 238. lp.

³²⁾ Volumina Legum. IV, 487., 488. lp.

³³⁾ L. Hubert: Pamiętniki historyczne. Warszawa 1861. I, 129.—130., 152.—162. lp.

³⁴⁾ Volumina Legum. V, 174., 284. lp.

ganu naīrūbežotas un breivas reiceibas objektu, nu kō Krakovā tī beja pasorgōti. Šūs īmesļu dēļ karaļs Jōņs III komisijas sasaukšonu skarba registreīsonai nūvylycynōja leidz 1680. godam. Dokumentu syuteīsonu nu karaļa kancelejas uz Krakovas skarbu pōrtrauce. Dokumentus, kas sasakrōja kancelejōs, nūdeve Pūlijas metrikas archivā. Tai kai 1680. g. komisija tūmār nasanoce, tad 1681. godā senats atgōdynōja seimas lāmumu. Ar 1681. g. 19. augusta mandatu karaļs pavēlēja komisijai īsarast Krakovā, atvērt telpas, kurōs globōjōs archīvs, un izrevideit «scriptura omnes inibi contentas». Karaļs vēlējōs, lai dokumentus izlaseitu, registreitu un nūvītōtu kōrteibā. Svareigōkūs dokumentus vajadzēja seiki apraksteit, bet būjōtūs izlobōt. Vysus šūs materialus vajadzēja nūvītōt pēc vaivodistem īpriķš sagatavōtōs lōdēs un cytōs globōšonas vītōs. Komisijas lūcekļu skaitu šam dorbam karaļs palelynōja uz 12. 1682. g. 16. majā komisija īsoce sovu dorbu. Telpas, kurōs atsaroda archīvs, beja taidā stōvūklī, ka apstrōdojamūs dokumentus vajadzēja iznest cytā ustobā. 1682. g. 14. jūlijā inventarizaciju pabeidze. Vīnu nu šō inventara eksemplarim, kas globōjōs Vatikana bibliotekā, 1682. godā izdeve Eduards Rikačevskis.³⁵⁾ Šymā inventarā taipat kai agrōkā Livonijas dokumenti izdaleiti atsevišķā, pēc kōrtas 15. nūdaļā «Litterae Ducatus Livoniae»³⁶⁾ Nu inventara mes redzim, ka 1682. godā Krakovas pilī registreiti 174 dokumenti, kas atsateic uz laiku nu 1196. g. leidz 1660. g. Storp tim atrūnam 4 dokumentus, kuru nav 1613. g. inventarā un kuri 1682. g. inventarā īraksteiti tai:³⁷⁾

1. «Vilhelmus archiepiscopus Rigensis, marchio Brandenburgensis Joannis Lissdon derelictae viduae et liberis ad paupertatem redactis, prorogat possessionem certorum bonorum. Datum Regiomonti, die 5 januarii, Anno 1426.»

2. «Transumptum concordiae inter archiepiscopum Rigensem et capitulum ab una, et magistrum praeceptoremque ordinis ab altera partibus constitutae. Anno Domini 1488.»

3. «Raimpertus Vilhelmus Bayder, doctor juris majestatis regiae consiliarius provinciae, duas partes, terrae sub arce Kop-

³⁵⁾ [E. Rykaczewski]: *Inventarium omnium et singulorum privilegiorum, litterarum, diplomatum, scripturarum et monumentorum quaecunque in Archivo Regni in arce Cracoviensi continentur per commissarios a Sacra Regia Majestate et Republica ad revidendum et connotandum omnes scripturas in eodem archivo existentes deputatos confectum Anno Domini MDCLXXXII cura Bibliothecae Polonicae editum.* Lutetiae Parisiorum 1862.

³⁶⁾ [E. Rykaczewski]: *Op. cit.*, 108.—128. lp.

³⁷⁾ *Ibid.* 125., 128.-lp.

penken jacentes pro ducentis sexaginta et duobus florenis vendit Joanni Mottern. Anno 1577.»

4. «Manifestatio illustrissimi et reverendissimi Nicolai Prażmowski, supremi cancellarii regni Poloniae circa conclusionem articuli pacis cum Svecis de Livonia, ratione ecclesiarum romanae catholicae religionis, ibidem bonorum que ad ecclesiae easdem pertinentium avulsionis et alienationis. Die 4 aprilis, anno 1660.»

Taidā kōrtā, sprīžūt pēc Vatikana bibliotekas 1682. g. inventara eksmeplara, Livonijas dokumentu kūpskaits, saleidzinojūt ar 1613. g. inventaru, sasamozynōjīs par 52 dokumentim, šō inventara ūtrais eksemplars, kas globōjōs Upsalas universitātes bibliotekā, šū starpeibu samozynoju uz 45 dokumentim. Šymā inventara eksemplarā Livonijas nūdaļā īraksteiti 184 dokumenti³⁸), storp kurim atrūnam vēļ vīnu, kaida nav 1613. g. inventarā, prūti³⁹):

«Clementis Octavi Literae ad Reginam Bonam de data Romae. A[nno] D[omini] Milles[i]mo Quadringen[tesimo] Triges[i]mo Secundo.»

Augšōk nūrōdeitū starpeibu Livonijas dokumentu skaitā pēc 1682. un 1613. g. inventarim navar izskaidrēt ar tū, ka tī gōjuši būjā zvidru uzbrukuma laikā. Ir konstateits, ka dokumentu pazusšona skarba archivā zvidru uzbrukuma laikā bejuse minimala. Kai redzēsīm vālōk, dažus Livonijas dokumentus 1682. godā nimoz nainventarizēja.⁴⁰)

Pēc 1682. g. tymā godu syntā kūpeigu skarba archiva inventarizaciju vairs naizdareja, kaut gon seims tō praseja pi podskarbiju mainas.⁴¹) Šam nūlyukam īcaltōs komisijas apsārubežōja ar tū, ka, revidejūt skarbu, pīkōre pi lōdem, kur globōjōs archiva materiali, jaunus zaimūgus. Revizijas aktūs nūrōdeja, ka pēc 1682. g. inventarizācijas nikaidas pārmaiņas nasūt nūtykušas. Tikai 1686. g. 15. janvara akta beigōs atrūnam, ka pēc revizijas pabeigšonas, sakōrtōjūt skarba videjū nūlyktovu, kōktā atrosti 4 pergamenta dokumenti.⁴²) Nu tim 3 bejuši Livonijas dokumenti, kas aktā atzeimāti šaidi:

1. «Carolus Quartus imperator confirmat privilegium ab Henrico Romanorum rege et alia omnia archiepiscopatus et

³⁸) C. Schirren: Verzeichnis livländischer Geschichte — Quellen in schwedischen Archiven und Bibliotheken. Dorpat 1861—1868. 217.—226. lp.

³⁹) Ibid. 225. lp.

⁴⁰) [E. Rykaczewski]: Op. cit., VII—XV, 481., 483. lp. — A. Kłodziński: Op. cit. 245., 246., 254., 506. lp.

⁴¹) Volumina Legum. V, 347., 348., 381., 382. lp.

⁴²) A. Kłodziński: Op. cit. 257., 449., 511., 515. lp.

principatui Rigensi, etiam antequam in metropoli[m] erigetur, a divis imperatoribus et regibus Romanorum data a[anno] D[omini] millesimo trecentesimo quinquagesimo sexto.»

2. «Lit[t]erae Caroli Quarti imperatoris, quibus principi Livoniae significat, se missurum mandatarios suos ad Vinreum de Gnipenconden[si] magistrum, pacis inter eos tractandae causa et hortatur, ut prius ex eius fratribus cum nunciis, quos cum his lit[t]eris mittit ad eum in Bohemiam veniat, millesimo trecentesimo quinquagesimo octavo.»

3. «Lit[t]erae Caroli Quarti imperatoris et Bohemiae regis, quibus principi et ducibus Livoniae promittit libertatem, principatum, honorem et defensionem imperii adversus quoslibet hostos, si fidem christianam susceperint, anno millesimo trecentesimo quinquagesimo octavo.»

Šī dokumenti nabeja atzeimāti 1682. g. inventarā. Nav tūs ari 1613. g. inventarā.

1702. goda pavasari, kad Kārlis XII karōja ar Augustu II, zvīdri tyvōjōs Krakovai. Jamūt vārā, ka piļs beja apdraudāta, karaļs Augusts II ar senata pīkrišonu 11. julijā paraksteja mandatu uz Mozpūlijas generalstarostas Franča Veļkopolska vōrdu. Uz šō mandata pamata Veļkopolskam leidz ar divim veiskupim: Stanislavu Šembeku un Jōni Bokumu vajadzēja karaļa regalijas un «Archivum regni» cik labi vīn īspējams «asservari et in locum securum deportari». Dažus skarba archiva dokumentus nūdeve globōšonā Krakovas katedrales kapitulam. 20. julijā starosta kūpā ar veiskupim īsaroda skarba telpōs, lai pošu svareigōkū un vērteigōkū, kas tur globōjōs, pajimtu, aizvastu un paslāptu. Nu sastōdeitō akta redzim, ka pajimta bejuse ari lōde, kurā atsaroduši Livonijas dokumenti. Vysu, kū izjēme nu skarba, aivede uz Saksoniju, kur aizbrauce ari karaļs Augusts II. Izvastō monta apsardzeibu uzajēme Kujavas veiskups Šembeks.⁴³⁾ Atsagrīzis atpakaļ Pūlijā, veiskups tūrpynōja globōt pi sevis vysu nu skarba izjimtū montu. 1703. g. Grodņas seims izteice veiskupam pateiceibu par globōšonu un nūzeimōja komisiju, kurai vajadzēja pōrjimt nu Šembeka šū montu, tō skaitā ari dokumentus, pōrbaudeit skarbu Krakovā, nūdūt tū jaunam podskarbijam un sastōdeit skarba inventaru. Bet leidz pat pošai veiskupa Šembeka nōvei (†1722. g.) nu skarba izjimtī priksmati un dokumenti palyka pi jō. Pēc veiskupa nōves, 1726. g. Grodņas seims nūzeimēja komisiju, kas tūs pōrjimtu nu veiskupa mantinīkim, īvastu sarokstā un apzeimūgōtu, bet Padolijas vaivodam Stefanam

⁴³⁾ Ibid. 260., 261., 525.—527. lp.

Humeckam vajadzēja vysu šū montu nūgōdōt Krakovā. Leidz ar tū komisijai Krakovā vajadzēja sastōdeit jaunu inventaru vysam skarbam un archivam, lai nūskaidrōtu, kas tur palicis pēc Krakovas piļs nūdadzynōšonas 1702. godā.⁴⁴⁾ Tūmār skarba inventarizācijas jautōjums ilgā. Inventarizaciju izdareja tikai 1730. godā, kad pēc podskarbija nōves skarbu vajadzēja nūdūt jaunam podskarbijam. Komisija ar Krakovas veiskupu Konstantinu Felicianu Ņaņavsku priķšgolā 1730. g. 2. majā uzsōka skarba reviziju un inventarizaciju. Nu komisijas akta, kas sastōdeits tamā dīnā, redzim, ka vaivods Humeckis nūdevis komisijai kasti ar archivalijom, kas sajimtas nu Varmas un Sambinas veiskupa Kristopa Ņembeka, kurs tūs savukōrt montōjis nu veiskupa Stanislava Ņembeka. Pādejaiss šūs dokumentus 1702. g. beja izjēmis nu skarba. Storp tim atrostas sekojūšas archivalijas, kas atsateic uz Livoniju:

1. Dokumentu sainis ar nūsaukumu «Livoniae anni 1400.»
2. Vacs pergamenta manuskripts ar nūsaukumu «Actus judiciales Capituli Rigensis.»

Tymā pošā laikā kanclers bazneickungs Komorovskis un prokurators un Krakovas katedrales kanoniks Ņčepkovskis nūdevē komisijai dokumentus, kas beja pajimti globōšonai katedrales skarbā. Tūs skaitā beja Ņaidas archivalijas, kas atsateic uz Livoniju:

1. Grōmota, isīta boltā pergamentā ar uzrokstu «Acta Livonia — Suetica».
2. Dokumentu veistūklis ar nūsaukumu «Livoniae varia cum Suecis originalia». Ap šū veistūkli beja apteiti trejs dokumenti ar nūsaukumu «Suecia Livonica varia».
3. Dažaidas Kūrzesmes hercoga un pūļu senatoru 1659. g. vēstules, sateitas vīnkūp.
4. «Monumenta Livonico — Curlandiae 1629.»

Kad komisija stōjōs pi skarbā atstōtūs materialu revizijas, jei tūs atroda izjauktus un izkaiseitus pa vysom skarba telpom. Ar ūtrū numeru apzeimātā lōde komisija atroda lelu Livonijas dokumentu kasti, bet tukšu. Komisija atzyna, ka Ņamā kastē globōjušis augšōk pīmynāti Livonijas dokumenti.⁴⁵⁾

1730. g. 30. septembrī komisija pabeidze skarba archiva inventarizaciju. 1730. godā sastōdeitā skarba archivu inven-

⁴⁴⁾ Volumina Legum. VI, 52., 231., 232. lp.

⁴⁵⁾ [A. Bielowski]: Skarb koronny i Archiwum w roku 1730. «Biblijoteka Ossolińskich». Lwów 1869. Jaunōs serijas XII sējums. 105.—111., 117.—119., 123.—125., 127., 129., 133.—134., 138.—140. lp.

tarā⁴⁶⁾ atsevišķā nūdaļā, pēc kōrtas 19., izdaleiti Livonijas dokumenti. Ši dokumenti atsateic uz laiku nu 1196. leidz 1660. g. un aptver 203 numerus. Numeru skaits tūmār nanūsoka dokumentu daudzumu. Ar 185., 189., 201. un 203. numeru apzeimāti dokumentu kūpōjumi un saineiši. Pyrmais nu tim nūsaukts «1450. Literae privatorum», bet ūtrais «1535. Privatae transactiones Livoniae». Trešais beja īraksteits inventarā šaidi: «Fasciculus Variarum Literarum, Connotationum et Manuscriptorum in negotio Livoniae et Sueciae». Catūrtais īraksteits inventarā ar nūsaukumu: «Fasciculus literarum variam papiracorum in quibus partim Literae ad Livoniam partim ad Curlandiam et Sueciam spectantes, tum ad Electore[m] Brandenburgens[em] in parte Originales, in parte vero copiae.»

1730. g. inventarā atrūnam 4 dokumentus, kuri nav pīmy-nāti ni 1613. g., ni 1682. g. inventarūs, ni 1686. g. revizijas aktā. Tī ir sekojūši:⁴⁷⁾

1. 1524. g. «Henrici Meklenburgensis, Georgii et Barmini Pomeraniae Ducum Mandatum ad tractandum cum Oratoribus Sigismundi Poloniae, et Frederici Daniae Regum».

2. 1524. g. «Renovatio amicitiae, et Confoederationis inter Regem et Regnum Poloniae, ac Duces Megopolen[ses] Stetinen[ses] Pomeraniae per Consilium fact[a]».

3. 1532. g. «Clementis VII Papae ad Reginam Bonam respectu nominationis Canonicius Crac[oviensis] in Personam Andreae Zbawski Literae.»

4. 1556. g. 22. janvarī Romā raksteitais dokuments: «Joannes Albertus Dux Megopolensis, Princeps Vandalorum, Comes Sveniensis, Rostochiae et Stergardiae Dominus, cum Sigismundo Augusto Rege Poloniae Pacte, per Henricum Patrum suum facta approbat.»

Ni 1730. goda skarba archiva inventars, ni pyrms tam XVII g. s. inventari nasnādz izsmelūšu ziņu par Livonijas dokumentim, kas globōjōs skarbā, jo na vysus archiva dokumentus atzeimēja inventarūs. Pi inventarizācijas vysu uzmaneibu pīgrīze pergamenta dokumentim. Nu tim pyrmlū vītu ījēme dip-

⁴⁶⁾ «Series Archivorum regni seu compendium pactorum, foederum, tractatum cum monarchiis, regnis, provinciis dominiisque nec non privilegiorum summorum pontificum, imperatorum, regum, ducum, principum et vasallorum, insuper inscriptionum variarum et transactionum in Archivo regni reperibilium, summarie, cum expressione essentialium vigore commissionis sacrae regiae Mtis et Rpbcae conscriptum a. s. 1730 Cracoviae in thesauro regni». Šys inventara eksemplars globojās knāzu Čartoriskū krōjumūs Krakovā ar Nr. 2175.

⁴⁷⁾ 1730. g. inventarā īraksteiti ar Nr. 186—188, 190.

lomatiska rokstura dokumenti, kas izpaude Pūlijas atteicības ar ūrvaļstīm, bet ūtrā vitā palyka vaļsts ikšejōs politikas dokumenti. Storp pādejīm atsaroda ari saimnīcyska rokstura dokumenti, cik tōli tī beja raksteiti uz pergamenta. Vyss pōrejsais lelais archiva materials, kas beja raksteits uz papeira, palyka bez inventarizācijas. 1682. g. inventara nūdaļā «Litterae variae» pādejūs pīcūs pantūs īraksteiti dokumentu saineiši, kas atsateice uz dažaidu starostistu īnōkumim, un 4 maiseni ar dažaidom finansiala rokstura kvitem. Šōs inventarizācijas 1682. g. 26. maja — 14. julya aktā pīmynāti vēļ 45 maiseni ar saimnīcyska rokstura dokumentim. Šī 45 maiseni atzeimāti ari archiva inventarizācijas 1730. g. 30. septembra aktā. Šī dokumenti natyka inventarizeiti⁴⁸⁾, un tūmār storp tim beja ari Livonijas saimnīcyskī dokumenti. Tū rōda skarba revizijas 1739, g. 20.—28. julya akts. Šū reviziju izdareja sakarā ar skarba nūdūšōnu jaunam podskarbijam. Revizijas laikā komisija sevišku vēreibu pīgrīze saimnīcyska rokstura dokumentim. Komisija uzdeve 1730. g. inventara sastōdeitōjam Frančam Miklaševskam, Pūlijas muitu superintendantam Pīteram Gordonam un Kovalevas pīļs regentam Ontōnam Bržozovskam labi izvideit un izlaseit skarba archiva saimnīcyska rokstura dokumentus un sastōdeit tim sarokstus. Taidā kōrtā rodōs saimnīcyskūs dokumentu pyrmais inventars, kas sastōdeits 1739. g. 21.—28. julyjā un pīvīnōts 1739. g. revizijas aktam.⁴⁹⁾ Tymā īvītōti sekōjūši panti ar Livonijas saimnīcyska rokstura dokumentim:

1. «1582. Inwentarz albo lustracja starostwa derpskiego.»
2. «1583. Prowenta zamku taruskiego z opisaniem wlosci do tegoż zamku należących, a ta włość jest w Inflanciech.»
3. «1586. Opisanie starostwa derpskiego.»
4. «1587. Summarjusz prowentów uberpolskiego (t. j. iberpolskiego) w Inflanciech.»
5. «1588. Inwentarz majętności Fielina w Inflanciech.»
6. «1588. Inwentarze majętności Felina i prowentów wszelkich spisane.»
7. «1590. Rachunek prowentów starostwa treydańskiego.»
8. «1590. Taryfa poborowa i czopowa w powiecie derpskim w Inflanciech.»

⁴⁸⁾ A. Kłodziński: Op. cit. 173., 174., 255., 266., 293., 510., 511., 528. lp.

⁴⁹⁾ 1739. g. inventara originals globojās Varšavā Golvonā senejūs aktu archivā ar 44. nūdaļas Nr. 4. 1739. g. akta un inventara nūroksti globojās knāzu Čartorisku bibliotekā Krakovā ar Nr. 564.

Navar uzskateit, ka skarba archivā byutu globōjušis tikai uzskateitī saimnīcyska rokstura dokumenti. Jau 1739. g. inventara beigōs pīmynāts dokumentu saineits, kas atsateice uz dažaidu vaivodistu un zemu īnōkumim un izdavumim. Bez tam jōjam vārā, ka na visi archiva saimnīcyska rokstura dokumenti beja inventarizeiti.⁵⁰⁾

Jau 1739. g. revizija nūrōda uz tū, ka Pūlijas karaļa vaļdeiba beja īintereseita skarba archiva saimnīcyskūs dokumentūs. Atsasaucūt uz 1739. g. inventaru, senatori un karaļa kanceleja centēs panōkt šūs dokumentu pōrsyuteišonu uz Varšavu karaļa golmam. Senats ar sovu 1748. g. 28. novembra lāmu mu pīpraseja, lai vaļsts dokumentus, kurus 1702. godā nūdeve globōšonā Krakovas katedrales kapitulam, sajimtu atpakaļ un nūvītōtu Krakovas pīli drūšā vītā.

Tymā pošā laikā pīpraseja, lai vysus saimnīcyska rokstura dokumentus, kai tūs, kas globōjōs pi Krakovas katedrales kapitula, tai ari tūs, kas īraksteiti 1739. g. inventarā, izdaleitu atseviški un nūdūtu Pūlijas metrikas archivā Varšavā. Senata lāmumu izpīldeišonu podskarbijs Kārļis Sedlnickis uzdeve skarba augstōkam rakstvežam Pīteram Celestinam Zapoļskam. Pādejais 1755. g. 23. augustā īsaroda Krakovas skarba telpōs un izlaseja nu archiva saimnīcyska rokstura dokumentus pēc saraksta, kaidu jam īdeve Varšavā golma podskarbijs Ontōns Kosovskis. Krakovas katedrales kapitulā vaļsts dokumentu naatroda. Zapoļskis par sovu dorbu 23. augustā sastōdeja aktu, nūsaucūt pajimtūs dokumentus. Storp tim ir 3 Livonijas dokumenti ar saimnīcysku roksturu. Divi nu tim pīmynāti jau īpriķš ar 2. un 4. numuru. Trešais 1586. godā nūsaukts šaidi:

«Prowenta tauruskie i felīnskie.»⁵¹⁾

1764. godā Varšavas konvokācijas seims apstyprynōja lelū skarba komisiju, paradzūt tai «Archivum oeconomicum.» Skarba komisijas rakstvežam un regentam uzdeve vysus saimnīcyskūs dokumentus, lai tī atsarostu kur atsarozdami, īvītōt un globōt šymā archivā. Tymā pošā godā krūņōšonas seims atroda, ka tys ir ļūti naērti, jo vīna vaļsts dokumentu daļa globōjās Krakovas skarbā, bet ūtra — Pūlijas metrikas archivā Varšavā. Seims nūlēme, ka vaļsts dokumenti nu Krakovas pōrvadami uz Varšavu un globōjami Varšavā kūpā ar Pūlijas

⁵⁰⁾ A. Kłodziński: Op. cit. 277., 294., 298., 529.—533., 537.—539., 547. lp. — J. Karwasińska: Archiwa Skarbowe Koronne i Obojga Narodów. «Towarzystwo Naukowe Warszawskie. Roczniki Komisji Historycznej». Warszawa 1929. I, 2., 8. lp.

⁵¹⁾ A. Kłodziński: Op. cit. 279.—282., 552.—560. lp.

metrikas archivu Pūlijas un Leitovas leiknazistes metrikantu, kancleru vai jūs paleigu uzraudzeibā.⁵²⁾ Uz šūs lāmumu pamāta karaļs Stanislavs Augusts 1765. g. 22. jūlijā paraksteja mandatu par komisijas ičeļšonu skarba archiva pōrvesšonai nu Krakovas uz Varšavu. Ir uzaglobōjis Pūlijas lelō kanclera Andreja Zaimoiska 1765. g. 10. augusta akts, kurā teikts, ka vīns nu komisijas lūceklīm, Ontōns Michalovskis, atvedis nu Krakovas uz Varšavu «Archivum regni» un nūvītōjis tū Pūlijas metrikas archivā. Leidz ar skarba archivu Varšavā pōrvede ari Livonijas dokumentus. Tymā pošā godā Varšavā pōrvede Leitovas metriku, kurā beja ari Livonijas dokumenti, un nūvītōja tymā pošā Pūlijas metrikas archivā.⁵³⁾

Nu kanclera Zamoiska 1765. g. 10. augusta akta redzim, ka Pūlijas metrikas archivā Varšavā 9. augustā sajimtas 5 lōdes ar dokumentim, kas leidz tam globōjušis skarba archivā Krakovas pilī.⁵⁴⁾ Kotra lōde bejuse aizslāgta ar divom atslāgom un aizzeimūgōta ar 3 zeimūgim, kas piļneigi izslādž ispēju, ka dokumenti pōrvesšonas laikā varātu pazust. Atvastū archivu nūvītōja Pūlijas metrikas archivā, un tys globōjōs Varšavas pilī kūpā ar Leitovas metriku. Karaļs Stanislavs Augusts, centralizejūt archivu Varšavā, ryupējōs ari par tūs sakōrtōšonu. Jō uzdavumā Varšavas un Krakovas archivu 1765.—1766. g. sakōrtōja Pūlijas lelōs kancelejas metrikants Ignatijs Novickis. Novickis izdareja archiva inventarizaciju, bet jō 1766. godā sastōdeitā inventarā Krakovas archivs nav uzjimts.⁵⁵⁾ Bez tam jys saleidzynōja nu Krakovas izvastūs dokumentus ar skarba archiva 1730. g. inventaru, pi kam izarōdeja, ka Livonijas nūdaļā vīns dokuments ir vairōk, prūti: 1361. g. «Interdictum Civilis Rigen[is] ob non admissam possessionem Archi Ep[isco]po Rigen[si] quod liberam sese diceret per Joannem Decanum Lubicen[sem] sub Executione Mandati App[osto]lici». ⁵⁶⁾ šō dokumenta 1730. g. inventarā nabeja,

⁵²⁾ Volumina Legum. VII, 19., 144., 196. lp.

⁵³⁾ A. Kłodziński: Op. cit. 283., 284., 560.—562. lp.

⁵⁴⁾ «Index munimentorum ex Archivo Cracoviensi anno Domini 1765 Varsoviam transportatorum, ex quibus nonnulla ad archivum thesauri regni tradita, nonnulla quoque circa acta metrices regni relicta sunt». Globojās Leitovas metrikā Moskovā. (С. Пташицкий: Описание книгъ Литовской метрики. С.-Петербургъ 1887. 193. lp.)

⁵⁵⁾ I. Siemieński: Op. cit. 166., 180. lp.

⁵⁶⁾ «Specificatio munimentorum ex Archivo Cracoviensi ad Varsoviensem advectorum, in summario tamen seu inventario per commissarios in anno 1730 confecto non contentorum...». Nr. 104. Globojās Golvonā senejūs aktu archivā Varšavā, grōmotā ar nūsaukumu: «Defectus Archivi Cracoviensis».

tūmār 1613. un 1682. g. inventarūs tys atzeimāts.⁵⁷⁾ Tōlōkā pōrbaudē Novickis atroda Pūlijas metrikas archivā tūs saimnīcyska rokstura materialus, kurus 1755. godā izvedis uz Varšavu Zapoļskis.⁵⁸⁾ Tys apstyprynoj 1764. g. konvokācijas seima īcaltōs komisijas lūcekļu paziņojumu, ka ari jī pi archiva revīzijas šūs dokumentus nav atroduši. Kaut gon ar 1748. g. seima lāmumu beja nūteikts, ka šī dokumenti nūdūdami Pūlijas metrikas archivā, bet kai šymā litā nūskaidrōts, Zapoļskis lelōkū dokumentu daļu nūdevis karaļa golda muižu archivam (Archiwum Dóbr Stołowych I. K. M.), bet mozōkū daļu podskarbijā archivam Varšavā (Archiwum Podskarbińskie Warszawskie.⁵⁹⁾ 1764. godā nūdybynōja Pūlijas skarba komisiju, pēc kam podskarbijā archivu Varšavā šlēdze, un 1765. godā tys pōrgōja Pūlijas skarba komisijas pōrziņā. Tō pōša goda majā Pūlijas skarba komisija pōrjēme Varšavas podskarbijā archivu, bet novembrī Krakovas podskarbijā archivu. Taidā veidā vīna daļa saimnīcyska rokstura dokumentu, kurus 1755. godā Zapoļskis beja izvedis nū Krakovas, nūklīva archivā, kas pazeistams ar nūsaukumu Pūlijas skarba archivs (Archiwum Skarba Koronnego). 1766. godā Pūlijas skarba komisija īgyva sev Krasīnsku pili, kur pōrsacēle nū Varšavas piļs, pōrvadūt uz turīni kūpā ar sovu archivu ari Pūlijas skarba archivu.⁶⁰⁾ Vēļ šō godu symta sōkumā archivūs, kas palykuši nū Pūlijas skarba komisijas, storp Livonijas saimnīcyskim dokumentim redzim taidus, kurus 1739. godā inventarizēja un 1755. godā Zapoļskis beja izjēmis nū skarba archiva Krakovas pili, lai aizvastu uz Varšavu.⁶¹⁾ Tī dokumenti, kurus Zapoļskis beja nūdevis Krakovas golda muižu archivā, vālōk izkleida pa dažaidim archivim. Tī atrūnami Golvonajā senejūs aktu archivā Varšavā, Čartorīsku muzeja krōjumūs Krakovā, Popēļu archivā, Jablonas archivā un cytur.⁶²⁾

⁵⁷⁾ 1613. g. inventara Nr. Nr. 100—101. — [E. Rykaczewski]: Op. cit. 119.—120. lp. — C. Schirren: Op. cit. 222. lp.

⁵⁸⁾ «Specificatio munimentorum per gener. Zapolski Varsaviam transportatorum, inventario quidem anni. 1730. contentorum, sed ex post per gener. Zapolski tribunalum terrae Cernensis... Varsaviam anno... 1755 transportatorum, ad Archivum tamen Regni Varsaviense non traditorum quorum specificatio...» Šys saroksts globojās Golvonā senejūs aktu archivā Varšavā grōmotā ar nūsaukumu: «Defectus Archivi Cracoviensis».

⁵⁹⁾ J. Karwasińska: Op. cit. 9., 18. lp.

⁶⁰⁾ Ibid. 15.—16., 22., 32. lp.

⁶¹⁾ Н. Бѣляшевскій: Матеріалы по исторіи Прибалтійскаго края, хранящіяся въ архивѣ б. Финансоваго Управленія Царства Польскаго. «Труды Десятаго Археологическаго Съѣзда въ Ригѣ 1896». Москва 1900. III, 67.—79. lp.

⁶²⁾ J. Karwasińska: Op. cit. 20.—21. lp.

1794. g. 29. oktobrī krīvu karaspāks iņēme Varšavu. Kai sekas tam beja Pūlijas vaļsts archiva, kas atsaroda pa lelōkai daļai karaļa pili, aizvesšona uz Krīviju. Šū dorbu uzajēme kņazs Nikolajs Repnins, kurs ilgus godus beja syutnis pi Pūlijas golma un labi pazyna pūļu archivus. Tō pošā goda 18. novembrī jys izsyuteja nu Grodņas kurjeru uz Varšavu, lai sajimtu Leitovas metriku. Vysus papeirus atgōdōja Grodņā kūpā ar metrikantu Kačanovsku. Šeit Kačanovskis paziņōja Repninam, ka pādejōs pūļu sasaceļšonas laikā Leitovas metrikas lelokō daļa paslāpta Svātō Kazimira bazneicā Viļņā. Repnins aizsyuteja Grigoriju Kačanovsku pēc šim dokumentim. Pa tū laiku iznōce keizarīnes Katrīnes II 1794. g. 21. novembra pavēle grafam A. Suvorovam, lai vysus civilūs un politiskūs archivus, kai Pūlijas un Leitovas metrikas, pōrsyuteitu nu Varšavas uz Pīterpili. 14. decembrī Repnins ziņōja keizarīnei, ka metrikantu Kačanovsku ar archivu štaba vērsinīka uzraudzeibā aizvedis nu Viļņas caur Reigu uz Pīterpili. Pūlijas metrikas metrikants Cipriāns Sovinskis, kas pavadeja Kačanovsku, tūs nūdeve 1795. godā kolegijas padūmnīkam Kirilam Juzefovičam.⁶³⁾ Pi nūdūšonas jī sastōdeja archiva materialu registru pēc pakom un kastem, kai tī beja aizvasti Pīterpili.⁶⁴⁾ Livonijas dokumenti sastōdeja atsevišku, pēc skaita piktū paku, kurā beja 6 papes vōki ar dokumentim mapē.⁶⁵⁾ Saleidzinojūt 1795. g. registru ar Pūlijas metrikas archiva sarokstu, kū ap 1809. g. sastōdejis Varšavas golvonō archiva archivars Vincents Majeviskis, jōatzeist, ka pakā atsaroduši Krakovas skarba dokumenti ar Pūlijas metrikas archiva dokumentim. Tī bejuši ivītōti mapēs taidā pat kōrteibā kai registreiti 1569./72., 1613., 1682. un 1730. g. inventarūs. Starpeiba bejuse tikai tei, ka tim atseviškōs mapēs bejuši pīvīnōti dokumenti nu Pūlijas metrikas archiva.⁶⁶⁾ 1796. godā deve reikōjumu izšķirōt metriku dokumentus un vīnu daļu nūdūt senatam, bet ūtru — ōrlītu kolegijai. 1798. godā archivu skirōšonu pabeidze⁶⁷⁾ un

⁶³⁾ С. Пташицкий: Op. cit. 12., 13. lp.

⁶⁴⁾ J. Korzeniowski: Zapiski z rękopisów Cesarskiej biblioteki Publicznej w Petersburgu i innych bibliotek Petersburskich, «Archiwum do dziejów literatury i oświaty w Polsce». Krakow 1910. 247. lp., Nr. 325.

⁶⁵⁾ A. Kraushar: Archiwum dyplomatyczne polskie po upadku Rzeczypospolitej. «Przegląd Historyczny». Warszawa 1900. IX, 363.—366. lp.

⁶⁶⁾ A. Kłodziński: Op. cit. 381. lp.

⁶⁷⁾ Dr. Napierksy: Neu entdeckte Urkunden zur livländischen Geschichte. «Mittheilungen aus dem Gebiete der Geschichte Liv-, Ehst- und Kurland's.» Riga 1845. III, 310., 312.—314. lp.

tō poša goda 1. majā iznōce reikōjums vysus dokumentus, kas atsateic uz Pūlijas sakarim ar ōrvalstim, nūdūt ōrlītu kolegijai, bet ikšējōs pŕvaldes dokumentus nūdūt senatam. 1803. g. 9. jūnijā senatā palykušūs Pūlijas un Leitovas metriku dokumentus apvīnōja vīnā archivā, nūsaucūt tū par Pivīnotūs provinču metriku, kas vālōk klīva pazeistama ar Leitovas metrikas nūsaukumu. 1805. g. 27. februārī pi Keizariskōs publiskōs bibliotēkas Pīterpilī nūorganizēja depo. 1807. g. oktobrī grafs Strogonovs raksteja senatam, ka metriku dokumentu skaitā asūt vēsturiski akti, kurim pēc byuteibas naasūt nīkaida sakara ar senata lītōm, bet tī gon varūt papyldynōt vēsturiskūs manuskriptus, kas globōjōs depo jō pŕziņā. Tīslītu ministrs deve reikōjumu nūdūt publiskōs bibliotēkas manuskriptu depo pūļu dokumentus, kas nav vajadzēigi izziņom un sarakstei senata lītōs.

1809. g. 13. jūlijā īsōce tūs dokumentu pŕjimšonu, kas beja atzeiti par nūvītojamim manuskriptu depo. Storp tim nūdeve arī 314 Livonijas aktus. 1828. godā ōrlītu kolegijai nūdūtī dokumenti nūnōce Moskovas ōrlītu ministrijas golvonā archivā (Moskovskij Glavnyj Archiv Ministerstva Inostrannyh Djel) 1887. godā Leitovas metriku kūpā ar vacū senata archivu pŕvede uz Moskovas tīslītu ministrijas archivu (Moskovskij Archiv Ministerstva Justicii). Šymūs archivūs un Keizariskā publiskā bibliotēkā Pīterpilī pyrms revolūcijas globōjōs lelōkō daļa nu Livonijas dokumentim, kurus 1765. godā izjēme nu skarba archīva Krakovas pilī.⁶⁸⁾

Kas tī beja par dokumentim un kaidus nu tim pēc bejušōs Pūlijas valsts atjaunōšonas atdeve tai atpakaļ, kai arī tū, kur kotrs dokuments atrūnams — apskateisim turpmōkā pētejumā. Ir ziņas, ka daļu šūs bejušōs Pūlijas dokumentu valsts sajēme atpakaļ. Tai, golvonō senejūs aktu archīva 1932. g. pŕskotā saceits, ka archīvs ir sajēmis «Collectio autographorum Nr. 207», kas saturēja Livonijas 1195.—1585. g. aktus skaitā 80 gobolu.⁶⁹⁾ Šō roksta mērkis ir nūskaidrōt, kaidi Livonijas dokumenti sovā laikā ir globōjušīs Pūlijas skarba archīvā Krakovas pilī.

Šō archīva inventari un revīzijas akti rōda, ka tur globōjušīs vysmoz 249 nūteikti Livonijas dokumenti, Nu tim 226 dokumenti īvītōti 1613. g. inventarā. Pŕejī dokumenti nūteikti un apraksteiti šymā dorbā saleidzynojuūt šū inventaru ar citim skarba archīva inventarim un revīziju aktim.

⁶⁸⁾ С. Пташицкий: *Op. cit.* 13., 14., 16., 17., 51., 55. lp.

⁶⁹⁾ «Archeion». Warszawa 1933. XI, 117. lp.

Taidā kōrtā pi Livonijas dokumentu nūskaidrōšonas, kas globōjōs Pūlijas skarba archivā Krakovas pilī, par pamatdokumentu jimts skarba archiva 1613. g. inventars. Apskateisim tū tyvōk. 1613. g. inventara Livonijas nūdaļā ir vairōk dokumentu kai cytūs inventarūs. Tur uzskateiti nu 1196.—1585. g. 226 dokumenti. Chronologiski šī dokumenti aptver lelōku laika spreidi nakai ipriķšējō 1569./72. g. inventara dokumenti, kas atsateic uz laiku nu 1209. g. leidz 1438. g. 1682. g. inventarā ir tikai 174 dokumenti, kaut gon tur iraksteiti dokumenti leidz 1660. godam. 1730. g. inventarā ir 203 dokumenti, kas chronologiskā ziņā napōrsnādz 1682. g. inventara rūbežas. Vyss tys līcynoņ, ka 1613. g. inventaram relatiwi ir lelōka vēerteiba Livonijas dokumentu nūteikšōnai, kuri globōjōs Krakovas pilī.

Nu 1613. g. inventara 226 Livonijas dokumentim 222 dokumenti jōuzskota kai cālušīs nu Reigas archiveiskupa un Reigas dūma kapitula archivim. Tī atsateic uz laiku nu 1198. g. leidz 1438. g. Aleksandrs Bergengrīns sovā 1899. g. publiceitā rokstā par Reigas archiveiskupa archivu nōk pi slēdžiņa, ka šūs 222 dokumentus nūdevis karaļam Sigismundam Augustam Meklenburgas hercogs Kristops un ka tī nōk nu dokumentu krōjuma, kaidu dreiz pēc 1438. g. Reigas archiveiskups un dūma kapituls nūdevis globōšōnā Libekas dūma kapitulam. Bergengrīns izsoka par tū šaidus apsvārumus: Hercogs Kristops nūdeve karaļam 245 dokumentus, storp tim beja 2 pergamenta dokumenti ar zalta zēimūgim un 21 papeira dokumentus. Pyrmūs divus dokumentus tūs vēerteibas dēļ varēja izdaleit nu pōrejim, un inventarā tī natyka ivasti. Papeira dokumenti, kai mozōk vēerteigi, vyspōri natyka atzēimāti inventarā. Atskaitūt nu 245 dokumentim šūs 23 dokumentus, dabojam 222 dokumentus, tys ir, augšōk nūrōdeitū skaitli.⁷⁰⁾ Bergengrīna slēdžiņam tūmār navar pikrist. Saleidzynoņūt 1613. g. inventaru ar Libekā deponeitūs dokumentu 1528. g. sarokstu, naatrūnam inventarā nu sarokstā mynātim dokumentim 32 dokumentus.⁷¹⁾ Nu tō jōsacynoņ, ka šūs dokumentu daļa nanōk nu Reigas archiveiskupa un dūma kapitula archivim, bet gon acimradzūt tūs izvedis nu Livonijas hercogs Kristops.

1613. g. inventaram ir daudz kūpeja ar pōrejim inventarim, kas sastōdeiti pyrms un pēc tam. Tō sastōdeitōji: Stanislavs

⁷⁰⁾ A. Bergengrün: Zur Geschichte des Archivs des Erzbisthums Riga. 12., 13. lp.

⁷¹⁾ A. Bergengrün, Ph. Schwartz: Ein Verzeichniss der nach dem Jahre 1438 dem Lübischen Domkapitel übergebenen Urkunden des Rigischen Erzstifts. 414., 416., 422., 423., 429., 430., 432., 434., 437., 438., 439., 443., 444., 446., 447., 448., 449., 450., 452., 454., 456. lp.

un Mateiss Lubenski pīsatūrējuši pi tō poša inventarizācijas principa kai jūs priķšteči 1569./72. g. Lubenski pi inventara sastōdeiņonas īvaroj teiši taidu pat kōrteibu. Patstōveibu jī paturējuši tikai dokumentu satura redakcijā. Inventara īvodā jī paskaidroj, ka pi tō sastōdeiņonas izlītōjuši dīzgon barbarisku un ņavysā izmaklātu latinu volūdu, jo uzskatejuši, ka inventarizacijā jōpīsatūr pi dokumentu volūdas un izteiksmes veida.⁷²⁾ K. H. Buse, kas pētejis Livonijas dokumentus Publiskā bibliotekā Pīterpilī, 1845. godā roksta, ka dokumentim, kas īraksteiti 1613. g. inventarā, pantu redakcija tymā bur-tiski saskaņ ar dokumentu satura apzeimējumu, kas uzraksteits dokumentu ūtrā pusē.⁷³⁾ Daudzi vītu vōrdi un tituli 1613. g. inventarā sakrūplēti acimradzūt tōdē, ka tī napareizi izlaseiti dokumentūs, kuru inventarizacija nūtykuse steidzameibas kōrteibā. 1613. g. inventarā Livonijas dokumentim veļteita atsevišķa nūdaļa, pēc skaita 15. Atteiceibā uz dokumentu sadaleiņonu pā nūdaļom 1613. g. inventaram ir radņiceiba ar 1682. g. inventaru. Pādejā Livonijas dokumentim ari nūrōdeita pēc kōrtas 15. vīta, kad 1730. g. inventarā tī ījam 19. vītu.

Pošreiz ir zynomi vairōki 1613. g. inventara eksemplari. Divi nu tim globōjās Golvonā senejūs aktu archivā (Archivum Glōwne Akt Dawnych) Varšavā. Vīnam ir archiva signatura: «4. 7. 2. 22.» Dūmoj, ka šys eksemplars pēc 1613. g. inventarizācijas pōrgōjis karaļa Sigismunda III lītōšonā. Ūtrais eksemplars ar archiva signaturu: «LV. 15. 1. 17» atzeits par Pūlijas vaļsts kanclera eksemplaru. Tam ir sekojušs vērsroksts: «Inventarium omnium et singulorum Privilegioru[m] literarum et Monumentorum quaecunque in Archivo Regio Arcis Cracoviensis continentur. Confectum mandato et ex Commissione Sac[rae] Regiae M[ajestatis] per Venerabiles Stanislaum Lubinsky Gnesnesem et Mathiam Lubinsky Lanciensem Praepositos eiusdem M[ajestatis] Secretarios. Anno Domini M-o DC-o XIII-o.» Pēc ōrejō izskota inventars ir grōmota, īsīta boltā pergamentā. Uz obim vōkim ōrpusē īspīsts Pūlijas ērglis. Pymō vōka īkšpusē īraksteits: Liber centesimus septuagesimus Sextus Seu Inventarium Archivi Literarij Regni in Arce Cracovien[si] existentis Sub literis XRA. Nc. 177.» Tōlōk pymōs lopas īleimāta lapaņa ar sekojūšu uzrokstu: «Ill[ust]r[iss]imus ac R[evere]nd[iss]imus in

⁷²⁾ A. Kłodziński: Op. cit. 232., 500.—503. lp.

⁷³⁾ K. H. Busse: Eilf livländische Urkunden aus dem XIII. Jahrhundert nach den Originalen des ehemaligen Ertzbischöflich — Rigischen Archivs. «Mittheilungen...» 1845, III, 1. 472. lp.

Chr[ist]o Pr[ae]positus ac D[omi]nus D[omi]nus Nicolaus Prazmowski Ep[isco]pus Luceorien[is] et Bresten[is] Supremus Regni Concellarius Designatus Archiep[isco]pus Gnesnensis hunc Librum Bono Communi et Repub[li]cae usui donavit, dedit et ad Inuentarium Archiui Literarij Regni Varšaviae existentis adscribi mandavit. Anno D[omi]ni 1666 Die 13 Mensis Decembris.» Šūs uzrokstu pēteišona rōda, ka Pūlijas vaļsts kanclers Nikolajs Prazmovskis šū inventara eksemplaru idōvynōjis vaļstei un liciis tū iroksteit Varšavas archiva inventarā, kū Pūlijas metrikas prefekts Stefans Kazimirs Hancevičs arī izpildejis, atzeimejūt uz grōmotas 177. inventara numeri. Īpriķšējū signaturu uzskota par Pūlijas skarba archiva vacū signaturu. Turpmōkī iroksti grōmotā rōda, ka XIX g. s. sōkumā tei īgyuta nu privatas personas, Valerijana Majevska, un idōvynōta Varšavas archivam, kurā šys inventars globōjōs vēļ 1753. godā. Inventars raksteits uz papeira, kura samāri 29,5×19,5 cm un satur 236 lopas, kas raksteitas gondreiž kaligrafiski. Grōmotas molas zeļteitas. Tōs styuri stipri nūtrīpti ar pērstu pādom, kas licynoj, ka tei bīži litota. Pamatojūtīs uz papeira un izlobōjumu pēteišonu, ir nōkuši pi slēdzīņa, ka šys inventars raksteits pēc tam, kad pyrmais eksemplars jau bejis pabeigts, tai tad ir šō pyrmo eksemplara nūroksts. Ūtrū eksemplaru uzskota par lobōku nakai pyrmi. Vroclavas piļsātas bibliotekā globōjōs vēļ 1613. g. inventara eksemplars, kas atzeimāts ar 1114 numeri. Sprīžūt pēc irokstim tymā, tys bejis Pūlijas vaļsts podskarbija eksemplars. Ir zynomi nu tō 3 nūroksti: vīns globōjōs Jagelonu universitates bibliotekā ar Nr. 99, ūtrs — Hesenes universitates bibliotekā ar Nr. 591 un trešais — Kurnikas Zamoisku bibliotekā ar signaturu: «B. K. 830. V. 80.» 1613. goda inventara eksemplars atrosts Čenstochovas bazneickungu Paulinu archivā, kur globōjōs apzeimāts ar 1172. numeri. Pilaiž, ka tam ir teišs sakars ar karaļa un kanclera inventara eksemplarim. 1613. g. inventara eksemplars ir arī Ļvovā kai kaidas privatas personas īpašums. Beidzūt ir ziņas vēļ par vīnu 1613. g. inventara eksemplaru. Tōs ziņas atrūnam Pūlijas skarba archiva 1682. g. inventara manuskriptā, kas pēc reevakuācijas nu Moskovas globōjōs Golvonā senejūs aktu archivā Varšavā ar Leitovas metrikas signaturu: «VIII., 6.»⁷⁴⁾

⁷⁴⁾ S. Ptaszycki: Inwentarz Archiwum Koronnego z r. 1613. «Archeion». Warszawa. 1928, IV, 98.—116. lp.; 1929, V, 112.—118. lp. — K. Kaczmarczyk: Egzemplarz częstochowski inwentarza Archiwum Koronnego z r. 1613. «Archeion». 1926, XIV, 36. —44. lp.

1845. goda izdavumā «Mittheilungen aus dem Gebiete der Geschichte Liv-, Ehst.- und Kurland's» publiceita Pūlijas skarba archīva 1613. g. inventara Livonijas nūdaļa.⁷⁵⁾ Tōs priķšvōrdā izdavuma redaktors paskaidroj, ka 1613. g. inventara nūrokstu 1842. godā atsyutejis grafs Kārlis Heinrichs Ludvigs Ostens Sakens, vacōkais leitnants Varšavas generalštābā. Redaktors konstatej, ka personom, kas sarakstejušas inventaru, rodušis gryuteibas pi dokumentu izlaseišonas un inventarā napareizi iraksteiti personu un vītu vōrdi. Tys pats asūt ari sokams par inventara pōrraksteitōju. Tōdēļ, turpynoj redaktors, inventara tekstā atsevišķus vōrdus un pat vasalus teikumus bīži vīn vajadzējis lobōt. Cik bejis īspējams, tys asūt dareits. Bez tam 1845. g. publiceitā inventarā nav atzeimāti 57 dokumentu saturi, bet tikai nūrōdeits, ka tī publiceiti M. Dogeļa izdavumā «Codex diplomaticus Regni Poloniae et Magni Ducatus Lithuania.» Divdesmit ostoitais dokuments inventarā iztryukst. Tai kai inventara nūroksts atsyuteits nu Varšavas, tad jōdūmoj, ka tys nūraksteits nu kaida 1613. g. inventara eksemplara, kas globōjōs Varšavas golvonā archīvā. Dīvamžāl, 1845. g. publiceitō inventara napiļneiba un daudzī lobōjumi tymā, kas skōruši pat tō vērsrokstu, naļauun sprīst, nu kaida eksemplara pagatavōts nūroksts publiceišonai.

Šōs 1845. godā publiceitō inventara napiļneibas pamūdynōja mani pīvīnōt šam rokstam kai pilykumu tū Pūlijas skarba archīva 1613. g. inventara daļu, kurā iraksteiti Livonija dokumenti. Tei ir jimta nu Pūlijas vaļsts kanclera eksemplara, kas globōjōs Golvonā senejūs aktu archīvā ar signaturu: «IV. 15. I. 17.» «Litterae Ducatus Livoniae» tymā sōcās ar 62. un beidzās ar 77. lopu.

⁷⁵⁾ Verzeichniss von livländischen Urkunden, welche sich einst in dem königlich polnischen Archive auf dem Schlosse zu Krakau befanden. «Mittheilungen ...» 1845. III, 61.—91. lp.

Inventarium

omnium et singulorum Privilegiu[m] literarum et Monumentorum quaecunq[ue] in Archivio Regio Arcis Cracoviensis continentur. Confectum mandato et ex Commissione Sac[rae] Regiae M[ajestatis] per Venerabiles Stanislaum Lubienky Gnesnensem et Mathiam Lubienky Lanciensem Praepositos eiusdem M[ajestatis] Secretarios. Anno Domini M-o DC-o XIII-o.

Litterae Ducatus Livoniae.

1. Henricus Imperator Albertum Episcopum Rigensem per totam Livoniam et Lettiam et terras maritimas iure Principum instituit ius cudendae monetae fundandae civitatis Rigensis et aliarum potestatem dat ac principem Imperii creat. Datum apud Norimbergam Calendis Decembris indictione XIV.

2. Albertus Livonum Episcopus Usevoldum Regem de Berika Rigam accendentem ac fidem Christianam professum eandem, urbem suam ac praeterea Anturam et Sczesowe Beatissimae Virginis Ecclesiae Rigen[si] tradidisse et accepto Vexillo in homagium ab Episcopo eadem bona recepisse attestatur.

3. Albertus Rigensis Episcopus Livoniam ac Lethiam ex ordinatione summi Pontificis inter se et milites partitur.

4. Episcopi Paterburiensis Verdensis Rateburgensis Leadensis inter milites Christi et Albertum Episcopum Rigen[sem] Terram quae Leithia dicitur dividunt.

5. Albertus Livonum Episcopus divisionem Livoniae per Paterburgen[sem] Verden[sem] et Rateburgen[sem] Episcopos inter ipsum et milites Livoniae factam immutat et sublata communione praediorum Castrum Antinae annonam ex decima Ascharat ac duas villas Sedgere dictas militibus dimittit sibi Castrum Alcnae Kokenhaus Gerdine Egeste Markhausz Chreszowe cum his quae intra ea et fluvium Duna continentur reservat. Anno Domini 1213.

6. Honorius III parta per Episcopum Livoniensem specialiter autem Aestoniam Seloviam et Semigaliam Ecclesiae Livoniensi adscribit et in suam protectionem suscipit. Datum Viterbi, V Calendas Novembris Pontificatus Anno III-o.

7. Idem terminos Diocesis Selomensis ab Episcopo Livoniensi constitutos approbat. Viterbi VIII Calendas Novembris Pontificatus Anno IV.

8. Idem ordinationem Diocesis Solomensis ab Episcopo Livoniae factam approbat. Datum Laterani XVII Calendas Decembris Pontificatus Anno IX.

9. Albertus Episcopus Livoniensis cum Hermano fratre suo Germano Episcopo Aestoniensi divisionem bonorum et iurisdictionis faciunt. Ita ut Aestoniensis Episcopus iurisdictioni Regensi subsit. Datum Rigae IX Calend[as] Augusti Anno incarnationis Dominicae 1224. Pontificatus Anno XXV.

10. Similis inter eosdem Episcopos de bonis et iurisdictione ordinatio inserto etiam superscripta privilegio et praeterea quod occiso Theodorico a Paganis qui fuit Episcopus in Ecclesia Lealen[si] in Aestonia fratrem suum germanum Hermanum Abbatem S. Pauli in Bre-

ma in locum ipsius substituit. Datum Rigae XII Calendas Augusti Anno 1224 continetur quoque inter Hennanum ⁷⁶⁾ Episcopum Lealen[sem] et milites Christi Diocesis Lealensis bonorum divisio.

11. Albertus Episcopus Rigensis ordinationem Ecclesiae Parochialis inter suum Conventum et fratres militiae Christi constituit ita ut fratres Capellae sint contenti. Datum X Calend[as] May Anno 1225.

12. Idem tanquam sedis Apostolicae delegatus Lambertum Episcopum Selovien[sem] ⁷⁷⁾ adiuncta illi parte Semigaliae constituerat, sed cum tam distantibus locis curam animarum gerere non posset eidem Soloniam resignanti totam Semigaliam attribuit. Datum Riage XII Calend[as] Aprilis A[nn]o 1226.

13. Guilhelmus Episcopus Mutinen[sis] inter Albertum Episcopum Livoniae et Mag[ist]rum militiae differentias de possessione castro- rum componit. Datum ut supra.

14. Gregorius VII Episcopo Seloniensi dat potestatem unum canonicum ad Evangelizandum verbum Dei, et conversum Praemonstraten- sis Ordinis ad obsequium suum ex quocunque Manasterio Germaniae non obstante contradictione Praelati accipiendi. Datum Perusii III Idus Decembris Pont[ificatus] A[nn]o II-o.

15. Gregorius IX in Ecclesia Regensi Ordinem Praemonstratensem fundat, Ecclesias et praedia illius quae enumerat iuri ipsius adscribit ac praeterea Privilegia et praerogativas certas concedit. Datum Laterani VII Calendas Maij Anno 1221 ⁷⁸⁾ Pon[ificatus] A[nn]o 1-o.

16-o. Idem Guilhelmo Episcopo Mutinen[si] Legato Apostolico in Revalia Virania Episcopatus videndi dividendi transferen[di] novos instituen[di] dat facultatem. Datum Laterani die XII Calend[as] Martii Pont[ificatus] A[nn]o VII-o.

17. Guilhelmus sedis Apostolicae legatus profert ter[m]inos diecis- sis Rigen[sis] ultra Dunam usque ad Vendam et Castrum Kokonhaus ac Kuronensem Diocesim limitat a Semigaliensi. Datum Rigae A[nn]o 1237.

18. Praepositus et Capitulum Semigaliense prolatos terminos Eccle- siae Rigensis ultra Dunam approbat. Datum Rigae XV Cal[endas] Octobris Anno 1237.

19. Gregorius IX fratres militiae Christi Ordini Fratrum Hospita- lis S. Mariae Teutonicorum incorporat idque accepto Nuncio occisi Mag- g[ist]ri et quinquaginta fratrum eiusdem militiae cum Episcopis Rigen- si Departen[si] et Oxiliensi. Datum Viterbi XI Maij Pont[ificatus] Anno IX.

20. Transsumptum earundem l[ite]raru[m] sub no[m]ine et titulo Vilhelmi sedis Apostolicae Legati.

21. Nicolaus Episcopus Rigensis cedit quarta parte insulae Osmaz- rae Capitulo Rigensi. Datum in Capitulo Rigensi Anno 1239.

22. Idem inter Capitulum et Mergardam viduam de possessione quartae partis insulae certum arbitramentum fert. Rigae XII Cal[en- das] Aprilis A[nn]o 1240.

23. Innocentius IV ordinationem Episcopatum in Livonia Revalia et Vironia per Vilhelmum Episcopum Sambucen[sem] fact[am] appro- bat. Lugduni II Calend[as] Iulii Pont[ificatus] Anno III.

24. Idem Episcopo Tusculanen[si] in transmarinis partibus legato dat potestatem privandi Privilegiis domus militiae templi et S. Ioannis

⁷⁶⁾ 1613. g. inventara karaļa eksemplara: Hermanum.

⁷⁷⁾ Ibidem: Seloniensem.

⁷⁸⁾ Ibidem: VI Cal[endas] Maij 1231.

Hierosolimitani ac S. Mariae Teutonicorum aliosque religiosos. Datum Lugduni XIX Calend[as] Augusti Anno Domini Pont[ificatus] Anno VI-o.

25. Nicolaus Episcopus Rigensis bona Praecepto et Capitulo Rigensi a suis Praedecessoribus donate approbat et ipse al[iii]s⁷⁹⁾ adiungit. Aatum in Toeyda Anno 1248.

26. Idem Parochiam in Ikieskule donat praeposito et Capitulo Rigensi ac veteres donationes approbat. Datum Rigae Anno 1248.

27. Albanensis et Sambiensis Episcopi ac Ioannes Cardinalis S. Laurentii Episcopatu Rigensi Semigaliam uniunt, tertia parte illius fratribus S. Mariae reservata ac Rigae sedem Metropolitanam ex Commissionem summi Pontificis constituunt. Datum Lugduni V Nonas Martii Pontificatus Innocentii Anno VIII-o.

28. Innocentius IV suprascr[ipt]am ordinationem approbat. Datum Lugduni II Calend[as] Martii Pontificatus Anno VIII-o.

29. Nicolaus Episcopus Regensis dimidium partis in Semigalia a summo Pontifice sibi attributae Capitulo Regensi donat. Datum Rigae Anno Domini 1251.

30. Simile aliud Privilegium.

31. Idem Archidiaconatus off[ici]um in Semigalia Praep[os]ito et Capitulo Rigensi confert. Datu[m] in Toreyda Anno 1251 VI Calend[as] Augusti.

32. Idem villas quasdam Capitulo Rigensi donat. Datum II Calend[as] Septembris Anno D[omi]ni 1252.

33. Innocentius IV donationem mediae partis in Semigalia per Archiep[iscop]um Rigensem Capitulo Rigensi facta[m] approbat. Laterani V V Cal[endas] Febr[uarii] Anno XI Pont[ificatus].

34. Eiusdem simile aliud rescriptum.

35. Albertus Archiepiscopus Livoniae Hermanus Praepositus Capitulum Rigen[se] et Everhardus Mag[ist]ri domus Teutonicae in Livonia vicesgerens Semigaliam in tres partes inter se dividunt. Anno 1254 in mense Aprili.

36. Idem et Henricus Oziliensis Hericus Curoniesis Ep[iscop]i faciunt concordiam cum ordine militum Teutonicorum in Livonia ita ut ordo sit sub p[otes]tate Archiep[iscop]i et Ep[iscop]orum. Datum civitate Sevoniensi in vigilia B. Luciae Anno 1254.

37. Idem Albertus cum suo Capitulo cum ordine Cruciferorum de bonis certis concordiam incunt. Datu[m] Rigae A[nn]o 1256.

38. Capitulum Rigense ordini Cruciferorum centum quinquaginta marcas in Semigalia donant, ad constituen[dum] Castrum et ut contra Infideles Eccl[esi]am tueantur. Datum Idibus Ianuari Anno D[omi]ni 1260.

39. Abbates Dunemundensis et in Valkena et fr[at]res Praedicatorum ac Minorum ordinis testantur Mag[ist]rum Conradum domus Teutonicorum per Livoniam recognovisse se et fr[at]res suos subesse iurisd[ic]tioni Archiep[iscop]i et Ep[iscop]orum in Livonia. Datum V Cal[endas] Augusti Anno 1264.

40. Magister Livoniae promittit Cap[itu]lo et Praep[os]ito Rigen[si] se et ordine[m] suu[m] nullas possessiones intra ter[mi]nos Ecclesiae acquisiturum. Datum Toreidae A[nn]o 1268.

41. Albetrus Archiep[iscop]us Rigensis Livoniae et Prussiae Metropolitanus Sucho sive Nicolao Nobili de Lettonia Provinciae Nal-

⁷⁹⁾ Ibidem: alias.

fensis baptisato et omnem suam haereditatem Ecclesiae tradenti hanc ipsi iterum in feudum canfert. Anno 1268 in caena D[omi]ni pr[aese]nte III[ust]ri Comite Zwierzinski.

42. Idem differentiam inter Capitulum et Cives Rigen[ses] componit ea conditione ut se in Curiam Romanam non revocent nec Capitulum aliquem Principem vel D[omi]num in Provinciam adducat in praedictum civitatis. Datum Riage, Anno 1268.

43. Magister ordinis in Livonia paciscitur cum Alberto Archiepiscopo Rigensi de certo Castro Terrae Vetenae cui posteaquam aedificatum fuerit cedere debeat. Datum Calendis Septembris. Anno 1271.

44. Albertus Archiep[iscop]us Rigensis etc. medietatem Eppenelae quae est pars Semigaliae praep[os]ito et Capitulo Rigen[si] donat. Actum in Toreyda Anno Domini 272.

45. Ioannes praep[os]itus et totum Capitulum Rigense Facta cum Valtero Magistro Ordinis duorum Castorum in Semigalia Dobenae et Sparmenae divisione Castrum Dobenae cum suis attinen[tiis] pro sua defensione confert. Anno 1272 Nonis Decembris.

46. Ioannes Archiepiscopus Rigensis Vireslaus Ruanorum Princeps testantur vidisse se I[ite]ras Beruini Magnipolensis D[omi]ni quibus iux[ta] Castrum Nome⁸⁹⁾ praediu[um] Jaketowe Eccl[esi]ae Rigen[si] confert. Anno 1274. Data vero transsumpti Anno 1282.

47. Hermanus Ep[iscop]us Vermensis decimas ex praedio Jaketowe donat Ecclesiae Rigen[si] Datu[m] Anno 1286.

48. Ioanes Archiep[iscop]us Rigen[sis] castru[m] Dolin Cap[itu]llo Rigen[si] confert cum Terula Tuklene dicta in Teritorio Effe[melae]. Anno 1288, Men[se] Septembris.

49. Uxor Ioannis de Dolen bonis castri Dolin cedit Cap[itu]llo. Datum in Vigilia S. Bartholomei. Anno 1289.

50. Magister cum Ordine pollicetur Archiep[iscop]o studium et auxilium in conservandis iuribus et quod si in divisionibus Provinciae aliqua inaequalitas appareat se concessurum ut in integrum restituatur Interim de duobus milliaribus circa Castrum Mikow Archiep[iscop]o cedit. Datum apud Kokenhaus Anno 1292 feria 4 post Reminiscere.

51. Ioannes de Bolen Vassalus Ecclesiae Dorpatensis cum Archip[iscop]o et Capitulo Rigensi ex consilio Ottonis ac Voldemari de Rozen Castro Dolin et quinquaginta uncias in Livonia acceptis centum marcis cedit. Datum Calendis Maij Anno 1292. Pr[aese]ntibus Iacobo de Tisenhausen et Voldemaro de Rozen.

52. Ioannes Archiep[iscop]us Rigensis reliquum quod in Castro Dolin habuit Capitulo Rigensi condonat. Datum in die B. Agatae A[n]no 1293.

53. Ericus Danorum Savorumque Rex Dux Aestoniae oppresso Capitulo Rigensi a Cruciferis captoque Archiep[iscop]o cum is ab illo auxilium postularet ac Semigalia[m] cum castris Naleksche et Scherakie iure perpetuo daret promittit con[tra] Cruciferos auxilium ante hiemem ac deinceps defendere. Datum Dorchemsburgi die SS. Martyrum Basiliensis Cirini et Nasarii. Anno 1298.

54. Instrumentum publicum I[ite]rarum Innocentii III quibus milites Teutonicos serio monet ut Ep[iscop]o Aestoniensi auxilium impendant in propaganda religione Christiana et de agris cum illo non litigent al[ia]s minatur se eis adempturum Privilegia. Datum Laterani II Calendas Novembris Pont[ificatus] A[n]no XVI-o.

⁸⁹⁾ Ibidem: Ilowe vai Howe.

55. Transumptum [l]ite[rarum] Gregorii IX datarum quibus mandat Ep[iscop]o Mutinen[si] Legato ne sinat Neophitos in servitutem a fr[at]ribus S. Mariae qui liberi ante baptismum essent redigi et curet ut iisdem libere bona sua possideant. Dat[um] Laterani VIII Idus Martii Pont[ificatus] XI-o.

56. Transumptum Bullae Georgii IX qua in Rigensi Eccl[esi]a Regulam Ordinis Praemonstratensis instituit et poss[essi]ones quas enumerat confirmat et quaedam privilegia indulget. Datum transumpti Rigae Anno 1309.

57. Clemens V committit Archiep[iscop]o Bremensi et Alberto canonico. Ravenatensi commemoratis excessibus Cruciferorum de Livonia quod Archiep[iscop]um ceperint, septem Cathedrales Ecclesias evertent, septem alias usurpaverint, fr[at]res ordinis sui in eas intruserint, propagationem Verbi Dei impederint, Regnum Polocense ad fidem Christi conversum in quo Colomensis et Rutheniensis Cathedrae erant, Paganis venderint, alium item Regem Paganorum a fide averterint, Lechovien[sem] Eccl[esi]am Cathedralem deleverint, Nobiles Terrae Semigaliae proditione occiderint ultra centum milia fidelium ad Terras Paganorum profugere compulerint, Exitum civitati Rigensi concluderint, nec queri de se passi sint, Nuntios interceperint et occiderint Wladislai Craccoviae ac Sondomiriae Ducis Terram ingressi in civitate Gdan-sko decem millia hominum occiderint, aliaque facinora perpetraverint, iubet itaque ut in eius modi excessus inquirant. Datum Avinionae XIII Calend[as] Iunii Pontificatus Anno quinto.

58. Articuli pro informatione summi Pontificis conscripti a Procuratoribus Ioannis Rigen[sis] Archiep[iscop]i con[tra] Mag[ist]rum Ordinis Teuton[icae] ac con[tra] Generalem Praeceptorum Livoniae a pontifice illis quos inquisitionis cause eo mittebat sub bula dati.

59. Clemens V in locum Alberti canonici Ravenaten[sis] Commissarii sui substituit Franciscum Can[on]icum Laudunen[sem]. Dat[um] Avimonae ⁸¹⁾ V Idus Maij Pont[ificatus] VI-o.

60. Franciscus de Molano mandat ut Proceptor G[e]n[er]alis Teutonicor[um] in Rigen[si] Livoniae et Prussae Provinciis per om[n]es Eccl[esi]as excommunicatus pronuncietur eo quod vocatus parere noluerit. Rigae die 18 Iulii Anno 1312.

61. Ioannes XXII confaederation[es] seu conspirationes inter M[a]g[ist]rum et certas personas Ecclesiae Rigensis ac seculares quosdam viros in tam tanque sedi Ap[osto]licae praeiudicantem cassat et annihilat. Datum Avimonae XII Calendas Ianuarii Pont[ificatus] Anno II-o.

62. Idem mandat omnibus Archiep[iscop]is ut per suos et Nuncios et cursores citent M[a]g[ist]rum Livonicae cum suis sommendatoribus ac militibus nec non Florentinum Decanum Eccl[esi]ae Derpatensis ad comparand[um] in Curia Romana intra spatium trium mensium. Datum Avimonae Calend[as] Martii Pontificatus A[nn]o II-o.

63. Simile aliud Commissionis exemplum.

64. Simile tertium cum eo additamento ut Mag[ist]ro et ordini iniungat ut portum Rigense[m] Castrum et Monasterium Dunemundae Toreyda Archiep[iscop]o Rigensi reddat ac [l]ite[r]as exemptionis si quas habet ostendat.

⁸¹⁾ Šymā dokumentā, kai ari nōkušūs, kur raksteits: Avimonne, jōsaprūt: Avinione.

65. Idem Ep[iscop]o Osiliensi ac Capitulis Oziliensi et Rigen[si] mandat ut intra sex menses mittant Procuratores cum pleno mandato qui eum de rebus Provinciae Rigen[sis] ac Terrarum eius Livoniae et Prussiae informet. Datum Avimonae VII Calendas Martii Pontificatus Anno II-o.

66. Idem Capitulo Rigensi et M[a]g[ist]ro Ordinis Teutonicorum in Livonia et Prussia scribit se confederationem quandom con[tra] honorem Romanae Eccl[esi]ae et Rigensis factam rescindere. Avimonae X. Calendas Ianuarii Pont[ificatus] Anno II-o.

67. Conradus Praeceptor Livoniae Canonicos Rigenses de octuaginta marcis quietat. Datu[m] Dunemundae Sabbato post Festu[m] S. Luciae. Anno 1322.

68. Ioannis XXII commissio ad Ep[iscop]um Oziliensem de executione sententiae Ep[iscop]i Dorpatensis de Villa Anten pro Cap[itu]lo Rigensi Con[tra] Paulum Ep[iscop]um Curoniensem latae. Datum Avimonae V Nonas Iulii Pont[ificatus] XIII.

69. Idem Paduano et Oziliensi ac Dorpatensi Ep[iscop]is committit ut autoritate Apostolica Mag[ist]ro et ordini iubeant, ut Castra Archiep[iscop]i Rigensi et Cap[itu]lo erepta restituant damna sarciant, Rigam obsidione solvant, ordin[ati]onem factam a se anno suo octavo quam iusserit observent si id facere noluerint. M[a]g[ist]rum cittent ut se cum Privilegiis sistat. Datu[m] Avimonae IV Idus Februarii Pont[ificatus] Anno VIII.

70. Eiusdem Pontificis simile aliud rescriptum.

71. Cittatio, qua sub nomine delegatorum sedis App[osto]licae Everhardus M[a]g[ist]r Livoniae citatur ad comparendum Rigae die II Ianuarii ad intimandum mandata Apostolica exequuta per Canonicos Osiliensis ac Dorpatensis Eccl[esi]ae in Castro Dunemundensi die XXVIII-o Decembris Anno 1330.

72. Transumptum I[te]rurarum Ioannis Archiep[iscop]i Rigen[sis] donationis Castrum in Insula Dolen Capitulo Rigensi sub no[m]i[n]e Guardiani Ordinis Minorum ac Prioris Ordinis Praedicatorum. Datum Rigae, Anno 1331.

73. Transumptum actus in Curia Romana Avimoni inter Archiep[iscop]u[m] et Cap[itu]lum Rigen[se], ac Mag[ist]rum Ordinis de Castris et quibusdam bonis ac ipsa Riga a fr[at]ribus captis ac de fructibus et damnis restituendis. Anno 1334.

74. Consules Civitatis Rigensis testantur Henricum Kranec censum sex marcarum redditus annui Cap[itu]lo Rigen[si] inscripsisse. Datu[m] Rigae in Crastino Ascensionis 1335.

75. Depositio testium quorundam de terminis ditionum Astervae et Sabera inter Albertum Archiep[iscop]um et Ordinem controversis coram Henrico Ep[iscop]o Curoniensi arbitratore productorum in forma transumpti edita. Datu[m] Rigae Anno D[omi]ni 1336.

76. Fridericus Archiep[iscop]us Rigensis scribit Avimonae ad Engelbertum Dorpatensem Ep[iscop]um ut iuxta arbitrum Isaaci Archiep[iscop]i Laudumensis Romae Anno 1304 latum bona Ecclesiae suae sepetat. Dat[um] Avimonae 1336 Nonis Iulii.

77. Benedictus XII mondat Ep[iscop]o Torpatensi ut iuxta ordin[ati]onem Ioannis XXII cuius exequutio adhuc dilata fuit praefigat ter[mi]num M[a]g[ist]ro vel eo absente fr[at]ribus aliis intra quem Castra et poss[essi]ones Archiep[iscop]i Rigensis reddant et si noluerint eos censuris Eccl[esi]asticis compellat. Datum Avimonae II Cal[endas] Martii Pont[ificatus] Anno II-o.

78. Transumptum I[ite]rarum Angelberti Archiep[iscop]i Rigensis quibus Ioannem de Tysenhausen ob proditum Ioannem Archiep[iscop]um et interceptum Castrum Kokonhausen in fama et crimine laesae M[aje]statis notatum famae restitutum ad omnem actum l[eg]itimum ac feuda Ecc[esi]ae accipien[da] habilem pronunciat. Rigae A[nn]o 1343.

79. Uromoldus Archiep[iscop]us restituit Capitulo Rigen[si] Villas Iakedzel Kulteczel et Laue et haereditatem Eppellae cum Castro Dolen Datum Avimonae Anno 1348 die B. Martirum Ioannis et Pauli.

80. Simile aliud eiusdem Episcopi rescriptum.

81. Idem Lamberto Gerardo et Ottoni Alempois fr[at]ribus germanis decem et septem uncos ab utraque partae Wociennae in feudum confert. Datum Rigae die sexta mensis Februarii Anno Domini Milleesimo trecentesimo quinquagesimo.

82. Magnus Sueciae, Norvegiae et Scaniae Rex omnibus denunciat sibi a sede Apostolica Uromoldum Archiep[iscop]um Rigen[sem] ac sua Ecc[esi]am in suam protectionem commendatam esse ac proinde ne quis eos turbare vel molestare audeat. Datu[m] in Castro Helsinberg die 17 Mensis Septembris Anno 1357.

83. Innocentius VI mandat Arosiensi Lincopensi et Osloensi Ep[iscop]is ut civitatem Rigen[sem] in suam protectionem recipiant decreta maiorum suorum contra Cruciferos lata invocato auxilio brachii secularis exequantur, partes contravenientes ac rebelles cissent. Datu[m] apud Villam novam 2 idus Augusti Pontificatus Anno I.o.

84. Magnus Episcopus Arosiensis a sede Apostolica deputatus denunciat, omnibus Archiepiscopis et Episcopis ut Ma[gist]rum Livoniae et Ordinem nolentes Civitatem Rigensem tradere pro excommunicationis denuncient ac publicent. Datu[m] in Castro Lealis Osilien[sis] Diocesis, die 23 Octobris Ano D[omi]ni 1354.

85. Simile aliud rescriptum.

86. Similis pena excommunicationis sententia con[tra] Ludovicum Ep[iscop]um Repaliensem ac Cap[itu]lum ipsius excommunicationem publicare nolentes. Datu[m] in Castro Civitatis Derpatensis die 21 Februarii A[nn]o 1355.

87. Uromoldus Archiep[iscop]us Rigensis confirmat donationem Villarum Iokicelle et Langelle cum haereditate Eppelle et Castro in Insula Dolen et iure ad Castrum Kiercholm per praedecessores suos Capitulo Rigensi facta. Datu[m] Avimonae A[nn]o 1355 die 3 Augusti.

88. Venditio bonorum circa Villam Treydorpe, fr[at]ribus de Tisenhausen per Hinconem Costelle Anno 1356.

89. Processus iudiciarius inter Archiep[iscop]um Rigensem et Mag[ist]rum Cruciferorum in Curia Romana agitatus quodunque Uromoldo Archiep[iscop]o restitutio Civitatis Rigen[sis] adiudicata est, per Franciscum Cardinalem Iudice[m] ab Innocentio VI deputatum die 23 decembris Anno 1359.

90. Simile exemplar supra scr[i]ptae sententiae.

91. Innocentius VI mandat Arelatensi Archiepiscopo et Arosien[si] Dorpatensique Ep[iscop]is ut sententiam Francisci Cardinalis executioni mandent. Dat[um] Avimonae XVII Calend[as] Aprilis Pontificatus A[nn]o VIII-o.

92. Stephanus Archiep[iscop]us Ardatensis mandat Oziliensi Curoniensi Sambien[si] Varmiensi et Culmen[si] Ep[iscop]is ac Mag[ist]ro Cruciferorum nec non Civibus Rigen[sibus] ut Archiep[iscop]o Rigen[si] Civitatem Rigen[sem] tradant idemque substituit alios exequutores. Datu[m] Avimonae die IX Maij A[nn]o 1360.

93. Uromoldus Archiep[iscop]us dat instructionem Nunciis suis ad acceptandam poss[essionem] Civitatis Rigen[sis] no[mi]ne suo. Anno 1360 die 18 Maij.

94. Stephanus Archiepiscopus Arelatensis exequutor sententiae Francisci Cardinalis monet Cruciferos de reddenda intra triginta dies Civitate Rigen[si] Archiep[iscop]o. Datu[m] Anno quo supra.

95. Eiusdem simile aliud monitorium.

96. Innocentius VI committit Ep[iscop]o Arelatensi et Arosien[si] ac Dorpatensi ut Mag[ist]rum et cives Rigen[ses] a iuramento Mag[istra]tum Ordinis praestito absolvant. Datu[m] in Villanova. Diecesis Avinore[ensis]. Anno XVI Calend[as] Septembris Pontificatus Anno VIII-o.

97. Magnus Episcopus Arosiensis constituit sub exequutores Rigen[sis] Departensis Osilien[sis] Lubucen[sis] Eccl[esi]arum Praelatos et clericos ad exequen[dum] mandatu[m] Ap[osto]licum de absolvenda Civitate Rigen[si] a iuramento fidelitatis Mag[ist]ro et Ordini praestito. Datu[m] Avimonae die IV Novembris Anno 1360.

98. Simon de Sudberia legum Doctor Ecclesiae Savesbiensis Cancellarius sacri. Apostolici Palatii causarum auditor inter Archiep[iscop]um et Capitulu[m] Rigense ex una et Mag[ist]rum ac commendatores fr[atr]um Livonicorum ab altera partibus a sede Ap[osto]lica delegatus approbat processum Archiepiscopi Arelatensis exequutoris sententiae definitivae per R[everendissim]um D. Franciscum Tituli S. Marci Praesbiterum Cardinalem inter dictas partes de reddenda Riga latae nonnullis tantum verbis ex eodem processu subductis Datu[m] Avimoni in Palatio Apostolico die 26 Februarii Anno 1261.

99. Instrumenta tria per publicos Notarios confecta de dictis per quosdam Cruciferos contra l[itte]ras Apostolicas et contra sententiam definitivam de Riga Archiep[iscop]o Rigensi reddenda latam datum Rigae sub diversis datis Anno quo supra.

100. Ioannes Decanus Lubicensis subexequutor D[omi]ni Archiep[iscop]i Arelatensis subiicit interdicto Civitate[m] Rigensem ob non admissam poss[essionem] Archiep[iscop]o eusdem Civitatis. Datu[m] in civitate Lubecen[si] die 14 Novembris Anno 1361.

101. Aliud simile exemplar eiusdem interdicti sub eadem data.

102. Hinc Tysenhausen recognoscit se accepisse mille quadringentas marcas Rigen[ses] ab Archiep[iscop]o Rigen[si] in quibus Terra et Castru[m] Senteselle ad Archiep[iscop]atum Rigen[sem] spectan[tia] parenti ip[s]ius erant obligata. Datum Rigae A[nn]o 1362.

103. Extractum ex registris Archiepiscopalibus Rigen[sibus] binarum l[itte]rarum continen[tium] in se donationem in feudum Pernougel et Asenpotz cuidam Declevo Aregaliae per Uromaldum Archiep[iscop]um Rigen[sem] factam. Datu[m] Lubecae 28 Julii Anno 1362.

104. Urbanus V Pontifex revocat omnes provisiones confirma[tio]nes commisiones seu commendas quibuscunque personis Ecclesiasticis secularibus et Regularibus aut etiam Laicis de Xenodochiis et hospitalibus factas quae t[ame]n de militaribus Ordinibus aut aliis Religionibus non existant, vel in illorum fundatione aliter non fuerit provisum praedicta[m]que revoca[tio]nem deducit ad noticiam Archiep[iscop]o Rigen[si] et eius suffraganeo. Datu[m] Avimonae V Calend[as] Septembris Pont[ificatus] — A[nn]o II-o.

105. Magnus Episcopus Arosiensis una cum Archiep[iscop]o Arelatensi et Episcopo Tarbatensi exequutor Ap[osto]licus fert sententiam excommunicationis contra Mag[ist]rum et Ordinem Teutonicorum in Li-

voniam ob non redditam Archiep[iscop]o Rigam Canonica tum monitione praemissa. Datu[m] Stocholmis XIII Calendas Novembris Anno 1364.

106. Episcopus Tarbatensis attestatur se vidisse [l]ite[r]as autenticas Alberti Episcopi Livoniae, continentes in se commutationem Religionis Eccl[esi]ae Rigen[sis] in Ordinem Praemonstraten[sem] eique certarum poss[ess]ionum in dotem assignation[em]. Datu[m] in Castro Tarbatensi 14 Januarii 1364.

107. Magni Episcopi Arosien[sis] exequutoris Apostolici processus excommunicationis con[tra] Mag[ist]rum et Ordinem Teutonicorum in Livoniae ob non redditam realiter Archiep[iscop]o Rigam. Datu[m] 24 Julii A[nn]o 1365.

108. Idem suspendit interdictum et cessationem a Divinis in Civitate Rigen[si] quo ad tractatus concordiae inter Archiep[iscop]um Rigen[sem] et Ordinem Teutonicorum duraverint. Datu[m] Dunae 25 Julii 1365.

109. Similes aliae [l]ite[r]ae sub eadem data.

110. Idem Archiep[iscop]o Arelatensi et Ep[iscop]o Tarbatensi committit vices suas in causa praefata inter Archiep[iscop]um Rigen[em] et Ordinem Teutonicorum processus suos revocandi et annihilan[di] dummodo ad id pro parte Archiep[iscop]i et Eccl[esi]ae Rigen[sis] p[ro]raesentibus fuerint requisiti. Datu[m] ut supra.

111. Carolus IV Romanorum Imperator constitutiones certas in inferiori Saxonia in favorem personarum Eccl[esiastic]arum factas praesertim vero qui sacerdotem vel Clericum proscripserit cepit spoliaverit mutilaverit occiderit ut pro infami habeatur extendit in gr[at]iam Uromaldi Archiep[iscop]i ad Provinciam Rigen[sem]. Datu[m] Pragae Calendis Maij Anno 1366.

112. Idem Regibus Daciae, Sueciae, Norvegiae et Poloniae nec non Ducibus Stetinen[si] et Magnopolen[si] committit protectionem et defensionem Archiep[iscop]i et Eccl[esi]ae Rigen[sis] con[tra] om[n]es qui eos in poss[ess]ionibus iuribus privilegiis libertatibus ad eosdem ex antiquo spectantibus praesertim vero per Henricum Romanorum Regem ac per se ipsum specialibus eisdem concessis turbare et inquietare praesumpserit. Datu[m] Pragae XI Cal[endas] Maij A[nn]o 1366.

113. Egidius frater S. Martini in Montibus ac Guilhelmus Tituli S. Laurentii in Lucina Cardinales per Urbanum V Pontificem deputati inhihent Archiep[iscop]o Praep[os]ito Priori et Cap[itu]lo Eccl[esi]ae Rigen[sis] et Mag[ist]ro aliisque officialibus Ordinis Teutonicorum ne concordia in praedictis Eccl[esi]ae Rigen[sis] facta executioni demandetur donec prius fuerit a sede Ap[osto]lica discussa et examinata termino utrique parti in Curia Romana eius rei causa comparendi assignato. Datu[m] Avimonoe die 24 Aprilis Anno 1367.

114. Conradus Episcopus Osiliensis Commissarius deputatus excommunicato Gotfredo Varendoff Decano Dorpatensi ad instan[tiam] Bartol[omaei] Tisenhaus cum eodem conversari seu participare prohibet. Datu[m] 1369 Anno.

115. Bernardus Tit[uli] Basilicae duodecim Ap[osto]lorum Cardinalis et sedis Ap[osto]licae Commissarius mandat Ep[iscop]o Ozilien[si] ut om[n]ibus aliis personis Ecclesiasticis in Civitate et Diocesi Provinciae Rigen[si] ex[ist]entibus quatenus requira[n]t Mag[ist]rum et fr[at]res Ordinis de Terris Zeloniae et Olmae cum fructibus et satisfactione damnorum Archiep[iscop]o Rigen[si] reddendis, et id facere recusaverint eos post Curia[m] Rom[anam] cittent. Datu[m] Monte Hason 21 Augusti Anno 1370.

116. Canonici Tarbatenses et nonnulli Parochi Rigen[ses] citantur per publicu[m] instrumentum praedictu[m] mandatu[m] Cardinalis Bernhardi se exequutos esse Mag[ist]rumque Livoniae et Ordinem de reddendis Terris Zeloniae et Olmae Archiep[iscop]o Rigen[si] ereptis requisivisse et eosdem ob non redditas dictas Terras ad Curiam Romanam cittasse. Datum 26 Junii Anno 1371.

117. Ioannes Archiep[iscop]us Rigen[sis] fert sententia[m], Privationis con[tra] Tilonem Ruffium Vicariae perpetuae in Eccl[esi]ae Rigen[si] per ipsu[m] in curia Romana impetratae ob non residentia[m] circa eandem Eccl[esi]am. Datu[m] in Castro Tyrordensi Rigen[si] Diocesis die Martii Anno 1376.

118. Ludko recognosci se accepisse centum marcas a Praep[os]ito et Cap[itu]lo Rigen[si] et ab eis no[mi]ne annui census sex marcas concessisse. Datu[m] die Viti et Modesti Anno 1376.

119. Ioannes Archiep[iscop]us Rigen[sis] ad instan[tiam] Hermani de Ikieszkule Vasalli dicti Archiep[iscop]i et Eccl[esi]ae Rigen[sis] renovat l[ite]ras Alberti Ep[iscop]i Livonien[sis] continen[tes] in se don[at]ionem in feudum certorum bonorum Praedecessoribus dicti Hermani facta[m]. Datum in Oppido Lemsele 20 Junii A[nn]o 1378.

120. Urbanus VI deputat in conservatores et Iudices Archiep[iscop]o et Eccl[esi]ae Rigen[si] Ep[iscop]os Tarbatensem, Razburgen[sem] et Havenergen[sem] ad decursum decem annorum. Datu[m] Romae Nonis Augusti A[nn]o Pont[ificatus] II-o.

121. Exemplu[m] instrumenti publici continens in se certos tractat[us] de Villis Calen Rimaven Murien Urdele Lucen et de littore maris in P. Ottone[m] Ep[iscop]um Curonen[sem] et Cap[itu]lum Rigen[se] Datu[m] 16 Iunii A[nn]o 1388.

122. Processus iudicarius in Conventu Vasalloru[m] Eccl[esi]ae Rigen[sis] inter Ioanne[m] Archiep[iscop]um Rigen[sem] et Henricu[m] Bukofer Eccl[esi]ae Rigen[sis] Vasallum de non petita intra l[egi]timum tempus inventitura feudi paterni et reconciliatione eiusdem cum Archiep[iscop]o. Datu[m] Rigae 10 Ianuarii 1385.

123. Ioannes Archiepiscopus Rigen[sis] fundat Civitatem Lenchel et ei Certas libertates et immunitates concedit Anno 1385.

124. Urbanus VI Pontifex excommunicat omnes personas cuiuscumque status et dignitatis qui in Civitate et Diecesi Rigen[si] praetextu bellorum et querarum Eccl[esi]as et personas Eccl[esi]asticas bonaque illorum et proventus spoliand et occupant et alique alia iniuria afficiunt eisque auxiliu[m] et consiliu[m] aliquod ferentes nec non talia fieri mandan[tes] seu rata et grata haben[tes], atque ab eius modi excommunic[at]ione absolutione[m] sedi tatummodo Ap[osto]lica reservat. Datu[m] Lucenae Cal[endas] Augusti Pont[ificatus] A[nn]o VII-o.

125. Otto Piknewer vendit Villam Vattendorff Praep[os]ito et Cap[itu]lo Rigen[si]. Anno 1388.

126. Processus iudicarius Procuratoris Capituli Rigen[sis] con[tra] Ottonem Ep[iscop]um Curonien[sem] r[at]ione occup[at]ionis certorum bonoru[m] Capituli Rigensis circa Castrum Dondangen consisten[tium] coram subconservatoribus et subdelegatis Gerardi Ep[iscop]i Rateburgen[sis] Commissarii Ap[osto]lici et conservatoris Cap[itu]li Rigensis a Decima Octava Aprilis ad trigesimam Septembris continuatis. Datu[m] Lubecae Anno 1387.

127. Testamentum Ottonis Piknener in anno 1388 feria 3 ante Pentecosten factum.

128. Gerardus Episcopus Radzeburgen[sis] Iudex et conservator Ecclesie Rigen[sis] a sede Ap[ostolica] deputatus, subdelegat in suum locum Ep[iscopum] Revalien[sem] atque Abbates Valkinen[sem] Tarbaten[sem] et Paden[sem] nec non Praep[os]itum et Decanum Tarbaten[sem] coniunctim et divisim. Datu[m] in Castro Schonenbergae diocesis Radzeburgen[sis] die 10 Iunii Anno 1388.

129. Gotschaleus Warensdorff Thesaurarius Ecclesiae Lubicensis auctoritate sedis Apostolicae a Gerardo Ep[iscop]o Radziburgen[sis] Principali conservatore subconservator specialiter ad hoc deputatus mandat exequi definitivam sententiam contra Ottonem Ep[iscopum] Curonien[sem] et eius complices pro Capitulo Rigen[si] de bonis circa Castrum Dodankhen consistentibus latam. Datum in Civitate Lubecensi die 17 Octobris Anno 1388.

130. Bonifacius IX Pontifex Romanus innovat l[ite]ras Honorii III Praedecessoris sui quibus Eccl[esi]am Livonien[sem] sub B. Petri etiam Apostolicam benedictionem suscepit ac eandem in poss[ess]ione Aestoniae Seloviae et Semigaliae confirmat. Datu[m] Romae IV Idus Iunii Pont[ificatus] A[n]no 1-o.

131. Angelus Tit[uli] S. Laurentii in Damasco Cardinalis Iudex et Commissarius a sede Ap[osto]lica deputatus citat per publicum edictum Mag[ist]rum et Ordinem r[ati]one occup[ati]onis bonorum ad Eccl[esi]am Rigen[sem] pertinen[tium]. Datu[m] Romae die X Iaiuarii Anno 1390.

132. Valdemarus de Rozen recognoscit se mutuo accepisse centum marcas a Ioanne Archiep[iscop]o Rigensi in Anno 1390.

133. Innocentius IX Pontifex l[ite]ras Clementis IV praedecessoris sui ia[m] antea per Alexandrum IV innovatas suo Privilegio inserit et eas confirmat quibus pra[e]fatus Alexander Archiep[iscopum] et Eccl[esi]am Rigen[sem] cum o[mn]ibus ipsius poss[ess]ionibus in protectionem Ap[osto]licam suscipit et certas poss[ess]iones et Ep[iscop]atus Decem Archiep[iscop]o Rigen[si] subiectos ac nonnullas eidem praerogativas concedit. Datu[m] Romae 10 Idus Iunii Pont[ificatus] A[n]no 1-o.

134. Bartholomeus Tituli S. Potentianae Cardinalis Iudex exequutor sive Commissarius a Sede Ap[osto]lica deputatus fert sententiam aggravationis con[tra] Mag[ist]rum et fr[at]res Teutonicos quod post sententiam de reddenda Riga Archiep[iscop]o latam per triginta annos in excommunic[ati]one manserint. Datum Romae 10 Novemb[ris] Anno 1390.

135. Similes aliae litterae et sub eadem data.

136. Similes tertiae litterae et sub eadem data.

137. Ioannes de Pulmen Sacri Palatii auditor sententiam Hermani de Bilweth S. Palatii similiter auditoris de Eccl[esi]a S. Pauli con[tra] Civitatem Rigen[sem] pro Capitulo Rigen[si] latam approbat et Rigenses in expensis condemnat. Datum Romae die 3 Iulii Anno Christi 1391.

138. Bonifacius IX Pontifex Romanus prohibet Vasallis Eccl[esi]ae Rigen[sis] alienationem feudorum extra dominium Eccl[esi]ae Rigensis sub censuris Ecclesiasticis a quibus absolutionem sibi et sedi Apostolicae reservat. Datum Romae 6 Idus Maij Anno quo supra.

139. Sylvester electus Episcopus Trunensis et auditor S. Palatii ex commissione Bonifacii IX Pontificis approbat sententiam Ioannis de Dulman contra Cives. Rigenses de Eccl[esi]a S. Pauli pro Eccl[esi]a Rigensi latam et eosdem in expensis condemnat Romae V Iulii A[n]no 1391.

140. Instrumentum publicum processus iudicarii in Curia Romana inter Capitulum et Civitatem Rigen[sem] occasione Eccl[esi]ae S. Pauli ad sententiam usque definitivam Hermani de Viluald auditoris Curiae et taxatio litis expensarum per Thomam de Valkingron similiter auditem Curiae. Datum Romae ut supra.

141. Similes aliae litterae et sub eadem data.

142. Petris de Florentia S. Palatii causarum auditor et a sede Ap[osto]lica exequutor et Commissarius specia[li]ter deputatus citat per publicum edictum ad Curiam Romanam Civitatem Rigen[sem] quod conductione[m] domoru[m] ad Eccl[esi]am Rigen[sem] pertinen[tium] intrinbuerint manu armata et violenta ad Eccl[esi]am Rigen[sem] accesserint cellarium quoddam intro limites Eccl[esi]ae violenter effregerint et res quae ibi conservabantur receperint quenda[m] religiosu[m] Clericu[m] intra septa Eccl[esi]ae et Mon[aste]rii ceperint et captivu[m] abduxerint, a duobus portis Eccl[esi]ae claves receperint, ac alias violentias intulerint. Romae die 8 Augusti Anno D[omi]ni 1391.

143. Similis alia cittatio et sub eadem data.

144. Bonifacius IX Pontifex Perusien[si] et Radzeburgen[si] Ep[iscop]i ac Praep[os]ito Slesuicensi committit exequutionem sententiarum con[tra] communitatem Rigen[sem] ra[tio]ne occupati templi S. Pauli Laterani. Datu[m] Romae V Nonas Octobris Pontificatus A[n]no II-o.

145. Augustinus Episcopus Perusinus Commissarius et exequutor sententiarum definitivarum con[tra] Cives Rigen[ses] latorum a Sede Ap[osto]lica deputatus mandat iisdem Civibus quatenus infra triginta dies post pr[ae]sentium insinuationem ab occupatione et detentione Ecclesiae S. Pauli desistant Capitulumque Rigense ad pacificam poss[ess]ionem eiusdem admittant, in quantum autem suis mandatis non paruerint eodem excommunicat. Datum Romae 28 Novembris A[n]no 1391.

146. Ioannes Archiep[iscop]us Rigen[sis] constituit Procuratorem ad prosequendas iniurias in Curia Romana a Cruciferis sibi et Eccl[esi]ae suae illatas Mag[ist]rum Hermanum Keizer Canonicum Rigen[sem]. Dat[um] Lubecae 12 Aprilis A[n]no 1392.

147. Venseslaus Rex Romanorum hortatur Capitulum Rigense ut exemplo Archiep[iscop]i sui de controversiis inter ipsos et Mag[ist]rum ac fr[atr]es Ordinis Teutonici per Livoniam intercedentibus in eum compromittant, et interim in praeiudicium Mag[ist]ri et fr[atr]um eius in Curia Romana vel alibi nihil attentare praesumant. Datu[m] Progae II Maij Anno 1392.

148. Franciscus tituli S. Zuzannae Cardinalis Iudex et Commissarius a Sede Ap[osto]lica deputatus citat ad Curiam Romanam per publicu[m] edictum Hermanum de Igskekul Vasalum Archiep[iscop]atus Rigen[sis] quod Castru[m] praedictum Igskekule quod iure feudi ab Archiep[iscop]atu obtinebat Mag[ist]ro et Ordini tradident Cittat similiter ipsum Mag[ist]rum et Ordinem pro eo quod praenominatu[m] Castru[m] detineant. Datu[m] Romae die 27 Iunii Anno 1392.

149. Testamentum Simonis Taitae quo certas sum[m]as pecuniae filiae suae quibusdam Ecclesiasticis legat. Dat[um] ut supra.

150. Venceslaus Rex Romanorum Ioannem Archiep[iscop]um Rigen[sem] et Imperii Principem ac Eccl[esi]am suam cum onni Clero et poss[ess]ionibus ipsius suscipit in suam protectionem eiusque iura atque Privilegia ab antecessoribus suis concessa confirmat. Datu[m] in Medino Ultima Ianuarii Anno 1393.

151. Transumptum earundem l[ite]rarum sub instrumento publici Notarii sub eodem anno 1393. Datu[m] in Collegio Pragen[si] die 9 Aprilis.

152. Venceslaus Rex Romanorum ratam habet electionem Ottonis Suantiborii Ducis Stetinen[sis] filii in Archiep[iscop]atum Rigen[sem] Eccl[esi]ae muneru[m] temporalium dispo[sitio]nem ad se asserit pertinere atque praedicto Duci Stetinen[si] mandat ut praefatum Ottonem in iure sibi ex electione competenti conservet et eum in poss[ess]ionem bonorum Eccl[esi]ae Rigen[si] amotis inde detentoribus inducat. Datum Pragae die 9 Novembris A[nn]o 1394.

153. Idem confirmat Privilegio a[ntecessoribus] suis concessa Eccl[esi]ae Rigen[si] tanquam sibi et Impero Romano in temporalibus subiecta eidemque exemplo Caroli IV Progenitoris sui in conservatores et executores assignat Datiae Sueciae Norvegiae et Poloniae Reges et nonnullos alios Imperii tam sp[irit]uales quam seculares Principes. Datu[m] Pragae die 14 Martii Anno 1395.

154. Testamentum Valdemari de Rozen quo inter alia centum quadraginta marcas legat, Capellea S. Trinitatis in Eccl[esi]a Rigen[si] in Anno 1395.

155. Venceslaus Rex Romanorum asserens Iuris[ictio]nem temporalium bonorum Eccl[esi]ae Rigen[sis] ad se tanquam Roman[orum] Regem pertinere, committit Suatiborio Duci Stetinen[si] ut Ottonem filium suum natu maiorem circa electionem in Archiep[iscop]atum Rigen[sem] conservet et in poss[ess]ionem bonorum eiusdem inducat. Datu[m] Pragae Feria 3 post Palmarum Anno 1396.

156. Idem committit praedicto Duci Stetinensi ut Theodoricum Ep[iscop]um Eccl[esi]ae Tarbatensis ad sacri Imperii protectionem specialiter pertinen[tem] a quibuscunque personis praesertim vero Ordinis Teutonici invocato auxilio aliorum Christianorum Principum defendat et tueatur. Datu[m] Pragae Feria 3 post D[omi]nica Palmarum Anno 1396.

157. Concordia inter Valenrode Archiep[iscop]um Rigen[sem] ac Theodoricum Ep[iscop]um Tarbatensem et Eccl[esi]ae Rigen[sis] ac Tarbatensis vasallos confecta per Henricum Ep[iscop]um Varmiensem in Anno 1397.

158. Engelko Hinek Joannes Bergel et nonnulli alii Vasalli Archiep[iscop]atus Rigen[sis] promittunt se rata ea omnia habituros qua Gedani per convasallos suos cum Joanne Archiep[iscop]o Rigen[si] constituentur. Datu[m] A[nn]o 1397.

159. Henricus Urle recognoscit se mutuo accepisse a Joanne Archiep[iscop]o Rigen[si] viginti sex marcas Rigen[ses]. Datu[m] ut supra.

160. Transumptum sub publico Notarii instrumento l[ite]rarum Frederici Ecclesiae Rigen[sis] Archiep[iscop]i quibus continetur concordia inter Mag[ist]rum et Ordinem Teutonicum ab una et Cives Rigen[ses] ab altera per Isarnum Archiep[iscop]um Lundensem Primatem Sueciae tanquam arbitratorem seu amicabilem compositorem conditionibus in eodem Privilegio specificatis confecta. Datum in Lubeca 12 Maij Anno 1399.

161. Franciscus Archiep[iscop]us Narbonnensis S. D[omi]ni Camerarius quietat Joannem Archiep[iscop]um Rigen[sem] de viginti quinque flor[enis] auri officialibus Camerae Apostolicae debitis. Datu[m] 16 Julii Anno 1418.

162. Idem eundem quietat de trecentis flor[enis] auri officialibus similiter Curiae solutis. Datu[m] Florentiae die 18 Octobris Anno 1418.

163. Ludovicus Ep[iscop]us Magalonensis dicti Camerarii locum tenens quietat similiter Archiep[iscop]um Rigen[sem] de quinquaginta flor[enis] auri eidem Camerae solut[is]. Datu[m] Florentiae 30 Octobris Anno 1419.

164. Idem eundem quietat pro complemento solutionis communis servitii Camerae Apostolicae et Minuti servitii Officialibus. Datu[m] Romae 12 Novembris Anno 1420.

165. Franciscus Cardinalis Rom[anae] Ecc[lesiae] Camerarius quietat Archiep[iscop]um Rigen[sem] de florenis viginti in auro et solidis triginta pro parte com[mu]nis et minuti servitiorum solutis. Datu[m] Romae 2 Decembris A[nn]o 1420.

166. Capitulum Rigense constituit procuratorem Arnoldum de Brink eiusdem Eccl[esi]ae Canonicum in causa con[tra] Ep[iscop]um Curo[nien]sem et alios occupatores certorum bonorum ad Capitulum Rigen[se] pertinen[tium] final[ite]r terminan[da]. Datum Rigae 20 Aprilis Anno 1422.

167. Transumptum l[ite]rarum Innocentii VI sub Sigillo Officialis Lubecensis et signo Notarii publici quibus idem Pontifex absolvit Cives Rigen[ses] a iuramento Cruciferis praestito. Avimoni 16 Cal[endas] Septemb[ris] Pont[ificatus] A[nn]o IV Datum in Lubek penultima May Anno 1422.

168. Martinus V Pontifex Romanus l[ite]ras Bonifacii IX praedecessoris sui quibus Eccl[esi]am Rigen[sem] Ordini Teutonico attribuebat eo usque suspendit quo ad de praemissis aliter fuerit per sedem Ap[osto]licam ordinatum. Datu[m] Romae Idibus Januarii Pont[ificatus] A[nn]o VI-o.

169. Petrus Episcopus Electensis Exequutor a sede Ap[osto]lica deputatus format processum executionis praedictae suspensionis Privilegii Bonifacii IX de praerogativis Ordinis Teutonici in Eccl[esi]a Rigen[si] per Martinum V factae ad quam exequutionem invocat auxilium Rom[anorum] Imperatoris nec non Sueciae et Poloniae Regum ac aliorum vicinorum principum Datu[m] Romae die XVIII Januarii Anno D[omi]ni 1428.

170. Processus inter Cap[itu]lum Rigen[se] et Gotsalcum Ep[iscop]um Curo[nien]sem de bonis Cap[itu]lo ereptis per Ioanne[m] Bernode Decanum Lubecen[sem] et Ioannem Lewentko per Archidiaconum Dumnen[sem] in Eccl[esi]a Cominen[si] compulsos a Cap[itu]li de Lature auditore Palatii et deputato Ap[osto]lico constitutos in Anno Domini 1423 die 22 Martii.

171. Aliud exemplar eiusdem processus per omnia simile.

172. Acta productorum in praedicta causa inter Capitulum Rigen[se] et Ep[iscop]um Curo[niensem] cum publicat[i]one eorundem per Ioannem Bernode Decanum Lubecen[sem] compulsorem a Capo de Lature auditore Palatii constitutum. Datum die 17 Maij 1424.

173. Martinus V Pontifex Romanus l[ite]ras Innocentii IX antea suspensas revocat autoritate Apostolica statuit quod de caetero Canonici Ecclesiae Rigen[sis] a Mag[ist]ro Livoniae nullatenus possint postulari neque ip[su]m approbare neque ad professionem ip[sius] ordinis adstringi nec denique visit[at]ionem per Magistrum aut quosvis Frat[er]es Hospitalis eiusdem fieri debere. Datum Romae II Calend[as] Januarii Pont[ificatus] A[nn]o VII-o.

174. Simile aliud exemplar productorum inter Cap[itu]lum Rigen[se] et Ep[iscop]um Curo[nien]sem et sub eadem data.

175. Tertium eorundem productoru[m] exemplar sub data eadem.
176. Quartum eorundem productoru[m] exemplar sub eadem data.
177. Martinus V Archiep[iscop]o Arelatensi et Episcopis Arosiensis et Tarbatensi mandat sententiam Francisci olim Tit[ul]i S. Marci Cardinalis sub Innocentio 6 latam qua Civitatem Rigen[sem] ad Archiep[iscop]atum Rigen[sem] semper pertinuisse et Mag[ist]rum ac Ordinem a possessione eiusdem amoven[dos] esse decrevit solenniter publicent et ad plenariam executionem deducant, Civesque Rigen[ses] a iuramento Ordini praestito absolvant. Datu[m] Romae IV Idus Maij Pont[ificatus] Anno VIII-o.
178. Simile aliud eiusdem Commissionis exemplum.
179. Processus executionis bullarum Innocentii VI et Martini V absolution[is] Civis Rigen[sis] a iuramento praestito ordini et a dominio Civitat[is] Rigen[sis] per Olau[m] Ep[iscop]um Arosien[sem] factus Dat[um] 19 Iunii 1425.
180. Simile aliud exemplar eiusdem processus et sub data eadem.
181. Tertium exemplar eiusdem Processus.
182. Martinus V declarat ad instantiam Archiep[iscop]i et Cap[itu]li Rigen[sis], quod ordinatio de restituenda regula S. Augustini in Ecclesia Rigen[si] etiam ad eos extendatur qui recepti essent sub habitu et Ordini Fratrum Teutonicorum recteque faciunt facientue qui a professione Fratrum Teutonicorum ad Professionem Canonicoru[m]⁸²⁾ transierint transientue. Datu[m] Romae Idibus Novemb[ris] Pont[ificatus] A[n]no IX.
183. Similes aliae litterae sub eadem data.
184. Transumptum trium ins[tr]umentorum per publicos N[ota]rios confectoru[m] primum acquisitionis Ioannis Sapitarii⁸³⁾ Praepositi Osiliensis et Ioannis Scholastici Torbatensis de executione sententiae definitivae et reddenda Riga Archiep[iscop]o secundum requisitionem per eundem Ioannem Praepositu[m] Osiliensem sub executorem Mag[ist]ri et ordinis de tradenda possessione Civitatis Rigen[sis] Archiep[iscop]o. Tertium notificationis Civibus Rigen[sibus] de absolutione a iuramento et requisitionis de obedientia Ordini ab illis praestanda ac contradictionis Rigensis ac reaedificationis domus Fratrum apud S. Georgium. Datum 10 Iunii Anno 1426.
185. Petrus Ep[iscop]us Electensis ex Commissione Apostolica inhibet ne fratres Ordinis Teutonici de postul[ati]one Canon[ic]orum Eccl[esi]ae Rigen[sis] et approbatione ac visitatione se intromittant aut statum eiusdem Eccl[esi]ae iuxta regulas S. Augustini impediunt vel declar[ati]one Apostolica de transitu a professione Fratrum hospitalis ad Regulam S. Augustini contraveniant. Datu[m] Romae 23 Decembris Anno 1426.
186. Aliae litterae similes sub eodem data.
187. Acta coram Ep[iscop]o Lubicen[si] compulsore a Raimundo Cardinali Castren[si] Iudice et Commisario deputato de extradiatione et exemptione testium recognitionis sigillorum ac manu Notariorum iurium ac monumentoru[m] in contr[overs]ia inter Capitulum Rigen[se] et Ioannem Ep[iscop]um Curoniensem de bonis ablatis Cap[itu]lo Rigen[si] et Ioannem Ep[iscop]um Curonien[sem] Anno 1427 II Novembris.
188. Simile aliud exemplar et sub eadem data.

⁸²⁾ Iraksteits ar cytu rūku: Regularium.

⁸³⁾ 1613. g. inventara karaļa eksemplarā: Sagitarii.

189. Instrumentum publicum sub no[m]ine et Sigillo Theodorici Ep[iscop]i Dorpaten[sis] certorum Privilegiorum ad petitionem Archiep[iscop]i Rigen[sis] editum. Datu[m] in Castro Oldetorne 12 Iunii Anno 1424.

190. Quietatio Capituli Rigen[sis] de quadringentis quadraginta uno flor[enis] auri de Camera per Antonium de Piscia. Datu[m] Romae 16 Februarii Anno 1430.

191. Quietatio Capituli Rigen[sis] de sexaginta flor[enis] auri de Camera per Tomatium de Spinetus. Datu[m] Romae die 21 Octobris 1429.

192. Transumptum Bulae Ioannis XXVIII et Benedicti XII sub no[m]ine Ludovici de Iassii Canonici Bononiensis. Datu[m] Romae in Eccl[esi]a S. Mariae Rotundae. Anno 1430 die 15 Martii.

193. Transumptum aliquot bularum ad bona Eccl[esi]ae Rigen[sis] pertinen[tium] sub no[m]ine eiusdem et data ut supra.

194. Instrumentum protectionis Theodorici Episcopi Dorpatensis qua asserit se in tractatibus inter Archiep[iscop]um Rigen[sem] et Mag[ist]rum initis nihil derogare voluisse, Ordinationi summi Pontificis et Privilegiis Eccl[esi]ae Rigen[sis]. Quod si quid secus factum esset id metu qui in constantem viru[m] cadit accidisse. Datum in Oppido Woldemar die 14 Octobris 1430.

195. Transumptum confirmationis per Eugenium IV Concordiae inter Heningum Archiep[iscop]um Rigen[sem] et Mag[ist]rum Cruciferorum initae. Datu[m] Goendenti die 3 Julii, Anno quo supra.

196. Depositio testium pro parte Ioannis Ep[iscop]i Curonien[sis] cora[m] Aronaldo Dotteley Praep[os]ito Varmien[si] Iudice Commissario ad expedien[dum] Commiss[ionem] subdelegato in c[aus]a controversa cum Cap[itu]lo Rigen[si] de terris et poss[ession]ibus Anno 1431 die 1-a Maij.

197. Transumptum l[itte]rarum Alberti Ep[iscop]i Livoniae immutationis divisionis bonorum inter eundem et fr[at]res militiae. Anno 1213 quae est sub n[um]ero 5 editu[m] sub n[om]ine et sigillo Ioannis Ep[iscop]i Lubecen[sis]. Datu[m] in Curia Lubucensi die 13 Maij Anno 1433.

198. Concilium Basiliense constituit conservatores Eccl[esi]ae Rigen[sis] Ep[iscop]um Rozenburgensem ac Prae[posit]os Dorpaten[sis] et Holderben[sis] Eccl[esi]arum ad omnes causas et iniurias Basileae XVI Calendas Ianuarii Anno 1434.

199. Instrumentum quo continetur querela ex parte Heningi Archiep[iscop]i et Cap[itu]li Rigen[sis] con[tra] Mag[ist]rum et Ordinem quod Ordinem S. Augustini ex Ecclesia Rigen[si] dimovere et eam ordini suo incorporare vi molirentur cora[m] Deputatis Concilii Basiliens[is] deposita. Anno 1434.

200. Concilium Basiliense citat Mag[ist]ram Livoniae praefixo 90 dierum termino ad respondendum super querelis Archiep[iscop]i et Capituli Rigen[sis]. Datu[m] Basileae 14 Calendas Aprilis. Anno quo supra.

201. Idem prohibet Mag[ist]ro et Ordini ne lite pendente Heningo Archiep[iscop]o Rigen[si] et Capitulo vim inferant sub censuris Ecclesiasticis. Dat[um] ut supra.

202. Supplicatio Theodorici Nagel Canonici Rigen[sis] no[m]ine Archiep[iscop]i et Cap[itu]li Concilio Basiliens[is] porrecta qua queritur Ordinem D. Augustini qui in Eccl[esi]a Rigen[si] vigit vi per

Mag[ist]rum extinctum esse ac ordinem Cruciferoru[m] introductum bona Eccl[esi]ae ablata, petitque se et Capitulum suum in integrum restitui. Dat[um] A[nn]o 1434.

203. Concilium Basiliense committit Ep[iscop]o et Praep[os]ito Dorpaten[si] ut simpliciter se informant an Archiep[iscop]us et Cap[it]ulum Rigen[se] post De[cre]tum Bonifacii IX de mutando statu Eccl[esi]ae Rigen[si] eius modi processuum iusta[m] ignorantiam habuerit ac propter subactionis et subiectionis gravamina prosequi litem non potuerit et si ita se rem habere cognoverint ut praescrip[ti]onem locum non habere declarent. Datu[m] Basilea XV Calendas Octobris Anno 1434.

204. Simile aliud commissionis rescriptum.

205. Idem deputat exequutores pro Ecclesia et Clero Rigen[si] ad publican[das] constitutiones Concilii Lateranensis et aliorum ac Friderici II et Caroli IV Im[per]atorum leges de libertatibus Eccl[esi]asticis sancitas paenasque in eis positas. Datu[m] Basilea II Nonas Novembris Anno D[omi]ni 1434.

206. Idem Regi Poloniae Eccl[esi]am Rigen[sem] a Romanis Pontificibus eius protectioni Commendatam diligenter recommendat. Datu[m] Basileae IV Calendas Aprilis Anno 1435.

207. Idem eandem Eccl[esi]am protectioni Ducis Lithu[aniae] recommendat.

208. Idem committit Ioanni Ep[iscop]o Lubicensi ut in publicam formam redigat Privilegia Eccl[esi]ae Rigen[si]. Datu[m] Basileae 6 Cal[endas] Aprilis A[nn]o 1434.

209. Simile aliud rescriptum.

210. Idem committit Ep[iscop]o Derpaten[si] ut de bonis quae Archiep[iscop]us Rigen[si] vellet permutare vel in Emphiteosim dare sive infeudare inform[at]ionem accipiat et si fore commodum cognoverit fieri permittat. Datu[m] Basiliae Nonis Octobris Anno 1435.

211. Instrumentum publicum appell[at]ionis Henrici Sznugel Landmarsalci Ordinis Teutonicorum per Livoniam a Commissione Ep[iscop]i Derpaten[si] per Concilium Basiliense data nec non ab omnibus processibus per eum factis et faciendis. Anno 1435.

212. Concordia inter Henningum Archiep[iscop]um et Capitulum Rigen[se] et Henricum Lehingel Mag[ist]rum et fr[at]res Hospitalis per Livoniam. Dat[um] die S. Barbarae Anno quo supra.

213. Edictum publicum cittationis Fr[at]rum Ordinis in Livonia ad Conciliu[m] Basiliense pro gravaminibus Eccl[esi]ae Rigen[si] allatis per Ioanne[m] Patriarcha[m] Antiochenu[m] Commissariu[m] Basiliense[m] Concilii. Dat[um] Basileae 22 Decembris Anno quo supra.

214. Concilium Basiliense confirmat concordiam inter Henningum Archiep[iscop]um et Cap[it]ulum Rigen[se] ac Henricum Schingel Mag[ist]rum et Fr[at]res Hospitalis per Livoniam, cassat iure et Privilegia in contrarium facien[tes] et lites o[mn]es praeterquam de Dominio Civitatis Rigen[si] mortificat. Basileae IV Calend[as] Octobris Anno 1436.

215. Simile aliud rescriptum.

216. Simile tertium.

217. Instrumentum publicum cotinens actum celebrati Sinodi Provincialis Livoniae die 18 Mensis Anno 1437.

218. Heningus Archiep[iscop]us cedit in perpetuum Castro Santecel Capitulo pro mille sexcentis marcis quam pecuniam Capitulum in re-

demptionem a Cruciferis Castri Lunnevardensis Archiep[iscop]alis vendito Castro Dodangen impenderet. Datu[m] in Kolonenburg ipso die assumptionis Glor[iosiss]imae Virginis Anno 1436.

219. Concilium Basiliense committit Francisco Ep[iscop]o Varmiensis ut intermissam ab Ep[iscop]o Dorpatensi et Praep[os]ito de bonis Eccl[esi]ae Rigen[sis] per Cruciferos intercept[is] exequutionem prosequatur. Datu[m] Basileae pridie Calendas Octobris Anno 1437.

220. Ioannes Geruin Praepositus Rademiensis in locum absentis Episcopi Varniensis subdelegatus declaret in controversia inter Archiepiscopu[m] Rigen[sem] et Ordinem de bonis occupatis praescription[em] Locum non habere. Dat[um] Basileae die X Iunii Anno 1438.

221. Similis eadem declaratio.

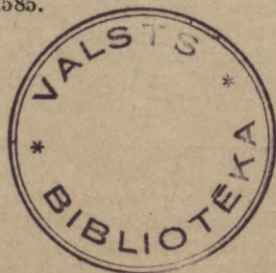
222. Concilium Basiliense confirmat cessionem et venditione[m] Castri Santecl Cap[ituli] Rigen[si] per Heningum Archiep[iscop]atum Rigen[sem] factam Basileae 7 Calend[as] Augusti Anno 1438.

223. Ericus Rex Sueciae inicit concordiam cum Christophero Duce Megopolen[si] electo Coadiutore Archiep[iscop]atus Rigens[is] eidemque dat in matrimoniu[m] sororem sua[m]. Stocholmiae die 31 Octobris Anno 1562.

224. Christopherus Dux Megopolensis agnoscit beneficia Sigismundi Augusti a quo promotus in Coadiutorem Archiep[iscop]atus Rigensis liberatus ab obsidione et vinculis Firstenbergi ad Ericum Regem Sueciae hostem Regis Poloniae transfugit. Demum in potestatem Regis captivus venit et clementer habitus libertate donatus renunciat omni iuri ad Archiep[iscop]atum Rigen[sem] veniam praetentorum deprecatur, se non fore in Concilio contra Regem pollicetur, Livones a dato sibi fide liberat. Datum Lublini 19 Februarii Anno 1569.

225. Cives Rigenses Regi Stephano praestant iuramentum, in praesentia Ioannis Demetrii Solikowski Vladislavien[is] et Lancien[is] Scholastici et Venceslai Agrippae Magni Duc[at]us Lithuaniae Notarii. Datum Rigae die 7 Aprilis Anno D[omi]ni 1581.

226. Georgius Fridericus Marchio Brandeburgen[si] orta inter Stephanum Poloniae et Fridericum Daniae Reges de Curonia Ep[iscop]atu controversia tanquam sequester pacis conditionibus eam dirimit abrogantur in primis dissensiones mutuae Rex Poloniae triginta milia talentorum Regi Daniae solvat, ille arce Piltensi cedat, iura Nobilitatis Distri[ct]us illius rata sint professio religionis Augustanae libera relinquatur. Ioannes Ber in bonis suis conservetur, neque id quod Regi Daniae adhaeserit fraudi illi sit. Pariter alii quoque Nobiles exactionibus subditi non maioribus quam Po[lo]ni graventur. Tormenta ex arce Piltensi Regi Daniae avehere liceat. Datum in Arce Kroneburga die 10 Aprilis Anno D[omi]ni 1585.

S A T U R S

	Lp.
Prīkšvārds	3
I. Roksti, kas atsateic tikai uz Latgolu	5
Vacōkō skūla	6
Klūsteru bibliotekas	24
Vacōkī muzeji	37
Vacī archivi	61
Archivu materiali latgaļu dialektā. 1688.—1901. .	108
II Roksti, kas pa daļai atsateic uz Latgolu	131
Latvijas vēstures materiāli Varšavas, Kurnikas, Krakovas, Ļvovas un Viļņas archivūs un biblio- tekās	132
Livonijas dokumenti Pūlijas skarba archivā Kra- kovas pilī	179

(-925)

LATVIJAS NACIONĀLĀ BIBLIOTĒKA

0309090344

100

10 AUG 1943